

Outi Ratamäki

*Yhteiskunnallinen kestävyys ja
hallinta suomalaisessa sisipolitiikassa*

Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja
Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta

OUTI RATAMÄKI

YHTEISKUNNALLINEN KESTÄVYYS JA HALLINTA
SUOMALAISESSA SUSIPOLITIIKASSA

Julkaisija Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta

Toimituskunta FT Kimmo Katajala (päätoimittaja)
YTT Antero Puhakka
YTT Maarit Sireni

Vaihdot Joensuun yliopiston kirjasto/Vaihdot
Exchanges PL 107, 80101 JOENSUU, FINLAND
Puh. +358 13 251 2677
Faksi +358 13 251 2691
Email: vaihto@joensuu.fi

Myynti Joensuun yliopiston kirjasto/Julkaisujen myynti
Sales PL 107, 80101 JOENSUU, FINLAND
Puh. +358 13 251 2652, 251 2677
Faksi +358 13 251 2691
Email: joepub@joensuu.fi

ISBN 978-952-219-231-8 (Nid.)
ISBN 978-952-219-232-5 (PDF)
ISSN 1796-7996 (Nid.)
ISSN 1796-8003 (PDF)

Ulkoasu Leea Wasenius
Kannen kuva Staffan Widstrand
Taitto Jussi Virratvuori
Paino Joensuun yliopistopaino, Joensuu 2009

ABSTRACT

Outi Ratamäki

SOCIETAL SUSTAINABILITY AND GOVERNANCE IN FINLAND'S WOLF POLICY

Key words: wolf policy, governance, societal sustainability

In this thesis, I analyse Finland's wolf policy. The wolf is listed as an endangered species in many international agreements. At the same time, wolves cause damage to livestock and dogs and arouse fear in people, especially in rural areas. Wolves have been a subject of conflict in Finland for decades but the debate intensified after 1995, when Finland joined the European Union and committed itself to the habitats directive and its conservation goals.

This study focuses on the situation in North-Karelia, a province in Eastern Finland where wolves have always been present and the wolf population can be locally dense. The damages wolves cause in North-Karelia are not severe when measured in monetary terms, but the social and cultural aspects are sufficiently significant as to create tensions within society. From the policy point of view, the situation is complicated by the fact that the wolf population is not evenly spread across Finland. Most wolves are located in the eastern parts of Finland but the population cannot be reduced locally because the wolves are expected to spread out into other areas of Finland.

For this study, the different wolf policy actors (local people, nature conservationists, government officials and researchers) have been interviewed. The research data also contains observations and follow-up of wolf political processes in the 2000's. The interview data has been analysed using narrative policy analysis. The analysis reveals the contents of Finnish wolf policy. In the analysis of the policy processes, Jan Kooiman's model of sociopolitical governance was applied.

The analysis is supported by a new theoretical idea of societal sustainability. The analysis shows that the current wolf policy is heavily steered by wolf ecology, the main basis of information being that of natural science. However, the main problems of wolf policy are societal in nature. These societal elements should not be seen as external constraints on wolf policy but as concerns of civil society. Thus localities should be integrated into the understanding and goal setting of wolf policy. Bringing society back into wolf policy requires a novel socio-political strategy and institutional design and new policy instruments. This study suggests that these reforms should be contextually tailored for the local level and contain locally applicable concrete practices.

ESIPUHE

Päädyin suurpetotutkimuksen äärelle vuonna 2000, kun etsin sosiologian maisterin opintojani varten työharjoittelupaikkaa. Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksessa tutustuin Hannu Luotoseen ja hänen kauttaan Simo Palviaiseen Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksella. Työharjoittelun sijaan päädyimme yhdessä ideoimaan minulle pro gradu työn aihetta. Simo Palviainen oli juuri saamassa valmiiksi selvityksen pohjoiskarjalaisten luonnonkäyttäjien kokemuksista suurpedoista. Tuo työ liittyi Pohjois-Karjalaan perustetun suurpetoneuvottelukunnan toimintaan. Suurpetoihinen keskustelu julkisuudessa oli vilkasta ja yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle näytti olevan tarvetta.

Saatuani vuonna 2001 pro gradu työni ”*Pelkäätkö karhua, vihaatko sutta? Tutkimus suomalaisesta suurpetokeskustelusta ja pohjoiskarjalaisten metsästäjien suhtautumisesta karhuun ja suteen.*” valmiiksi, päädyin jatko-opiskelijaksi Joensuun yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitokselle. Tuntui itsestään selvältä jatkaa suurpetoteeman ympärillä; olin gradussani vasta päässyt alkuun. Yhteiskuntatieteellinen karhututkimus oli osoittautunut vaikeaksi, kun useimmat halusivat puhua vain susista. Jatkotutkimuksen aiheen rajauksessa oli annettava myöden vallitsevalle yhteiskunnalliselle tilanteelle. Näin päädyin tutkimaan susia poliittisesta näkökulmasta. Aika näyttää, kuinka pohdiskeluni suurpedoista jatkuvat nyt tämän väitöskirjatyön jälkeen. Työni jatkuu Joensuun yliopistossa Suomen Akatemian rahoittamassa Hirvi, susi, ihminen -hankkeessa (HirSu) yhteistyössä riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanssa. Suomen Akatemian lisäksi työni rahoittamisesta kuuluu kiitos seuraaville: Onnenmäki säätiö, Wihurin rahasto, Pohjois-Karjalan Kulttuurirahasto, Niemi säätiö, Joensuun yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitos, Joensuun yliopiston yhteiskunta- (ja alue)tieteiden tiedekunta, Elojen rahasto, Eläinten hyvinvoinnin tutkijakoulu, Joensuun yliopiston Metsät, ympäristö ja yhteiskunta osaamiskeskitymä.

Jatko-opintoihin käyttämäni vuodet ovat olleet opettavaisia ja kokemusrikkaita. Tutuiksi ovat tulleet akateeminen pätkätyöläisyys, taloudellinen epävarmuus sekä ankaran ajatustyön aikaan saama melankolia ja hajamielisyyt. Onnekseni tutuiksi ovat tulleet myös luovan ajattelun ja ongelmaratkaisun tuoma tyytyväisyyden tunne, uuden tutkimusalan innokkuus ja energia sekä lukuisat tuttavat ja kollegat, ystävät.

Haluan kiittää Simoa tuesta ja työni etenemisen seuraamisesta sekä tutkimuskysymyksen äärelle saattamisesta joskus silloin kauan sitten. Työni ohjaajalle Pertti Rannikolle kuuluu kiitos aina vankkumattomasta luottamuksesta ja siitä, että olet pitänyt minut ”yliopiston leivissä”. Olet aina ollut läsnä ja avuksi kaikista kriittisimmillä hetkillä. Rakentavista kommentteista työni käsikirjoitusvaiheessa kiitos kuuluu, Pertin ohella, myös Pekka Jokiselle. Esitarkastuslausuntojen saapuminen on väitöskirjan tekijälle merkittävä hetki. Haluankin osoittaa suuren kiitoksen työni esitarkastajille Jarno Valkoselle ja Sami Kurjelle. Lausunnot olivat kannustavat, niissä oli eteenpäin menemisen makua. Erityisesti Jarno Valkosen huolellinen paneutuminen työhöni ja taidokkaasti esitetyt korjausehdotukset haastoivat minut parantelemaan työtäni vielä aivan loppuvaiheessa ja vievät ajatteluani eteenpäin väitöksen jälkeenkin.

Monet hyödylliset ideat ja ajatukset ovat vuosien varrella syntyneet Joensuun yliopiston ympäristöpolitiikan jatko-opintoseminaarissa; kiitos kaikille osallistujille yhteisistä pohdintoista. Katja – kiitos yhteisestä matkasta akateemisiin kuvioihin, olet ollut korvaamaton tuki ja ystävä. Katri – kiitos kaikista haastavista keskusteluista ja yhteisistä työmatkoista, ne ovat olleet opettavaisia työn kannalta, mutta muutenkin. Kaisa – kiitos

kaikista jaetuista ajatuksista ja aina oikeaan osuvista ”tulkinnoista”, niiden ansiosta monet asiat ovat asettuneet oikeisiin mittasuhteisiinsa. Nora – kiitos kannustuksesta, hyvästä yhteistyöstä ja uskosta yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen tulevaisuuteen, sillä tiellä toivottavasti jatketaan vielä pitkään. Anne – opiskelukaveri, työtoveri, kollega, ystävä, vai mitenköhän se oli? Vieläköhän joskus kokkaillaan yhdessä?

Kiitos vielä kaikille HirSulaisille. Projektin aikana on ollut hyvä saattaa tämä tutkimus loppuun. Jani, Juha ja Pekka – kiitos kaikista kommentteista ja palautteesta matkan varrella. Kiitos kuuluu myös Joensuun yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitokselle, jossa on vuosien varrella osoitettu tahtoa apurahatutkijoiden tukemiseen ja tarjottu pelit ja pensselit työn tekemiseen, arvostan sitä kovasti. Kiitos siis Pirkkoliisalle ja muulle yhteiskuntapolitiikan oppiaineen henkilökunnalle, erityisesti Helenalle ja Leenalle, kun muistitte aina kysellä kuulumisia ja avustitte monissa käytännön asioissa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Joensuun yksikölle kiitos todella hyvien työtilojen tarjoamisesta, siellä on ollut ilo työskennellä. On myös todettava, että työni ei olisi ollut mahdollinen, elleivät suomalaisen susipolitiikan toimijat olisi jakaneet ajatuksiaan kanssani. Siispä lähetän teille kiitoksenosoituksena kirjani luettavaksi. Toivottavasti viihdytte sen parissa ja toivottavasti se innoittaa jatkokeskusteluihin.

Haluan kiittää myös ystäviäni ja perhettäni. Kiitos, että ette koskaan kysyneet: Eikö se ikinä valmistu? Lisäksi on lukuisa joukko ihmisiä, joita en ole nimeltä maininnut, mutta joilla on ollut paljon merkitystä minulle ja työlleni eri aikoina, kunnioittava kiitos teille kaikille. Tero – kiitos, että olet saanut mielessäni olevat suuret ongelmat näyttämään pieniltä ja vastaavasti palauttanut mieleeni, kuinka suuria pienet ilot ovat. Reino Helismaan muotoilemin sanoin: ”*Elämä on ihanaa, kun sen oikein oivaltaa*”.

Joensuussa 30.3.2009

Outi Ratamäki

SISÄLLYS

ABSTRACT ESIPUHE

1	SUOMALAINEN SUSIPOLITIIKKA	13
1.1	Lähtökohtana susipolitiikan monipuolinen tarkastelu	13
1.2	Onko (suomalaista) susipolitiikkaa olemassa?	15
1.3	Tutkimusongelma	20
1.4	Tutkimusprosessin kuvaus	21
1.5	Tutkimusaineistot	24
2	SUOMALAISEN SUSIPOLITIIKAN TAUSTAT	32
2.1	Susipolitiikan moniulotteisuus	32
2.2	Susipolitiikan historiallinen muotoutuminen – Vahinkoeläimestä rauhoitetuksi riistaeläimeksi	43
2.3	Susipolitiikan ongelmakohdat – Esimerkkejä Pohjois-Karjalasta	49
3	TEOREETTISKÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS – KESTÄVYYTTÄ JA HALLINTAA	57
3.1	Kestävän kehityksen käsite – Käyttökelpoinen vai ei?	57
3.2	Kestävän kehityksen eri ulottuvuuksia	59
3.3	Kestävän kehityksen käsitteen käyttötapa tässä tutkimuksessa	68
3.4	Hallintateoreettisista lähestymistavoista	74
3.5	Jan Kooimanin sosiopoliittisen hallinnan malli	78
4	SUSIPOLIITTISET TARINAT	86
4.1	Sisältöjä etsimässä	86
4.2	Paikallisen väestön susipoliittiset tarinat	93
4.3	Hallinnon edustajien tarinat	95
4.4	Järjestöjen edustajat	98
4.5	Institutionalisoitunut tiedontuottaja	98
4.6	Metanarratiivi – ”Oikea” tieto sudesta	99
4.7	Käytännön esimerkkejä – Hyödyntämätöntä tietovarantoa ja toiminnan halua	103
5	SUSIPOLIITTISET PROSESSIT MUUTOKSESSA – KANSALAISTOIMINTAA, JULKISHALLINNOLLISIA UUDISTUKSIA JA OIKEUSTOIMIA	106
5.1	Sisältöjen tutkimisesta prosessien tutkimiseen	106
5.2	Tyytymättömyyttä vallitsevia prosesseja kohtaan	107
5.3	Ei-hallinnollista liikehdintää – Merkkejä uudesta hallinnasta?	111
5.4	Julkishallinnollisia uudistuksia	115
5.5	Suomi EY-tuomioistuimessa	115
5.6	Susipoliittiset instrumentit	119

6	HALLINNNOLLISIA HAASTEITA	122
6.1	Julkishallinnollisten ja ei-hallinnollisten toimien ja instrumenttien yhdistämisen vaikeus	122
6.2	Hallinnoinnin muodot – Itse- vai yhteishallinnointia?	124
6.3	Susipolitiikan toinen taso ja uudet ohjauskeinot	128
6.4	Uusi susipoliittinen tarina	134
7	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	140
7.1	Sektoripoliittisia johtopäätöksiä – Mitä politiikkaa on susipolitiikka?	140
7.2	Toimintapoliittisia johtopäätöksiä	149
7.3	Yhteiskunnallinen kestävyys – teoriassa ja käytännössä	158
	LÄHTEET	164
	LIITTEET	173

KUVAT JA TAULUKOT

KUVAT

Kuva 1.	Suomen susipoliittisen kentän toimijat ja toimijoiden väliset jännitteet	18
Kuva 2.	Susipolitiikkaan vaikuttavat ulottuvuudet ja tieteellinen tutkimus	32
Kuva 3.	Suurpetokantojen minimipopulaatioiden kehitys vuosina 1980–2007	45
Kuva 4.	Valtion maksamat korvaukset petovahingoista maataloudelle ja eläintenpidolle Pohjois-Karjalassa vuosina 1990–2002	45
Kuva 5.	Susipolitiikan muutosvaiheet	48
Kuva 6.	Pohjois-Karjalan suurpetokantojen kehitys	50
Kuva 7.	Pohjois-Karjalan koiravahinkojen määrät	51
Kuva 8.	Kenen hyvinvointiongelma?	52
Kuva 9.	Kotieläinvahinko Tohmajärvellä	53
Kuva 10.	Susi	53
Kuva 11.	Kaksi mallia institutionaaliselle kestävyydelle	63
Kuva 12.	Erilaisia visuaalisia malleja kestävästä kehityksestä	70
Kuva 13.	Sosipoliittisen hallinnan viitekehysten eri käsitteet	85
Kuva 14.	Susipoliittisen tarinan rakenne	93
Kuva 15.	Uuden hallinnan malli suomalaisessa susipolitiikassa	126
Kuva 16.	Intentionaalinen ja rakenteellinen ulottuvuus ja toiminta	132
Kuva 17.	Sosipoliittisen strategian merkitys susipolitiikalle	138
Kuva 18.	Luonto-Liiton Susiryhmän juliste	147
Kuva 19.	Yhteiskunnallista kestävyyttä tavoittelevan toimintaprosessin malli	162

TAULUKOT

Taulukko 1.	Tutkimusongelmien, teorioiden, aineistojen ja menetelmien väliset suhteet	30
Taulukko 2.	Työni tieteenfilosofiset lähtökohdat	37
Taulukko 3.	Arviot suurpetojen vähimmäismääristä kannanhoitoalueittain vuoden 2006 lopussa	39
Taulukko 4.	Kestävän kehityksen osa-alueet ja sisällön määrittely susipoliittisesta näkökulmasta	67
Taulukko 5.	Haastatteluaineiston teemoittelutaulukko	88
Taulukko 6.	Eri tarinoiden suhde suteen ja susipolitiikkaan sekä niistä olemassa olevaan tietoon	100
Taulukko 7.	Poliittiset ohjauskeinot ja niiden sovellus suomalaisessa susipolitiikassa	120

1 SUOMALAINEN SUSIPOLITIikka

1.1 Lähtökohtana susipolitiikan monipuolinen tarkastelu

Tämä työ käsittelee suomalaista susipolitiikkaa. Suomalainen susipolitiikka syntyy tilanteesta, jossa susi toisaalta on kansainvälisesti tunnustettu uhanalaiseksi eläimeksi, mutta toisaalta on eläin, joka aiheuttaa vahinkoja kotieläimille ja vaikuttaa negatiivisesti maaseudun arjen toimintoihin ja harrastuksiin, esimerkiksi koira-avusteiseen metsästyksen ja muuhun luonnon virkistyskäyttöön. Tilanteen ongelmallisuutta lisää suden huono kulttuurinen maine aiemmilta vuosisadoilta. Susi ei ole päässyt vahinkoeläimen maineestaan irti, vaikka länsimaisten yhteiskuntien asenteet ovat yleisesti muuttuneet myönteisemmiksi luonnonsuojelulle. Tilanteeseen vaikuttaa myös se, että susi on laumaeläin. Tämä saa aikaan sen, että paikallisesti susimäärät voivat olla suuria esimerkiksi pienen maaseutukylän alueen koko huomioon ottaen. Suomessa susipopulaatio ei ole tasaisesti jakautunut, vaan painottuu itäiseen Suomeen. Paikallisesti ja alueellisesti susikanta voi olla vahva, ja samalla vahinkoluvut korkeat, mutta uhanalaisuuden vuoksi susikantaa ei voi vähentää kuin poikkeustilanteissa. Suomessa onkin jo kauan aikaa ollut tavoitteena saada susikanta levittäytymään tasaisemmin.

Nämä edellä kuvatut haasteet ovat saaneet luonnonsuojelijat ja paikalliset asukkaat vastakkain ja toisaalta asettavat suuria haasteita asioista vastaaville hallinnon edustajille. Aika-ajoin asiat ovat kärjistyneet konflikteiksi ja kiivas suurpetoaiheinen kirjoittelu sanomalehdissä on jo ainakin viimeisen vuosikymmenen ajan ollut yleinen ilmiö erityisesti itäisessä Suomessa. Suurpetokantojen kasvun lisäksi yhteiskunnalliset muutokset, kuten kansainvälistyminen, Suomen Euroopan unioniin liittymisen vaikutukset sekä yhteiskunnan, eläinten ja ihmisten välisten suhteiden kriittinen tarkastelu ovat seikkoja, jotka ovat antaneet suurpetokeskustelulle puhtia. Näiden muutosten vaikutukset näkyvät erityisen voimakkaasti maaseudulla, jossa myös suurpetojen ja ihmisten kohtaamiset konkretisoituvat. Tähän moniulotteiseen asetelmaan tartun omalla tutkimuksellani.

Selvitän ja kuvaan tutkimuksessani suomalaisen susipolitiikan ristiriitaisuutta eri toimijoiden näkökulmista. Tarkastelen myös, kuinka näiden ristiriitaisuuksien synty tai ratkaisu kytkeytyy niihin tapoihin tai toimiin, joilla susipolitiikka on tehty. Tutkimukseni lähtökohtana on alusta saakka ollut selvittää susipolitiikan ongelmakohtia mahdollisimman monipuolisesti. En ole sulkenut mitään aiheeseen liittyvää teemaa tietoisesti tarkasteluni ulkopuolelle. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että olen ottanut mukaan susipolitiittiset toimijat eri yhteiskunnan tahoilla ja tasoilla. Olen myös pyrkinyt selvittämään eri näkökulmat ja argumentit mahdollisimman monipuolisesti. Monipuolisen tarkastelun jälkeinkin voin todeta, että susipolitiittisen keskustelun ytimessä on luonnonsuojelun ja maaseudun arjen välinen ristiriitainen suhde. Työssäni korostuu siis maaseudun tutkimus, mutta toisaalta sen tarkastelu kytkeytyy osaksi kansainvälistyvän luonnonsuojelupolitiikan tutkimusta.

Toimijalähtöinen tarkastelutapa rajaa tutkimukseni susipolitiikan aktiivisimpaan kenttään, se ei ulotu suomalaisten yleisiin asenteisiin tai mielipiteisiin. Työtäni voikin pitää tapaustutkimuksena (Laine, Bamberg ja Jokinen 2007a), jossa yleistettävyyksien sijaan haetaan syvällisempää ymmärrystä jostain mielenkiintoiseksi koetusta ilmiöstä, tässä tapauksessa susipolitiikasta. Tutkimustulosten yleistettävyys on yksi tapaustutkimuksen

(ja ehkä laadullisen tutkimuksen yleensä) kiistellyimmistä teemoista. Tapaustutkimuksen ensisijaisena pyrkimyksenä ei ole tuottaa yleistettäviä tuloksia tai kuvata ja tutkia keskivertotapausta. Sen sijaan tapaustutkimuksessa tuotetaan tarkkaa ja kattavaa kuvausta ja analyysiä jostain tapauksesta pyrkien ymmärtämään asioiden välisiä suhteita ja kokonaisuutta. Huolellinen tapaustutkimus ja sen raportointi antavat kuitenkin joitain mahdollisuuksia tulosten yleistämiseen. Esimerkiksi teoreettisella ja analyttisellä tasolla tarkasteltuna voidaan löytää muista tapauksista riittävästi samankaltaisuuksia, jotta yhden tapaustutkimuksen perusteella voidaan sanoa jotain myös muista analogisista tapauksista. Yleistyksissä ja tulosten soveltamisessa toisiin tapauksiin täytyy kuitenkin olla varovainen. Yhteneväisyydet ja eroavaisuudet kannattaa huolella pohtia, jotta tietää, miltä osin yleistyksiä ja sovelluksia tapauksen ulkopuolelle voi tehdä. (Laine, Bamberg ja Jokinen 2007b, 27–31; Haila 2007)

Laineen, Bambergin ja Jokisen (2007b) mukaan tapaustutkimusta luonnehtii usein muun muassa kokonaisvaltainen tarkastelutapa, kiinnostus prosesseihin sekä erilaisten aineistojen ja menetelmien yhdistäminen. Näillä keinoin on mahdollista kerätä syvälyisesti ja kattavasti tietoa tutkittavana olevasta tapauksesta. Omassa työssäni toteutuvat myös nuo kaikki tapaustutkimuksen luonteenpiirteet. Tapauksena tässä tutkimuksessa on suomalaisen susipolitiikan konfliktisuus ja siihen johtaneet tapahtumat ja toimintatavat, erityisesti pohjoiskarjalaisesta näkökulmasta.

Tapaustutkimus ei kuitenkaan ole mitä tahansa ilmiön kuvailua. Tapaustutkimukseen ohjaa usein jokin ennakkoaavistus, joka motivoi tutkijaa tarkastelemaan tapausta jostain tietyistä näkökulmista. Toisaalta näkökulma voi auttaa hahmottamaan ja tunnistamaan itse tapausta. (Laine, Bamberg ja Jokinen 2007b, 10–11.) Tässä työssä tapauksena toimii pohjoiskarjalaisesta näkökulmasta tarkasteltu susipolitiikan konfliktisuus. Tämän tapauksen avulla tutkin eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta, ristiriitoja ja hallinnollista toimintaa. Pohjois-Karjala tuottaa hyvän kohteen susipolitiikan tapaustutkimukselle, koska itäisessä Suomessa suurpetokannat ovat aina olleet Suomen vahvimmat ja tästä syystä myös susipoliittisten toimien vaikutukset näkyvät alueella selvästi ja keskustelu on ollut vilkasta. Eri toimijoiden väliset suhteet ja yhteistyö tulevat monipuolisesti esille Pohjois-Karjalassa. Suomen ensimmäinen suurpetoneuvottelukunta perustettiin Pohjois-Karjalaan vuonna 1999.

Teoreettisina ja käsitteellisinä välineinä suomalaisen susipolitiikan tutkimuksessa käytän kestävä kehityksen ja hallinnan (governance) käsitteitä. Työni teoreettisena ideana oli alun perin selvittää kestävä kehityksen käsitteen avulla, miten kestävä susipolitiikka voisi toteutua. Hyvin pian kävi selville, että tuo kysymys oli ennenaikainen, koska ei ole olemassa selkeää käsitystä siitä, mitä kestävä kehitys suomalaisessa susipolitiikassa oikeastaan on. Haasteekseni tuli ensin selvittää vastaus kysymykseen mitä ja vasta sen jälkeen miten. Kestävä kehityksen käsitteen käytölle löytyi nopeasti myös muita haasteita. Havaitsin, että yleisesti käytetty jako ekologiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen ulottuvuuteen ei ole riittävä kuvaamaan susipolitiikan monimuotoisuutta. Toisaalta osoittautui mahdottomaksi tarkastella eri ulottuvuuksia erillisinä kokonaisuuksina. Tästä syystä muotoilen työssäni laajempaa yhteiskunnallisen kestävyuden käsitettä, jolla tavoitan myös kulttuuriset, eettiset ja institutionaaliset ulottuvuudet suomalaisessa susipolitiikassa ja jonka avulla voin korostaa eri ulottuvuuksien välistä yhteyttä. Hallintateoreettinen viitekehys vahvistaa yhteiskunnallisen kestävyuden tarkastelun rinnalla, näkökulmaa, jossa susipolitiikkaa tarkastellaan prosessimaisesti, eri susipoliittisten toimijoiden välisen vuorovaikutuksen kautta. Molemmat lähestymistavat tuottavat näkökulmaa, joiden avulla voidaan hahmottaa kokonaisuutta ja osien välistä suhdetta.

Susipolitiikkaa voi luonnehtia konfliktiseksi yhteiskunnalliseksi tilanteeksi. Suomalaisessa yhteiskuntatieteellisessä ympäristötutkimuksessa on viime vuosina tehty useita

konfliktitutkimuksia (ks. Raitio 2008a, 19). Vaikka työni ei tuota uutta konfliktin käsitteen määrittelyä, se kuitenkin osaltaan täydentää ja rikastuttaa konfliktitutkimuksen teoreettisia asetelmia. Konfliktitutkimuksessa on käytetty hallintateorioita (esim. Rydin ja Pennington 2000), mutta uskon työni voivan luoda uudenlaisia keskusteluyhteyksiä erityisesti konfliktitutkimuksen ja kestäväen kehityksen teoretisoinnin välille. Valitsemani teoreettisen viitekehityksen ja tutkimusongelman välisestä suhteesta on syytä huomata, että tutkimukseni fokuksessa ei ole susipoliittinen konflikti sinänsä. Sen sijaan tarkastelen laajemmin tämän kiistanalaisen yhteiskunnallisen tilanteen taustoja työni alkuosiossa ja myöhemmissä luvuissa kohdistan tarkasteluni tämän tilanteen hallintaan ja ratkaisuihin. Työni tarkastelee yksittäisen konfliktin sijaan konfliktista yhteiskunnallista tilannetta ja sen hallintaa.

Työni näkökulman kannalta on myös syytä huomata, että tämä tutkimus tarkastelee erityisesti suomalaisen yhteiskunnan suhdetta suteen, ei niinkään suomalaisten ihmisten suhdetta suteen. Nämä kaksi eivät tietenkään ole toisiaan poissulkevia, päinvastoin ne voi pikemminkin nähdä sisäkkäisinä ilmiöinä. Mielessäni ihmisen suhde eläimeen näyttäytyy yhtenä osa-alueena yhteiskunnan ja eläimen välisessä suhteessa. Kyse on näkökulman valitsemisesta ja ihmisten ja yhteiskunnan suhde eläimeen vaikuttavat toinen toiseensa. Kun katse kohdistetaan yhteiskuntaan eikä yksittäisiin ihmisiin, tarkastelussa nouseaan toiselle tasolle. Tällainen yhteiskunnallisen tason tarkastelu mahdollistaa suurempien linjauksien ja kokonaisuuksien hahmottamisen. Toisaalta tutkimukseni on askel eteenpäin aiemmin tekemästäni tutkimuksesta, jossa selvitin metsästäjien suhtautumista suurpetoihin (Ratamäki 2001). Käsillä olevassa tutkimuksessa laajennan tarkastelun koskemaan myös muita toimijoita ja näiden välisiä suhteita. Samalla tutkimukseni kohdistuu yhteiskunnalliseen poliittiseen tilanteeseen, ei ihmisten asenteisiin tai suhtautumiseen. Huomattava on, että aiemmat asennetutkimukset luovat mielenkiintoisen pohjan nykyiselle tutkimukselle ja aiempi perehtyneisyyteni suurpetoasenteisiin on lisännyt kykyäni keskustella eri toimijoiden kanssa.

1.2 Onko (suomalaista) susipoliitikkaa olemassa?

Suomalaisen susipoliitiikan määrittelyä ja rajausta

Sana susipoliitikka esiintyy lähdeluettelossani useita kertoja. Lukija voi siis jo päätellä, mikä on vastaukseni otsikossa esittämäni kysymyksen. Mutta perustellaanpa sitä hienman. Susipoliitikka sanana on vakiintunut. Se kertoo siitä, että susikysymys on niin vahvasti politisoitunut ja hallinnollisesti voimakkaasti ohjattu, että suteen liittyvien toimien ja keskustelun ympärille on muodostunut politiikkaa. Minkä tahansa eläimen kohdalla näin ei ole, vaikka eläimeen liittyisikin lainsäädäntöä tai hallinnollista ohjausta. Hyvänä vertailukohtana voisi pohtia vaikka sanaa ilvespolitiikka. Tuo sana ei useimmista kuulosta niin tutulta tai käyttökelpoiselta kuin susipoliitikka. Ainakaan vielä. Ilvesten lukumäärien noustessa myös ilveskeskustelu on voimistumassa. Jonkin asian nimittäminen politiikaksi on siis ikään kuin yhteiskunnallinen haaste tai vaatimus. Jokin asia on tullut niin vakavaksi, että siitä on tehtävä politiikkaa.

Teoreettisesti asiaa voi tarkastella politiikan kolmijakoisen määrittelyn avulla: politics, policy, polity (ks. Beck 1995, 38). Politics viittaa yhteiskunnalliseen kamppailuun susipoliitiikan tavoitteista ja sisällöistä. Policy tarkoittaa toimenpidepolitiikkaa, suunnittelua ja päätösten toimeenpanoa sekä näihin liittyviä ohjelmia, suunnitelmia ja tavoitteenasettelua. Polity viittaa niihin instituutioihin ja rakenteisiin, joiden varassa poliittisia ohjelmia toteutetaan.

Julkinen keskustelu susista on ollut hyvin vilkasta ja paikoin konfliktista. Tässä keskustelussa on otettu kantaa muun muassa hallinnon ja paikallisten asukkaiden sekä luonnonsuojelun ja muun luonnonkäytön väliseen suhteeseen sekä EU-politiikkaan. Keskustelu on arvolutautunutta ja sitä voi luonnehtia poliittiseksi, koska siinä haetaan suuntaa suomalaiselle susikannan hoidolle ja ihminen-susi suhteelle. Policy taso on viime vuosien aikana selkeytynyt, kun konfliktiseen tilanteeseen on vastattu laatimalla suunnitelmia ja ohjeistuksia. Viimeaikaisia ja ajantasaisia esimerkkejä ovat suurpedoista laaditut hoitosuunnitelmat. Susikannan hoitosuunnitelma oli ensimmäinen. Se valmistui vuonna 2005 (Maa- ja metsätalousministeriö 2005). Polity tasolla susipoliitikassa katse kohdistuu ensi näkemältä maa- ja metsätalousministeriöön, jonka ohjauksessa susipoliittiset linjaukset muotoutuvat. Maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa toimii myös riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, joka vastaa suurimmalta osalta Suomessa tehtävästä suurpetotutkimuksesta. Näiden organisaatioiden alaisuudessa, mutta myös niiden ympärillä on muita yhteiskunnallisia järjestelmiä, joihin ne ovat kytköksissä. Metsästäjäinokeskusjärjestön alaisuudessa toimivat riistanhoitopiirit ja -yhdistykset ovat osa suurpetohallintoa. Hallinnollisten toimijoiden ohella monet muutkin toimijat ottavat osaa susipoliittikkaan ja pyrkivät myös vahvistamaan osaansa siinä. Hallinnolliset institutionaaliset raamit ohjaavat kuitenkin paljon sitä suuntaa, jonka susipoliittikka on Suomessa saanut. Instituutiot tai järjestelmät eivät ole vain organisaatioita tai konkreettisia rakennelmia, niihin liittyy myös niille ominaisia toimintatapoja ja ajatusmalleja.

Usein policy käsitteellä tarkoitetaan yleisen tason politiikkaa, kuten ympäristöpolitiikka (environmental policy) tai sosiaalipoliittikka (social policy), mutta ei välttämättä yhtä yksittäistä poliittista kysymystä, kuten tässä työssä käytän susipoliittikka (wolf policy) termiä. Minulle onkin ehdotettu vaihtoehdoksi wolf management käsitettä (suom. susikannan hoito tai hallinta). Tutkimukseni kohteena ei kuitenkaan ole susikannan hallinta, vaan ne yhteiskunnalliset ongelmat, joita tuon susikannan hallinnan ympärille on muodostunut. Tutkimukseni kohdistuu vahvasti yhteiskunnallisten ilmiöiden analysointiin, ei susikannan hoitoon tai hallintaan. Susikannan hallinnan ympärille muodostunut yhteiskunnallinen kiista ei myöskään ole vain politics tasoinen määrittelykamppailu, vaan sillä on myös toimintapoliittinen ja institutionaalinen ulottuvuus. Tästä syystä määrittelen tutkimukseni kohteen susipoliitikaksi, wolf policy merkityksessä, vaikka tulenkin sovelta-neeksi policy termiä suppeassa kontekstissa.

Tämä tutkimus on siis ennen kaikkea susipoliittinen tutkimus. Susipoliittikka on yksittäinen poliittinen kysymys, jota hoidetaan osana muita laajempia poliittisia kokonaisuuksia. Yksi kiistanalainen susipoliittinen kysymys onkin julkisessa keskustelussa ollut, mihin politiikan sektoriin susipoliittikka kuuluu. Onko se ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluva luonnonsuojelukysymys, vai jokin muu kysymys. Käytännössä susikysymys on erityisesti maaseudun kysymys. Suomessa susi on riistaeläin, sitä hallinnoidaan metsästyslaissa ja vastaava hallinnollinen yksikkö on maa- ja metsätalousministeriö. Toisaalta nykyisin on virinnyt myös keskustelua siitä, pitäisikö tällainen luonnonvarojen hallinnointia koskeva jako luonnonsuojeluun ja luonnonvarojen käyttöön poistaa (Suvantola 2008). Kiistaa käydään myös siitä, mikä on kansallisen ja kansanvälisen politiikan välinen tasapaino. Susikysymys ei myöskään ole täysin eläineettisen keskustelun ulottumattomissa, vaikka eläinoikeuskeskustelu ei Suomessa kytkeydy vahvasti luonnonvaraisiin eläimiin.

Susipoliittikka voidaan siis liittää erilaisiin kehyksiin, jolloin sen tavoitteet ja poliittiset menettelytavat näyttäytyvät erilaisina. Tässä tutkimuksessa tarkastelen susipoliittikkaa omana kokonaisuutenaan, jonka kytköksiä ympärillä oleviin hallinnollisiin ja poliittisiin kokonaisuuksiin ja viitekehyksiin seuraan läpi työn, koska susipoliittisen kiistan taustalla ovat juuri paineet erilaisten kehysten tarjoamista vaihtoehdoista tai pakotteista. Tutki-

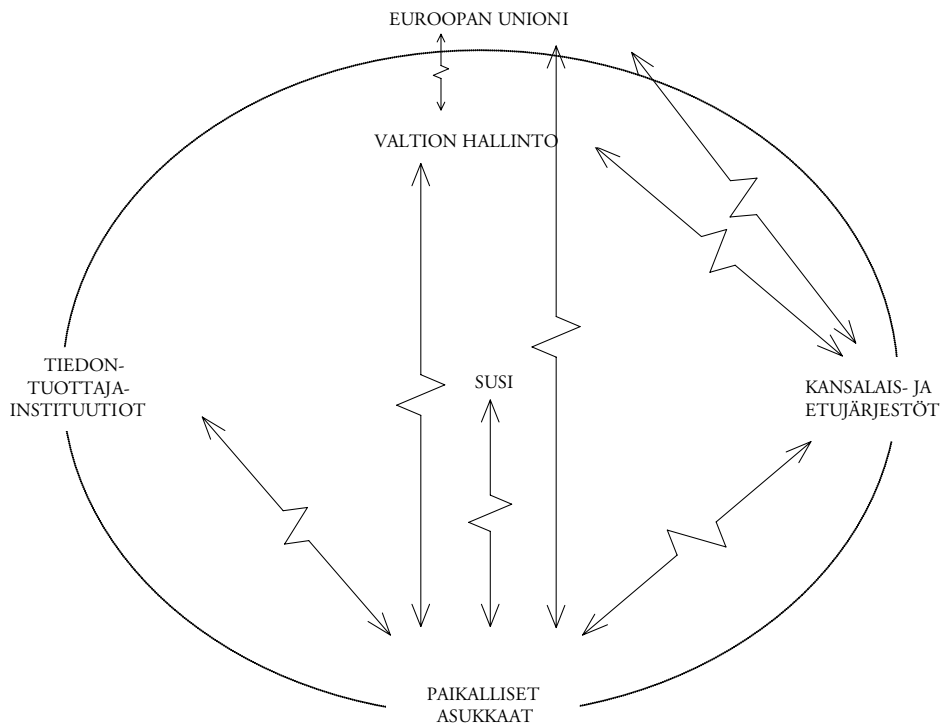
musaineiston ja analyysin perusteella on syntynyt tutkimustuloksia, joiden avulla voin vastata kysymykseen, mitä politiikkaa on susipolitiikka (ks. luku 7). Tässä yhteydessä tulee esille myös työni yksi sivujuonne, eläinpoliittinen analyysi. Samaan aikaan kun olen tehnyt tätä susipoliittista tutkimusta, on julkisuudessa ja työyhteisössäni virinnyt keskustelu eläinpolitiikasta (Ratamäki ja Tynkkynen 2006). Tuntuu tärkeältä yhdistää tuo eläinpoliittinen keskustelu tähän työhön, koska se on relevantti ja ajankohtainen kysymys ja eläinpolitiikan ja susipolitiikan välisen yhteyden analysoiminen auttaa samalla ymmärtämään, mistä susipolitiikassa on, tai erityisesti *ei* ole, kysymys. Susipoliittisen pääkysymyksen lisäksi työssäni on siis eläinpoliittinen sivujuonne. Tätä työtä ei voi kuitenkaan pitää eläinpolitiikkaa kokonaisuutena selvittävänä tutkimuksena. Tarkastelen eläinpolitiikkaa tässä työssä vain siltä osin, kun sillä on yhteistä rajapintaa susipolitiikan kanssa. Eläinpolitiikka kokonaisuutena pitää sisällään monta muuta kysymystä. Kääntäen: En tarkastele tässä työssä susipolitiikkaa rajautuen eläinpolitiikan näkökulmaan, vaan omana kokonaisuutenaan.

Työni otsikossa susipolitiikka rajautuu erityisesti suomalaisen susipolitiikkaan. Susipolitiikan kytkökset EU-politiikkaan ovat Suomessa vahvat. Tässä työssä olen kuitenkin asettanut tutkimuksen kohteeksi suomalaiset susipoliittiset toimijat ja tarkastelen niitä erityispiirteitä ja sisältöjä, joita nämä toimijat tuottavat susipoliittiseen keskusteluun. Tarkastelen myös susipoliittisia prosesseja suomalaisesta näkökulmasta. Kansallinen ja kansainvälinen politiikka eivät ole irrallisia kokonaisuuksia eikä niitä voi myöskään tarkastella täysin erillään. On kuitenkin mahdollista kohdistaa näkökulma kansallisen tason toimintaan ja tarkastella samalla, miten kansainvälistyvän politiikan aikaan saamiin muutoksiin tai paineisiin on kansallisesti reagoitu. Vaikka suurpetopolitiikka onkin vahvasti raamitettu kansainvälisillä sopimuksilla ja EU-normistolla, on silti mahdollista tarkastella kansallisia prosesseja ja samalla tuoda esille suomalaisen susipolitiikan erityispiirteitä. Yhtenä susipoliittisena haasteena onkin sen pohtiminen, kuinka paljon kansallista liikkumavaraa EU:n jäsenmaalla on suurpetopolitiikassa ja minkä asioiden suhteen tuota liikkumavaraa on. Tämä työ osaltaan auttaa hahmottamaan niitä kehittämisen osa-alueita, joihin kansainvälistyvän politiikan aiheuttamista muutoksista huolimatta ja niistä johtuen, on kansallisella tasolla syytä kiinnittää huomiota.

Suomalaisen susipolitiikan toimijat

Suomalaisen susipolitiikan toimijat voidaan (suden lisäksi) karkeasti jakaa neljään osaan: hallintoon, tiedontuottajainstituutioihin, kansalaisjärjestöihin ja paikalliseen väestöön (ks. kuva 1). Kuvassa olevat nuolet kertovat eri toimijoiden välisistä ristiriitaisuuksista.

Kirjoitan tässä tutkimuksessani useasti *toimijoista*. Se on tietoinen valinta. Tutkin suomalaista susipolitiikkaa, ja tällöin tutkimuksessani ovat mukana sellaiset toimijat, jotka todella ottavat osaa tai vaikuttavat tai toisaalta, jotka ovat joutuneet harjoitettavan susipolitiikan kohteiksi. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että paikallinen väestö tässä tutkimuksessa ei tarkoita kaikkia suomalaisia, tai pohjoiskarjalaisia, vaan niitä, joilla on selkeä rooli susipolitiikassa. Toimijuus käsitteellä on myös normatiivinen lataus. Toimijaksi nimittäminen tarkoittaa vaikuttamisen mahdollisuutta. Vain toimimisen kautta voi saada muutosta aikaan. Kuvaan seuraavaksi lyhyesti eri toimijoiden roolia susipolitiikassa.

Kuva 1. Suomen susipoliittisen kentän toimijat ja toimijoiden väliset jännitteet

Hallinto

Euroopan unionilla on voimakas vaikutus Suomen susipoliittiseen hallintoon. Luontodirektiivi (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY) luo puitteet suomalaiselle suurpetoja koskevalle lainsäädännölle, suurpetokantojen suojelulle ja hallinnolle. Kansallisella lainsäädännöllä ei ole mahdollista poiketa luontodirektiivin säädöksistä.

Suomessa suurpedot luokitellaan riistaeläimiksi ja siispä niistä säännellään metsästyslaissa ja -asetuksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että suurpetoja hallinnoidaan maa- ja metsätalousministeriön puitteissa. Ympäristöministeriö osallistuu suurpetoja koskevaan päätöksentekoon siltä osin kun asia koskee luonnonsuojelulainsäädäntöä ja siinä määriteltyä suotuisaa suojelutasoa. Alueellisilla ympäristökeskuksilla voi kuitenkin olla alueellisesti merkittävä rooli suurpetoasioiden hoidossa. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan ympäristökeskus on toiminut aktiivisesti. Maakuntahallinnon rooli on kasvanut suurpetoneuvottelukuntien kehittymisen myötä, koska maakuntahallinnolla on näissä usein puheenjohtajan rooli. Kunnallisen tason hallinnon merkitys konkretisoituu usein vain suurpetovahinkojen selvittämissä ja niihin liittyvissä vahingonkorvausmenettelyissä. Suurimman osan valtakunnan tason päätöksistä ja suunnittelusta toteuttaa maa- ja metsätalousministeriö yhdessä alemman tason hallinnon kanssa.

Metsästäjäin Keskusjärjestö (MKJ) toimii maa- ja metsätalousministeriön valvonnan alla ja sen laissa (Metsästyslaki 1993/615) määritellyt tehtävät ovat (Metsästäjäin Keskusjärjestö 2003):

- Kehittää metsästystä ja riistanhoitoa sekä suorittaa riistanhoidon kokeilua.
- Edistää metsästystä ja riistanhoitoa koskevaa koulutusta ja neuvontaa.
- Ohjata ja valvoa riistanhoitopiirien toimintaa.
- Suorittaa maa- ja metsätalousministeriön määräämät tehtävät.
- Suorittaa muut sille lain mukaan kuuluvat tehtävät.

Metsästäjien Keskusjärjestön alla toimivat riistanhoitopiirit (15 kpl) ja ne jakautuvat riistanhoitoyhdistyksiin (298 kpl). Riistanhoitopiirien metsästyslaissa (1993/615) määrätyt tehtävät ovat:

- Suorittaa metsästystä ja riistanhoitoa koskevaa koulutusta ja neuvontaa
- Edistää ja avustaa riistanhoitoa
- Ohjata ja valvoa riistanhoitoyhdistysten toimintaa
- Suorittaa maa- ja metsätalousministeriön ja Metsästäjien Keskusjärjestön määräämät tehtävät
- Suorittaa muut sille säädetyt tehtävät, kuten pyyntilupien myöntämisen

Tiedontuottajainstituutio

Tieteellistä tietoa suurpedoista tuottaa ja julkaisee suurimmalta osin Suomessa riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL). Eri toimijat tuottavat ja uusintavat tietoa omalta osaltaan ja tiedotusvälineiden tuottama tieto on suureksi osaksi muilta toimijoilta kerättyä ja saatua tietoa. Susipoliittisen kentän toimijat eivät olekaan toisistaan riippumattomia, vaan vaikuttavat toiminnallaan toisiinsa. Kaikki osallistuvat myös tiedon tuottamiseen ja kiistaakin käydään siitä, kenellä on oikeaa tietoa (Pellikka, Salmi ja Ratamäki 2008). Olen tutkimuksessani kuitenkin erottanut institutionalisoituneen tiedontuottamisen erikseen, koska tällä tiedolla on erilainen rooli, kuin muilla tiedonlajeilla. Tätä tietoa käytetään vahvasti poliittisten päätösten ja suunnitelmien teossa ja tavoitteiden asettelussa. Sillä on siis vahva poliittinen välinearvo.

En tässä työssä ole ottanut mukaan tiedotusvälineitä. Koska olen ottanut mukaan määrittelyni mukaiset susipoliittiset toimijat, kiistämättä tiedotusvälineet kuuluisivat tuohon joukkoon. Tiedotusvälineiden roolin hahmottaminen ja tutkiminen olisi ollut kuitenkin niin suuri lisähaaste, että katsoin paremmaksi vaihtoehdoksi rajata sen tutkimukseni ulkopuolelle. Tiedotusvälineet ovat varmasti vaikuttaja ja toimija suomalaisessa susipolitiikassa, mutta toisaalta ovat sellainen toimija, joka seuraa toisten toimijoiden toimintaa, reagoi siihen ja raportoi siitä. Tiedotusvälineillä ei tässä mielessä ole omaa itsenäistä poliittista agendaa tai tavoitetta susipolitiikkaan, vaikka tiedotusvälineiden puolueettomuuttakin on arvosteltu (Pulliainen 1999; Hintsala 2003). Tiedotusvälineiden rooli on näin ollen poikkeava suhteessa tutkimuskysymykseeni, jonka tarkoituksena on vertailla eri toimijoiden näkemyksiä. Tiedotusvälineiden tutkimisen avulla olisi voinut tutkia esimerkiksi, kuinka eri toimijoiden näkemyksistä uutisoidaan, mutta se olisi ollut jo aivan toinen tutkimuskysymys, joka olisi vaatinut oman teoreettisen viitekehityksensä ja olisi myös asettautunut tämän tutkimuksen kannalta tärkeistä kysymyksistä sivuun.

Kansalais- ja etujärjestöt

Tärkeimmät järjestöt, jotka ovat ottaneet kantaa Suomen suurpetotilanteeseen, ovat Suomen Metsästäjäliitto r.y., Suomen luonnonsuojeluliitto (SLL) ja Luonto-Liiton Susiryhmä. Suomen Metsästäjäliitto on vapaaehtoiseen jäsenyyteen perustuva metsästäjien etujärjestö, jolla on jäseniä noin 150 000. Metsästäjäliiton www -sivuilla (<http://www.metsastajaliitto.fi>) kerrotaan, että liitto ajaa suomalaisen metsästyksen ja metsästäjien etua

ja edistää metsästyseuratoimintaa sekä vaalii suomalaista metsästyskulttuuria ja kehittää Suomen metsästyso- ja riistanhoito-oloja. Liiton toimintaan kuuluu muun muassa neuvontaa ja koulutusta, mutta se myös organisoii harrastustoimintaa ja nuorisotyötä. Liitto julkaisee myös Jahti -lehteä. (Suomen Metsästäjälitto r.y. 2008.) Suomen luonnonsuojeluliitto on luonnon monimuotoisuutta, kestävä elämäntapaa ja ympäristönsuojelua edistävä valtakunnallinen kansalaisjärjestö. Suomen luonnonsuojeluliiton edeltäjä, Suomen Luonnonsuojeluyhdistys perustettiin vuonna 1938. Vuonna 1969 perustettiin Suomen luonnonsuojeluliitto. Liitolla on koko maan kattava alue- ja paikallisyhdistysverkko: maakunnallisia luonnonsuojelupiirejä 15 ja paikallisyhdistyksiä 209. Luonto-Liitto on lasten ja nuorten luonnonharrastuksesta ja ympäristökasvatuksesta huolehtiva nuorisjärjestö. Luonto-Liiton Susiryhmä on ryhmä, joka pyrkii edistämään suden suojelua muun muassa luomalla mahdollisuuksia myönteisille suurpetokohtaamisille. Helsingissä Susiryhmä on toiminut noin 10 vuotta. Vuoden 2003 aikana muodostettiin Pohjois-Karjalaan oma Susiryhmä (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2008).

Paikalliset asukkaat

Tästä joukosta voimakkaimmin esillä ovat julkisessa keskustelussa olleet vahingonkäräjät. Näitä ovat muun muassa porotalouden edustajat, koiranomistajat, metsästäjät ja kotieläinten omistajat. Paikallisella väestöllä, erityisesti metsästäjillä, on kaksinainen rooli susipolitiikassa. Saman aikaan kun he edustavat vahingonkäräjöitä, he ovat myös osallisia suurpetokantojen kartoituksessa ja riistanhoitotoimissa. Metsästys on toisaalta harrastus, mutta se on samalla myös riistanhoitoa ja näin ollen myös luonnonsuojelua. Metsästyksellä on myös muita yhteiskunnallisesti merkittäviä vaikutuksia. Esimerkiksi hirvikannan rajoittaminen vaikuttaa liikenneonnettomuuksiin ja metsävahinkoihin. Paikallinen väestö osallistuu aktiivisesti myös muilla tavoin kuin metsästämisellä riistanhoitoon, esimerkiksi talviruokinnalla. Suurpetoyhdysmiesverkoston jäsenet osallistuvat myös suurpetokantojen arviointiin huolehtimalla suurpetojen jälkien tunnistamisesta ja täyttämällä havaintokortteja. Nämä paikalliselta tasolta kerätyt havainnot raportoidaan riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle, jossa ne ovat yhtenä aineistona vuosittaisten kanta-arvioiden laatimisessa. Suurpetoyhdysmiesten toiminta, samoin kuin metsästys, on vapaaehtoisuuteen perustuvaa.

1.3 Tutkimusongelma

Tutkimusongelman määrittäminen on ollut oppimisprosessi, joka alkoi jo opintojeni graduvaiheessa. Gradun valmistumisen jälkeen tuntui, että susikeskustelu julkisuudessaan tuntunut laantuvan. Jatko-opinnoissani pääaineeni vaihtui sosiologiasta ympäristöpolitiikkaan. Sosiologisten teorioiden ohella aloin tutustua erilaisiin politiikan tutkimuksen teorioihin ja lähestymistapoihin. Kestävän kehityksen käsite oli voimakkaasti esillä ja toisaalta hallinta -keskustelut olivat voimistumassa tuolloin vuonna 2002, kun aloitin jatko-opintoni. Muitakin vaihtoehtoja toki olisi ollut. Esimerkiksi toimijaverkkoteoriasta (ks. Latour 2005; Law ja Hassard 1999) puhuttiin ja kirjoitettiin tuolloin paljon. Harkitsin myös Habermasilaisista (1987) dialogien ja kommunikaation tutkimusta, mutta sitouduin hyvin varhaisessa vaiheessa kestävä kehityksen ja hallinnan käsitteisiin, koska ne tuntuivat avaavan sellaisia näkökulmia, joilla susipoliittista kokonaisuutta voisi jäsentää. Konfliktitutkimuksen tekijöiden joukkoon en myöskään liittynyt, koska näin siltä alalta olevan valmistumassa useita väitöskirjoja ja toivoin pystyväni löytämään vaihtoehtoisen ja sitä kautta konfliktitutkimusta

täydentävän lähestymistavan. Valinta on ollut kestävä; en ole kokenut tarvetta teoreettisen viitekehyksen vaihtamiselle koko prosessin aikana, vaikka olen testannut sen toimivuutta monin tavoin.

Kestävän kehityksen käsitteen ensisijainen rooli työssäni on tukea susipolitiikan sisältöjen tutkimusta ja hallintateorian avulla selvittämistä susipolitiikan prosesseja. Erityisesti mielenkiintoni kohdistuu näiden kahden, sisältöjen ja prosessien, väliseen vuorovaikutukseen. Tällöin myös kestävä kehitys ja hallintateorioiden välinen yhteys on tarkastelussa. Hypoteesina on, että prosessimuutokset vaikuttavat sisältöihin ja toisinpäin. Toisaalta taustaoletuksena on, että prosessimuutoksille on yhteiskunnallista tarvetta. Sisältöjen ja prosessien ja niiden välisen vuorovaikutuksen analysoimisen pohjalta asetin tavoitteekseni uuden käsitteen, yhteiskunnallisen kestävyuden, määrittämisen. Idea yhteiskunnallisesta kestävyydestä syntyi hyvin varhaisessa vaiheessa työssäni ja itsekin jännityksellä odotin työni loppuvaiheisiin saakka, saisinko siitä selville ja pystyisinkö sitä määrittämään. Tutkimusprosessin alussa ja edetessä yhteiskunnallinen kestävyys oli vain kalpea aavistus siitä, että jonkinlainen uusi lähestymistapa susipolitiikkaan tarvitaan ja että sen lähestymistavan tulisi olla jotenkin yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen liittyvä, koska kestävyys susipolitiikassa hyvin helposti määrittyy ekologisesta näkökulmasta, onhan susi uhanalainen laji ja susipolitiikan perimmäisenä tavoitteena on tuon lajin suojelu. Kiiwas ja konfliktinen keskustelu antoi kuitenkin viitteitä siitä, että jollain lailla yhteiskunnallinen ulottuvuus on problemaattinen ja että sitä tulisi selvittää monipuolisesti eri yhteiskunnallisten toimijoiden näkökulmista. Eli: ekologisten kestävyuden lisäksi tuntui olevan tarvetta selvittää yhteiskunnallista kestävyyttä. Yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteen asema tässä työssä on moninainen. Käsite tukee susipoliittisten empiiristen havaintojen analysoimista, mutta pikemminkin yleisenä taustateorianakin konkreettisenä aineiston analyysivälineenä. Yhteiskunnallinen kestävyys on myös teoreettinen ja susipoliittinen hypoteesi. Yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteelle löytyy tukea aiemmista kestävä kehityksen teoretisoinneista, mutta käsite sinänsä on uusi ja tässä työssä kehitelty. Siltä osin työni tavoittelee myös kestävä kehityksen teorian kehittelyä.

Edellä kuvattujen ajatuskehittelmiä pohjalta olen muotoillut työlleni neljä tutkimusongelmaa tai -kysymystä:

- Mitä sisältöjä eri susipoliittiset toimijat tuottavat susipolitiikkaan?
- Millaisia ovat olleet viimeaikaiset suomalaiset susipoliittiset prosessit?
- Miten sisällöt ja prosessit vaikuttavat toisiinsa?
- Miten edellisten kysymysten tuottamien vastausten perusteella voidaan määrittää yhteiskunnallista kestävyyttä käytännössä ja teoreettisesti ja kuinka tämän käsitteen avulla voidaan uudelleen jäsentää suomalaista susipolitiikkaa?

1.4 Tutkimusprosessin kuvaus

Tässä luvussa kuvaan, milloin aloitin suurpetoteeman pohtimisen ja mitä olen sen eteen tehnyt. Olen jo viitannut pro gradu tutkimukseeni, jossa olen selvittänyt pohjoiskarjalaisen metsästäjien suhtautumista susiin ja karhuihin. Tuota tutkimusta varten tein vuonna 2001 20 puhelinhaastattelua puolistrukturoidun haastattelulomakkeen avulla. Lisäksi perehdyin metsästysaiheisten lehtien karhua ja sutta käsitteleviin artikkeleihin kahdenkymmenen vuoden ajalta (137 kpl, vuosilta 1980–2000). (Ratamäki 2001.) Olin mielestäni tämän jälkeen hyvin perillä metsästäjien ajatusmaailmasta ja todellisuuskuvasta. Sen jälkeen useiden epävirallisten keskustelutuokioiden jälkeen sain huomata, että minulla oli

vielä huomattavan paljon opittavaa. Toisaalta olen oppinut sen, että kasvokkain keskustelu ja elin- ja toimintaympäristöön tutustuminen omakohtaisesti tuottaa ymmärrystä, jota ei voi saavuttaa puhelinhaastattelujen avulla tai kirjalliseen materiaaliin tutustumalla. Pidin puhelinhaastatteluja hyvänä ja onnistuneena ratkaisuna tekemäni tutkimuksen jälkeen, mutta nyt kokeiltuani toisenlaista lähestymistapaa, olen havainnut puhelinhaastattelujen ja valmiin kirjallisen materiaalin tutustumisen puutteet laadullisessa tutkimuksessa. Toisaalta käytetty menetelmä ja sen soveltuvuus riippuvat tutkimusongelmasta, mutta silloisen tutkimukseni tarkoitus oli selvittää suhtautumista ja tutkimukselleni olisi varmasti ollut hyödyksi nähdä omin silmin se ympäristö ja konteksti, jossa näkemykset ja suhtautuminen suteen ja karhuun muodostuvat ja uusintuvat. Käsillä olevan tutkimuksen toteuttamisen aikana olen voinut tuota puutetta paikata.

Jatko-opintojeni ensimmäisen vuoden aikana tein tutkimussuunnitelmaa. Seuraavina vuosina (2003–2005) olin aktiivisesti kentällä seuraamassa tapahtumia, havainnoimassa. Tuona ajanjaksona tein myös ne haastattelut, joita tarvitsin tutkimustani varten. Ennen haastattelujen tekoa pyrin keskustelutilaisuuksiin eri toimijoiden kanssa epävirallisemmassa tarkoituksessa. Tämä on onnistunut joko itse ottamalla yhteyttä ja pyytämällä mahdollisuutta kertoa tutkimuksestani ja pohtia keskustelukumppanin mahdollista osallistumista tutkimukseeni. Toisaalta olen päässyt kontakteihin eri toimijoiden kanssa muiden järjestämissä tilaisuuksissa. Epävirallinen yhteydenpito eri toimijoihin on mahdollistanut tutkimukseni linjausten ja kysymyksenasettelun muodostumisen yhdessä tutkittavien ryhmien kanssa. Tutkittavilla tahoilla on ollut mahdollisuus vaikuttaa tutkimukseni kysymyksenasetteluun, ja näin on varmasti käynyt suuremmissa määrin kuin pystyn itse sitä ymmärtämään tai jälkepäin todistamaan.

Olen osallistunut tutkimusprosessini aikana moniin suurpetoaiheisiin tapahtumiin. Osassa tapahtumia olen ollut itse aktiivisena osallistujana, osassa olen ollut vain muuten mukana. Vaikka olen joissain tilaisuuksissa ollut itse toimijana mukana, ei tutkimustani voi luonnehtia toimintatutkimukseksi (toimintatutkimuksesta ks. esim. Palviainen 2004). Näillä osallistumisilla ei ole ollut suoraa kytkentää tutkimuskysymyksiini tai -prosessiini eikä selkeää tavoitteenasettelua tutkimukseni suhteen. Osallistujanakin olen ollut tutkimukseni näkökulmasta tarkasteltuna ”vain” sivustatarkkailija, osallistuva havainnoija.

Tarve osallistuvalla ja havainnoivalle otteelle syntyi siis oman pro gradu tutkimukseni menetelmien kriittisestä tarkastelusta. Toisaalta tiesin, että väitöskirjan tekoprosessi olisi huomattavasti pidempi, joten osallistumiselle oli myös aikaa. Osallistuvan havainnoinnin lisäksi olen kerännyt haastatteluaineistoa. Näiden haastattelujen tekemisessä en ole poikennut työni muusta menetelmällisestä otteesta, vaan useisiin haastattelutilanteisiin on liittynyt osallistuvaa havainnointia. Osa haastatteluista on tehty niin sanotusti konttoriolosuhteissa, koska olen ollut joustava haastatteluajaa ja -paikkaa sopiessani. Kuitenkin useat haastattelut on tehty niissä toimintaympäristöissä, joissa haastatteltava on itse elänyt ja toiminut. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että kunnan viranomaisen haastattelu on tehty kunnan virastotalolla ja susivahingoista kärsineen haastattelu on tehty tilalla jne. Haastattelutilanteeseen on näissä tapauksissa sisältynyt pöydässä nauhurin kanssa istumisen lisäksi tutustumista paikkaan ja ympäristöön. Haastatteluissa on saatettu myös pitää taukoja, jotta nauhurille jäävän puheen lomassa on voitu jutella niitä näitä susista tai elämästä yleensä. Olen päässyt katsomaan laituria, joihin sudet ovat hyökänneet ja eläimiä, joita sudet ovat vahingoittaneet. Nämä ovat samanlaista osallistuvaa havainnointia, kuin esimerkiksi osallistuminen Susiryhmän järjestämiin aitatalkoisiin tai susilähettäläskoulutukseen. Osallistuva havainnointi ja haastattelumenetelmät ovat useissa kohdin yhdistyneet. Näiltä osin tutkimuksessani on etnografinen ote.

Etnografisessa tutkimuksessa on kyse asioiden, ihmisten tai kulttuurien kuvauksesta. Usein etnografiseen tutkimukseen liittyy se, että tutkija on hyvin lähellä tutkittavaa kohdettaan, tekee havaintoja ja muistiinpanoja ja pyrkii syvälliseen ymmärrykseen tutkittavasta kohteestaan. Etnografisia menetelmiä on sovellettu erityisesti antropologisessa vieraiden kulttuurien tutkimuksessa. (Anttila 2006, 344–347.) Etnografia tulee työssäni vahvemmin esille menetelmänä (ks. esim. Crotty 1998, 74–76 ja Rantala 2006), ei metodologiana (ks. Lappalainen ym. 2007). Etnografia ei siis ole voimakkaasti ohjannut tutkimusmenetelmällistä strategiaani kaikilta osin; voin vain sanoa, että tutkimuksessani on etnografisia piirteitä.

Etnografiseen tutkimukseen usein kuuluu se, että tutkija pitää kenttäpäiväkirjaa ja tekee huolella muistiinpanoja havainnoistaan ja myös käyttää tuota aineistoa tutkimuksessaan. Minäkin olisin toki näin voinut tehdä, mutta silloin työni painottuisi pelkästään arjen kuvauksiin. Riittää, että kuvaan näiden erilaisten todellisuuksien olemassaolon haastateltavien puheen kautta ja pohdin niitä suhteessa muihin ”todellisuuksiin”. Nämä havainnot nostan sitten poliittisen hallinnan ja käytännön politiikan tutkimisen tasolle. Miten, millä instrumenteilla ja prosesseilla, eri todellisuuksia käsitellään, vai käsitelläänkö, poliittisesti tai hallinnollisesti.

Olen kuitenkin pitänyt satunnaisesti myös kenttäpäiväkirjaa sellaisten päivien jälkeen, kun minusta on tuntunut, että haastatteluista tuotettu litteraatio tai tapahtumassa jaettu kirjallinen materiaali eivät riitä kuvaamaan kaikkea sitä, mikä on ollut muistamisen ja tulkitsemisen arvoista. Nämä asiat ovat liittyneet erityisesti tunnelmaan tai ei-kielelliseen viestintään. Usein olen pohtinut, mikä on näiden havaintojen rooli ja merkitys tutkimuksessani. On vaikea tehdä eksplisiittiseksi se tieto tai kokemus, minkä olen saavuttanut etnografisella otteellani verrattuna haastatteluihin tai erityisesti aiempiin puhelinhaastatteluihini. En usko, että tarkallakaan kenttäpäiväkirjojen pitämällä olisin pystynyt kuvaamaan tai tiedostamaan niitä ymmärrys- ja oppimisprosesseja, joita on syntynyt näkemisen ja kokemisen kautta eri tutkimustilanteissa. Tulkitseen niin, että vaikka useat oppimani seikat jäävät implisiittisiksi (en voi niitä tarkoin luokitella ja analysoida), ne eivät vähennä tutkimukseni luotettavuutta, vaan lisäävät sitä. Ne ovat tuottaneet ymmärrystä ja toimineet suuntaa antavina merkkeinä matkan varrella. Niiden avulla olen osannut esimerkiksi haastattelutilanteissa kysyä ”oikeita” kysymyksiä.

Työni tavoitteena on selvittää susipolitiikan sisältöjä ja prosesseja. Haastatteluaineisto on oikein hyvä menetelmä päästä selville sisällöistä, haastateltavat tuottavat sisältöjä puheellaan. Prosessien tutkimus on huomattavasti hankalampaa. Prosesseilla tarkoitan tapahtumankulkuja, joissa eri toimijat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja joiden kautta susipolitiikan linjauksia luodaan tai tavoitteita toimeen pannaan. Prosessit voivat olla hallinnollisia tai ei-hallinnollisia, ne voivat myös olla selkeitä ja näkyviä, mutta joskus myös pinnan alla olevia vaikeammin tunnistettavissa olevia tapahtumankulkuja. Prosessien selvittämiseen liittyy paljon asioita, joista voi saavuttaa tietoa vain havainnoimalla. Prosesseista tuotetut raportit tai muut julkaisut ovat lopputuloksia, joista ei voi päätellä kaikkea, mitä on tapahtunut matkan varrella. Haastattelut ovat osittain tukeneet prosessien tutkimusta, koska haastateltavien kanssa on pohdittu meneillään olevia prosesseja. Haastattelujen avulla ei kuitenkaan voi saavuttaa riittävästi tietoa prosesseista, koska haastateltavat ovat usein tietoisia vain osasta prosesseista, ja tarkastelevat niitä usein vain siltä osin, kuin itse ovat niissä mukana.

Tavoittelin jossain vaiheessa prosessien tutkimukselleni toimintatutkimuksellista otetta, kun sain tietää, että Suomeen oltiin laatimassa susikannanhoitosuunnitelmaa. Susikannanhoitosuunnitelman laatiminen olisi ollut oivallinen ja oikeaan aikaan sijoittunut prosessi, jota olisin voinut tutkia toimintatutkimuksen menetelmin. Tämä olisi tarkoitta-

nut, että minä olisin tutkijana osallistunut tuohon prosessiin, ollut mukana tutkijan roolissa kaikissa kokouksissa ja keskustelutilaisuuksissa, joita tuon suunnitelman laatimiseen liittyi. Tämä olisi edellyttänyt kuitenkin sitoutuneisuutta ja hyväksyntää prosessista vastaavalta taholta, maa- ja metsätalousministeriöltä. Tämä tutkimuksellinen idea ei toteutunut eri syistä. En itse varmaankaan aloittelevana tutkijana osannut perustella ja kuvata tällaisen toimintatavan merkitystä. Susikeskustelun arvolatautuneisuus vaikutti varmaankin ministeriössä siten, että itse prosessia tarkastelevaa tutkijaa ei haluttu osallistaa tuohon prosessiin. Tämä toimintatutkimuksellinen idea olisi mahdollistanut syvällisemmän ja systemaattisemman otteen yhteen tiettyyn prosessiin ja olisi toisaalta tuottanut selkeämmin rajatun aineiston prosessien tutkimiseen. Toisaalta toimintatutkimuksellinen ote olisi raskauttanut tutkimusprosessia nykyisestä. Koska tuo idea ei toteutunut, prosessien tutkiminen on työssäni menetelmällisesti haastattelujen, havainnoinnin, seuraamisen ja kirjallisten dokumenttien analysoinnin varassa. Tämä on selkeästi kevyempi menetelmällinen ote kuin toimintatutkimus, mutta lopputulos on aineistollisesti rikkaampi ja prosessien tarkastelun alue on laajempi. Seuraamalla muitakin kuin vain susikannanhoitosuunnitelman laatimisprosessia ja keräämällä aineistoa laajemmin olen saavuttanut yleiskuvan susipolitiikan prosesseista. Syvälinen omakohtainen kokemus prosesseihin osallistumisesta on korvautunut mahdollisuudella laajempaan prosessien kuvaukseen. Lopputulos on soveltuvampi suhteessa työlleni asettamaani tavoitteeseen: saavuttaa mahdollisimman monipuolinen kuva suomalaisesta susipolitiikasta.

Tutkimus- ja aineistonkeruuprosessini on pitkäaikainen ja matkan varrella olen tutustunut erilaisiin tiedonlähteisiin monin eri tavoin. Havainnot, jotka ovat syntyneet implisiittisesti, ovat työni eri vaiheissa joutuneet testauksen alle. Esimerkiksi tutkimuskysymyksiä olen testannut haastattelutilanteissa ja analyysissä ajatukseni ovat tulleet testatuiksi teoreettisen viitekehyksen ja monipuolisen tarkastelun ohessa.

1.5 Tutkimusaineistot

Haastatteluja, havainnointia, dokumentteja ja kirjallisuutta

Katson tämän väitöskirjaprosessini alkaneen jo graduaiheessa, koska silloin olen alkanut tutustua suomalaiseen suurpetokeskusteluun ja ymmärrykseni siitä on kasvanut ajan myötä. Tämän pitkällisen seuraamis- ja tutkimusprosessin aikaan olen kerännyt monenlaista materiaalia. Osa tästä tutkimusmateriaalista ei ole fyysistä olomuodoltaan, vaan on keskusteluista ja havainnoinnista syntynyttä oppimista. Osa materiaalista on kirjallisessa muodossa. Tästä kirjallisesta materiaalista taas osa on hyvin jäsentynyttä, esimerkiksi tekemäni haastattelut, ja osa on hajanaisia lausuntoja tai keskustelunpätkiä lehdistä, sähköposteista jne. Tämän monimuotoisen materiaalin seuraamisesta on syntynyt oppimisprosessi, joka on muokkautunut ”intuitiiviseksi ymmärrykseksi” suomalaisesta susipolitiikasta. Kaikkea tuota aineistoa en voi luokitella ja tehdä läpinäkyväksi enkä myöskään voi tai ole sitä kaikilta osin analysoinut johdonmukaisesti. En myöskään kykene täysin arvioimaan, mikä oppiminen tai ymmärrys on syntynyt minkä aineiston johdosta. Kaikilla aineistoilla ja tutkimusprosessin eri vaiheilla on ollut merkitystä lopputuloksen kannalta. Useiden eri aineistojen ja tutkimusotteiden käyttö on kuitenkin johtanut siihen, että osa aineistosta on perustellusti päätyntä tarkempaan analyysiin ja johdonmukaisempaan käsittelyyn. Laajan tausta-aineiston ja perehtyneisyyden jälkeen on ollut mahdollista tunnistaa tutkimuskysymysten kannalta relevantit aineistot, menetelmät ja analyysitavat.

Olen läpikäynyt tyyppillisen laadullisen (tapaus)tutkimuksen prosessin. Laadullista tutkimusta tuntemattomille olen kuitenkin usein joutunut puolustelemaan tutkimukseni

luotettavuutta. Koska tiedän näiden epäilijöidenkin kuuluvan väitöskirjani lukijakuntaan, pohdin hieman laadullisen tutkimuksen piirteitä. Voin sanoa perehtyneeni suomalaisen susipolitiikan keskusteluihin syvällisesti eri näkökulmista. Tuon perehtymisen tuloksena on syntynyt joitain käsityksiä ja hypoteeseja asioiden tilasta. En ole tyytynyt kirjaamaan niitä ylös ja väittämään, että asia on näin kokemani perusteella. Tieteellisen tutkimuksen tekijänä minun on pystyttävä todistamaan luotettavin menetelmin käsitykseni paikkansa pitävyys. Tätä luotettavuutta olen susipolitiikan sisältöjen tutkimiseksi vahvistanut erityisesti haastatteluaineistoni analyysin avulla. Haastatteluaineiston keruu on huolella suunniteltu ja toteutettu. Tuo aineisto on myös systemaattisesti analysoitu. Haastattelut ovat susipolitiikan sisältöjen tutkimuksen aineistollinen ydin. Sen systemaattisen keruun ja analyysin avulla olen testannut ”intuitiivista ymmärrystäni” suomalaisesta susipolitiikasta. Näin ollen tämä haastatteluaineisto ja sen analyysi toimii ikään kuin muun aineiston perusteella syntyneiden päätelmien ja hypoteesien testajana. Tämä systemaattinen analyysi, joka on kytketty tiettyyn aineiston analyysimenetelmään, tuotti syvällisempiä tuloksia kuin muu perehtyneisyys siihen mennessä oli tuottanut. Myös tutustuminen aiempiin tutkimuksiin ja soveltuviin teorioihin ovat testanneet ajatteluni paikkansapitävyyttä ja loogisuutta. Teoreettisella kirjallisuudella on aineiston analyysimenetelmällinen merkitys tutkimuksessani. Erityisesti susipoliittisten prosessien analysoimisessa teoreettiskäsitteellinen analyysi on vahvaa. Siinä käyttämäni Jan Kooimanin sosiopoliittisen hallinnan teoriaa voi luonnehtia tutkimusteoriaksi (Laine, Bamberg ja Jokinen 2007b, 34–35). Oman empiirisen aineiston kriittinen kytkeminen analyysin avulla teoreettiseen viitekehykseen on yksi validiutta ja reliaabeliutta vahvistava elementti laadullisessa tutkimuksessa. Yhteiskunnalliset ilmiöt ovat tutkimuksen kohteina haastavia, koska ne ovat muuttuvia ja niillä ei ole selkeitä rajoja. Erilaisten aineistojen, menetelmien ja teorioiden yhdistäminen on tärkeää tutkimustulosten ja johtopäätösten varmistamiseksi. Jos useat eri aineistot ja eri tavat analysoida niitä, vievät samaan suuntaan, voi tuloksia pitää luotettavina (Laine, Bamberg ja Jokinen 2007b, 23–26).

Alle olen luetellut sen aineiston, jonka olen kerännyt tutkimusprosessini aikana. Aineistoa on monenlaista ja sillä on erilaisia rooleja työni eri vaiheissa. Osa on tausta-aineistoa, josta tuon esille vain näytteitä. Tätä tausta-aineistoa en ole kaikilta osin kerännyt tai analysoinut systemaattisesti. En siksi esittele sitä yksityiskohtaisesti. Tausta-aineiston avulla olen pitänyt itseni perillä ajankohtaisesta susikeskustelusta ja toisaalta se on ollut tieteellisen kirjallisuuden ohella merkityksellinen, kun olen kirjoittanut ja jäsenellyt susipolitiikan historiaa ja taustoja. Historiallisten vaiheitten kuvaamisessa erityisesti pro gradu -työstäni ja sitä varten kerätystä lehtiartikkeliaineistosta on ollut hyötyä. Varsinaisena tutkimuskohteenani ovat kuitenkin susipolitiikan 2000-luvun vaiheet. Tätä varten kerätty aineisto on systemaattisempi ja myös sen analyysi on vahvempaa kuin tausta-aineiston. Laajan tausta-aineiston seuraamisen avulla olen voinut paremmin rajata varsinaisen tutkimusaineistoni ja tunnistaa haastateltavia avainhenkilöitä.

Tausta-aineisto:

- Pro gradu tutkimusta varten kerätty lehtiaineisto: Karhu- ja susiaiheiset artikkelit Metsästäjä- (31 kpl), Metsästys ja Kalastus- (78 kpl) ja Erä (28 kpl) -lehdistä (yht. 137 kpl), vuosina 1980–2000 julkaistuista numeroista (ks. Ratamäki 2001).
- Maakuntalehden (Karjalainen) susiuutisoinnin ja keskustelujen seuraaminen (erityisen tarkasti haastattelujen suunnittelu- ja tekovaiheessa 2002–2004).
- Metsästäjäin Keskusjärjestön julkaiseman Metsästäjä -lehden susiuutisoinnin seuraaminen.

- Lisäksi hajanaisia artikkeleita eri lehdistä teemaan liittyen.
- Luonto-Liiton Susiryhmän sähköpostilistakeskustelujen ja Suden Aika -lehden aktiivinen seuraaminen.
- Eri toimijoiden laatimat lehdistötiedotteet.
- ”Epäviralliset” keskustelut paikallisen väestön ja muiden toimijoiden sekä kollegoiden kanssa.
- Suurpetoaiheinen populaarikirjallisuus.
- Tieteellinen kirjallisuus.

Varsinainen tutkimusaineisto:

Osallistuva havainnointi:

- Suurpetoteemaillat ja -seminaarit:
 - Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen järjestämä suurpetoseminaari Ilomantsissa 7.11.2002.
 - Paneelikeskustelu ”Itä-Suomen ylisuureksi paisunut susikanta ja sen rajoittaminen”, Karjalan erämessut Kolilla 13.6.2003.
 - Luonto-Liiton järjestämät suurpetoillat, Joensuu 24.3.2003 ja Jyväskylä 11.1.2008.
 - Luonnon kuvaamisen ja katselun tuotteistaminen -koulutushanke, eläinmatkailuseminaari, Kuhmo 2.2.2004.
 - Pohjois-Karjalan liiton järjestämä susiseminaari, Joensuu 3.2.2004.
 - Susikannanhoitosuunnitelmaan liittyvä sidosryhmäneuvottelutilaisuus, Helsinki 19.11.2004.
 - Enon luonnonystävien järjestämä susiseminaari 30.3.2006.
- Luonto-Liiton järjestämiin susiatatalkoisiin osallistuminen, Värtsilä kesäkuu 2003.
- Luonto-Liiton susilähettiläskoulutukseen osallistuminen ja sen kanssa opettaminen Juuan ja Polvijärven yläasteella, kevät 2004.
- Vierailut: maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosasto, Helsinki 10.6.2003, Luonto-Liiton toimisto, Helsinki 10.6.2003, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Joensuu 18.11.2003.
- Yhteydenpitoa ja vierailuja Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiriin tutkimusprosessin aikana.
- Haastattelumatkojen aikana tehty kenttätö, tutustuminen toimintaympäristöihin (ks. haastattelujen ajat ja paikat liitteestä 1).

Seuranta-aineisto:

- Päivänpoliittisten tapahtumien seuraaminen, lainsäädännön muutokset, susien pyyntilupien määrääminen, susikannan kehityksen seuraaminen, yhdistysten perustaminen yms. (näiden havaitsemisessa on laajan tausta-aineiston seuraamisella ollut suuri merkitys).
- Susikannan hoitosuunnitelman etenemisen seuraaminen.
- Suomen EY-tuomioistuinkäsittelyyn (asia C-342/05) liittyvä dokumenttiaineisto (ks. tarkemmin liitteestä 1).

Haastattelut (tästä enemmän seuraavissa luvuissa)

Susipoliittisten toimijoiden haastattelut

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää susipoliitiikan ristiriitaisuutta mahdollisimman monipuolisesti eri toimijaryhmien näkökulmista. Kuten edellä olen jo perustellut, käytän työssäni käsitettä toimijaryhmä enkä esimerkiksi intressiryhmä, koska olen ottanut tutkimukseeni mukaan sellaisia ryhmiä ja henkilöitä, jotka todella toimivat susipoliitikassa tai, jotka ovat joutuneet harjoitettavan susipoliitiikan kohteiksi. Haastateltavien valinta on perustunut tyyppiedustavuuden periaatteelle. Haastateltaviksi olen valinnut avainhenkilöitä, joilla on susipoliitiikkaan liittyvistä ongelmista ja ilmiöistä tietoa ja kokemusta eri näkökulmista. Tyyppiedustajien haastatteluiden avulla nostan esiin susipoliitiikan poliittiset ydinkysymykset ja tällöin haastateltavajoukko voi olla pieni.

Tutkimuksessani tarkastelen susipoliitiikkaa erityisesti Pohjois-Karjalan näkökulmasta. Tämä on vaikuttanut myös haastateltavien identifioimiseen. Valtakunnallinen näkökulma olisi johtanut huomattavasti suurempaan haastateltavajoukkoon. Esimerkiksi Metsästäjäin Keskusjärjestö, joka on valtakunnallisesti katsottuna merkittävä toimija, ei ole mukana tutkimuksessani, koska tutkimusprosessini aikana en ole tunnistanut syitä, miksi tämä järjestö olisi Pohjois-Karjalan näkökulmasta merkittävä susipoliittinen toimija. Toki haastateltavajoukossa on mukana henkilöitä, jotka ovat Metsästäjäin Keskusjärjestön jäseniä, mutta heitä olen haastatellut muissa rooleissa, en tämän järjestön edustajana. Samaan tapaan valtakunnallisesti merkittävät toimijat Suomen Luonnonsuojeluliitto ja Suomen Metsästäjäliitto eivät ole tutkimuksessani mukana, koska ne eivät ole ottaneet voimakkaasti kantaa Pohjois-Karjalan suurpetotilanteeseen. Sen sijaan Luonto-Liitto, ja erityisesti Luonto-Liiton Susiryhmä, on ollut huomattavasti aktiivisempi. Valtakunnan tason toimijoista maa- ja metsätalousministeriö ja riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos olivat tunnistettavissa merkittäviksi toimijoiksi myös paikallisesta näkökulmasta tarkasteltuna.

Järjestöjen, hallinnon ja tiedontuottajainstituutioiden edustajia ei ollut hankala valita. Esimerkiksi tiedontuottajainstituutioita suurpetotutkimuksen osalta Suomessa edustaa riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos ja siellä on vain vähän suurpetotutkimukseen osallistuvaa henkilöstöä. Samoin kansalais- ja etujärjestöjen sekä hallinnon edustajat oli helppo valita. Paikallisen tason toimijoiden valinta oli jo huomattavasti hankalampaa, koska toimijoita on paljon. Myös näkökulmia ja teemoja on paljon. Tämänkin toimijataso haastateltavien valinnassa olen pitänyt mielessä tyyppiedustavuuden. En ole valinnut haastateltavia summittaisesti tai satunnaisesti, vaan tarkoin harkiten. Tämä on mahdollista laadullisessa tutkimuksessa, missä ei pyritä tilastollisiin yleistettävyyksiin. Aikaisempien tutkimusten ja suurpetopoliittisen keskustelun seuraamisen myötä olen tutkijana ollut selvillä niistä ongelmakohdista, joita paikallisella tasolla on ollut. Lisäksi paikallisen tason toimijoiden valintaan on vaikuttanut työni teoreettinen viitekehys. Olen valinnut mukaan toimijoita, joilla on sanottavaa suhteessa taloudellisiin, sosiaalisiin, kulttuurisiin, ekologisiin, eettisiin ja poliittisiin ulottuvuuksiin koskien susien aiheuttamia ongelmia paikallisella tasolla. Toisaalta mukana on myös toimijoita, jotka ovat aktiivisia paikallis-toimijoita ja hyvin verkottuneet omalla asuinpaikkakunnallaan. Näin olen voinut ottaa huomioon myös prosessi- ja hallintanäkökulmat haastatteluissani.

Kuten jo susipoliittisia toimijoita kuvatessani totesin, tämä jäsentely on teoreettinen. Käytännössä jokainen haastateltava on paikallisen tason edustaja jossain. Paikallinen väestö tässä tarkoittaa sellaisia henkilöitä, jotka ovat kokeneet suurpetovahinkoja tai ottavat aktiivisesti osaa susipoliitiikkaan. Nämä paikallisen tason edustajat olen haastatellut yksityishenkilöinä. Osa järjestöedustajista olisi luettavissa myös paikallisen tason toimijoiden ryhmään, mutta koska heitä on haastateltu erityisesti järjestönsä edustajana, kuuluvat he kansalais- ja etujärjestöryhmään. Olen tuonut tämän jaottelun selkeästi esille

haastattelun aikana ja sillä on ollut vaikutusta haastattelukysymyksiin ja -asetelmaan. Järjestöedustajat ovat selkeästi ottaneet haastattelussa edustajan roolin.

Tutkimushaastatteluni ovat seuraavat:

- Hallinto (H):
 - Maa- ja metsätalousministeriö (1 hlö)
 - Ympäristöministeriö/Pohjois-Karjalan ympäristökeskus (1hlö)
 - Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiri (1 hlö)
 - Pohjoiskarjalainen riistanhoitoyhdistys (1 hlö)
 - Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto (1hlö)
 - Pohjoiskarjalaisen kunnan hallinto (1hlö)

- Tiedontuottajainstituutiot (TT):
 - Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) (1 hlö)

- Kansalaisjärjestöt / etujärjestöt (KJ/EJ):
 - Luonto-Liiton Susiryhmä, valtakunnallisen ja paikallisen tason edustaja (2 hlö)
 - Koirajärjestö (1 hlö)
 - Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto r.y. (MTK) (1 hlö)
 - Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala (MHY) (1 hlö)

- Paikallinen väestö (PV) (6 hlö):
 - Teemat edustettuina:
 - Paikallinen asiantuntijuus
 - Paikallisaktiivisuus
 - Kotieläinvahingot
 - Koiravahingot
 - Luonnonkäyttö
 - Matkailu

Haastattelurunko oli rakenteeltaan teemahaastattelun tasoinen. Kysymyksiä ei oltu strukturoitu, mutta haastatteluja on ohjannut kuitenkin tutkimuksen kaksi tärkeintä käsitteellistä ja teoreettista viitekehystä: kestävä kehitys ja hallinta. Haastattelujen tarkoituksena on ollut saada selville eri toimijoiden näkemyksiä susipoliittisista ongelmista ja kestävyysden eri ulottuvuuksista suomalaisessa susipoliitikassa sekä eri toimijoiden väliset suhteet ja vuorovaikutusmuodot.

Haastattelun alussa olen aina lyhyesti kuvannut omaa lähestymistapaani ja kertonut, mitä kaikkia toimijoita aion haastatella. Olen keskustellut haastateltavan kanssa myös hänen näkemyksistään omasta asemastaan suhteessa susipoliitikkaan. Lähtökohtana haastatteluissa on ollut alla esitelty runko, mutta haastattelutilanteet ovat olleet hyvin eläviä ja keskustelut ovat suuntautuneet avoimesti ja joustavasti niihin kysymyksiin ja teemoihin, joista haastateltavalla on ollut tietoa, näkemyksiä tai tarvetta puhua.

Haastattelurunko:

- Haastateltavan asemointi:
 - Haastateltavan aseman arviointia susipoliitikan kentällä, taustojen selvittäminen (ikä, koulutus, ammatti, harrastuneisuus, luottamustoimet yms.)
 - Omat kokemukset/näkemykset susista

- Oman aseman/kokemuksen kautta seuraavien teemojen pohdinta:
 - Sosiaaliset, kulttuuriset, taloudelliset, poliittiset, ekologiset, eettiset ulottuvuudet
 - Näiden eri ulottuvuuksien pohtiminen omien kokemusten ja näkemysten kautta. Kuinka haastateltava ymmärtää nämä vai antaako lainkaan merkityksiä? Mitä katsoo näihin kuuluvaksi?
 - Pohdintaa näiden ulottuvuuksien välisistä suhteista
- Edellisen pohjalta susipolitiikan ydinongelmien määrittelyä ja kuvausta
- Pohdintaa keinoista ongelmien ratkaisemiseksi
- Pohdintaa susipolitiikan vastuualueista
- Toimijoiden väliset suhteet
- Oman luonto-/susisuhteen määrittely
- Oma toiminnallinen suhde ja suhtautuminen muihin toimijoihin (myös EU)
- Arviointia muiden toimijoiden keskinäisistä suhteista/suhtautumisesta toisiinsa.

Tapa, jolla kestävän kehityksen ulottuvuuksia pohdittiin, vaihteli haastateltavasta riippuen. Jos esimerkiksi kyseessä oli paikallinen asukas, jolla oli takanaan kokemus susivahingoista, pyysin häntä kertomaan avoimesti tapahtumasta, sen merkityksistä ja siihen liittyvistä tuntemuksista. Haastateltavan kertomusta pyrin jäsentämään tekemäni jaottelun avulla ja esitin täsmentäviä ja tarkentavia kysymyksiä painottaen jotain eritellyistä ulottuvuuksista. En kuitenkaan korostanut haastattelutilanteessa teoreettista ajattelua. En esimerkiksi puhunut taloudellisesta kestävydestä, vaan kysyin millaisia taloudellisia vaikutuksia tapahtumalla on ollut. Teoria on haastattelutilanteissa operationalisoitunut käytännön tasolle haastateltavan omien kokemusten ja puheen myötä.

Aineiston käsittelystä ja roolista

Haastattelut on litteroitu sanasta sanaan. Taukoja, huokauksia tai muita sellaisia puheen pieniä yksityiskohtia ei ole litteroidessa huomioitu. Paljon on kuitenkin merkitystä sillä, että litteraatiota lukiessa olen muistanut haastattelutilanteen tunnelman, ympäristön, puheen äänensävyt ja muut tunteista kertovat ei-kirjallisesti ilmaistavat seikat. Välillä olen palannut kuuntelemaan nauhaa, kun olen halunnut varmistua, olenko tehnyt kirjoitetusta litteraatiosta oikean tulkinnan. Näiden tulkintojen tekoa on tukenut myös kenttämuistiinpanoni, joita joskus tein haastattelutilanteen jälkeen. Noissa kenttämuistiinpanoissa on merkintöjä juuri tunnelmasta tai muista eri aisteilla havaittavista seikoista, joita ei voi litteraatiosta havaita. Mainintoja on myös niistä seikoista, joita haastateltava ei ole halunnut nauhalle todeta, enkä näin olen voinut noita kommentteja suoranaisesti käyttää tai tuoda lainauksin esille työssäni, mutta ne ovat joiltain osin lisänneet ymmärrystäni haastateltavan näkökulmasta tai mielipiteistä.

Olen tutustunut aineistoon sitä lukemalla, ja lopulta tehnyt muistiinpanoja jokaisesta haastattelusta erikseen. Tässä muistiinpanojen teon vaiheessa en vielä kiinnittänyt huomiota teemoitteluun eri kriteereillä, vaan nämä muistiinpanot ovat suoria tiivistelmiä haastatteluista. Noihin muistiinpanoihin olen tiivistetysti kuvannut ne seikat, joita haastattelussa on tuotu esille tai, jotka haastateltava on kokenut tärkeiksi. Myöhemmässä vaiheessa, kun aineiston tulkinta eteni pidemmälle ja alkoi suuntautua teoreettisen viitekehyksen mukaiseksi, olen välillä palannut muistiinpanojen ja yksittäisten litteraatioiden tasolle varmistaakseni, että tekemäni tulkinnat ovat tehneet oikeutta alkuperäiselle haas-

tattelulle. Näin tehdessäni en ole havainnut litteraatioista seikkoja, jotka olisivat myöhemmässä analyysivaiheessa jääneet huomiotta tai väärin tulkituiksi. Vielä aivan työni loppuvaiheessa kävin aineistoni läpi tarkastaen, että ne sanomat, jotka haastateltavilla oli, on tullut välitetyksi työssäni.

Tuon haastattelujen sanomaa esille kahdella eri tavalla työssäni. Myöhemmin kuvaan tekemääni narratiivianalyysiä, jonka hyvänä puolenä on analyysin kokonaisvaltaisuus. Narratiivisessa analyysissä olen muodostanut aineistostani tarinoita. Nämä tarinat ovat ikään kuin kaaria, jotka käsittelevät aineistoa kokonaisuutena, alusta loppuun. Osa narratiiveista on muodostunut usean eri haastattelun kokonaisuudesta, osa narratiiveista tukeutuu vain yhteen haastatteluun. Narratiivisen otteen luoma kokonaisvaltaisuus tuo aineiston käsittelyyn myös luotettavuutta, kun aineistoa ei käsitellä vain pistemäisesti valikoiden. Tietenkin tarinan näkökulman valitseminen on tärkeä kysymys tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. Mikään tarina ei koskaan kykene kertomaan kaikkea aineistosta, koska samasta aineistosta voidaan tuottaa monentyyppisiä tarinoita. Omassa työssäni tarinan rakennetta ja sisältöä ohjaavat tutkimuskysymykseni ja teoreettinen viitekehyseni.

Tarinallisen otteen ohella aineistoni tulee työssäni esille myös konkreettisemmin yksittäisten otteiden muodossa. Tarinallinen ote on hyvä kokonaiskuvan luojana, mutta siinä myös katoaa monia yksityiskohtia ja tunnelmia. Käytän runsaasti sitaatteja, jotta susipoliittinen arki ei olisi kadoksissa työstäni ja jotta teoreettiset ja analyttiset pohdintani kytkeytyisivät suoraan aineistooni ja susipoliittiseen todellisuuteen. En tee tätä vain validius syistä, vaan myös siksi, että se nostaisi työni käytännöllistä merkitystä. Haluan konkretisoida analyysini ja löydökseni akateemisen yleisön ohella myös tutkimukseni kohteille, susipoliittisille toimijoille.

Taulukossa 1 olen kuvannut tiivistetysti tutkimukseni ongelmien, teorioiden, aineistojen ja analyysien välisen suhteen. Lopputulos on lopulta hahmottunut noinkin selkeästi, vaikka tutkimusprosessi ei aina ollut niin suoraviivainen ja selkeä, kuin tuosta taulukosta voisi päätellä.

Taulukko 1. Tutkimusongelmien, teorioiden, aineistojen ja menetelmien väliset suhteet

Tutkimusongelma	Ensisijaiset tutkimusaineistot ja aineistonkeruumenetelmät	Teoreettinen välineistö	Aineiston analyysi
Susipolitiikan sisällöt	Haastattelut, havainnointi	Kestävän kehityksen ulottuvuudet, Kooimanin image -käsite	Narratiivianalyysi ja teoreettinen sisällönanalyysi
Susipolitiikan prosessit	Dokumentit, seuranta, havainnointi, (haastattelut)	Jan Kooimanin sosiopoliittinen hallintamalli	Teoreettis-käsitteellinen analyysi Jan Kooimanin sosiopoliittisen hallinnan mallin avulla
Yhteiskunnallinen kestävyys	Synteesi		

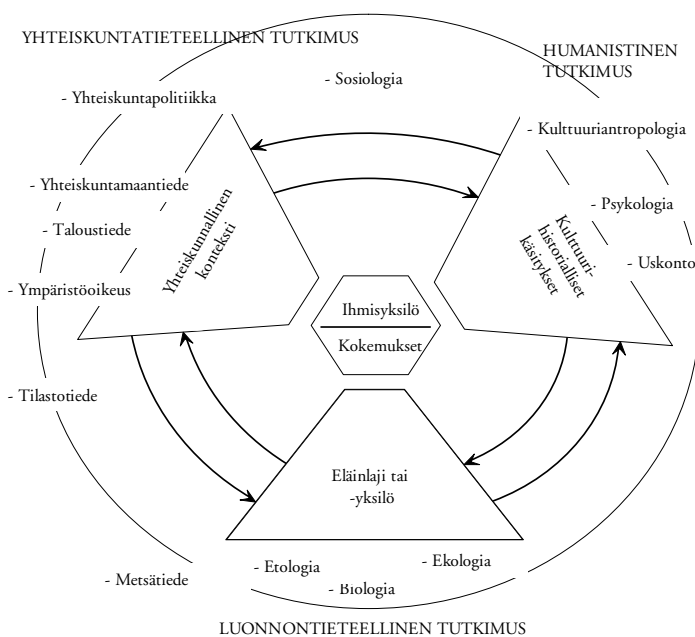
Työni seuraavassa luvussa (luku 2) vahvistan suomalaisen susipolitiikan kuvausta analysoimalla niitä osa-alueita, joista syntyy susikysymyksen kokonaisuus, taustoittamalla niitä historiallisia vaiheita, joiden kautta on päädytty nykytilanteeseen ja kolmanneksi syvennän tarkastelua suomalaisen susipolitiikan tämän hetkisistä haasteista paikallisella tasolla. Näitä kuvauksia voi pitää työni taustatutkimuksena. Luvussa kolme kuvaan työni teoreettisen viitekehyksen. Tausta-aineistolla on näissä luvuissa suuri merkitys. Käytän myös varsinaista tutkimusaineistoani, esimerkiksi haastatteluja, elävöittämään kuvauksiani, mutta varsinaisen tutkimusaineistoni systemaattisemman analyysin tuotan vasta luvuissa 4, 5 ja 6. Lopuksi luvussa 7 pohdin tutkimukseni toiminta- ja sektoripoliittisia johtopäätöksiä, mutta tuon esille myös teoreettisia päätelmiä yhteiskunnallisen kestävyys-käsitteen muodossa.

2 SUOMALAISEN SUSIPOLITIIKAN TAUSTAT

2.1 Susipolitiikan moniulotteisuus

Kokonaiskuvan hahmottelua

Luon tässä luvussa pohjaa susipolitiikalle ja erityisesti sille, miten omassa työssäni olen sitä lähestynyt. Alla esitetty kuva (kuva 2) syntyi siinä vaiheessa, kun sain pohjoiskarjalaisten metsästäjien susi- ja karhusuhtautumista selvittävän pro gradu tutkimukseni valmiiksi, ja pyrin jäsentämään siitä tutkimuksesta mielessä hahmottuvaa kokonaiskäsitystä ihmisen suurpetosuhteesta.

Kuva 2. Susipolitiikkaan vaikuttavat ulottuvuudet ja tieteellinen tutkimus

Kuvaan hahmottui neljä eri ulottuvuutta, joilla näen olevan vaikutusta suurpetoihin tai eläimiin yleensä suhtautumiseen ja sitä kautta myös susipolitiikan määrittämiseen. Nämä neljä ulottuvuutta ovat luonnontieteellinen ulottuvuus, kulttuurihistorialliset käsitykset eläimestä, yhteiskunnallinen konteksti sekä yksilötaso. Mallini on visualisointi siitä, kuinka olen oppinut jäsentämään ihmisen ja eläimen välistä suhdetta ja tuon suhteen eri ulottuvuuksia ja siitä oivalluksesta, että nämä eri ulottuvuudet ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Mallin voi sanoa olevan perusjäsenitys länsimaisesta tavasta jäsentää maailmaa

eri osiin. Sitä voi käyttää myös pohdiskeluun tieteenalojen rajoista ja tieteenalojen välisistä yhteyksistä. Esitellyt ulottuvuudet ovat edustettuina eri tutkimusaloilla. Luonnontieteillä kuten biologialla tai etologialla on oma näkemyksensä eläimistä lajina ja yksilönä. Humanistisella alalla kulttuuriantropologia tai uskontotieteet luovat omaa näkemystään ihmisen ja eläimen suhteesta. Yhteiskuntatieteissä tilastotiede, oikeustiede tai politiikan tutkimus muodostavat jälleen omaa tulkintaansa. Psykologiallakin on sanansa sanottavana erityisesti kuvan keskiosasta, jossa on ihminen.

Kuvan 2 avulla voi hahmottaa tämän tutkimuksen painopistealuetta suhteessa näihin ulottuvuuksiin. Aiempi sosiologinen tutkimukseni (Ratamäki 2001) suurpetoasenteista kohdistui yksilötason asenteisiin, joita tarkastelin kulttuurihistoriallisten käsitysten ja yhteiskunnallisten muutosten välimaastossa. Käsillä oleva yhteiskuntapoliittinen väitöskirjatutkimukseni painottuu enemmän yhteiskunnallisen tilanteen selvittämiseen, mutta kuten kuvan perusteella voi päätellä, eri ulottuvuudet ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

Biologiset tai yleisemmin ottaen luonnontieteelliset ominaisuudet luovat puitteet ihmisten yhteiskunnalliselle toiminnalle suhteessa luontoon ja ympäristöön. Toisaalta se, kuinka luonnonvaroja käytetään ja hallinnoidaan, ja kuinka luontoon vaikutetaan ihmistoimin, on yhteiskuntapoliittinen kysymys. Ajan kuluessa yhteiskunnassamme vallalla olevat arvot ja kulttuurisesti ohjautuvat käsitykset luonnon resurssien käytöstä ovat muuttuneet ja moninaistuneet ja nämä myös poikkeavat yhteiskunnasta ja kulttuurista toiseen siirryttäessä.

Mallin mukaan luonnontieteellinen ulottuvuus, fyysinen todellisuus, luo raamit ja lähtökohdan ihminen-eläin -suhteelle. Tässä tarkoitan eläintä fyysisenä olentona erilaisine piirteineen ja käyttäytymistapoineen. Luonnontieteelliset piirteet vaikuttavat suoraan siihen, millaisia kulttuurisia käsityksiä eläimestä on muodostunut ja niillä on myös vaikutusta siihen, mikä eläimen yhteiskunnallinen status on, vaikka samalla lajilla voikin olla erilaisia statuksia. Fyysiset piirteet (esimerkiksi, onko eläin kasvin- vai lihansyöjä) vaikuttavat sekä käytännöllisesti että symbolisesti siihen, mikä on eläimen paikka ja asema ihmisen rinnalla. Mietitäänpä esimerkiksi sutta ja hiirtä. Ne ovat fyysisiltä ominaisuuksiltaan hyvin erilaiset ja ihminen-susi kohtaaminen voi johtaa aivan erilaisiin tilanteisiin kuin ihminen-hiiri kohtaaminen.

Eri eläinlajit ovat ominaispiirteidensä mukaisesti aikojen kuluessa soveltuneet erilaisiin käyttötarkoituksiin. Voimme puhua konkreettisista käyttömuodoista esimerkiksi työvälinaisena tai ravintona, mutta ihminen on käyttänyt eläimiä aina myös symboleina (Suutala 1996). Eläimen fyysiset ominaisuudet ovat vaikuttaneet siihen, millaisia piirteitä eläin on sopinut kuvaamaan; voimaa, älykkyyttä, petollisuutta jne. Kulttuuristen käsitysten pohjautuminen eläimen fyysisiin ominaisuuksiin selittää osaltaan sen, miksi eläimistä on voinut eri kulttuureissa muotoutua samankaltaisia käsityksiä. Kulttuurihistorialliset käsitykset eläimistä muodostuvat hyvin pitkän ajan kuluessa ja monet tämän päivän mielikuvistamme ovat vanhaa perua. Toisaalta kulttuurihistorialliset käsitykset myös muuttuvat ajan kuluessa.

Muutokset jonkin eläinlajin ominaisuuksissa voivat vaikuttaa kulttuurisiin käsityksiin eläimestä. Esimerkiksi länsimaissa koirien jalostaminen on muuttanut ihmisten käsityksiä joistain koiraroduista. Nämä muutokset ovat johtaneet myös lainsäädännön uudistuksiin, joilla on pyritty määrittelemään uudelleen koiran paikkaa yhteiskunnassa ja suhteessa ihmiseen. Lainsäädännöllä voidaan myös kontrolloida rotujalostusta, jolloin vaikutukset palautuvat ”luontoon”, eläimeen itseensä. (ks. Ratamäki ja Tynkkynen 2006.) Näin yhdessä ulottuvuudessa alkanut muutos kiertyy osaksi laajempaa prosessia. Prosessin alkukohta on usein vaikea määrittellä. Mistä esimerkiksi on alun perin syntynyt tarve koirien jalostamiselle? Toisaalta kulttuuriset käsitykset vaikuttavat myös voimakkaasti yhteiskun-

nalliseen järjestäytymiseen. Eri kulttuureissa esimerkiksi koiran asema voi olla hyvin erilainen.

Yhteiskunnalliseen kontekstiin kuuluvat muun muassa lainsäädännön ja elinkeinorakenteen merkitykset eläimen asemalle tai statukselle. Yhteiskunnallisesti tuotettuja kategorioita ovat muun muassa: luonnonvarainen eläin, tuotanto-, koti- ja lemmikkieläin. Tällaisilla kategorioilla pyrimme asemoimaan eläintä suhteessa ihmiseen ja yhteiskuntaan. Usein nämä kategoriat määrittävät myös eläimen arvoa (Aaltola 2004, 21–24). Näin ollen eläimen biologiset ominaisuudet eivät aina ratkaise eläimen yhteiskunnallista asemaa. Esimerkiksi ketulla on erilainen asema luonnonvaraisena eläimenä kuin tarhakettuna. Yhteiskunnallista ulottuvuutta ja sen historiaa ei voi erottaa kulttuurihistoriasta, mutta toisaalta ei sitä voi myöskään erottaa fyysisestä luonnonympäristöstä. Muun muassa Salonen (2004) pohtii yhteiskuntamaantieteen näkökulmasta eläintä luonnon ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa.

Kuvan keskellä on ihminen henkilökohtaisine käsityksineen ja kokemuksineen. Yhteiskuntatieteilijänä en ole kovin pätevä tarkastelemaan niitä psykologisia tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisen suhtautumisen muotoutumiseen eläimiä kohtaan. On kuitenkin selvää, että psykologian ja sosiaalipsykologian avulla voidaan tuottaa sellaista tietoa ihmisen-eläin -suhteista, joihin muut tieteenalat eivät pysty. Näiden psykologisten ja kognitiivisten seikkojen lisäksi myös konkreettisilla kohtaamisilla ja kokemuksilla on vaikutuksensa siihen, millaiseksi yksittäisen ihmisen suhtautuminen joihin eläintä kohti muotoutuu. Toisaalta kulttuurihistoriallisten ja yhteiskunnallisten käsitysten vaikutus voi olla voimakkaampi kuin omien konkreettisten kokemusten merkitys. Ihminen voi esimerkiksi kokea susipelkoa, vaikka ei olisi koskaan sutta kohdannut eikä omaa todennäköisyyttä susikohtaamiseen. Vaikutus voi olla myös päinvastainen. Esimerkiksi silloin, kun koiran puremasta mieleen jäänyt kokemus saa aikaan yleistä koirapelkoa.

Kuva 2 kertoo omasta tavastani hahmottaa maailmaa ja siis myös työni lähtökohdista ja asetelmasta. Esittelemäni mallin keskiössä on ihminen, eli hahmotelmani ja lähestymistapani on antroposentrinen (ihmiskeskeinen) tai vähintäänkin antropogeeninen (ihmislähtöinen) (Niiniluoto 2000, 61–66; ks. myös Ratamäki ja Tynkkynen 2006, 23). Olen mallissani ulkoistanut ihmisen muusta luonnosta. Siitäkin huolimatta, että olen tietoinen siitä kritiikistä, mitä tällainen ihmiskeskeinen filosofia on saanut osakseen (ks. esim. Vilka 2002, 291; Pietarinen 2000). Tärkeässä osassa mallin tulkinassa ovat eri ulottuvuuksien väliset yhteydet ja keskinäinen vuorovaikutus. Mallia voisi siis luonnehtia myös konstruktionistiseksi, mutta se ei kuitenkaan ole äärikonstruktivistinen tai äärirelativistinen (erosta ks. esim. Jokinen ja Konttinen 2004). Mallissani luonnontieteellinen ulottuvuus kuvastaa ihmisen ulkopuolista fyysistä todellisuutta, joka asettaa rajoituksia ja ehtoja, mutta myös mahdollisuuksia, muille ihmiskeskeisimmille (-lähtöisemmille) ulottuvuuksille. Ihmisen roolia kuvassani voisi myös hahmottaa niin, että sen ympärillä olevat muut ulottuvuudet ovat ikään kuin ihmisen jatkumoa. Tai toisesta suunnasta katsottuna, ihminen on näiden eri ulottuvuuksien tulos. Joka tapauksessa ihminen on voimakkaasti kytköksissä kaikkiin esiteltymiin kolmeen ulottuvuuteen ja osana niitä.

Näkemykseni mukaan fyysiset olosuhteet (tässä tapauksessa eläimen käyttäytymispiirteet, olomuoto, koko, orientoituminen ympäristöön jne.) rajoittavat osittain sitä mahdollisuuksien avaruutta, jonka varassa tulkintoja eläimestä voidaan tehdä. Tietyn tyypisestä eläimestä ei voi tehdä mitä tahansa tulkintoja milloin tahansa, vaan käsitysten ja asenteiden muotoutumiseen vaikuttavat fyysiset lähtökohdat. Toisaalta lopputulema ja kokonaisuus eivät selity pelkästään fyysisellä ulottuvuudella. Kulttuurihistoria, yhteiskunnallinen konteksti ja tulkintoja tekevä ihminen ovat osana sitä monimuotoista prosessia, jonka kautta erilaiset tulkinat eläimistä muodostuvat. Lisäksi on huomattava, että kulttuu-

riset ja yhteiskunnalliset käsitykset eivät rakennu vain fyysisen ulottuvuuden ympärille tai kerrostu sen päälle. Suhde on luonteeltaan läpäisevämpi ja yhdistyvä. Kulttuuriset ja yhteiskunnalliset elementit rakentuvat osaksi luonnontieteellistä elementtiä samoin kuin luonnontieteellinen elementti rakentuu osaksi yhteiskunnallisia ja kulttuurisia käsityksiä. Tuo yhteinen rakentumisen prosessi ei kuitenkaan ole äärirelativistinen niin, että mahdollisuuksien avaruus olisi täysin rajoittamaton. Fyysiset olosuhteet vaikuttavat omalta osaltaan myös siihen, kuinka kulttuuriset ja yhteiskunnalliset elementit voivat rakentua osaksi luontoa. Luonnon ja yhteiskunnan tai kulttuurin välinen suhde on mahdoton hahmottaa lineaarisena ”jokin vaikuttaa johonkin tyyppisenä” tapahtumaketjuna, vaan kyse on rekursiivisesta prosessista, samaan aikaan eri suuntiin toteutuvasta muutoksesta. Eri elementit ovat kaikki olemassa yhtä aikaa toinen toisiinsa vaikuttaen ja tullen osaksi toinen toisiaan.

Toisaalta onko kuva liian antroposentrinen? Eläin itse on toimija. Tietoinen ja tiedostamaton. Tiedostamattaan eläin omalla käyttäytymisellään omaa potentiaalia vaikuttaa ihmisen ajatteluun ja toimintaan. Esimerkiksi, kun karhukannat kasvavat ja vahingot lisääntyvät, muuttuu ihmisten suhtautuminen karhuihin. Toisaalta ihminen on taustalla vaikuttamassa riistanhoidon keinoin karhukannan suuruuteen ja sijoittumiseen, joten suoria kausaalisuhteita ei voi hahmottaa, vaan tilanne on usein hyvin monimuotoinen ja rekursiivinen. Hyvin useissa yhteyksissä eläin on myös tietoisena toimijana ihmisen rinnalla. Tämän tyyppistä ajattelua korostaa esimerkiksi toimijaverkkoteoria, jossa luontokappaleita tai muita fyysisiä objekteja voidaan tarkastella osana toimijuutta määrittävien tekijöiden kokonaisuutta (Latour 2005; Law ja Hassard 1999).

Viimeaikaisessa yhteiskuntatieteellisessä eläintutkimuksessa ja poliittisessakin keskustelussa on korostettu eläimen yksilöarvoa (Ratamäki ja Tynkkynen 2006). Erityisesti luonnonvaraisia eläimiä on perinteisen luonnonsuojelun näkökulmasta tarkasteltu lajeina ja monimuotoisuuden näkökulmasta (Tovey 2003), mutta viimeaikoina myös luonnonvaraisten eläinten kohdalla on vaadittu yksilökohtaista tarkastelua (Vilkkä 2005, 2008). Tällaiset tarkastelutapojen muutokset ovat kulttuurisia ja yhteiskunnallisia. Eläimen fyysiset piirteet eivät suinkaan ole ainoa ulottuvuus, jonka perusteella ihmisen suhtautuminen eläimeen muodostuu.

Koska kaikki neljä osa-aluetta ovat selkeässä vuorovaikutussuhteessa toisiinsa, pohdin tässäkin tutkimuksessa kaikkia näitä ulottuvuuksia, kuitenkin siten, että painopistealue on yhteiskunnallisen ulottuvuuden tarkastelussa. Biologisen ulottuvuuden tarkastelu jää tässä tutkimuksessa vähimmälle. Siihen perehdyn vain siltä osin kun se vaikuttaa muihin ulottuvuuksiin ja kun on asianmukaista tuoda biologiseen ulottuvuuteen liittyviä seikkoja esille taustatiedoissa.

Kuvani (kuva 2) pyrkii tuomaan esille sen, kuinka monimuotoinen ihmisen suhde eläimeen on ja kuinka monet eri seikat vaikuttavat siihen, miten jotain eläintä koskeva politiikka yhteiskunnallisesti muotoutuu. Tämä moniulotteinen lähestymistapa ja eri ulottuvuuksien välisen vuorovaikutuksen huomioiminen on työni punainen lanka. Samansuuntainen moniulotteisuus on nähtävissä myös tutkimukseni menetelmällisissä ja teoreettisissa valinnoissa. Kuvan kautta voi heijastella tutkimukseni syvällisempiä tieteenfilosofisia sitoumuksia, mutta myös susipolitiikan konkreettisia ilmentymiä. Pohdinkin seuraavaksi kuvani avulla työni ja ajatteluni tieteenfilosofisia lähtökohtia. Tämän jälkeen kytken eri ulottuvuudet susipoliittiseen kontekstiin käytännönläheisesti.

Tutkimukseni tieteenfilosofiset ja metodologiset lähtökohdat

Crotty (1998, 2–12) mukaan tieteellisen tutkimuksen prosessissa tarvitaan neljää eri elementtiä: metodeja, metodologiaa, teoreettista lähestymistapaa ja epistemologiaa. Näistä neljästä elementistä muodostuu kokonaisuus, jota voi luonnehtia tieteenfilosofiaksi (tosin lisäksi Crottyn listaan vielä ontologian, jota hän itse jostain syystä käsittelee erikseen). Erilaiset ontologian ohjaamat epistemologiset oletukset johtavat eri tavoin asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja tämä vaikuttaa siihen, millaisin aineistoin ja menetelmin tuohon kysymykseen voidaan vastata. Näiden menetelmien ja aineistojen valintaa kutsutaan metodologiaksi. Metodologian Crotty (1998, 3) määrittelee seuraavalla tavalla:

Metodologia= strategia, toiminta- tai prosessisuunnitelma metodien käytöstä

Ontologisella tasolla työni voi katsoa edustavan kriittistä realismia. Tällöin luonto ei ole työssäni esillä pelkästään sosiaalisena konstruktiona. Luonto, erityisesti susi tässä tutkimuksessa, on biologinen olento, jota voidaan tutkia luonnontieteellisin menetelmin. Vastoin tieteellisen realismin oletuksia, uskon kuitenkin, että tietomme sudesta, vaikka luonnontieteellisestikin tutkittuna, on aina vajaata eikä täysin vastaa fyysistä todellisuutta. Emme koskaan voi tietää kaikkea sudesta tai tuottaa siitä tietoa, jolla olisi 100 % vastaavuus fyysisen todellisuuden kanssa. Epistemologisella, tiedollisella tasolla tarkastelussani korostuukin realismin ohella konstruktionismi. Luonnontieteellisin menetelmin saavutettavissa olevan tiedon lisäksi suteen liittyy paljon muunlaista tietoa. Tietoa, joka on kulttuurista ja sosiaalista. Kaikista näistä eri tiedonlajeista lopulta muodostuu käsitys tai tiedollinen kokonaisuus sudesta. Kulttuurinen ja sosiaalinen tieto kytkeytyvät myös luonnontieteelliseen tietoon ja vaikuttavat tuon tiedon tulkintoihin. Niiniluodon (1990, 43, 62–64) mukaisesti uskon, että on mahdollista yhdistää ontologinen realismi ja epistemologinen konstruktionismi (ks. myös Tynjälä, Heikkinen ja Huttunen 2005).

Työni on tunnistettavissa kuuluvaksi tieteenfilosofiseen traditioon, jossa inhimillinen kokemuksellisuus ja sen ymmärtäminen korostuvat. Tähän tieteenfilosofiseen traditioon voidaan lukea kuuluvaksi ainakin hermeneutiikka ja fenomenologia. (Anttila 2006; Metsämuuronen 2006.) Hermeneutiikka korostaa ymmärtämistä ja sen on sanottu olevan se filosofinen elementti, mikä erottaa humanistiset ja yhteiskuntatieteet luonnontieteistä (Niiniluoto 1987). Fenomenologian kehittäjänä tunnetaan Edmund Husserl (1859–1938) (Niiniluoto 1999, 55). Fenomenologisen filosofis-teoreettisen lähestymistavan tavoitteena on tutkia kokemusta mahdollisimman puhtaasti ja päästä sen jäljille, kuinka tulemmme tietoisiksi maailmasta ja muodostamme siitä mielekkään kokemuksen. Tällöin tutkimuksen kohteena ovat ne merkitysrakenteet, joiden varassa tuota tiedostamista tehdään. Saarinen (2002, 231) toteaa:

”Fenomenologisen tutkimuksen kohteena ovat käsitteelliset rakenteet, joiden avulla tietoisuus jäsentää kokemusta, rakenteet, joiden avulla kokemus strukturoituu yhtenäiseksi ja mielekkääksi kokonaisuudeksi.”

Fenomenologiasta on kasvatustieteissä viime aikoina johdettu myös konkreettisempia aineiston analyysimenetelmiä (Virtanen 2006). Oman tutkimukseni suhde fenomenologiaan on etäinen ja sen merkitys korostuu vain yleisellä tieteenfilosofisella tasolla. Työni monipuolinen lähtökohta, jonka olen esitellyt kuvassa 2, antaisi mahdollisuuden sekä hermeneuttiseen että fenomenologiseen tutkimukseen. Kuvani avulla voisi pyrkiä tarkastelemaan erilaisia hermeneuttisia kehiä, jotka syntyvät esittelemieni eri ulottuvuuksien välisissä vuorovaikutuksissa. Fenomenologinen ote kiinnittäisi huomion noihin eri

ulottuvuuksiin tarkastellen niitä erilaisina merkitysrakenteina ja pohtisi niiden merkitystä sille, kuinka käsitys sudesta tai susipolitiikasta muotoutuu ”mielekkääksi kokonaisuudeksi”. Molemmat lähestymistavat ovat hyvin syväluotaavia, filosofisia voisi jopa sanoa. Tässä työssä nämä tarkastelutavat asettuvat kuitenkin taustalle eivätkä ole varsinaisen tutkimuksen kohteena. Työni metodologinen ote on käytännönläheisempi.

Konkreettisemmalla tasolla työni on tunnistettavissa fenomenografista tutkimusotetta edustavaksi. Tutkimukseni kohteena ovat eri toimijaryhmien käsitykset suomalaisesta susipolitiikasta, sen ongelmista, tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi. En tutki erilaisten käsitysten syntyprosesseja, vaan tarkastelen jo olemassa olevien käsitysten välisiä eroja. Tällaista eri käsitysten tutkimusta voi luonnehtia fenomenografiseksi. Fenomenografia, joka käytännössä tarkoittaa erilaisten käsitysten erojen analysointia, on tutkimus-suuntaus, jota on sovellettu erityisesti kasvatustieteiden parissa. Perustajana pidetään Göteborgilaista Ference Martonia, ja perustamisajankohtana 1980-lukua, vaikka viittauksia fenomenografisiin menetelmiin on löydettävissä jo varhaisemmalta ajalta. Fenomenografia on syntynyt käytäntölähtöisesti ja vasta 1990-luvulla on ryhdytty pohtimaan sen tieteenfilosofia taustasitoumuksia ja erityisesti sen suhdetta fenomenologiaan. (Niikko 2003.) Fenomenografia ei ole fenomenologisen filosofis-teoreettisen lähestymistavan suora johdannainen, mutta niillä on samansuuntaiset ontologiset ja epistemologiset lähtökohdat. Molemmissa tarkastelukohteena ovat tietystä ilmiöstä johdetut erilaiset käsitykset ja kokemukset. (Niikko 2003; Huusko ja Paloniemi 2006.)

Olen tutkimuksessani selvittänyt haastattelujen avulla millaisia käsityksiä eri toimijaryhmillä on susipolitiikasta. Olen tehnyt haastatteluista narratiivianalyysin, jonka avulla kuvaan noita erilaisia käsityksiä ja vertaan niitä toisiinsa. Työni ei kuitenkaan pääty tähän kuvaukselliseen fenomenografiseen otteeseen. Liitän näiden erilaisten käsitysten (sisältöjen) tutkimisen myös susipoliittisiin prosesseihin, jolloin eri käsitykset asettuvat myös toiminnalliseen ja rakenteelliseen ulottuvuuteensa. Tarkastelutapani on kriittinen. Tällä tasolla työni kytkeytyy kriittisyydessään ja yhteiskunnallisten valtarakenteiden tarkastelussaan myös kriittisen teorian perinteeseen. Kriittinen teoria yhdistetään Frankfurtin koulukuntaan, mutta käsite on sittemmin itsenäistynyt tarkoittamaan yhteiskuntakriittistä tutkimusta yleensä. Tämän suuntauksen edustajina pidetään yleisesti Michel Foucaultia ja Jürgen Habermasia. Feministinen tutkimus tuodaan usein esille tyypiesimerkkinä kriittistä teoriaa edustavista tutkimusaloista. (Crotty 1998.) Seuraavassa taulukossa tiivistän oman työni metodologiset lähestymistavat tai painopisteet. Tämän jälkeen siirryn tieteenfilosofisista ja metodologisista pohdinnoistani susipolitiikan käytännönläheisempiin tarkasteluihin.

Taulukko 2. Työni tieteenfilosofiset lähtökohdat

Ontologinen suuntaus	Epistemologinen suuntaus	Filosofis-teoreettinen lähestymistapa	Metodologia	Aineiston keruumetodi	Aineiston analyysimetodi
Kriittinen realismi	Konstruktio-nismi	Taustalla: hermeneutiikka, fenomenologia Empiirisessä osassa: fenomenografia, kriittinen teoria	Laadullinen tutkimus, triangulaatio, etnografia	Haastattelu, kirjallisten dokumenttien hankinta, seuranta, havainnointi	Sisällön-analyysi, teemoittelu, narratiivianalyysi, teoreettis-käsitteellinen analyysi

Luonnontieteellinen ulottuvuus

Susi (*canis lupus*) on laumaeläin ja lihansyöjä. Laumaan kuuluu johtava alfa-pari ja niiden eri-ikäisiä jälkeläisiä ja joskus laumaan saattaa liittyä myös muualta vaeltaneilta susia. Suomessa susilauman reviiirin koko on noin 500–1000 neliökilometriä. Laumassa on tarkka arvojärjestys, mutta toisaalta lauman jäsenistä on toisilleen hyötyä saalistuksessa ja pentujen huolehtimisessa. Susi syö keskimäärin viisi kiloa lihaa päivittäin, mutta koska paikalliset olosuhteet ja vuodenajat vaikuttavat saalistukseen, ravinnon kulutus on vaihtelevaa. Susi voikin syödä ”varastoon” ja selvittää pitkiä aikoja syömättä. Susien pääasiallinen ravinto koostuu suurista kasvinsyöjänisäkkäistä, Itä-Suomessa erityisesti hirvistä. Sudet voivat liikkua useita kymmeniä kilometrejä päivittäin ja lauman jättäneet nuoremmat jäsenet voivat tehdä satojen kilometrien vaelluksia etsiessään omaa uutta reviiriä. (Lyytikäinen ym. 2004, 16–22.)

Susi on ollut maailman laajimmalle levittyneimpiä maalla eläviä nisäkkäitä. Sitä on esiintynyt koko Pohjois-Amerikassa, Euraasiassa ja Japanissa. Noin 5000 vuotta sitten maailmassa arvioidaan olleen noin 2 miljoonaa sutta. Viimeisten vuosisatojen kuluessa, teollisen aikakauden aikana, susipopulaatio on kuitenkin vähentynyt dramaattisesti. Sutta vainottiin parin vuosisadan ajan ja se hävitettiin muun muassa useista Euroopan maista. Vielä 1700-luvun lopussa sutta esiintyi kaikissa muissa Euroopan maissa paitsi Iso-Britanniassa ja Irlannissa. 1800-luvulla susi hävitettiin suurimmasta osasta Euroopan maita. Tämän vuosituhannen alun arvioiden mukaan maailmassa on noin 200 000 sutta 58 valtion alueella. Suurimmat yhtenäiset susipopulaatiot löytyvät Pohjois-Amerikasta (14 000–16 000) ja Venäjältä (50 000–60 000). Euroopassa on arviolta noin 15 000–20 000 sutta. Yli tuhannen yksilön populaatioita löytyy ainakin Venäjän Euroopan puoleisilta alueilta, osasta entisen Neuvostoliiton alueella sijainneista Itä-Euroopan valtioista (Valko-Venäjä, Ukraina), Romaniasta ja Espanjasta. (Hinrichsen 2000; Boitani 2003; International Wolf Center 2008.)

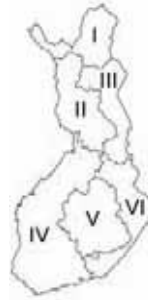
Suomessa esiintyi vuoden 2006 lopussa riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arvioiden mukaan noin 250 sutta (ks. taulukko 3). Seuraavan vuoden arvioiden mukaan susien lukumäärä on ollut 20 % pienempi (200 sutta) (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2008b). Yli 70 % tästä populaatiosta sijoittuu itäiseen Suomeen, toisin sanoen Suomen susikanta ei ole tasaisesti jakautunut. Tavoitteena onkin saada susi levittäytymään tasaisemmin, jotta tilanne olisi oikeudenmukaisempi ja välttyttäisiin paikallisilta liian suurilta tihentymiltä. Suden odotetaan levittäytyvän läntiseen Suomeen luonnollisin keinoin. Ainakaan toistaiseksi sutta ei ole Suomessa siirtoistutettu, vaikka keskustelu siirtoistutuksista on ajoittain voimakasta. (Maa- ja metsätalousministeriö 2005.)

Kulttuurihistoria

Erinäisten teorioiden mukaan ihminen on oppinut metsästystaitonsa seuraamalla, kun- ka susilauma toimii joukkona varmistaakseen saalistamisen onnistumisen (Brandenburg 1993, 64). Ihmisen on ollut helppo löytää muitakin samankaltaisuuksia itsensä ja suden välillä. Susilaumassa on yhteisöllisyyttä ja susi on ravintoketjun huipulla aivan kuin ihminenkin. (Ilvesviita 2005, 70–80.) Susi on ollut ihmiselle hyödyllinen eläin, sutta käytettiin muun muassa apuna metsästysmatkoilla ja vartioinnissa (Pulliainen 1984, 15). Yleisesti uskotaan, että tällaisen yhteistyön tuloksena susi kesyntyi (noin 14 000 vuotta sitten) ja että domestikoitumisen prosessin tuloksena syntyi koira. Tätä teoriaa on myös kritisoitu. Myöhemmässä vaiheessa sudesta tuli ihmiselle kilpailija, vastustaja ja vihollinen. (Busch 2007, 2–3, 101.)

Taulukko 3. Arviot suurpetojen vähimmäismääristä kannanhoitoalueittain vuoden 2006 lopussa (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2008a)

Alue	Ahma
Pohjoinen poronhoitoalue (I)	60
Läntinen poronhoitoalue (II)	5
Itäinen poronhoitoalue (III)	10
Läntinen Suomi (IV)	15
Sisä-Suomi (V)	10
Itäinen Suomi (VI)	45
Yhteensä	145

Alue	Ilves
Poronhoitoalue (I)	50
Muu Suomi (II)	1150
Yhteensä	1200

Alue	Susi
Itäinen Suomi (I)	180
Läntinen Suomi (II)	55
Poronhoitoalue (III)	15
Yhteensä	250

Alue	Karhu
Vakiintuneen kannan alue (I)	410
Levittäytymisvyöhyke (II)	150
Kehittyvän kannan alue (III)	60
Poronhoitoalue (IV)	180
Yhteensä	800

Muutoksen ihmisen ja suden välisessä suhteessa voi nähdä liittyvän muutokseen maan-ikäytössä, mikä liittyy kulttuurien muodostumiseen. Englanninkielen sana *agriculture* (*agri-* = maatalous-, *culture*=kulttuuri) sisältääkin näiden kahden ilmiön välisen yhteyden. Maanviljelys ja erityisesti laidunnus muutti ihmisen ja eläinten välistä suhdetta (Fumagalli 1994, 136–148). Suhteen voi katsoa muuttuneen epätasa-arvoisempaan suuntaan kulttuurien kehittymisen myötä. Maanviljelys- ja laidunnuskulttuurin myötä ihmisen toteuttama luonnon haltuunotto sai aivan uusia piirteitä ja nämä piirteet vaikuttivat muun muassa niin, että eläimet yhä voimakkaammin jakautuivat hyöty- ja haittaeläimiin (Ilvesviita 2005, 73–78). Susi kuului tässä vaiheessa jo ehdottomasti jälkimmäiseen ryhmään. Ihminen omalla toiminnallaan loi mahdollisuudet sille, että sudesta tuli vahinkoeläin. Suden elintila alkoi käydä vähiin ja toisaalta ihmisen harjoittama laidunnus tarjosi sudelle hyvät mahdollisuudet hankkia ravintoa (Fumagalli 1994, 147). Pikkuhiljaa ihmisen ja suden välille alkoi muodostua vihasuhde. Tämä vihanpito johti siihen, että susi tapettiin sukupuuttoon useimmista Euroopan valtioista. Vihanpito ei johtanut pelkästään suden lähes sukupuuttoon metsästämisestä, vaan myös susiasenteiden pysyvään muutokseen. Vihamielistä asennetta pyrittiin aktiivisesti kasvattamaan erilaisten kulttuuristen tuotteiden, kuten satujen ja myyttien avulla. Nämä tarinat ja niiden vaikutus jatkuvat yhä (vrt. esim. Walt Disneyn Iso Paha Susi -hahmo). (Pulliainen 1984; Paavola 2005.)

Pulliainen (1984) kuvaa suomalaisen yhteiskunnan ja suden välisen suhteen muutoksia kirjassaan *Petoja ja ihmisiä*. Pulliaisen mukaan Suomen väkiluvun kasvu 1700-luvun puolivälistä 1870 vuoteen mennessä 421 000 hengestä 1 769 000 henkeen sai aikaan sen, että lisäravintoa etsittiin metsän riistasta. Vuoteen 1850 mennessä villit hirvieläimet oli metsästetty lähes sukupuuttoon. Tämä aiheutti sen, että sudelle ei riittänyt luonnossa luontaista ravintoa ja sudet alkoivat hankkia ravintoa ihmisasutusten läheltä syöden karjaa ja muita kotieläimiä. Ihminen ja susi aiheuttivat siis vahinkoa toinen toiselleen. Susien tunkeutuminen pihapiireihin on saanut aikaan myös koirien ja susien risteytyksiä. Usein 1800-luvun tapahtumista muistetaan myös Turun seudulla tapahtuneet suden hyökkäykset ihmisten kimppuun vuosina 1879–1881. Pulliainen (1984) on arvioinut, että näiden tapahtumien takana on saattanut olla juuri koira-susi, joka saattaa käyttäytyä aggressiivisesti ihmistä kohtaan. Täydellisen totuuden selvittäminen Turun 1800-luvun tapahtumista lienee mahdottomuus. Tapahtuma on kuitenkin tärkeä siinä mielessä, että se sai aikaan syvän vihan sutta kohtaan Suomessa ja vaikutukset näkyivät susisaaliin määrissä (Lappalainen 2005, 16–17). Pulliaisen (1984) mukaan vuonna 1880 susisaalis oli 321 yksilöä, vuonna 1882 128 yksilöä, vuonna 1883 91 yksilöä, vuonna 1887 45 yksilöä ja 1890-luvulla saalis vaihteli 4 ja 26 yksilön välillä. Suomen susikanta alkoi 1800-luvun loppupuolella olla pohjalukemissa. Susikanta pysyi alhaisena aina 1970-luvulle saakka.

Suurpedot ovat mielenkiintoinen esimerkki pohdittaessa esittelemäni kuvan käytännönsovellusta. Kuvan avulla voidaan analysoida, miksi susi on neljästä suurpedostamme (ahma, ilves, karhu ja susi) kaikkein puhutuin. Voitaisiin lähteä tarkastelemaan aihetta kulttuurisista käsityksistä – löytyykö sieltä selitys?

Mitä enemmän ihminen on pyrkinyt tekemään ja kasvattamaan eroa itsensä ja luonnon välille ja siis unohtamaan olevansa itse osa luontoa, sitä vastenmielisemmäksi susi on koettu. Susi on samankaltaisuuksineen uhannut ihmisen käsitystä siitä, että ihminen on luonnon ulko- tai yläpuolella. (Suutala 1996, 62, 90–91.) Sudella on paljon sellaisia samankaltaisia piirteitä kuin ihmisessä, joiden ihminen katsoo olevan negatiivisia tai joita ihmisen on ollut vaikea itsessään hyväksyä; joukolla heikomman kimppuun käyminen, saalistaminen, tappaminen tavalla, jonka tulkitsemme raakaiksi jne. Nämä piirteet ovat muistuttaneet ihmistä negatiivisella tavalla omasta ”eläimellisyydestä” ja siksi on ollut tarvetta tehdä eroa suden ja ihmisen välille. (Eder 1996, 88.) Samalla kuitenkin susi

muistuttaa ihmistä myös hyväksi tulkittuine piirteineen; perheenomainen perusyksikkö, yhteisöllisyys, yhteistoiminta, elinikäinen pariutuminen jne. (Fritts, Stephenson, Hayes ja Boitani 2003, 290–291). Susi on niin tunnettu kulttuurinen tuote saduista ja muista tarinoista, että suuri osa ihmisistä tuntee ja tietää nämä perusseikat suden elintavoista. Tällainen hyvän ja pahan yhdistyminen saattaa aiheuttaa mielensisäisen konfliktin ihmiselle, joka on tottunut hakemaan omaa kuvaansa luonnosta ja eläimistä (Ilvesviita 2005, 72).

Kuitenkin myös ahmasta on negatiivisia kulttuurihistorian tuottamia mielikuvia. Ahmasta on kirjoitettu tarinoita, joiden mukaan ahma on ahmatti, joka pystyy syömään oman painonsa verran ruokaa tulematta koskaan kylläiseksi (Pulliainen 1984, 47). Kulttuurisesti tuotetut mielikuvat ahmasta antaisivat myös siis aihetta ristiriitaiselle ihminen-ahma -suhteelle. Nämä ahmatarinat eivät kuitenkaan ole yhtä tunnettuja kuin susitarinat, eikä nykyisin julkisuudessa juuri käydä ahmakeskustelua. Toisaalta ahma on myös uhanalaisempi kuin susi, tämäkin tuntuu ristiriitaiselta, jos selitystä vilkkaalle susikeskustelulle etsii luonnontieteellisestä ulottuvuudesta.

Vertauskohdaksi soveltuu myös karhu, joka on uhka ihmisen harjoittamille elinkeinoille, mutta saa osakseen huomattavasti enemmän sympatioita kuin susi. Karhun aiheuttamat vahingot Itä-Suomessa ovat rahassa mitattuna suuremmat kuin suden (Lyytikäinen ym. 2004, 84–90). Toisaalta karhun aiheuttamat vahingot harvemmin kohdistuvat koiriin. Koiravahingot aiheuttavat rahallisten ja muiden käytännön ongelmien lisäksi henkilökohtaisella tasolla paljon tunnereaktioita toisin kuin esimerkiksi karhun aiheuttamat mehiläispesävahingot. Karhu on yksinäinen kulkuri, joka syö mieluummin haaskaa kuin saalistaa itse ruokansa. Karhu on lisäksi sekasyöjä eli sille kelpaa myös kasvisruoka. Karhun ihmistä muistuttavat piirteet ovat helpommin sulatettavissa kuin suden käyttäytymispiirteet. Karhusta onkin tehtailtu hellyttävä kulttuurinen tuote, teddykarhu. Karhumaisia piirteitä ihminen pystyy siis hyväksymään helpommin itsessään kuin susimaisia piirteitä (ks. Ilvesviita 2005, 84). Siksiäpä karhu on ”inhimillinen” ja susi on ”eläimellinen”.

Olen päätenyt tulkintaan, jonka mukaan vilkas susikeskustelu selittyy sillä, että suden kohdalla kaikki eri ulottuvuudet tuottavat ristiriitaisia tilanteita. Susi on kaikkien kuvassa 2 esitettyjen eri ulottuvuuksien näkökulmasta ”hankala”. Vaikka karhu ja ahma ovat joiltain osin samalla tavalla ”hankalia”, niitä suojaa toisten ulottuvuuksien neutraalius. Karhua suojaa siitä muodostuneet positiiviset mielikuvat ja ahmaa suojaa se, etteivät konkreettiset ahma-ihminen -kohtaamiset ole niin usein vahinkoa tuottavia (paitsi poronhoitoalueella, jossa ahmakeskustelu onkin vahvemmin rinnastettavissa susikeskusteluun kuin muualla Suomessa). Suden kohdalla yhdistyvät biologiset, psykologiset, kulttuurihistorialliset ja yhteiskunnalliset piirteet sekä käytännön kohtaamiset muodostavat erityisen kiinnostavan ja toisinaan ihmistä ”ärsyttävän” kokonaisuuden.

Yhteiskunnallinen konteksti

Suomi ei ole ainoa maa, jossa susi on aiheuttanut ristiriitaisia tilanteita. Länsimaissa lähes aina kun sudet ja ihmiset ovat tiheästi asuttaneet samoja alueita, on ihminen kokenut suden ongelmaksi. Erityisesti, jos alueen elinkeinoihin on kuulunut laidunnus tai muunlainen eläintenpito. Tästä syystä susien lukumäärä väheni dramaattisesti 1800-luvulla. Susi hävitettiin useissa eurooppalaisissa valtioissa viimeiseen yksilöön saakka tai lähes kokonaan. Valtiot tukivat tuota susien hävittämistä, mutta 1900-luvun loppupuolelta lähtien susi on hallinnollisesti alettu nähdä muutoinkin kuin vain vahinkoeläimenä. (Mech 2003, 325–340.) Viimeisten vuosikymmenten aikana susipopulaatio on jälleen kasvanut suojelutoimien ansiosta erityisesti Yhdysvalloissa ja osissa Eurooppaa. Sudesta on tullut

kansainvälisesti tunnustettu suojelun kohde. Tämän voi todeta tarkastelemalla muun muassa niitä useita yhdistyksiä ja järjestöjä, jotka on perustettu edistämään suden suojelua¹.

Edelleen kuitenkin sudet aiheuttavat ristiriitoja useissa maissa (Fritts, Stephenson, Hayes ja Boitani 2003, 294). Perusjännite suden ja ihmisen välillä on samankaltainen useissa maissa, joissa susia on, mutta tilanteen vakavuuteen, sävyyn ja poliittisiin vaatimuksiin vaikuttavat voimakkaasti kulttuuri, harjoitettavat elinkeinot ja myös maantieteelliset olosuhteet. Etäisyys susiin näyttää vahvistavan positiivista suhtautumista (Fritts, Stephenson, Hayes ja Boitani 2003, 295; Ericsson, Sandström ja Bostedt 2006). Vaikka yleisesti ottaen susiasenteet ovat muuttuneet myönteisemmiksi sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa, susivastaisuutta esiintyy kuitenkin alueilla, joilla sudet aiheuttavat vahinkoja. Susivastaisuus ei kuitenkaan aina tarkoita suoranaista susivihaa. Vastaisuus kohdistuu toisinaan suden aiheuttamiin vahinkoihin enemmän kuin suteen itseensä eläimenä. (Fritts, Stephenson, Hayes ja Boitani 2003, 294–296.) Suomalaisina erityispiirteinä, jotka hankaloittavat poliittista tilannetta ovat laajojen erämaa-alueiden puute, vahva yksityismaanomistusperinne ja luonnon virkistyskäytön suuri merkitys. Erityisesti koira-avusteinen metsästys on toiminto, joka saa aikaan konflikteja suden ja ihmisen välillä.

Suden suojelua pyritään edistämään kansainvälisillä sopimuksilla. Bernin sopimus (yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristöjen suojelusta) on tehty jo 19.9.1979. Sopimuksen mukaan susi kuuluu täysin rauhoitettuihin lajeihin. Suomi on sitoutunut sopimukseen, mutta tehnyt varauksen, ettei sovelleta sopimusta suden ja karhun osalta. IUCN (*The World Conservation Union*, maailman luonnonsuojeluliitto) on luokitellut suden niin sanotussa punaisessa kirjassaan (*red list*) vaarantuneeksi (vulnerable) lajiksi vuoteen 1996 saakka. Tuon jälkeen susi on kuulunut luokkaan elinvoimaiset (*least concern*), koska susipopulaation arvioidaan olevan stabiili, vaikka siihen kohdistuukin joitain uhkia. (Mech ja Boitani 2004.) Suomessa, jossa IUCN:n luokituksia käytetään perusteina, susi on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi lajiksi (*endangered*) (Rassi, Alanen, Kanerva ja Mannerkoski 2001). Tämä luokitus tarkoittaa, että laji ei täytä äärimmäisen uhanalaisten kriteerejä, mutta siihen kohdistuu erittäin suuri uhka lähitulevaisuudessa hävitä luonnosta. (Lyytikäinen ym. 2004; Boitani 2003, 295.)

Kolmas merkittävä eurooppalaiseen susipolitiikkaan vaikuttava kansainvälistä tasoa oleva säännös on Euroopan unionin luontodirektiivi (92/43/ETY). Tämä ei tietenkään koske kuin Euroopan unionin jäsenvaltioita, mutta toisaalta sen käytännön merkitys Suomessa on suurempi kuin esimerkiksi Bernin sopimuksen. Luontodirektiivissä II liitteen lajeihin kuuluvat lajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita. Tästä on esimerkkinä Natura 2000 alueet, mutta suden osalta Suomessa ei sovelleta II liitteen kriteerejä. Suomessa ei siis tarvitse osoittaa sudelle erityisten suojelutoimien alueita. Liitteen IV lajit ovat lajeja, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua. Suomessa sovelletaan tämän liitteen kriteerejä poronhoitoalueen ulkopuolella. Poronhoitoalueella sovelletaan V:n liitteen kriteerejä, joiden mukaan eläin- ja kasvilajien ottaminen luonnosta tai hyväksikäyttö voi vaatia hyödyntämisen sääntelyä. Poronhoitoalueellakin Suomessa suden metsästys on ollut luvanvaraista 1.8.2001 lähtien. (Lyytikäinen ym. 2004; Maa- ja metsätalousministeriö 2005, 20–23.)

Maantieteellisesti Suomi voidaan näin ollen jakaa susipoliittisesti kahteen osaan: poronhoitoalueeseen ja poronhoitoalueen ulkopuoliseen alueeseen. Ongelmanasettelu ja

¹ Mm. Large Carnivore Initiative for Europe (www.lcie.org), International Wolf Center (www.wolf.org), Wolf Source (www.wolfsource.org), Wolf Park (www.wolfpark.org), Defenders of Wildlife (www.defenders.org), Tunturisusi (www.tunturisusi.com), UK Wolf Conservation Trust (www.ukwolf.org), Wolf Conservation Center (www.nywolf.org), Wolf Trust (www.wolftrust.org.uk), Luonto-Liiton Susiryhmä (<http://luontoliitto.fi/susiryhma>).

susipoliittinen tilanne sekä sen tulevaisuuden kuvat ovat erilaiset poronhoitoalueella ja sen ulkopuolella. Porotalous on tärkeä pohjoisen elinkeino. Toisaalta se on tärkeä osa pohjoisen kulttuuria ja elämäntapaa (Raitio ja Heikkinen 2003, 38–39). Porotalouden erityispiirteet ja merkitys on huomioitava, kun tarkastellaan susipoliittisia kysymyksiä poronhoitoalueella. Myös muualla Suomessa susipoliittikkaan liittyvät taloudelliset kysymykset, mutta erilaisessa mittakaavassa.

Poronhoitoalueen eteläpuolisen Suomen voi jakaa kahteen strategiseen alueeseen. Itä-Suomeen, johon Suomen susipopulaation painopistealue sijoittuu ja läntiseen Suomeen, jonne susien toivotaan vaeltavan. Itäisessä Suomessa on esiintynyt konflikteja, joiden tarkastelu sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden näkökulmasta on mielenkiintoista. Toisaalta läntisessä Suomessa on ollut myös konflikteja ja muun muassa susien salakaatoja, joten olisi tärkeää pohtia tämän alueen vastaanottavuutta, koska selkeänä poliittisena tavoitteena on saada susi levittäytymään näille alueille. Susien määrät läntisessä Suomessa kasvavat vähitellen ja myös konfliktinen susikeskustelu siellä voimistuu.

Suomessa suurpetoja hallinnoidaan maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa, koska suurpedot on Suomessa luokiteltu riistaeläimiksi ja niistä säädelään metsästyslaissa. Suurpedot ovat kuitenkin rauhoitettuja lajeja ja näin ollen myös luonnonsuojelulainsäädännön vaikutuspiirissä. Useissa muissa Euroopan maissa suurpetoasioita hallinnoiva taho on ympäristöministeriö. Suurpetojen käytännölliset ja ideologiset kytkökset maa- ja metsätalousministeriön hallinnon alaan ovat moninaiset. Usein arkikielessä riistaeläin mielletään eläimeksi, jota metsätetään syötäväksi. Riistaeläin määritelmä koskee kuitenkin kaikkia metsästettäviä eläimiä, ja metsästystä harjoitetaan ja on harjoitettu muistakin syistä kuin ruuan hankinnaksi. Toisaalta, mikä tahansa eläimen lopettaminen tai tappaminen ei ole metsästämistä. Metsästyksestä puhutaan vain riistaeläinten kohdalla, esimerkiksi rauhoittamattomiin eläimiin kuuluvan rotan tappaminen ei ole lainsäädäntömme määritelmien mukaisesti metsästystä. (Pulliainen ja Saario 1993, 9–11, 115–119.)

Muun muassa näillä keinoin suurpedot on asemoitu yhteiskunnassamme metsästettäväksi, mutta rauhoitetuiksi riistaeläimiksi. Tuohon määritelmään mahtuukin paljon erilaisia arvoja ja ristiriitaiselta tuntuvia lähtökohtia, kun termit rauhoitettu, riistaeläin ja metsästys yhdistyvät yhden eläimen kohdalla.

2.2 Susipoliittikan historiallinen muotoutuminen – Vahinkoeläimestä rauhoitetuksi riistaeläimeksi

Tässä luvussa tuon esille suomalaisen susipoliittikan taustoja ja historiaa. Niiden kuvaaminen on tärkeää, jotta viimeisten vuosien ongelmalliseksi koettu tilanne tulisi ymmärrettäväksi. Seuraavat luvut kuvaavat siis niitä vaiheita, joiden kautta susipoliittikka on Suomessa muotoutunut.

1960-luku – “Ennen suojelua”: Edellä olen jo kuvannut sitä, kuinka susi muotoutui kansainvälisesti vahinkoeläimestä uhanalaiseksi lajiksi. Kuvaan nyt tilannetta Suomessa. Suomalainen susikanta oli alhaisimmillaan 1920-luvulla, jolloin vain muutama susiyksilö säästyivät susien hävittämiseen tähtääviltä toimilta. Susi oli vahinkoeläin ja tapporahaa maksettiin niille, jotka saivat suden tapettua. (Pohja-Mykrä, Vuorisalo ja Mykrä 2005; Ilvesviita 2005, 113, 140–144, 156–160.) Useat muutkin eläimet tuohon aikaan luokiteltiin vahinkoa tuottaviksi, eikä näitä eläimiä ollut syytä suojella. Kuitenkin ajatukset luonnonsuojelusta alkoivat kehittyä Suomessa 1920-luvulla. Luonnonsuojeluyhdistys perustettiin vuonna 1938. Muutamat tutkijat puhuivat jo tuolloin suurpetojenkin suojelemisen puolesta. Erityisesti karhu koettiin kulttuurisesti tärkeäksi, koska sillä oli kansal-

liseläimen status. Susi ja ahma sen sijaan koettiin edelleen niin vahingollisiksi, että tuon ajan luonnonsuojelijat tekivät niiden kohdalla poikkeuksen. (Palmgren 1922; Mykrä, Vuorisalo ja Pohja-Mykrä 2005; Ilvesviita 2005, 228.) Vuosina 1959–1963, muutamia kymmeniä susia vaelsi Suomeen Venäjältä asettuen Pohjois-Karjalaan. Nämä sudet saivat aikaan vahinkoja ja ne lopetettiin. Jälleen 1960-luvun lopulla oltiin pohjalukemissa. (Pulliainen 1999.)

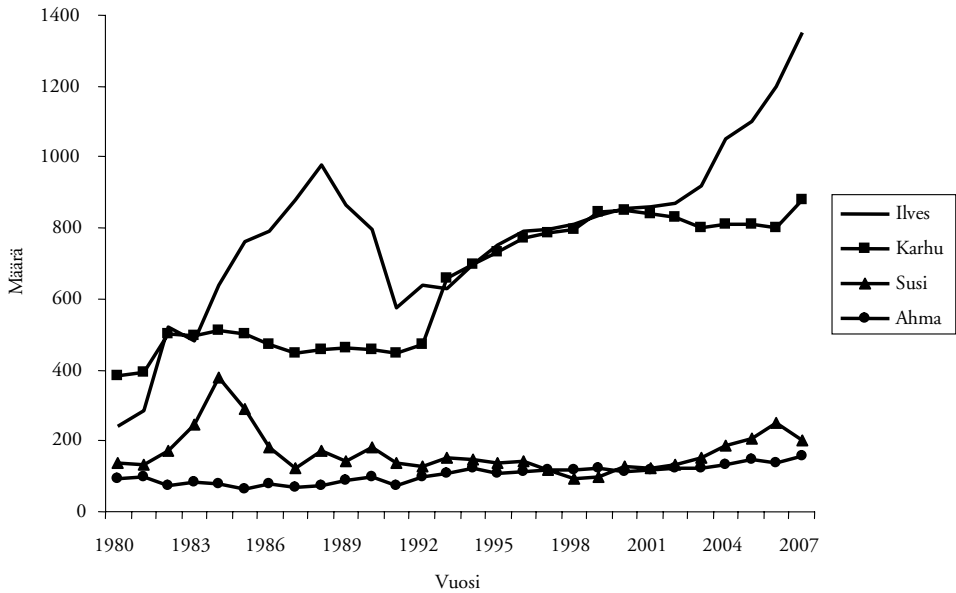
1970-luku – “Täytyis tehdä jotain”: 1960- ja 1970-luvuilla ympäristötietoisuus alkoi lisääntyä länsimaisissa yhteiskunnissa. Yhä enemmän kiinnitettiin huomiota siihen, kuinka ihminen käytti vahingollisesti luontoa hyväkseen. (Rannikko 1996.) Ajatukset sudesta suojeltavana eläimenä alkoivat tässä vaiheessa tulla esiin. Ihmisten ympäristötietoisuuden lisääntyminen vaikutti myös yleisesti ihmisten luontosuhteeseen ja suhtautumiseen luonnonvaraisiin eläimiin. (Pohja-Mykrä ym. 2005.) Tuloksena oli lisääntyvää suurpetotutkimusta, lainsäädännön muutoksia ja tapporahakäytänteen loppuminen (Ilvesviita 2005, 280–284, 309–315). Kansalaisten asenteet suurpetoihin muuttuivat myös. Toisaalta 1970-luku oli sopivaa aikaa suojelutoimien kehittämiseksi, koska suurpetokannat olivat niin alhaiset, ettei vahinkoja syntynyt.

Vuonna 1973 susi suojeltiin ensimmäisen kerran lailla. Tämä tarkoitti, että susia ei saanut enää metsästä vapaasti, vaan metsästyksen tarvittiin lupa. Lisäksi metsästyks sallittiin vain tietyillä alueilla, erityisesti Itä-Suomessa. 1970- ja 1980-luvuilla säännökset muuttuivat tiheään koskien erityisesti niitä ajanjaksoja, jolloin sudenmetsästyks oli sallittua. (Maa- ja metsätalousministeriö 2005.)

1980-luku – “Muutosten aika”: Suurpetotutkimus kehittyi edelleen 1980-luvulla ja myös suurpetojen lukumäärät kasvoivat. Useiden rauhallisten vuosikymmenten jälkeen ensimmäiset merkit huolestuneesta suurpetokeskustelusta nousivat julkisuuteen (Ilvesviita 2005, 312). Erityisesti kannettiin huolta karhun metsästystaidoista ja suurpetometsästyksen säännöistä. Karhujen lukumäärää haluttiin lisätä, mutta toisaalta kasvava karhukanta herätti keskustelun kannan rajoittamisesta. Seuraava ote on Metsästyks ja Kalastus-lehdessä vuonna 1983 olleesta artikkelista ”Karhuasioissa ja jahdin säännöksissä remonoin tarvetta”.

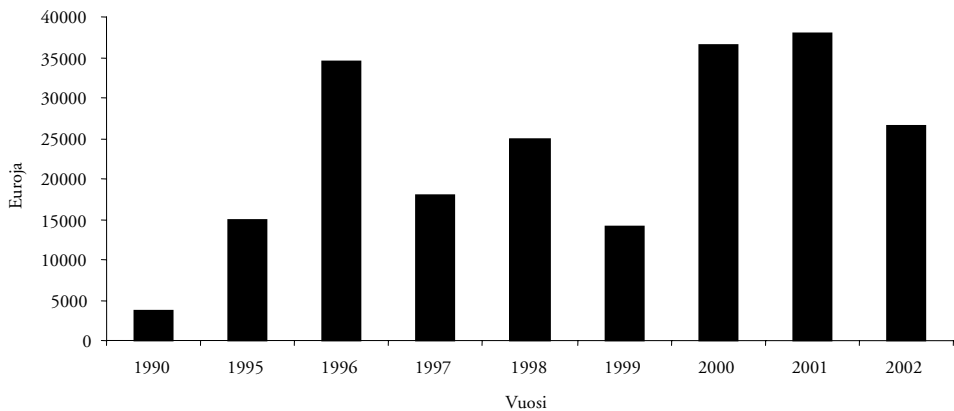
”Mikä on tuleva tilanne sitten muualla Suomessa, jonne karhu on tallustellut entisille manttaaleilleen? Kanta ja varovaisesti esitettynä karhuesiintymät lisääntyvät jatkuvasti. Alueilla, joissa on unohdettu entinen elämänmeno ja tavat elää rauhallisessa rinnakkaiselossa karhun kanssa, on asukkaille annettava asiallista karhutietoutta. Leiskahtelematta laitaa tai toiseen. Jätettäköön siinä hurmahenkisyys vaalipuheisiin. Karhujen aiheuttamat vahingot ovat toistaiseksi kyllä kerrassaan pieniä, mutta niin niiden pitääkin olla.” (Vapaamieli 1983)

Suurpetokannat eivät kasvaneet tasaisesti, vaan niissä oli laskuja ja nousuja (ks. kuva 3). Kansainvälinen keskustelu suurpedoista kasvoi, mutta 1980-luvulla suomalaiset viranomaiset voivat edelleen toimia paljolti Suomen rajojen sisällä olevan tilanteen mukaan. Vuonna 1979 laadittiin yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristön suojelusta. Sopimuksella pyrittiin kansainväliseen yhteistyöhön lajien suojelussa. Tämän sopimuksen mukaan susi on tiukan suojelun piirissä. Suomi allekirjoitti sopimuksen vasta vuonna 1986 ja tuolloinkin siihen tehtiin poikkeama karhun ja suden osalta. (Lyytikäinen ym. 2004.) Edelleen tuolloin suurpetojen suojelustuksesta päätettiin pitkälti suomalaisen perinteen mukaisesti. Suomi ei ollut valmis täyteen suurpetojen suojeluun.

Kuva 3. Suurpetokantojen minimipopulaatioiden kehitys vuosina 1980–2007 (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2008a)

1990-luku – “Uudet pelisäännöt”: Suomen metsästyslain hidas uudistusprosessi johti uuteen metsästyslakiin vuonna 1993. Tätä edelsivät useat metsästysasetuksen muutokset. Vuoden 1993 metsästyslaissa ei enää ole vahinkoeläimen käsitettä, vaan suurpedot ovat riistaeläimiä. (Ilvesviita 2005, 305–309.) 1990-luvulla suurpetokannat kasvoivat edelleen ja myös vahingot lisääntyivät. Tämä tarkoitti myös, että maksettujen korvausten määrä kasvoi nopeasti (Maa- ja metsätalousministeriö 1996a ja 1996b; ks. myös kuva 4).

Kuva 4. Valtion maksamat korvaukset petovahingoista maataloudelle ja eläintenpidolle Pohjois-Karjalassa vuosina 1990–2002 (Lyytikäinen ym. 2004)

Suurpedoista alkoi olla myös yhä useammin näköhavaintoja. Tietoisuus siitä, että suuret eivät enää olleetkaan näkymättömissä, vaan saattoivat kulkea pihapiireissä päiväsaikaan, sai aikaan lisääntyvää huolta. Kun Ruokolahdella vuonna 1998 menehtyi mies karhukohtaamisen seurauksena, keskustelu voimistui entisestään. Seuraava ote on Metsästäys ja Kalastus -lehdessä vuonna 1998 olleesta artikkelista ”Karhukannan hoito kuumentaa tunteita”.

”Ruokolahden tapahtumien jälkeen karhujutut alkoivat saada roimasti palstamilimetrejä. Suuri yleisö oivalsi, että Suomessa on karhuja – ja kauhistui. Karhuhysteria valtasi lomailevan Suomenniemen.” (Hänninen 1998)

Susien hyökkäykset koiria kohtaan hankaloittivat koira-avusteista metsästystä ja muita koiraharrastuksia (Kojola ja Kuittinen 2002). Susien on sanottu rajoittavan yleisesti myös luonnossa liikkumista, mutta tästä ei ole tieteellistä tutkimusta. Nämä muutokset vaikuttivat merkittävästi maaseudun virkistys- ja harrastusmahdollisuuksiin. Täytyi keksiä uusia tapoja suhtautua luontoon ja harjoittaa päivittäisiä askareita.

Suomi liittyi Euroopan unioniin vuonna 1995. Tämä oli huomioitu jo uutta metsästyslakia muodostettaessa. Luontodirektiivin (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY) mukaan susi on uhanalainen laji, joka edellyttää tiukkaa suojelua. Vuosituhannen vaihdetta kohden susivahingot lisääntyivät edelleen. Susikeskustelu alkoi olla kiihkeää paikallislehdissä Itä-Suomessa. Viittaukset pelkoon lisääntyivät. Keskustelussa alkoi olla erotettavissa myös eri intressiryhmiä. Paikallisen väestön ja luonnonsuojelijoiden välinen vastakkainasettelu oli voimakas. Euroopan unioni nähtiin ongelmien aiheuttajana ja maa- ja metsätalousministeriötä kohtaan asettui paljon paineita. Seuraavassa otteita vuonna 1995 Suomalainen Maaseutu lehdessä julkaistusta artikkelista ”Ministeriö ei antanut lupaa lampaansyöjäsusien metsästyksen” (Tolvanen 1995).

”Sudet ovat jo neljä kertaa hyökänneet viinijärveläisen lampuri Pekka Helmisen katraaseen tuhoisin seurauksin.”

”Multa on mennyt 150 lampaan katraasta 33 lammasta, joista 12 oli aikuisia uuhia, Tanskasta tuotuja kantaeläimiä. Niiden 21 karitsaa olivat minun urani parhaita jalostustyön tuloksia.”

”Helminen kertoo saaneensa tappoluvan eväämispäätöksen ministeriöstä syyskuun 12. päivänä. Helmisen mukaan ylijohdaja Seppo Havu on sanonut suden olevan tätä nykyä Suomen suurpedoista uhanalaisimman.”

”Ne panivat minut täydellisesti polvilleen, eikä tässä enää auta muu kuin lopettaa tai aloittaa laajamittainen kansalaistottelemattomuus.”

”Susien kanssa kamppaileva Helminen on saanut tuta Etelä-Suomen luonnonsuojelijoilta. Häntä on vaadittu ottamaan lampaansa sisään, suojaamaan niitä sähköaidoin, hankkimaan koiran.”

”Kun minä otan lopun laumani sisään, sudet hyökkäävät naapureiden karjan kimppuun ja tappavat. Sähköaita meillä on, mutta se on rakennettu sitä varten, että lampaat pysyvät sen sisällä, ei pitämään susia ulkopuolella. Yksistään ulkomailta tähän tehtävään soveltuvien koirien hankinta maksaisi nelisenkymmentä tuhatta. Ja kun aidattavaa aluetta on noin 15 hehtaaria eri lohkoissa, aitakustannuksetkin olisivat kymmeniä tuhansia markkoja.”

”Muihin vaatimuksiin Helminen vastaa, että paimenkoira on, mutta tätä nykyä sekin on pelokas.”

”Olen sanonut näille luonnonsuojeluväestölle, että kauniilla filosofialla ei makseta laskuja ja lainanlyhennyksiä, mutta ei se perille mene. Heidän mielestään minun tarkoitukseni on vain tappaa susia.”

”Helmisen laituria ruokalanaan pitävät sudet leimaavat tätä menoa koko susikannan ja aiheuttavat turhaa pelkoa ja susivihaa – niitäkin susia kohtaan, jotka elävät oikeassa elinympäristössään saloilla ja syövät luontaista ravintoaan.”

2000-luvun alku – “Oppijakso”: Susikeskustelu oli Pohjois-Karjalassa voimakkaimmillaan vuosituhannen vaihteessa. Luonnonsuojelijat toimivat aktiivisesti, mutta myös paikallinen väestö alkoi organisoitua. Voidaan sanoa, että 1990-luvulle saakka kansalaisjärjestökentällä susipolitiikassa toimivat vain luonnonsuojelijaryhmät. Kesti jonkin aikaa, ennen kuin paikallinen väestö alkoi organisoitua susipoliittisesti. Vuonna 2003 perustettiin Itä-Suomen Petoprojekti toimintaryhmä (susirojektinakin tunnettu) (Tiainen 2003). Ennen tätä yhdistystä paikallisesta väestöstä oli kuuluvilla yksittäisten aktiivisten kansalaisten ääni ja keskustelukanavana käytettiin muita jo olemassa olevia järjestöjä, esimerkiksi koirajärjestöjä ja metsästysseureita. Petoprojektin tavoitteena oli saada paikallinen väestö yhdistymään ja saada näin oma ääni paremmin kuuluville. Myös muualla Itä-Suomessa paikallinen väestö aktivoitui susiasioissa ja Kuhmossa perustettiin Suomen Suurpetoyhdistys r.y. vuonna 2004. Pohjois-Karjalaan ei syntynyt omaa paikallista yhdistystä ja Petoprojektin aktiivisuuskin vuosien varrella laantui. Rakentavalle keskustelukulttuurille paikallisen väestön ja luonnonsuojelijoiden välillä olisi kuitenkin ollut tilausta. Konfliktinen susikeskustelu ei jäänyt tietämättömiin myöskään EU viranomaisilta. Eri tavoin Suomesta kantautui ristiriitaista tietoa komissioon. Petoprojektin ja suurpetoyhdistyksen lisäksi kirjelmointiä harjoittivat myös luonnonsuojelijat.

Erilaisten kantelujen seurauksena Suomi sai haasteen komissiolta syyskuussa 2005. Tuota haastetta on edeltänyt jo 2000-luvun alussa alkanut ”kirjeenvaihto”. Kannekirjelmässään (Euroopan yhteisöjen komissio 2005) komissio viittaa vuonna 2001 tekemäänsä viralliseen ilmoitukseen ja 2002 laadittuun perusteltuun lausuntoon sekä Suomen niihin laatimiin vastauksiin. Jo tuolloin Suomen susipolitiikka oli tarkastelun ja keskustelun alla.

Vuosituhannen vaihteen jälkeen alkoi myös suurpetojen kannanhoitosuunnitelmien laatiminen. Taustalla on Bernin sopimus, joka edellyttää kannanhoitosuunnitelmien tekemistä. Kuitenkin päätökseen noiden suunnitelmien tekemisestä on vaikuttanut myös konfliktinen tilanne ja suomalaisen suurpetopolitiikan kansainvälisen arvostelun tuottamat paineet. Kannanhoitosuunnitelmia ei myöskään tehdä vain kansainvälisten sitoumusten täyttämiseksi, vaan ne toimivat myös kansallisen tason ohjelmina ja kertovat poliittisesta tavoitteenasettelusta.

Ekologisesta haasteesta yhteiskunnalliseen haasteeseen: Tiivistetysti voi sanoa, että 1980-luvulta 1990-luvulle tultaessa suurpetokantojen määrät kasvoivat onnistuneiden suojelutoimien ansiosta. Myös susivahingot kasvoivat. Samaan aikaan valtion viranomaisten linja muuttui. Tapporahan maksamisen ja susijahtiin kannustamisen sijaan viranomaisia sitoi nyt uusi lainsäädäntö, tavoitteenasettelu ja kansainväliset sopimukset. Paikallisella tasolla, jossa kohdattiin konkreettisesti lisääntyneen susikannan aiheuttamat vahingot ja muut vaikutukset, ei tiedetty kuinka tulisi reagoida. Entiset toimintamallit eivät enää olleet laillisia. Ministeriö myönsi muutamia pyyntilupia, mutta vain hakemuksesta ja metsästyskaudelle. Nopea reagointi tilanteisiin ei ollut tämän systeemin puitteissa mahdollista. Paikallisen väestön negatiivinen asenne on tästä näkökulmasta hyvin ymmärrettävä. Lainsäädäntö ja toimintapolitiikka muuttuivat prosesseissa ja tasoilla, joissa paikallinen väestö ei ole ollut mukana, mutta uuden politiikan aikaan saamat ongelmat ja haasteet konkretisoituvat kuitenkin paikallisesti eikä noihin ongelmiin ollut enää keinoja reagoida. Eräs haastateltava kommentoi:

”...että kun se ongelma on ihmisen toimesta luotu ja en katso paikallisena ihmisenä hyvin paljon olleen vaikuttamassa siihen, että tää ongelma on syntynyt, en myöskään katso velevollisuudeksi selevittää edellä mainittuja asioita. Kyllä se pittää löytyä ihan jostaki muualta.” (PV3)

Esittämässäni kuvassa 1 paikalliseen väestöön osoittaa eniten konfliktisia nuolia. Mitä tästä voi päätellä? Tulisiko tulkita niin, että paikallinen väestö on joukko rähinöitsijöitä? Vai voiko tulkita niin, että paikalliseen väestöön kohdistuu kaikista eniten paineita? Sen lisäksi, että he kohtaavat poliittiset ristiriitaisuudet samalla tavalla kuin kaikki muutkin toimijaryhmät, he kohtaavat myös konkreettisesti suden aiheuttamat käytännön ongelmat.

Muutoksia voi luonnehtia myös niin, että 1970-luvulta lähtien suurpetopoliittikkaan asetettiin uusia suojelullisia tavoitteita. Tuolloin ongelmana oli suurpetojen vähäisyys ja tuohon haasteeseen vastattiin muuttamalla toimintapoliittikkaa ja lainsäädäntöä. Ekologiseen ongelmaan vastattiin yhteiskunnallisilla toimilla. Nämä toimet saivat kuitenkin aikaan kulttuurisia ja sosiaalisia ongelmia, joita ei otettu huomioon tai joiden ennaltaehkäisyä ei sisällytetty muutosprosesseihin. Jos 1970-luvulla haasteena oli ekologinen ongelma ja siihen vastattiin, tunnistammeko nyt yhteiskunnallisen ongelman ja tavoittelemmeko sen ratkaisua? Erään haastateltavan sanoin:

”Mä oikeastaan ajattelen niin tavallaan: siinä vaiheessa, kun Suomessa on siirrytty pois siitä ajattelusta, että susi on ensisijaisesti vahinkoeläin, joka pitää hävittää ja on alettu ajatella niin, että se onkin eläin, jota pitää suojella ja jonka kantaa pitäisi vahvistaa. Rinnan tämän päätöksen kanssa olisi pitänyt tehdä muita päätöksiä nimenomaan siihen, että miten tämä päätös vaikuttaa ja miten niitä vaikutuksia voidaan lieventää ja sitten myöskin tavallaan kompensoida niille alueille, missä nämä ongelmat puhkeavat.” (LS1)

Kuva 5. Susipoliitiikan muutosvaiheet

2.3 Susipolitiikan ongelmakohdat – Esimerkkejä Pohjois-Karjalasta

Koska konfliktinen tilanne on parhaiten esillä itäisessä Suomessa, olen tässä tutkimuksessa valinnut tapauksekseni Pohjois-Karjalan alueen. Aloittaessani suurpetoaiheiden pohdiskelut maisteriopintojeni vaiheessa vuonna 2000, susikeskustelu oli Pohjois-Karjalassa erittäin vilkasta ja ristiriitaista. Koska olen itse asunut Joensuussa tutkimukseni ajan, olen pystynyt seuraamaan tapahtumia, keskusteluja ja tunteuksia läheltä. Alueelliseen vertailuun en tässä tutkimuksessa lähtenyt tutkimusekonomisista syistä. Vertaileva asetelma olisi myös muuttanut tutkimuksen fokusta. Eri alueiden erojen selvittäminen on niin suuri työ, että se olisi korostunut tutkimuksen tärkeimmäksi tutkimuskysymykseksi. Sen sijaan pyrin tutkimuksessani syvempään analyysiin yhden alueellisen tapauksen kautta.

Pohjois-Karjala on maaseutumaista aluetta, jossa koira-avusteinen metsästys on yleinen harrastus ja riistanhoitokeino. Asutus maaseudulla on vähäisempää kuin kaupungeissa ja kuntakeskuksissa, mutta toisaalta hajanaista. Metsäalueita käytetään aktiivisesti eri tarkoituksiin: metsätalouteen, metsästykseseen, marjojen ja sienten keräämiseen, retkeilyyn jne. Tämä tarkoittaa, että itäisessä Suomessa ei ole laajoja koskemattomia erämaa-alueita. Toisaalta susien reviirit ovat suuria; 500–1000 neliökilometriä. Susi syö Pohjois-Karjalassa pääasiassa hirviä ravinnokseen. (Lyytikäinen ym. 2004.) Jos ravinnoksi hyödynnettävä riistakanta olisi runsaampi, olisivat myös susien reviirit pienempiä. Näistä syistä johtuen susien ja ihmisten toimet luonnossa ja maaseudulla osuvat helposti samaan paikkaan samaan aikaan; konflikteja syntyy helposti.

Yksi suurimmista ongelmista paikallisen väestön näkökulmasta ovat koiramenetykset. Koiramenetyksiä sattuu sekä metsästystilanteissa että pihapiireissä (Kojola ja Kuittinen 2002). On tieteellisesti erittäin hankala tutkia näitä koira-susikohtauksia ja niissä syntyvien vahinkojen syitä. Metsästystilanteissa sattuneissa onnettomuuksissa saattaa olla kyse reviirin puolustamisesta ja tilannetta saattaa pahentaa se, että susi ja koira ovat sukua toisilleen. Suomessa on arveltu myös, että tietyt sudet saattavat erikoistua koirien tappamiseen pihoiissa. Tällainen käyttäytyminen ei siis ole tyyppillistä kaikille susille. (Ronkainen 2008.)

Vapaaehtoinen vakuutus on aina ensisijainen, mutta jos sitä ei ole tai jos se ei korvaa kokonaan, voi vahingon kärsijä hakea korvausta maa- ja metsätalousministeriöltä. Vahinkoja on korvattu vain 250 euroa ylittävältä osalta. Tämä omavastuuosuus on aiheuttanut paljon kritiikkiä. Omavastuuosuus onkin poistettu pitkällisen poliittisen keskustelun seurauksena (HE 90/2008). Uusi riistavahinkolaki (2009/105) astuu voimaan joulukuussa 2009. Maa- ja metsätalousministeriö on vuonna 2006 korvannut noin 200 000 eurolla petojen tekemiä kotieläinvahinkoja (ei sisällä porovahinkoja). Porovahingoista maksettiin vuonna 2005 1,7 miljoonaa euroa ja vuonna 2006 2,1 miljoonaa euroa. (HE 90/2008; Lähteenoja 2008.) Vahingonkorvausta maksetaan eläimen taloudellisen arvon verran. Esimerkiksi lampaiden ja karjan kohdalla tämä on ongelmallista, koska korvauksissa ei oteta huomioon eläimen tuottamaa tulevaa odotusarvoa.

Koirakysymyksissä koiran taloudellisen arvon mittaaminen on myös ongelmallista. Koiran arvo määrittyy muun muassa koirakokeiden ja muun osoitetun menestyksen perusteella. Monirotuisilla koirilla ei taloudellista arvoa tällaisilla kriteereillä mitattuna oikeastaan ole. Kuitenkin useat hyvät metsästyskoirat voivat olla monirotuisia. Näissä tilanteissa korvausmenettelystä on täytynyt sopia tapauskohtaisesti ja korvausmenettelyissä on paikkakuntaakohtaisia eroja. Korvausmenettelyt ovat usein myös ajallisesti pitkiä. Korvaukset eivät ehdi tulla ennen uuden koiran hankkimisajankohtaa. Nämä koiran arvon arvioimiseen ja korvausmenettelyihin liittyvät vaikeudet lisäävät epäoikeudenmukaisuuskokemuksia. Lisäongelman koiramenetysten suhteen tuo se, että koiralla on usein paljon

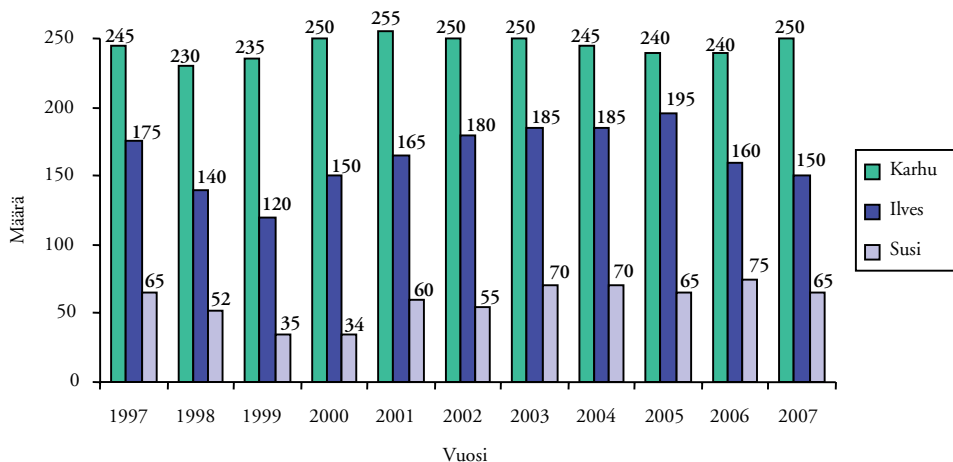
muutakin kuin taloudellista arvoa. Vaikka koira onkin metsästyskoira, voi sillä olla myös perheenjäsenen rooli ja merkitys. Koiran ja metsästäjän välille syntyy usein läheinen ja ainutlaatuinen vuorovaikutussuhde. Koiran kouluttamiseen käytetään runsaasti aikaa, jotta koiran käyttäytyminen metsällä vastaa omistajan tarpeita. Nämä koulutuksella saavutetut ja koiran yksilöllisyydestä johtuvat ominaisuudet eivät ole korvattavissa uudella koiralla.

”Tämmönen sekarotuinen koira, mutta, mutta minä olin itse kouluttanut sen ja oikein hyvät metsästysveret oli sillä kaikin puolin. Että minä olin siitä ihan mieleisen saanut siitä koulutettua, ja mikä otti vielä tämän minun terveydentilankin huomioon.” (PV5)

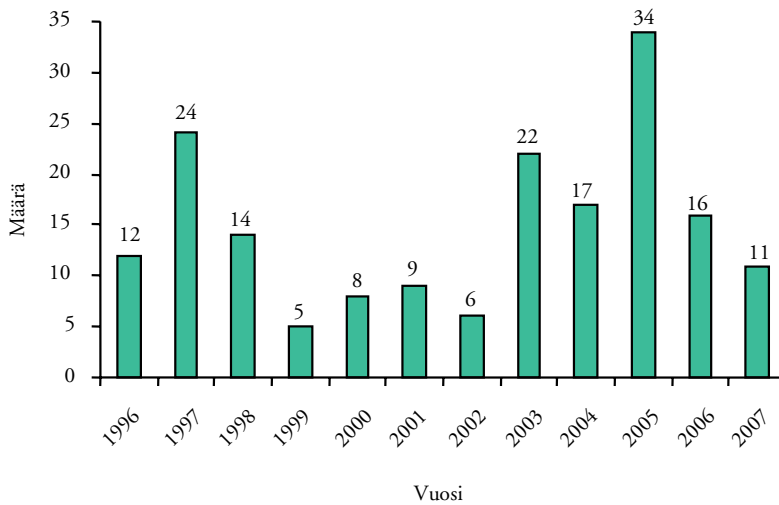
Vahingonkärsijälle koituu aina myös käytännön toimia, harmia ja henkistä kärsimystä, joita ei rahalla voi korvata. Susien aiheuttamilla vahingoilla on näin ollen paljon erilaisia ulottuvuuksia, käytännöllisiä, taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia. Kotieläimiä menettänyt maanviljelijä pohtii:

”Se työmäärä, mikä sen (viittaa susivahinkojen jälkiselvittelyyn ja vahingoittuneiden eläinten hoitoon) etteen tehhään se on se valtava, ainakin tuntuu. Se on se kaikista isoin asia. Se ei niinkään se menetys suoranaishina markkoina niinkään paljon, vaan tämäkin viikko meillä on teetättäny töitä pirusti. Ylimäärästä työtä, mitä myö normaalisti jouvutetaan tekemmään ja sen päälle vielä tehhään ylimääräistä” (PV1)

Kuvissa 6 ja 7 on kuvattu Pohjois-Karjalan suurpetokantojen kehitys ja toisaalta koiravahinkojen määrät.

Kuva 6. Pohjois-Karjalan suurpetokantojen kehitys (P-K:n riistanhoitopiirin (2008) arvio minimimäärästä)

Kuva 7. Pohjois-Karjalan koiravahinkojen määrät (P-K:n riistanhoitopiirin (2008) arvio minimimäärästä)

Kuvasta 7 nähdään, että koiravahingot kaksinkertaistuivat vuonna 1997 edelliseen vuoteen verrattuna. Tämä johti vilkkaaseen ja kärjistyneeseen keskusteluun. Sen vaikutukset näkyvät myös suurpetojen määrää kuvaavassa taulukossa; vuoden 1997 jälkeen susien lukumäärä Pohjois-Karjalassa laski selvästi. Susia hävitettiin osittain luvallisesti (osittain luvattomasti?). Kun seuraavan kerran vuonna 2003 koiravahinkojen määrä jälleen nousi, ei susikanta kuitenkaan laskenut vastaavalla tavalla. Toisaalta myös koiravahinkojen määrä alkoi vakiintua noin kahteenkymmeneen koiraan vuosittain. Tiukentunut lupapolitiikka on vaikuttanut suoraan susikannan kokoon, mutta myös vahinkojen määrään. Salakaa-doista ja sen vaikutuksista kirjoitetaan ja kiistellään koko ajan. En ole tämän tutkimuksen puitteissa asettanut tämän asian selvittämistä tutkimuskysymykseksi, mutta näistä taulukoista voi päätellä, että virallisella politiikalla on ohjausvaikutusta, oli epävirallinen kenttäpolitiikka mitä oli.

Olen usein työprosessini aikana miettinyt, kuinka voisin realistisesti kuvata susipoliittista arkea suomalaisella maaseudulla. Paikallisen väestön kokemuksen ymmärrys voi syntyä kunnolla vain omien kokemusten kautta. Minulla on käytössäni paljon puhetta paikallisen väestön tuottamana, toisaalta minulla on tässä työssä mahdollisuus kirjoittaa kuvauksia suomalaisesta susipolitiikasta. Kuitenkin lähimmäksi paikallisia tunnelmia olen päässyt vain liikkumalla paikan päällä, vierailemalla tiloilla ja katsoessani ja kuunnellessani läheltä susien aiheuttamia vahinkoja, vahinkoa kärsineiden eläinten omistajia ja tapahtumista syntynyttä keskustelua. Havaintojeni jälkeen olen voinut palata kotiini, kaupunkiin. Koska olen itse kokenut, kuinka ongelmien ymmärrys syntyy vasta hyvin läheltä tarkasteltuna, ja kuinka siitä on helppo etäännyttää itsensä ottamalla fyysistä etäisyyttä, voin hyvin ymmärtää sitä kokemusta, mikä paikallisella väestöllä on siitä, että heitä ei kuunnella, eikä heidän ongelmiaan oteta vakavasti tai ymmärretä. Ongelmista puhuminen tai kirjoittaminen tuottaa usein vain pintapuolisen ymmärryksen. Joten, jos lukijana haluat päästä perille siitä, mistä suomalaisessa susikiistassa on kyse, käy tämän työn lukemisen lisäksi paikan päällä siellä, missä susia on liikkunut ja jossa ne ovat aiheuttaneet vahinkoja, aisti tunnelma ja havainnoi katsomalla ja kuuntelemalla.

Kokemuksien välittämisen vaikeuden vuoksi paikallisella väestöllä on ollut tarve havainnollistaa omia kokemuksiaan kuvallisesti. Kuvat 8 ja 9 kertovat susien aiheuttamista vahingoista. Tällaisten kuvien esittäminen julkisuudessa on kritisoitu. Niitä pidetään susipelkoja lisäävinä ja provosoivina. Toisaalta nämä ovat yksi havainnollistava keino välittää maaseudun arkikokemuksia muille. Valitettavasti näidenkään avulla viesti ei mene ihan kunnolla perille. Kun kuva irrotetaan kontekstistaan, siitä tosiaan tulee provosoiva irrallinen kannanotto. Ja kuva on yksipuolinen totuus. Olenkin liittännyt susivahinkokuvien rinnalle kuvan (kuva 10) myös äärimmäisestä vastareaktiosta tasapainottamaan kokonaisuutta. Tämäkin asetelma on provosoiva. Kaikkiin susivahinkoihin ei suinkaan reagoida noin suoraan. Kokonaiskuvan hahmottaminen kuvien avulla onkin vaikeaa, taustoistaan ja muista asiayhteyksistä irrotettu kuva on omiaan provosoimaan. Ne, jotka tietävät kuvan taustalla olevat tapahtumat, katsovat kuvaa toisin kuin ne, jotka eivät tiedä, millaisiin kokemuksiin ja tapahtumasarjoihin kyseinen kuva liittyy. Kuva voidaan asettaa esille siinä tarkoituksessa, että sen kautta voitaisiin kuvata millainen tragedia susivahinko, yksikin sellainen, voi olla. Kuva ei kuitenkaan tuota ulkopuoliselle näkemystä asian todellisesta luonteesta. Kuvia katsellessa onkin syytä jäädä pohtimaan ja kuvittelemaan niitä taustoja, joita kuvaan liittyy.

Kuva 8. Kenen hyvinvointiongelmia?
(Kuva:
Antero Komulainen/
Kuhmolainen)

Kuva 9. Kotieläinvahinko Tohmajärvellä (Kuva: Tohmajärven kunta)

Kuva 10. Susi (Kuva: Raahen kihlakunnan poliisilaitoksen kuva-arkisto)

Otan esimerkiksini Tohmajärven kunnan. Tohmajärvi on pinta-alaltaan noin 9000 neliökilometrin kokoinen ja reilun viiden tuhannen asukkaan kunta Suomen itärajalla. Tohmajärvi on maatalouspitäjä, www -sivuilla kerrotaan, että maataloita on noin 200 (Tohmajärven kunta 2008). Monen muun maaseutupitäjän tapaan Tohmajärvi mainostaa itseään hyvänä, rauhallisena asuinpaikkana. Maisemat ja maaseutumainen elämäntapa ovat Tohmajärvelle ominaisia piirteitä. Maaseudun rakennemuutos on tuonut mukanaan useita haasteita, palvelut ja työmahdollisuudet ovat karsiutuneet. Maaseutumaiseen asumiseen liittyy työn ohella kuitenkin paljon muuta. Metsästys on yksi suosituimmista harrastuksista ja virkistysmuodoista. Muutoinkin luonnon läheisyys on toisaalta itsestäänselvyys, toisaalta asia, jota pidetään ”omana juttuna”, josta huolehditaan. Suomalaiseen kulttuurin yhtenä erityispiirteenä on vahva yksityinen maanomistus. Se tuo oman luonteensa myös luonnonkäyttöön ja luontosuhteeseen. ”Nää on meidän maita” -tyyppinen suhde maahan ja metsään on hyvin tyypillinen. Tämä heijastuu myös susikysymykseen. Kansainväliset suojelutoimet tuntuvat hyvin kaukaisilta asioilta paikalliselta tasolta katsottuna. Ympäröivä luonto ei ole suojeltava ulkopuolinen kohde, vaan se on oman arjen toimintaympäristö. Ajatukset suojelusta ja luonnosta huolehtimisesta rakentuvat myös tuon toimintaympäristölähtökohdan varaan tai sen rinnalle.

Näihin toimintaympäristöihin kohdistui vuonna 2003 paljon susien aiheuttamia vahinkoja. Tohmajärvellä sudet tappoivat tuona vuonna kahdeksan koiraa ja neljä kotieläintä. Lisäksi yksi hieho ja yksi koira selvisi hengissä susien kohtaamisesta, mutta vastaavasti kaksi koiraa katosi metsästyksen yhteydessä jälkiä jättämättä. Kaikkiaan 12 taloutta koki susien aiheuttamia vahinkoja. Myös näköhavaintoja luonnossa ja pihapiireissä raportoitiin runsaasti. Vahinkoja tapahtui ympäri kuntaa ja ajallisesti ne tapahtuivat elomarraskuun aikana. (Könönen 2008.) Samoihin aikoihin muissakin itäisissä kunnissa, esimerkiksi Tuupovaarassa, koettiin enemmän susivahinkoja kuin aikaisempina vuosina. Tämä oli omiaan kasvattamaan huolta. Luvut ovat alueen koon ja asukasluvun huomioon ottaen suuria. Käytännössä se tarkoittaa, että susivahingot koskettivat tavalla tai toisella suurta osaa tohmajärveläisistä. Jos ei itselle sattunut mitään, niin naapuri tai sukulainen tai tuttava oli kohdannut susien aiheuttamia vahinkoja.

Jotta voi ymmärtää tapahtumista syntynyttä reaktiota, täytyy tiedostaa ainakin kaksi asiaa. Tapahtumista syntyneet kokemukset ja käsitykset eivät tyhjenny vain yksittäisiin vahinkotapauksiin eivätkä tapahtumat ole hetkittäisiä kokemuksia. Susista tuli yleisempi ongelma. Susivahingon sattuessa ja niiden toistuessa alkaa asioiden tapahtumaketju, joka osallistaa prosessiin useita henkilöitä. Susien jälkien ja toimien tunnistamiseen erikoistuneet henkilöt (usein riistanhoitoyhdistyksen edustajat ja metsästäjät), kunnan viranomaiset, eläinlääkärit, perheen jäsenet lapsista vanhuksiin, naapurit ja lähialueen eläinten omistajat kytkeytyvät tapahtumien kulkuun. Kun vahinkotapahtumia on useita pienellä alueella lyhyillä aikaväleillä, syntyy laaja asianosaisten verkosto, jotka ovat keskenään tekemisissä. Syksyllä 2003 sudet ja niiden aiheuttamat vahingot olivat tohmajärveläisiä yhdessä koskettanut ongelma. Tilanteeseen ei ollut osattu varautua ja eri toimijoiden keskinäisiin vuorovaikutuksiin liittyi paljon ihmettelyä ja uuden oppimista: Kuinka edetään, mitä tehdään, kehen otetaan yhteyttä? Tapahtumia verrattiin aikaisempiin vuosiin ja muutos oli selvästi huonompaan suuntaan. Oli luonnollinen reaktio, että tilanteeseen haluttiin reagoida, ettei se jatku sellaisenaan tai pahene. Pelkojen lisääntyminen oli yksi lieveilmiö, mutta useat käytännöllisemmät kysymykset asettuivat tunnekysymysten rinnalle. Miten voimme turvata eläimemme, kuinka todennäköistä on kohdata susi metsässä vapaa-aikana tai töissä, missä sudet liikkuvat, kuinka paljon niitä on, voivatko lapseni nukkua päiväunensa ulkona, voinko laskea koirani metsään, voimmeko enää metsästää koiran kanssa, miten ongelmat estetään. Useita kysymyksiä, jotka eivät olleet hätävarje-

lun liioittelua, vaan todellisia askarruttavia kysymyksiä, jotka vaikuttivat suoraan päivän rutiineihin, tapoihin ja tottumuksiin.

Näissä olosuhteissa luontodirektiivin sanoma suden uhanalaisuudesta ja luonnonsuojelijoiden esittämä huoli susien lukumäärän vähäisyydestä eivät asettuneet hedelmälliseen maaperään. Paikalliset tihentymät susivahingossa luovat aivan toisenlaista todellisuutta Suomen susitilanteesta kuin valtakunnan tasolla tarkasteltavat luvut susien lukumääristä tai vahinkotilastoista. Kuitenkin susi on yleisemmällä tasolla tarkasteltuna uhanalainen ja suojelutoimet ovat tarpeen. Haasteeksi asettuu näiden eri todellisuuksien yhteentörmäys tai yhteensovittaminen. Sjölander-Lindquist (2008) käyttää maiseman käsitettä pyrkiesään kuvaamaan, kuinka susitilanne näyttäytyy erilaisena paikalliselta tasolta katsottuna kuin hallinnollisesti. Paikalliseen ”susimaisemaan” liittyy paljon perinteitä, kulttuuria ja tapoja, jotka ovat ristiriidassa viranomaisten ”susimaiseman” kanssa.

Tuon tässä esille muutamia lainauksia aineistostani liittyen edellä kuvaamaani tilanteeseen. Paikallisen tason reaktiot nykytilanteeseen syntyvät suhteessa menneisiin aikoihin. Susien aiheuttamat vahingot kohdistuvat asioihin, jotka ovat hyvin lähellä omaa asuin- ja elinpiiriä ja siksi herkkiä.

“Onko todella näin, että meidän täytyy karjankasvattajien elää susien ehdoilla. Onko se todella näin? Se on se pointti. Niin kun äsken totesin, tää on meidän koti. Vuosisatoja on ollu. Ja huom. vuosisatoja täällä on ollu myöskin sudet.

On selevä homma sillä tavalla, että kukaan meistäkään ei missään olosuhteissa oo hävittämässä yhtään ainutta eläinlajia, villieläinlajia Suomesta ja varmasti pitää paikkansa, mutta järki, kohtuus, heinäntekojärki se pittää löytyä myöskin näistä ekologisista asioista. Onko todella näin, että tää meidän monisatavuotinen kotipaikka on väärässä paikassa? Miksi näin on?” (PV3)

Myös vahvat omistusoikeuden ja luonnon hallitsemisen ja hyödyntämisen perinteet vaikuttavat susivahinkoihin reagointiin. Kun kyse on omasta omaisuudesta, sen suojeleminen katsotaan olevan oikeus.

”Niin kun haiskahtaa nämä viranomaisten määräykset täysin perustuslain vastaselta, ei kunnioiteta yksityisten ihmisten perustuslaillisia oikeuksia. Ei meillä kellään ole velvollisuutta olla susien saartamina, eikä alistua millekään susien hyökkäyksille. Aika...aika niinkun laittomilta vaikuttaa tämä viranomaistenkin toiminta. Ennen kuin minulla on mitään velvollisuutta noudattaa minkäänlaista metsästyslakia...jonnekun pitäis selittää, miksi ei herrat noudata perustuslakia.. siinä on se se ristiriita, ei täällä ole enää kunnioitusta näitä metsästyslakeja kohtaan, jos herrat eivät osoita näitä ihmisiä ja niiden perustuslaillisia oikeuksia kohtaan.” (PV5)

Yleinen kokemus on, että ongelmat ovat syntyisin jostain ulkopuolelta ja toisaalta, että ongelmien aiheuttajat eivät ole ottaneet vastuuta vahinkojen korjaamisesta, korvaamisesta tai ennaltaehkäisystä. Seuraava lainaus tuo esille hyvin, kuinka maaseutuasumiseen ja susikysymykseen liittyy kahtiajakoisuus toisaalta yhteiskuntaan kuulumisesta toisaalta sen ulkopuolella olemisesta.

”...asiahan on näin, jotta tuota, jotta, jos yhteiskunta ei hoida asiaa niin sitten hoito tapahtuu jollain muulla tavalla. Koska joka tapauksessa ollaan yhteiskunnassa ja eletään ja yritetään elää sääntöjen mukaan, mutta jos tuota kokonaan yhteiskunta jättää tämmöset haja-asutusalueella olevat talot oman onnensa nojaan, niin silloin pitää vetää omat johtopäätökset. Se on valitettavasti vaan näin.” (PV4)

Vuonna 1997 kärjistynyt konfliktinen suurpetotilanne ei jäänyt huomioimatta myöskään maakuntatasolla. Pohjois-Karjalaan perustettiin vuonna 1999 Suomen ensimmäinen suurpetoneuvottelukunta silloisen maakuntajohtajan Tarja Cronbergin aloitteesta. Suurpetoneuvottelukunnan aloittaessa toimintansa sen yhteydessä tehtiin myös selvitys pohjoiskarjalaisten luonnonkäyttäjien suhtautumisesta suurpetoihin. (Palviainen 2000.) Selvityksen yksi tärkeimmistä johtopäätöksistä oli, että suurpetoihin suhtautuminen ei ole selitettävissä yksittäisillä suurpetokohtaamisilla. Toki konfliktiseen tilanteeseen tarvitaan aina taustalle se varsinainen ongelma, eli susien aiheuttamia vahinkoja, mutta näiden yksittäisten tapausten ympärille syntyy laajempi asiakokonaisuus, johon liittyy kysymyksiä siitä, kuinka asioita hoidetaan yhteiskunnallisesti, kuka on vastuussa jne. Syitä negatiivisiin asenteisiin ja suurpetohuoleen olisi siksi etsittävä muista seikoista kuin suurpetokohtaamisista tai suurpetojen lukumäärien tai tihentymien arvioimisesta. Tutkimukseni vastaa tuohon haasteeseen.

Palviainen (2000, 2) kuvaa susiongelmaa monipuolisesti:

”Tässä tutkimuksessa huolestuneisuus tai huoli tarkoittaa mm. riesaa, kiusaa, vaivaa, hankaluutta, harmia tai levottomuutta. Joskus se voi tarkoittaa myös pelkoa.”

Susikysymystä ei pidäkään kaventaa vain pelkokysymykseksi. Susien aiheuttamat vahingot maaseudulla saavat aikaan paljon muitakin tuntemuksia. Toisaalta susikysymys ei myöskään ole vain tunnekysymys. Siihen liittyy paljon käytännöllisiä ongelmia ja haasteita. Samoin käsite susiviha on kärjistävä ja kokonaisuutta kaventava tulkinta maaseudun sosisuhteesta. Kaikki susivastainen puhe ei kohdistu suteen eläimenä, vaan susien aiheuttamiin ongelmiin. On syytä siis tunnistaa susivastaisesta puheesta kritiikin ja vastustuksen kohde. Susiviha tai susipelko sanat luovat kuvaa susikysymyksestä, jossa susi-ihminen suhde on ongelmallinen yksilötasolla. Työssäni kiinnitän enemmän huomiota yhteiskuntaan kuin yksilöihin ja tarkastelen susi-ihminen suhdetta tästä laajemmasta näkökulmasta käsin.

Tähän saakka olen kuvannut työssäni ihminen-susi-yhteiskunta suhteiden monimuotoisuutta ja eri poliittisia vaiheita ja näkökulmia. Tältä pohjalta alkaa varsinainen tutkimustyöni. Esittelen seuraavaksi työni keskeisimmät teoreettiset käsitteet.

3 TEOREETTISKÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS – KESTÄVYYTTÄ JA HALLINTAA

3.1 Kestävän kehityksen käsite – Käyttökelpoinen vai ei?

Kestävän kehityksen käsite on tullut tunnetuksi Brundtlandin komission ”Our Common Future” -raportin pohjalta. Yhdistyneiden kansakuntien ympäristön ja kehityksen maailmankomission, eli Brundtlandin komission, tehtävänä oli laatia globaali agenda muutokselle. Taustalla oli huoli jatkuvan talouskasvun aiheuttamasta ympäristön tuhoutumisesta. (Brundtland 1987). Ideana oli pohtia sitä, kuinka kehitys on yhdistettävissä kestävyYTEEN. Lisäksi kestävä kehityksen käsitteeseen liittyy vaatimus tulevien sukupolvien huomioidmisesta. (Kates, Parris ja Leiserowitz 2005; Baker, Kousis, Richardson ja Young 1997.) Kestävän kehityksen määritelmiä on useita, mutta yksi on seuraavanlainen:

”Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet” (Ympäristöministeriö 2008)

Määritelmä on hyvin yleinen; käsitys hyvistä elämisen mahdollisuuksista ovat tulkinnanvaraisia. Määritelmässä kuitenkin todetaan, että kehityksen tulee olla ohjattua muutosta, jolla on päämäärä. Se tarkoittaa, että kestävä kehitys ei ole asiantila, vaan poliittinen prosessi, ja siinä on tavoitteellinen asetelma. Yksi kriittinen keskustelu kestävä kehityksen käsitteeseen liittyen koskee sen antroposentristä luonnetta. Kestävän kehityksen käsitteen mukaisesti ihmiset tavoittelevat tietoisesti jotain hyvää itselleen ja tuleville sukupolville. Tämän suuntainen keskustelu kestävästä kehityksestä on yhdistetty myös käsityksiin heikosta kestävästä kehityksestä (Rohweder 2008). Rinnalle on asetettu käsitys vahvasta kestävästä kehityksestä, jossa korostuu ekosentrisempi lähestymistapa. Tällöin ekologinen ulottuvuus ei asetu niin voimakkaasti alisteiseksi ihmisen tarpeille tai muille kestävä kehityksen ulottuvuuksille, esimerkiksi taloudelle. Ponnikas (2003, 67–73) kuvaa vahvaa kehitystä siitä näkökulmasta, mikä on ekologian ja talouden välinen suhde. Vahvassa kestävyudessa luonto on kehityksen ennakkoehto, eikä jatkuva eksponentiaalinen talouskasvu ole mahdollista. Vahvan ja heikon kestävyuden eroa on kuvattu myös siitä näkökulmasta, onko luonnollinen pääoma korvattavissa ihmisen tuottamalla pääomalla. Vahvan kestävyuden mukaisesti näin ei ole. (Norton 2001, 214–219.) Vahvassa kestävyudessa luonnolla on itseisarvoa. Se ei ole pelkästään resurssi, jota tulee säilyttää tulevien sukupolvien hyvinvoinnin turvaamiseksi, vaan luonto sinänsä on säilyttämisen arvoinen.

Omassa työssäni kestävä kehityksen lähestymistapa on enemmän vahvan kuin heikon kestävyuden mukainen. Susipolitiikassa lähtökohtana on uhanalainen laji, jonka suojelusta on aiheutunut yhteiskunnallisia ongelmia. Susi edustaa ekologista ulottuvuutta, mutta ei hyödynnettävänä resurssina, vaan pikemminkin uhanalaisena eläimenä, mutta toisaalta haitakkeena. En omassa työssäni kyseenlaista tarvetta suden suojelulle, vaan sen sijaan asetan tavoitteekseni tarkastella, kuinka tämä tavoite voisi olla yhteensovittavissa muiden kestävä kehityksen ulottuvuuksien kanssa. Tällöin ekologinen ulottuvuus on lähestymistavassani itsessään säilyttämisen arvoinen ulottuvuus ja tutkin niitä yhteiskunnallisia haasteita, joita tuolle säilyttämiselle on havaittavissa.

Kestävän kehityksen käsitteen hyödyllisyyttä, käyttökelpoisuutta ja toimivuutta tutkimuksellisenä välineenä on pohdittu usein (esim. Juurola ja Karppinen 2003; Raitio ja Rannikko 2006; Vehkamäki 2006). Käsitettä on pidetty voimattomana sen monimerkityksellisyyden tai tarkan määrittelemättömyyden vuoksi (Lafferty ja Meadowcroft 2000, 17; Connelly 2007). Toisaalta määrittelyn vapautta on pidetty positiivisenakin asiana (Kates ym. 2005, 20). Käsite sopii erilaisten tilanteiden ja politiikan alojen kuvaukseen. Käsitettä voi pitää meta-käsitteenä, samalla tavoin kuin esimerkiksi oikeudenmukaisuus tai demokratia (Jokinen 2005; Alvarez ja Rogers 2006). Nämä ovat hyvin kontekstisidonnaisia asioita ja niitä tulee tarkastella kulloisessakin tilanteessa erikseen. Yhtä yleispätevää määritelmää ei voi luoda, mutta erilaisia teoreettisia mallinnuksia voidaan kuitenkin hahmotella. Voikin sanoa, että vaikka näitä asioita ei voi tyhjentävästi määritellä tai täydellisesti saavuttaa, niitä voidaan silti analysoida ja tavoitella.

Connelly (2007) ehdottaa, että yksi tapa tutkia kestävästä kehityksestä on tutkia sitä tapaa, jolla käsitettä on käytetty ja kuinka käsite on muuttunut ajan kuluessa. Tällöin kestäväälle kehitykselle ei pyritä tarjoamaan sisällöllistä määrittelyä, vaan sen sijaan kehitetään sen käyttöä käsitteenä ja teoriana. Connellyn mukaan ei voi olla olemassa yhtä oikeaa määritelmää kestäväälle kehitykselle, koska käsite on moniulotteinen ja mahdollistaa erilaisia tulkintoja. Sen sijaan voimme kriittisesti kiinnittää huomiota siihen, mitä eri käyttötapoissa korostetaan ja painotetaan ja mitä nuo painotukset tarkoittavat kokonaisuudelle.

Alvarez ja Rogers (2006) esittelevät myös eri lähestymistapoja kestäväan kehitykseen. Sisällöllinen määrittely on yksi yleinen lähestymistapa. Toisaalta sisällöllisen määrittelyn hankaluuteen tuskastuneet tutkijat haluavat korostaa käytännönläheisyyttä. Tällöin vaihtoehtoksi jää esimerkiksi erilaisten indikaattorilistojen rakentaminen (ks. esim. Huhtala, Hytönen, Sievänen ja Wallenius 2007). Kolmas vaihtoehto on diskursiivinen lähestymistapa, jossa kestäväan kehityksen käsitteen muuttumista seurataan ja puhetapojen vaikutuksia arvioidaan (vrt. Connelly edellä). Alvarez ja Rogers (2006) kuvaavat omaa prosessiaan kestäväan kehityksen tutkimuksessa oppimisprosessina, jossa he ovat edenneet yhdestä vaihtoehdosta toiseen. Tunnistan omassa oppimisprosessiani samantyylliset vaiheet. Ensin ajattelin, että voin tutkia, kuinka kestävä kehitys toteutuu suomalaisessa susipolitiikassa. Kun huomasin tämän mahdottomaksi, ajattelin käyttää aineistoani lähteenä kestäväan kehityksen määrittelylle käytännössä. Tämäkään lähestymistapa ei johtanut toivottuun lopputulokseen. Lopulta kestävä kehitys on vahvimmillaan esillä työssäni diskursiivisesti. Uskon kuitenkin, että puhetaivat ohjaavat voimakkaasti toimintaamme ja tietoiset pyrkimykset puhetapojen muutokseen näkyvät myös käytännössä (ks. Rydin 1999).

Kestäväan kehityksen ulottuvuuksiksi erotetaan usein ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Esimerkiksi Rannikko (2004, 128–132) lisää tähän neljännen, kulttuurisen ulottuvuuden. Näiden ulottuvuuksien lisäksi voidaan erottaa myös institutionaalinen kestävyys (Charles 2001). Omaan tarkasteluuni olen lisännyt vielä yhden uuden ulottuvuuden, eettisen kestävyuden. Tähän antaa syyn voimistunut eläineettinen keskustelu ja toisaalta voimakkaat susipoliittiset oikeudenmukaisuusvaatimukset. Vaikka kestäväan kehityksen käsite on epämääräinen, ajattelen toisaalta, että käsitteen käytön oikeutukseksi riittää se, että sen avulla voi sanoa (tai kirjoittaa) jotain sanomisen (tai kirjoittamisen) arvoista. Siksi päätin käyttää tätä käsitettä työssäni analyttisenä välineenä; kestäväan kehityksen käsitteellä on työssäni näin olleen välineellinen rooli. Tavoittelen kestäväan kehityksen käsitteen avulla kahta erilaista argumentaatiota: 1) ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen ei ole riittävä jaottelu, jos halutaan pohtia tai toteuttaa kestävä (susi)politiikkaa, 2) yksikään ulottuvuus erikseen ei johda kestäväan kehitykseen. Näiden argumenttien kautta päädyn yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteeseen, joka määrittyy argumentaationi varrella.

Perehdyn seuraavassa kestävästä kehityksen eri ulottuvuuksiin susipoliittisessa kontekstissa. Ohitan sosiaalisen, kulttuurisen ja taloudellisen kestävyuden aika nopeasti, koska ponnistan niiden määrittelyssä aiemmista tutkimuksista, eikä minulle ole tutkimusprosessin aikana syntynyt tarvetta lähteä niitä uudelleen määrittelemään tai problematisoimaan. Tarkastelen laajemmin kahta ulottuvuutta, joita aikaisemmissa tutkimuksissa ei ole paljoa tai lainkaan esitelty: institutionaalinen ja eettinen kestävyys.

3.2 Kestävästä kehityksen eri ulottuvuuksia

Sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen kestävyys

Sosiaalinen kestävyys määrittyy Rannikon (2004) mukaan seuraavalla tavalla:

”Kehitys vahvistaa ihmisten omaa elämänhallintaa ja kestävästä kehityksen tulokset jaetaan oikeudenmukaisesti.”

Lisäisin määritelmään vielä sen, että myös kestävästä kehityksestä huolehtimiseen liittyvien velvollisuuksien tulisi jakautua tasaisesti. Rannikon määritelmät tuntuvat hyvin osuvilta. Aineistostani on helppo poimia juurin näihin elämän hallinnan ja oikeudenmukaisuuden määritelmiin sopivat lainaukset:

”Se käsitys, mikä minulla on siihen, miten nämä paikalliset tämän asian kokee, niin nämähän kärsijän rooliin kokevat joutuneensa. Ei ole mahdollisuuksia omiin elinolosuhteisiin vaikuttaa. Ja altavastaajaksi käytännössä katsoen joutuneet.” (RHY)

”Myö ollaan täällä missä runttatyö tehdään. Ei saada oikeastaan palkkaa tai kiitosta siitä.” (RHY)

”Tätä maallista hyvää [susia] me ei haluta yksinään pitää, että myö voidaan antaa tätä muillekin Suomen osille. Vetovastuuta voisi olla sielläkin. Tämä on kohtuutonta, kun täällä Karjalassa vaan kärsitään näistä...” (RHY)

”Kyllä minä olen sitä mieltä, että tämä on väärin näitä muita kansanosia kohtaan, että eivät tämmöstä luonnon monimuotoisuutta pääse näkemään. Että se on vaan täällä idässä.” (PV4)

Kulttuurisen kestävyuden Rannikko (2004) määrittelee näin:

”Kehitys on sopusoinnussa siihen osallistuvien ihmisten kulttuuristen käsitysten kanssa.”

Seuraavat lainaukset aineistostani kuvaavat sitä, kuinka susipoliittinen tilanne ja uhka susivahingoista ovat ristiriidassa paikallisten tapojen ja toimintojen kanssa.

”Se pitäis olla sillä tavalla tämä asia, että myö pystyttään tuolla luonnossa liikkumaan vapaasti, meidän ei tarvihe pelätä siellä kettään eikä mittään. Että myö voidaan siellä käyä marjassa, myö voidaan käyä siellä metällä, meidän, myö voidaan ottaa koira mukkaan ja haukuttaa jänistä tai hirvee tahi mitä hyvään. Että meillä kaikilla ois hyvä tässä Pohjois-Karjalassa ellää tuolla luonnon kanssa samassa sopusoinnussa.

² Lisää tulkintaan ironinen puhevävy.

Hukka se soppii siellä olemaan, mutta se ei saa tulla sillä tavalla, että se on uhkana niin metättäjille, kotieläimille kun ihmisillekään. Sillon on kaikki hyvin, kun tosiaankin, ei, hukka on sen verran fiksu elukka, että se tuolla vääntää ja syöpi semmosta ravintoa, josta ei oo ihmiselle haittaa eikä pelekoo.” (PV1)

”Mutta kyllä Suomessa hirvenmetsästys ja ajokoirametsästys ja kanalintumetsästys haukkuvalla pystykorvalla niin on ne sellaisia asioita, että ne on tavallaan eräänlaisia perinnekulttuuria ja muu... Tietysti jälleen kerran ollaan oltu katkeria, että kyllä täällä perinnemaisemia; täällä niitetään ahoja talkoilla ja rakennetaan pisteaitoja ja kaikkia vanhoja liitereitä ja riisiä kunnostetaan EU-varoin ja samalla tämmösen perinnekulttuurin harrastaminen vaarannetaan niinku lähes kokonaisuudessaan, että siihen ei sitten satsata ei millään lailla tämmöiseen. Tapakulttuuria, jota tämä metsästys on, niin se varmasti, jos yksi, jos mikä, niin on kuulunut suomalaisen kulttuuriin.” (KJ)

Vaikka kulttuurinen ja sosiaalinen ulottuvuus suomalaisessa susipolitiikassa on jokseenkin hahmoteltavissa eri kokonaisuuksiksi, on näiden ulottuvuuksien välinen raja erittäin häilyvä. Usein ne korostavat saman asian eri näkökulmaa.

”Eihän, jos asujaimisto, nämä alkuasukkaat kuten kerran sanoin, niin ajetaan sellaiseen tilanteeseen nytkin, jotain 50–60% on sellasta, joka ei uskalla koira laskea irti ja sitten täällä ei ole korkeamman kulttuurin tarjontaa. Eikä varmasti tule koskaan yhteiskunnan toimesta olemmaankaa, elikkä nämä harrastusmahdollisuudet tulee ihmisten itse luoda täällä. Metsästyksellä on eettisesti perusteltu historiallinen oikeutus jo... ja se on äärimmäisen iso... Tätä kun lähdetään purkamaan niin siellä on varsin vähän sellaisia talouksia, joilla ei ole jonkinlaista sidonnaisuutta metsästykseseen. Ja sillä on merkitystä sosiaalisesti metsästyksellä...” (RHY)

Taloudellinen ulottuvuus yhdistetään usein kehitysdiskurssiin (Häikiö 2005, 255–260), mutta Rannikko (2004, 129) määrittelee taloudellisen *kestävyyden* seuraavalla tavalla:

”Kehitys on taloudellisesti tehokasta ja kilpailukykyistä. Kehitys ottaa huomioon myös tulevien sukupolvien tarpeet.”

Taloudellinen ulottuvuus onkin kestäväen kehityksen eri ulottuvuuksista sisällöllisesti ristiriitaisin kehityksen ja kestävyuden välisen jännitteen näkökulmasta. Susipolitiikan kannalta taloudellinen kestävyys on erityisesti poronhoitoalueella tärkeä kysymys, koska suurpedot aiheuttavat vahinkoja porotaloudelle, joka on erityisen tärkeä pohjoisen elinkeinotoiminnalle. Poronhoitoaluetta ei nähdäkään potentiaalisena alueena suurpetokantojen levittäytymiselle. Muualla Suomessa suurpetojen ja erityisesti suden aiheuttamat taloudelliset vahingot ovat pieniä suhteutettuna muihin vahinkoihin, esimerkiksi hirvivahinkoihin, valtakunnallisella tasolla. Susivahinkojen taloudelliset vaikutukset konkretisoituvat kotieläin- ja koiramenetyksinä. Toisaalta taloudellinen ulottuvuus konkretisoituu valtion myöntämänä taloudellisena tukena suurpetovahinkojen ehkäisyyn ja vahingonkorvausten myötä. Taloudellinen kehitys sen sijaan tulee susipolitiikassa esille mahdollisuuksina luoda elinkeinoja suurpetoteeman ympärille. Toistaiseksi Pohjois-Karjalassa tästä on vain vähän esimerkkejä, mutta keskustelua aiheesta käydään koko ajan. Kainuussa suurpetoteemainen elinkeinojen harjoittaminen, esimerkiksi erämatkailu ja valokuvaus, on runsaampaa kuin Pohjois-Karjalassa. Susipoliittinen ydinkysymys ei olekaan taloudellinen, vaan muut ulottuvuudet ovat mielenkiintoisempia analysoimisen kohteita.

Ekologinen kestävyys

Suotuisan suojelutason käsite on luotu yhdeksi vaihtoehdoksi luonnon monimuotoisuuden määrittelemiseksi, tavoittamiseksi ja ylläpitämiseksi. Käsitteen määrittely perustuu EY:n luontodirektiiviin, jossa määritellään sekä suojelutaso että suotuisuus. Suojelutasolla tarkoitetaan eri tekijöiden yhteisvaikutusta, joka voi vaikuttaa lajin kantojen levinneisyyteen ja lukuisuuteen pitkällä aikavälillä. ”Suojelun taso” katsotaan ”suotuisaksi” kun kyseisen lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että tämä laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana ja lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pientyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa ja lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö. (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY)

Tähän suotuisan suojelutason määritelmään perustuu Suomenkin susipolitiikkaa voimakkaasti ohjaava luontodirektiivi. Kallio (2001, 26) näkemyksen mukaan suotuisa suojelutaso on kansainväliseen kehitykseen perustuva tavoitesäännös, jonka soveltaminen ja tulkinta on kansallisesti vaikeaa. Kallio kiinnittää huomiota suotuisan suojelutason käsitteen moniulotteiseen luonteeseen. Hän erottaa luonnontieteellisen ulottuvuuden ja siihen liittyvän ekologisen arvioinnin lisäksi käsitteen oikeudellisen *soveltamiselementin* ja poliittisen *tavoite-elementin*. Kallio pohtii erityisesti ekologisen arvioinnin ja oikeudellisen soveltamiselementin välistä vuorovaikutusta jättäen poliittisen tavoite-elementin tarkastelun vähemmälle. Oman tutkimukseni voi katsoa paneutuvan erityisesti juuri tuohon kolmanteen, eli poliittiseen ulottuvuuteen. Suotuisan suojelutason on perustuttava luonnontieteellisiin kriteereihin. Kuitenkin käytännössä lainsäädännöllinen soveltaminen ja tulkinta sekä poliittinen tavoitteenasettelu vaikuttavat käsitteen sovellettavuuteen. Jos yhteys luonnossa vallitsevien tosiasioiden ja oikeuden ja politiikan välillä katoaa, katoaa myös käsitteen merkittävyys ja toimivuus.

Kallio (2001, 26) kritisoi myös suotuisan suojelutason ja uhanalaisuuskriteerien yhteensovittamattomuutta. Nykyisen tulkinnan mukaan uhanalainen laji saattaa olla suotuisalla suojelutasolla. Kallio korostaakin, että suotuisan suojelutason saavuttamisen ja sen ylläpitämisen välille täytyy tehdä selkeä ero, koska ne edellyttävät erilaisia toimia. Uhanalaisten lajien kohdalla kyse on suotuisan suojelutason saavuttamisesta. Vaikeaksi asian tekee se, millä tasolla asiaa tarkastellaan. Ericsson, Sandström ja Bostedt (2006) sekä Karlsson ja Sjöström (2007) kirjoittavat siitä, kuinka merkityksellistä alueellinen tarkastelu on esimerkiksi suurpetoasenteita tutkittaessa. Kansallisesti tarkasteltuna jokin populaatio voi olla suotuisalla suojelutasolla, mutta kansainvälisesti laji on uhanalainen. Toisaalta suden kohdalla kansainvälisten kanta-arvioiden mukaan susi on lajina nykyisin elinvoimainen, mutta esimerkiksi EU:n alueella direktiivin mukaisesti uhanalainen. Kansallisella ja erityisesti paikallisella tasolla susi on usein uhanalainen, mutta paikoin kanta voi olla runsas. Bisi ja Kurki (2005, 17–20) keskustelevat siitä, tulisiko susien tarkkojen lukumäärien tarkastelemisen sijaan suotuisan suojelutason määrittämisessä kiinnittää enemmän huomiota kehitystrendeihin. Tällöin pyrittäisiin arvioimaan tulevaa kehitystä aiempien kokemusten ja karttuneen tiedon varassa ja sitä kautta arvioimaan onko susi suotuisalla suojelutasolla.

Toisaalta monimutkaisten ja vaikeasti konkretisoitavien käsitteiden paljous voi vähentää paikallisen väestön sitoutumista suden suotuisan suojelutason saavuttamiseen tai ylläpitämiseen. Konkreettinen alueellinen luku olisi sitouttavampi tavoite kuin epämääräinen suotuisan suojelutason käsite. Paikallisen väestön edustaja kritisoi käsittepaljoutta:

”Montako niitä pitäis olla? (tarkoittaa susia) Tämmöset suureet on tullu vuosien saatossa essiin: maksimikanta, minimikanta, keskimääräinen kanta, kanta ennen lisääntymiskautta, kanta ennen metsästystä, metsästyksen jälkeinen kanta, luontaisen poistuman vaikutus kantaan, luonnon oma sääntely, muuttovoitto että muuttotappio. Pysyhän kärryillä mitä nämä eri suureet tarkoittaa? Minä en pysy. Miksi tästä asiasta ei saada yhtä suuretta, jonka jokainen ymmärtää?” (PV3)

Maa- ja metsätalousministeriön edustaja perustelee asiaa näin:

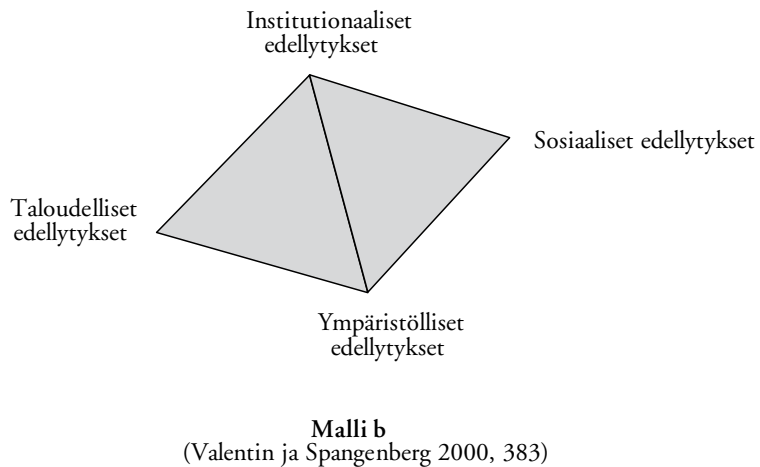
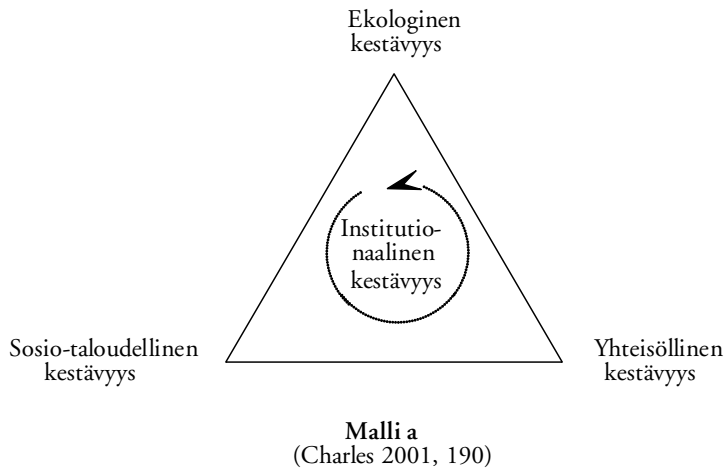
”Mä en olis asettamassa mitään suoranaisia lukuja, koska se on keinotekoinen ratkaisu mun mielestä, se ei oikeestaan yksi luku tarkoita mitään, vaan enemmän tarkoittaa sitten se, että onko kanta tai populaatio, joka on olemassa, millä pohjalla se on, onko se terveellä vai onko se irrallinen ja onko toimivia susipareja, tai susiperheitä, miten tuo reproduktio toimii suhteessa siihen. Otetaan nyt esimerkkinä ihan hihasta vedettynä se, että meillä on Suomessa 150 sutta ja jos yksikään ei tuota mitään niin sillä ei ole paljoakaan merkitystä sillä, että onko niitä 150 tai jotain muuta. Mutta, jos meillä on 150 ja meillä on toistakymmentä pentuetta joka vuosi vaikka jollain määrättyllä alueellakin, niin se on paljon arvokkaampi ja siinä tämä raja menee.” (MMM)

Ekologisen kestävyuden ja suotuisan suojelutason kannalta on tärkeää, että susipopulaatio on ”laadukas”, eli käytännössä pentueita tuottava. Tässä mielessä määrä ei ole ainoa tarkasteltava kriteeri. Paikallisen väestön sitouttamisen kannalta olisi kuitenkin tärkeää pohtia joitain konkreettisia tavoitteita. Yksittäisten susien lukumäärän ohella voisi pohtia alueellista selviytymiskykyä esimerkiksi pentueiden määrän kautta. Muitakin lähestymistapoja voisi pohtia. Joka tapauksessa jollain tavoin tulisi huolehtia paikallisen tason tavoitteiden ja tieteellisen arvioinnin yhteensovittamisesta.

Institutionaalinen kestävyys

Institutionaalisen kestävyuden käsite ei ole niin usein käytetty kuin muut edellä kuvatut kestävyuden ulottuvuudet. Institutionaalinen kestävyys viittaa niihin rakenteisiin, joiden varassa yhteiskunnallinen toiminta ja muutos tapahtuvat. Charlesin (2001, 189) mukaan institutionaalinen kestävyys viittaa taloudellisten, hallinnollisten ja organisatoristen kyvykkyyksien ylläpitämiseen. Charlesin määritelmä institutionaalille ulottuvuudelle on aika kapea. Hän viittaa pelkästään virallisiin instituutioihin, organisaatioihin ja hallintoon. Instituutioita ovat kuitenkin myös epäviralliset instituutiot, muun muassa tavat ja tottumukset (North 1990). North (1990) vertaa instituutioita pelisääntöihin. Vertauskuvana hän käyttää urheilua, jossa on sekä kirjoitettuja sääntöjä, että kirjoittamattomia sääntöjä, jotka vaikuttavat pelaajien käyttäytymiseen ja heidän välisiin suhteisiinsa. Instituutiot muodostavat sen kehyksen, jonka varassa toimimme. Instituutiot ohjaavat käyttäytymistämme sekä rajoituksin että mahdollisuuksin. Matutinovic (2007) huomauttaa, että koska instituutiot ovat aina menneiden aikojen tuotteita ja toisaalta nämä aiempina aikoina muodostuneet instituutiot ohjaavat meidän toimintaamme, instituutiot eivät koskaan ole täysin tässä ajassa eivätkä vastaa tämän ajan haasteisiin. Muutos onkin haasteellinen asia instituutioille.

Myös Valentin ja Spangenberg (2000) käyttävät institutionaalisen kestävyuden käsitettä kestävä kehityksen teoretisoinnissaan. Heidän määritelmänsä sisältää organisaatioiden lisäksi myös poliittisen päätöksenteon mekanismit ja orientaatiot. Valentin ja Spangenberg kuvaavat kestävä kehitystä prismamaisesti. Charles visualisoi ulottuvuudet hieman toisin (ks. kuva 11).

Kuva 11. Kaksi mallia institutionaaliselle kestävyydelle

Mitä instituutiot ovat susipolitiikassa? Edellä olen jo kuvannut hallinnollisia rakenteita, joiden varassa suurpetohallinto ja -tutkimus toimivat. Instituutioita ovat myös ne uskomukset, joita meillä on sudesta ja myös ne vakiintuneet puhetat, joita käytämme susista puhuessamme. Erilaiset tavat, uskomukset ja tottumukset vaikuttavat siihen, mitä pidämme mahdollisena ja joskus vahvat instituutiot estävät meitä näkemästä uusia mahdollisuuksia. Toisaalta instituutioita tarvitaan, jotta yhteistoiminta ja kommunikointi olisivat mahdollisia, täytyy olla yhteisiä pelisääntöjä. Mielenkiintoinen keskustelun aihe instituutioihin liittyen onkin se, millainen on yksilön ja instituutioiden välinen suhde. Ovatko instituutiot pikemminkin rajoitteita, jotka ohjaavat yksilöitä, vai korostetaanko instituutioiden merkitystä toiminnan mahdollistajana. Toiminnan ja rakenteiden välinen

suhde on tuttu teema sosiologeille. Usein viitataan Anthony Giddensiin (1984a), joka on hahmottanut rakenteiden ja toiminnan välisen suhteen rekursiiviseksi. Keskusteluissa instituutioiden ja yksilön välisistä suhteista käsitellään tätä samaa ilmiötä. Teoreettista keskustelua instituutioista on käyty erityisesti taloustieteiden ja myös politiikan tutkimuksen sisällä. Usein tehdään jako uuden ja vanhan institutionalismin välille. Vanha institutionalismi korosti formaalien rakenteiden merkitystä ja samalla rakenteiden yksilöä ohjaava merkitys korostui. Raition (2008a, 62) mukaan 1950- ja 1980-lukujen välillä näkökulma muuttui yhä enemmän yksilöihin ja samalla informaalien instituutioiden merkitys alkoi korostua. Uusi institutionalismi syntyi vastareaktiona yksilökohtaisille tarkasteluille, instituutioiden merkitys ikään kuin keksittiin uudelleen. On syytä kiinnittää huomiota siihen, millaisia instituutiot ovat, formaaleja ja/tai informaaleja, mutta myös siihen, mitä instituutiot tekevät.

Eettinen kestävyys

Eettisen ulottuvuuden lisääminen kestäväen kehityksen käsitteeseen sai alkunsa luettuani Leevi Karsikkaan pro gradu työtä metsästyksen oikeutuksen epäilystä (Karsikas 1996). Karsikas pohtii gradussaan metsästyksen oikeutusta ekologisen rationaliteetin kautta. Karsikas pohtii myös taloudellista rationaalisuutta suhteessa metsästyksen oikeutukseen. Hänen johtopäätöksensä on, että metsästyks on sekä ekologisesti että taloudellisesti rationaalista. Hän jää ihmettelemään metsästyksen oikeutuksen haastavaa puhetta.

Ongelma piilee siinä, että ekologist ja taloudelliset argumentit eivät ole ainoita lähtökohtia, joista metsästyksen oikeutus voidaan haastaa. Vaikka metsästyks tulkittaisiinkin sekä taloudellisesti että ekologisesti oikeutetuksi, osa olisi silti sitä mieltä, että metsästyks ei siitä huolimatta ole oikeutettua. Oikeutusta vastaan saattavat asettua muun muassa eläinoikeus- tai eettiset kysymykset. Nämä argumentit tulevat esiin Karsikkaan käyttämästä aineistosta, mutta hän ei tästä huolimatta analysoi tai nosta näitä kysymyksiä taloudellisten ja ekologisten ulottuvuuksien tasolle. Karsikas (1996, 2) kirjoittaa:

”Aina kun olen joutunut ihmisten kanssa keskusteluun tutkimusongelmastani, olen ollut hämmästynyt, kuinka vaikea siitä keskustelu todella on. Se ei ole onnistunut yhtään kertaa sillä tavalla, että olisi päästy puhumaan itse asiasta puhumattakaan, että olisi pysytty asiassa. Peruskysymys on aina peittyneet kaikenlaisten huomautusten, vaatimusten, syytösten ja jopa solvausten alle niin, ettei ole voitu sanoa mitään itse asiaan vaikuttavaa.”

En voi olla tekemättä sellaista johtopäätöstä, että kyse on molemmiin puoleisesta ymmärtämättömyydestä. Se mitä Karsikas tarkoittaa *peruskysymyksellä*, voi joillekin toisille olla aivan muuta. Joillekin eettiset argumentit tai eläinoikeuskysymykset ovat peruskysymys. Myöhemmin Karsikas (2007) on väitellyt samasta aihepiiristä. Tässä työssään Karsikas nostaa eläinoikeuskysymyksen paremmin esille, mutta edelleen yhteenvedossaan päätyy kummeksimaan eläinoikeusargumentaatiota suhteessa luonnonvaraisiin ja erityisesti metsästettäviin eläimiin. Toki teema on kiehtova ja vaikea. Olen törmännyt samaan ilmiöön ja huomannut, että yhtäaikainen mielenkiinto sekä susipolitiikkaan että eläinpolitiikkaan on kuljettanut minua ikään kuin kahdessa eri maailmassa. Päädyn pohtimaan syitä siihen työni lopulla, mutta tässä vaiheessa totean vain, että kummeksunnastani ja ihmettelystäni huolimatta en pidä eläinoikeuskeskustelua täysin irrationaalisenä tai po liittisesti merkityksettömänä.

Metsästyksen oikeutuksen perustelemisen pohtiminen pidättäytymällä pelkästään rationaalisuuden, ekologisuuden tai taloudellisuuden ongelmiin, on omiaan saamaan aikaan huomautuksia, vaatimuksia, syytöksiä ja jopa solvauksia. Keskustelu eläimistä ei pohjaudu pelkästään rationaalisuuden varaan. Se ei myöskään ole pelkästään ekologinen tai taloudellinen kysymys. Eläimet ovat se osa luontoa, joka koskettaa meitä kaikkein lähimmin. Eläimet ovat hyvin voimakkaasti läsnä jokaisen ihmisen elämässä, eläimet koskettavat ihmisten tunteja tavoilla, joilla ei ole mitään tekemistä ekologian, rationaalisuuden tai talouden kanssa. Tästä syystä muun muassa koiramenetykset ovat paljon vaikeampi ja kipeämpi kysymys susipoliitikassa kuin esimerkiksi mehiläistarhojen tuhoutuminen karhun toimesta.

”Elikäs kaksoisvalio jämpti meni, se oli yli 40 000 mummon markkaa. Oli korvaus, mutta eihän sekään taas. On lähdeittävä, että tämä korvausjärjestelmäkin niin tämä laskennallisen arvon korvaa. Sillä on muitakin arvoja, joita ei voi rahalla korvata. Niin tuota, siinä olisi vielä paljon kehittämisen varaa. Mutta käytännössä ei tule koskaan nämä korvausjärjestelmät olemaan oikeudenmukaiset kärsijän kohdalle. Tokihan se herneen verran haavoja palsamoi, mutta minä pitäisin sitä vähän idealistisena haaveena. Että rahalla voidaan paikata tämmöiset jutut.” (RHY)

Toisaalta, jos haluaa tehdä oikeutusta mille tahansa (eläin)poliittiselle keskustelulle nykyisin, on oltava valmis kohtaamaan eettiset argumentit. Jos kieltäytyy näkemästä eettisiä pohdintoja osana susi (tai muuta) politiikkaa, tulee rajanneeksi voimakkaan yhteiskunnallisen vaatimuksen pois, ja samalla rajaa voimakkaita yhteiskunnallisia toimijaryhmiä pois. Eläinoikeuskeskustelijat ovatkin usein kokeneet kohtaavansa vähättelyä, työttölyä tai muuta sellaista asenteellisuutta, jolla pyritään osoittamaan eläinoikeuskeskustelun olevan irrationaalista, jopa järjetöntä (Juppi 2004). Rajausten tekeminen on vallankäyttöä. Kuinka haluamme määrittää susipoliittiset argumentit, kuinka haluamme määrittää susipoliittiset toimijat?

Se, että olen ottanut tässä yhteydessä esille eettisyyden ja nostanut sen omaksi ulottuvuudekseen kestävä kehityksen käsitteessä, ei tarkoita sitä, että eettiset pohdinnat eivät olisi aiemmin olleet osana kestävä kehityksen tarkastelua tai teoretisointia. Vaikka eettisen kestävyuden käsitteä ei ole käytetty, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden tarkasteluihin on liittynyt eettisiä pohdintoja ja oikeudenmukaisuuskysymyksiä. Eettisyys on yksi sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden elementti. On kuitenkin syytä erottaa toisistaan oikeudenmukaisuusargumentaation kohde. Useasti oikeudenmukaisuutta on koettu loukkattavan ihmisten kesken. Eläineettinen keskustelu sen sijaan asettaa vastakkain ihmisen ja eläimen. Peruskysymys on sama: oikeudenmukaisuus. Mutta on erotettava toisistaan eläineettinen ja ihmistenvälinen eettinen keskustelu, jotta tiedetään, mistä keskustelusta on kulloinkin kyse. Eettinen keskustelu ja oikeudenmukaisuusvaatimukset ovat yhä voimakkaammin ulottumassa koskemaan myös eläimiä (Rannikko 2003a; 2003b).

Oikeudenmukaisuuskysymykset ovat nousseet susipoliittisessa(kin) keskustelussa niin voimakkaasti esiin, että on syytä tarkastella eettisyyttä omana kysymyksenään. Ikään kuin tarkentaen sosiaalista ja kulttuurista ulottuvuutta, jotka kokonaisuutena ovat laajempia kuin vain eettisyys tai oikeudenmukaisuus, mutta jotka toisaalta eivät täysin pysty vastaamaan oikeudenmukaisuus tai eettisyys problematiikkaan. Eettisessä kestävyudessa ja kulttuurisessa ja sosiaalisessa kestävyudessa on kaikissa sellaisia piirteitä, jotka eivät täysin löydä vastinetta toisistaan. Ainoa suomenkielinen viittaus, minkä olen löytänyt eettisen kestävyuden käsitteeseen, on Seppo Sajaman (2004) esittämä kommenttipuheenvuoro tutkijoiden metsäpalaveria varten perustettujen www -sivujen keskustelupalstalla. Saja-

ma kiinnittää huomiota juuri tuohon kysymykseen eettisyyden suhteesta sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyteen. Sosiaalisesta tai kulttuurisesta kestävydestä huolehtiminen ei vielä välttämättä toteuta oikeudenmukaisuutta, koska voidaan pohtia kenen sosiaalisuus tai kenen kulttuuri. Eettinen kestävyys on ikään kuin lisävaatimus muille ulottuvuuksille. Sajama kirjoittaa:

”Jos kestävyden ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden välille haluttaisiin perustaa yhteys, se voisi onnistua ottamalla mukaan kestävyden yhdeksi kriteeriksi eettinen hyväksyttävyys. Se takaisi, ettei esimerkiksi ekofasismia (tehokasta, proseduraalisesti korrektaa, luontoystävällistä ja vähemmistöjä syrjimätöntä, mutta muuten tuttua Kolmannen Valtakunnan meininkiä) tarjottaisi kestäväksi yhteiskuntakehityksen vaihtoehdoksi.”

Brundtlandin komission ”Our Common Future” raportissa viitataan eri asiayhteyksissä tasa-arvoon ja eettisyyteen (Brundtland 1987). Raportissa esiintyy ajatus myös spirituaalisuudesta. Spirituaalisuuden pohdinnat eivät kuitenkaan ole saaneet suurta sijaa kestävä kehityksen teoretisoinneissa. Arvelen yhden syyn olevan siinä, että spirituaalinen -sana yhdistyy helposti kirkkoon ja uskontoihin. Poliitiikan ja uskonnon välistä rajaa ei ehkä ole haluttu ylittää. Spirituaalisen kestävyden käsite yhdistyy kuitenkin vahvasti etiikkaan (Serageldin ja Barrett 1995; Matutinovic 2007, 1110). Ehkä eettisen kestävyden käsite on helpommin vastaanotettavissa kuin spirituaalisen kestävyden käsite. Toisaalta käsitettä tulisi kehittää huomattavasti, jotta sillä olisi annettavaa kestävälle kehitykselle tai ympäristöpolitiikalle. Spirituaalisesta kestävydestä lukemani teksteissä arvot esitetään usein positiivisina ja harmonisina. Pohdinnoissa ei oteta huomioon, että arvot eivät aina ole hyvää luovia tai sitä, että hyvistä arvoista ei ole olemassa universaalia yhteistä käsitystä eivätkä arvot (hyväksikään koetut) ole aina yhteen sovitettavissa. Arvoristiriitojen käsittelyyn, josta kestävässä kehityksessäkin pitkälti on kyse, olemassa olevat spirituaalisen kestävyden analysoimisen tavat eivät anna paljoakaan välineitä. Kyse ei myöskään voi olla siitä, että arvot eivät ole osa nykykehitystä ja ratkaisuna on arvojen ottaminen mukaan. Nykyinen kehityssuuntakaan ei ole arvotonta. Arvot ovat jo olemassa ja vaikuttavat, vaikka niistä ei osattaisikaan avoimesti puhua.

Oikeudenmukaisuuskysymysten voimistuminen ihmisten kesken on yksi poliittisen keskustelun viimeaikainen piirre, mutta samalla eläineettisen keskustelun voimistuminen on tullut esille. Oikeudenmukaisuuskysymysten voimistumista voidaan tarkastella siten, että toisaalta sen perinteiset ihmisten välisiin suhteisiin liittyvät kysymykset ovat laajentuneet, mutta sen lisäksi mukaan on tullut laajennus ihmisten ja eläinten välisen suhteen eettiseen tarkasteluun. Eettisen kestävyden käsitteelle on siis kaksi syytä. Ensinnäkin se tuottaa lisäkriteerin sosiaaliselle ja kulttuuriselle kestävydelle asettaen niille oikeudenmukaisuusvaatimuksen ihmisten välisen suhteiden tarkasteluissa. Toisaalta eettinen kestävyys antaa myös mahdollisuuden eläineettisen laajennuksen tekemiseen. Tällöin eettisen kestävyden laaja määritelmä ottaisi mukaan ihmisten keskinäisten suhteiden lisäksi myös ihmisen ja eläimen väliset oikeudenmukaisuuskysymykset. Eläineettisen keskustelun pohdintaa tarkennan eläinpolitiikkaa käsittelevässä luvussani työn loppupuolella. Eettisen kestävyden voisi määritellä esimerkiksi näin:

”Yhteiskunnallisessa muutoksessa ja kehityksessä otetaan huomioon ihmisten (ja ihmisten ja eläinten) välinen oikeudenmukaisuus.”

Yhteenvetoa

Alla olevaan taulukkoon olen koonnut tiivistetysti edellä kuvatut kestävän kehityksen eri ulottuvuudet määritelmineen.

Taulukko 4. Kestävän kehityksen osa-alueet ja sisällön määrittely susipoliittisesta näkökulmasta

Ekologinen	Suden suotuisan suojelutason saavuttaminen ja säilyttäminen. Suden vaikutukset muille lajeille ja ekosysteemille.
Sosiaalinen	Susipolitiikan ja suden vaikutukset elämänlaatuun ja arkipäivän toimintaan. Osallistuminen päätöksentekoon.
Kulttuurinen	Metsästyskulttuurien ja muiden perinteiden säilyttäminen ja kehittäminen.
Taloudellinen	Susien aiheuttamien taloudellisten vahinkojen ehkäiseminen. Suurpetojen hyödyntäminen elinkeinoissa, esim. matkailussa.
Institutionaalinen	Kestävien poliittisten päätöksentekojärjestelmien, -kulttuurin ja ohjauskeinojen kehittäminen kansainvälistyvässä poliittisessa kontekstissa.
Eettinen	Eläinoikeudet. Oikeudenmukaisuus.

Tärkeimmäksi tämän hetken susipoliittisessa tilanteessa näyttäisivät nousevan kysymykset sosiaalisesta, kulttuurisesta ja eettisestä kestävydestä. Nämä ulottuvuudet aiheuttavat eniten esteitä ekologisen kestävyuden ulottuvuudelle. Taloudellisesta kestävydestä huolehtimalla sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden tasoa voidaan hieman nostaa, mutta vain tiettyyn rajaan saakka. Korvaus- ja tukijärjestelmillä voidaan vähentää tappion aiheuttamaa harmia, mutta on kyseenalaista ja toistaiseksi tutkimatonta, kuinka voimakkaasti nämä taloudelliset ohjauskeinot omaavat muutosvoimaa suhteessa sosiaalisiin ja kulttuurisiin ulottuvuuksiin, eli kuinka ne voivat vaikuttaa ja muuttaa sosiaalisten ja kulttuuristen asioiden tilaa. Toisaalta sosiaalisesta ja kulttuurisesta kestävydestä huolehtimalla voidaan parantaa mahdollisuuksia toteuttaa ekologista kestävyttä. Omien vaikutusmahdollisuuksien merkitys vastuullisen toiminnan aikaansaamiseksi tuodaan selvästi esille aineistossani:

”Kun tunnetaan voimattomuutta vaikuttaa asioihin niin silloin mennään ääriilaitaan, että nähdään asiat vain mustana ja valkoisena. Mutta jos ihmisellä on itsellä vastuu, jos ne ymmärtävät sen, että mulla itsellä on vastuu, jostakin susikannasta, ja ne voi siihen vaikuttaa, niin oon melkoisen varma, että harva ihminen haluaa, että susia ei Suomessa tai Pohjois-Karjalassa olisi ollenkaan. Mutta jos on sellainen tunne, että minun huuto meni kuuroille korville tai että minun mielipiteilläni ei ole mitään merkitystä. Ja että jotkut aivan toiset ihmiset, joille se asia ei tippaakaan edes kuulu, niin ne päättävät meidän puolesta näistä asioista. Niin silloin se synnyttää tämmöstä ääriajattelua.” (MTK)

Yksi esimerkki sosiaalisten kysymysten huomioimisesta ekologisen kestävyuden kannalta on hallituksen kestävä kehityksen ohjelmassa (Ympäristöministeriö 1998), jossa todetaan, että ekologista kestävyyttä edistävien sosiaalisten ja kulttuuristen edellytysten luomiseksi hallitus:

- vahvistaa yhteiskunnan toimijoiden yhteisiä oppimis- ja kehittämisen prosesseja, jotka lisäävät kykyä kohdata kestävä kehityksen muutoksia,
- kehittää kansalaisten mahdollisuuksia omaehtoiseen toimintaan, osallistumiseen ja vaikuttamiseen ja edistää paikallista kestävä kehityksen toimintaa,
- edistää väestön hyvinvointia kiinnittäen erityistä huomiota työllisyyteen, syrjäytymisen ehkäisemiseen ja ikääntyvän väestön oloihin,
- vahvistaa kestävä kehityksen tietopohjaa, osaamista ja tietoutta,
- parantaa työ-, asuin- ja elinympäristöjen terveellisyttä, viihtyisyyttä ja sosiaalista toimivuutta sekä tukee väestön terveyttä ja toimintakykyä,
- vaalii kulttuurin moninaisuutta, kulttuuriperintöä ja kulttuuri-identiteettiä.

Tuossa luettelossa on tuotu selkeästi esiin se, että sosiaalisilla ja kulttuurisilla ulottuvuuksilla on suora yhteys ekologiseen kestävyteen ja ne voivat tukea toisiaan. Pereköyden tässä työssä juuri näihin teemoihin pohtien niitä yhteiskunnallisia ilmiöitä, jotka näyttävät asettuneen esteiksi ja haasteiksi ekologiselle kestävyydelle susipolitiikassa.

3.3 Kestävä kehityksen käsitteen käyttötapa tässä tutkimuksessa

Yhteiskunnallinen näkökulma kestävään kehitykseen

Kestävä kehityksen perusidea kestävyuden ja kehityksen yhdistämisestä ei ole toteutunut Brundtlandin komission asettamien tavoitteiden mukaisesti. Edellä olen käyttänyt Rannikon (2004) tarjoamia määrittelyjä kestävyuden eri ulottuvuuksista. Rannikko kirjoittaa enemmän kestävyydestä kuin kestävästä kehityksestä. Tässä esityksessä jää pohtimatta kestävyuden ja kehityksen välinen jännite. Tätä eroa ovat pohtineet muun muassa Osorio, Lobato ja Castillo (2005). Heidän mukaansa kestävyydestä ja kestävästä kehityksestä puhuminen sotkeutuvat virheellisesti toisiinsa. Kestävyuden tarkastelu korostaa staattisuutta ja säilyttävyyttä. Kestävä kehityksen tarkastelu sitoo kestävyuden näkökulman kehitykseen ja tuottaa prosessimaisen näkökulman. Häikiön (2005, 255–260) tarkasteluissa jännite kestävyuden ja kehityksen välillä korostuu. Häikiö on tutkimuksessaan päättänyt tulkintaan, että kehitystä ja taloutta korostava markkinaliberalistinen diskurssi on syntynyt eri yhteisöissä kuin YK-johtainen kestävyysdiskurssi, eivätkä nämä diskurssit ole yhdistyneet toisiaan tukevalla tavalla. Toisin sanoen taloudellinen ulottuvuus on vahvemmin kytköksissä kehitysdiskurssiin kuin kestävyysdiskurssiin. Häikiö huomauttaa, että globaalit kehitys ja kestävyys diskurssit eivät myöskään ole löytäneet yhteyttä paikallisiin diskursseihin. Toisaalta Rannikko (2004, 132), joka on tottunut tarkastelemaan kestävä kehitystä paikallistutkimuksen näkökulmasta, muistuttaa, ettei paikallisissa tarkasteluissa tulisi unohtaa globaalia näkökulmaa. Kestävä kehityksen käsitteeseen liittyy monensuuntaisia jännitteitä: nykyiset ja tulevat sukupolvet, paikallinen ja globaali näkökulma, kestävyuden ja kehityksen välinen jännite.

Kestävyuden ja kehityksen yhdistämispyrkimyksen lisäksi kestävä kehityksen käsitteestä löytyy myös toinen yhdistävä pyrkimys, eri ulottuvuuksien välinen yhdistäminen.

Mielenkiintoista on tarkastella, mikä näiden kahden erilaisen yhdistämisolottuvuuden vaikutus on toisiinsa. On yksi asia kysyä, kuinka kestävyys ja kehitys voitaisiin yhdistää. Monimutkaisemmaksi asia menee, kun pohditaan ensin, mitä ylipäättään on kehitys ja mitä on kestävyys, mitä halutaan kehittää ja mitä kestäväyttä, ja kuinka eri olottuvuudet asemoituvat suhteessa kestävyteen tai kehitykseen (Kates ym. 2005; National Research Council, Policy Division, Board on Sustainable Development 1999).

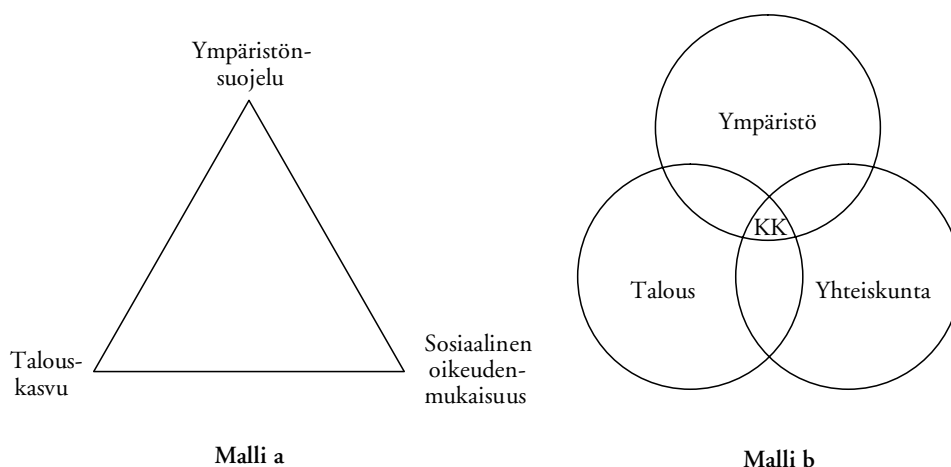
Erityisesti ekologia on semanttisesti säilyttävyyttä, kestävyyttä korostava olottuvuus. Taloudellinen olottuvuus on selkeästi kehitystä kuvaava ja siihen pyrkivä olottuvuus. Katesin ym. (2005) mukaan kestävä kehityksen keskusteluissa muita kehitysolottuvuuteen yhdistettyjä teemoja ovat olleet ihmiset ja yhteiskunta. Toisaalta heidän mukaansa säilyttämisen diskurssiin on yhdistetty luonnon lisäksi elämää ylläpitävät systeemit ja yhteisöt. Kategoriat ihmiset, yhteiskunta ja yhteisöt ovat hyvin lähellä toisiaan ja liittyvät sosiaalisen ja kulttuuriseen olottuvuuteen, joten voi sanoa, että nämä olottuvuudet asettuvat sekä kehityksen että kestävyden näkökulmiin.

Nämä erilaiset tavat yhdistellä eri olottuvuuksia joko osaksi kestävyyttä tai kehitystä näkyvät selkeästi myös puhetaivoissa. On luontevaa puhua taloudellisesta kehityksestä ja ekologisesta kestävydestä eikä taloudellisesta kestävydestä ja ekologisesta kehityksestä. Myös sosiaalinen kehitys tai kulttuurinen kehitys kuulostavat vieraammilta kuin sosiaalinen tai kulttuurinen kestävyys. Tällaisen päätelmän mukaan kestävyden ja kehityksen yhdistymisessä onkin kyse erityisesti talouden yhdistämisestä muihin olottuvuuksiin. Kestävyden ja kehityksen yhdistäminen tarkoittaa samaa kuin talouden yhdistäminen ekologiin ja sosiaalisiin tai kulttuurisiin tavoitteisiin. Kun tämä yhdistäminen on todettu hankalaksi, yhtenä lääkkeenä voisi olla uudenlainen ajattelutapa siitä, ettei talous aina yhdistyisi kehitykseen, tai muut olottuvuudet aina yhdistyisi kestävyteen. Voidaan aivan hyvin pohtia esimerkiksi sitä, kuinka maaseudun kulttuuria voitaisiin kehittää niin, että maaseutukulttuurista voisivat nauttia myös tulevat sukupolvet. Edellä määrittelin kulttuurisen kestävyden Rannikon (2004) mukaisesti: ”*Kehitys on sopusoinnussa siihen osallistuvien ihmisten kulttuuristen käsitysten kanssa*”. Tämä määritelmä asettaa kehityksen kulttuurin ulkopuolella tapahtuvaksi. Kulttuurista olottuvuutta on kuitenkin mahdollista pohtia myös kulttuurisen kehityksen näkökulmasta, jolloin kulttuuri itsessään on kehityksen kohteena ja sen kehityksessä haetaan yhteensopivuutta olemassa olevien kulttuuristen käsitysten ja muiden kestävä kehityksen olottuvuuksien kanssa. Tämän suuntainen pohdinta korostaa sitä, että säilyttäminen ja kestävyys eivät välttämättä tarkoita pysähtyneisyyttä tai sitä, ettei muutosta saa tapahtua.

Eri olottuvuuksien tarkastelu yksinään tai kestävyysnäkökulman korostaminen tuottavat helposti staattisen näkökulman kestäväan kehitykseen, erityisesti muiden kuin taloudellisen olottuvuuden osalta. On kuitenkin mahdollista lukita kestävä kehityksen määritelmää johonkin hetkeen nyt tai tulevaisuudessa, koska yhteiskunta ja luonto ovat jatkuvassa muutoksen tilassa. Tämä muutos onkin kestävä kehityksen suurin haaste. Jotta kestävä kehitys voisi toteutua, sillä on oltava muutoskestävyttä. Tämä on erityisesti haaste institutionaaliselle olottuvuudelle. Rakenteet ja instituutiot ovat olemassa, jotta toimintamme olisi ennustettavissa ja yhteistyö olisi mahdollista. Siksi ne usein vastustavat muutosta (Matutinovic 2007, 1112). Tästä syystä instituutioiden uusiutumisen ja muutoksen ja joustavuuteen on kiinnitettävä huomiota. Kun muut olosuhteet ympärillä, esimerkiksi kulttuuri, muuttuvat, se asettaa haasteita niille rakenteille, esimerkiksi lainsäädännölle tai hallinnolle, joiden varassa politiikkaa harjoitetaan. Muutoksen on oltava sellaista, että instituutiot ehtivät sopeutumaan. Toisaalta instituutioiden laatu ja luonne ratkaisevat paljon, kuinka sopeutuvaisia ne ovat muutoksiin ja instituutioiden muutoskestävyys on kehitettävissä.

Kestävyyttä ja kehitystä korostavien ulottuvuuksien välinen jännite ei ole ainoa sisäinen ristiriita kestävän kehityksen käsitteessä. Myös kestävyyttä korostavien ulottuvuuksien välillä voi olla sovittamattomia ristiriitoja. Esimerkiksi ekologisen kestävyyden yhdistäminen sosiaalisen kestävyyteen on usein osoittautunut vaikeaksi. Eri ulottuvuudet voivat olla esteitä toisilleen, jolloin yhteensovittamattomuus saattaa olla este kaikenlaiselle kestävyydelle tai kehitykselle. Loppujenlopuksi kyse on siis aina eri ulottuvuuksien yhteensovittamisesta. Eri ulottuvuuksien yhteensovittaminen ratkaisee myös sen, ovatko kehitys ja kestävyys yhdistettävissä.

Käytän työssäni yhteiskunnallisen kestävyyden käsitettä. Sen ensimmäisenä tarkoituksena on korostaa kestävän kehityksen ulottuvuuksien välisiä riippuvuussuhteita, kokonaisvaltaisuutta ja moniulotteisuutta, toiseksi sen tarkoituksena on tarkastella kestävää kehitystä erityisesti yhteiskunnallisesta näkökulmasta ekologisen tarkastelun sijaan. Connellyn (2007) tapa käsitellä kestävää kehitystä muistuttaa tällaista tapaa. Connellyn mielestä on parempi esittää kestävä kehitys visuaalisesti kolmion muotoisesti (ks. malli a kuvassa 12) sen sijaan, että eri ulottuvuudet hahmotettaisiin erillisiksi kokonaisuuksiksi (ks. malli b kuvassa 12). Connellyn hahmotukset voi nähdä pyrkimyksenä kehittää kestävää kehitystä teoriana. Connellyn mallissa eri ulottuvuudet ovat painopisteitä yhdessä kokonaisuudessa. Connelly ehdottaa, että hänen kolmiomallinsa avulla voi selvittää erilaisten (muiden kuin kestävän kehityksen) teorioiden suhdetta kestävään kehitykseen. Esimerkiksi ekologisen modernisaation teoriaa voidaan tarkastella suhteessa kestäväen kehityksen eri painopisteisiin. Connellyn mukaan ekologinen modernisaatio asettuu vahvimmin ympäristönsuojelu–talouskasvu akselille. Esimerkiksi eko-sosialismin kysymyksenasettelu sen sijaan asettuu akselille sosiaalinen oikeudenmukaisuus-ympäristönsuojelu. Kestävä kehitys Connellyn mukaan on sellaista, joka asettuu mahdollisimman keskelle eri painopisteiden välisessä jännitteessä. Connelly esittelee useita muitakin käytännön sovelluksia mallilleen. Esimerkiksi ympäristökiistoihin osallistuvien toimijoiden argumentaatiota voidaan tarkastella asettamalla heidän näkemyksiään tuon kolmion sisälle.

Kuva 12. Erilaisia visuaalisia malleja kestävästä kehityksestä

Oma hahmotelmani yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteestä on Connellyn mallin mukaisesti kestävä kehityksen tarkastelua sosiaalisen oikeudenmukaisuuden painopisteestä lähtien. Yhteiskunnallinen kestävyys on siis yksi kestävä kehityksen tarkastelutapa. Yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteen etu kestävä kehityksen käsitteeseen nähden on siinä, että se ei korosta kehityksen ja kestävyuden välistä eroa, vaan luo yhtenäisemmän kuvan ja viitekehysten. Ongelmalliseksi käsitteen tekee kaksi asiaa. Kuinka ekologinen kestävyys asettuu osaksi yhteiskunnallisen kestävyuden käsitettä ja mikä on kehityksen osuus yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteessä. Pohdin ensin jälkimmäistä asiaa.

Kestävää kehitystä koskevassa suomalaisessa tieteellisessä kirjallisuudessa on kritisoitu lähinnä kahta asiaa. Taloudellisen diskurssin hegemoniaa (esim. Häikiö 2005) ja toisaalta sosiaalisen kestävyuden jäämistä muiden ulottuvuuksien varjoon (esim. Rannikko 2004). Yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteen avulla voidaan tuoda kestävyys hegemonisempaan asemaan kehityksen sijaan ja toisaalta korostaa yhteiskunnallista ulottuvuutta ekologian sijaan. Muutkin ulottuvuudet ovat kestäväyttämisen arvoisia kuin ekologia (ks. Charles 2001, 185). Kestävyyttä susipolitiikassa ei siis saavuteta pyrkimällä vain suden suotuisaan suojelutasoon, vaan se edellyttää laajempaa kokonaisuutta.

Yhteiskunnallisessa kestävyudessa talousnäkökulma sijoittuu vain yhdeksi osa-alueeksi muiden joukkoon. Toisaalta talousnäkökulman kehitystä korostava luonne asettuu paremmin kyseenalaiseksi. Yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteen avulla talousnäkökulma on helpommin yhdistettävissä kestävyuden näkökulmaan. Yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteen tarkoitus on siis diskursiivisesti murtaa kehitys ja kestävyys näkökulmien välistä jakoa ja mahdollistaa eri ulottuvuuksien hahmottamisen yhtä aikaa molemmista näkökulmista. Syy siihen, miksi en valinnut käsitteeksi yhteiskunnallista kehitystä ja määritellyt sitä kestävyuden sisältäväksi käsitteeksi, johtuu jo mainitusta piirteestä, että kehitysdiskurssi on ollut (liian) hegemoninen. Olen tässä työssä kiinnostuneempi tarkastelemaan kestävyuden kuin kehityksen haastetta.

Toinen kysymys koskee ekologian suhdetta yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteeseen. TEMAATTISESTI yhteiskunnallisen käsitteen alle on helppo asettaa kaikki muut ulottuvuudet paitsi ekologinen kestävyys. Ekologia ei kuitenkaan ole vain luonnontieteellinen ilmiö. Ekologiassa on yhteiskunnallisia ulottuvuuksia ja kerrostumia. Jo käsite ekologia on ihmisen luoma ja konstruoima. Ekologisuuden määritelmät ovat nekin ihmisten tekemiä ja rakentamia. Käsitteemme ekologiasta tai sen merkityksestä vaihtelevat ja ovat sosiaalisia, yhteiskunnallisia ilmiöitä. Aiemmin kuvaamani suotuisan suojelutason käsite on yksi esimerkki siitä, kuinka yhteiskunnallistamme luonnon ilmiöitä. Luonto on itsessään olemassa oleva fyysinen ja biologinen ilmiö, mutta suotuisan suojelutason käsite on vain siitä johdettu abstraktio. Käsitteet eivät koskaan ole yksi yhteen luonnontieteellisen todellisuuden kanssa (ks. käsitteiden ja todellisuuden välisestä vastaamattomuudesta: Adorno 1973, 11; Crotty 1998, 132). Yhteiskunnallinen kestävyys pitää siis sisällään ekologisen kestävyuden yhteiskunnalliset kerrostumat eli esimerkiksi sen lainsäädännölliset ja tieteelliset määritykset, sille kulttuurisesti annetut merkitykset ja poliittiset tavoitteenasettelut. Lisäksi yhteiskunnallinen kestävyys on täysin riippuvainen ekologisesta ulottuvuudesta, ekosysteemistä. Kuvani (kuva 2), jonka avulla esittelin työni lähtökohdat edustaa myös tätä näkökulmaa. Biologinen ulottuvuus on itsessään olemassa oleva lähtökohta, mutta siitä voidaan tehdä lukusia erilaisia kulttuurisia tulkintoja ja muotoilla yhteiskunnallisia käyttötarkoituksia tai hallintatapoja. Ekologinen ulottuvuus ei ole vain ekologiaa. Toisaalta ekologia on kaiken yhteiskunnallisen elinehto. Ihmiset tai yhteiskunnat eivät tule toimeen tai olisi olemassa ilman ekosysteemiä. Yhteiskunnallisten ja ekologisen ulottuvuuksien välillä on symbioottinen ja monikerroksinen suhde.

Yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteeni perustuu siihen ajatukseen, että kestävä kehityksen eri ulottuvuuksilla on yhteys toisiinsa. Tällainen lähestymistapa korostaa holistista näkökulmaa kestävä kehityksen tarkasteluun. Espinosa, Harnden ja Walker (2008) kuvaavat sitä, kuinka kestävä kehityksen teoreettinen keskustelu on kehittynyt holistisempaan suuntaan. Espinosa ym. kehittelevät myös holistista ajattelua eteenpäin nykyään vallitsevista käsityksistä. He kuvaavat mallia, jossa organismin suhde ympäristöönsä (lokeroonsa) on erityisen tarkastelun alla. Mallia voi soveltaa eri tasoilla; ympäristö voi olla yhteisö, valtio tai maailma. Organismi voi olla esimerkiksi jokin yhteisö ja ympäristönä muu ympäröivä yhteiskunta. Heidän mielestään on syytä tarkastella huolella kaikkia niitä erilaisia rekursiivisia suhteita, joita organismilla on suhteessa omaan ympäristöönsä. Nämä rekursiiviset suhteet ovat niitä, joiden varassa systeemit toimivat ja näihin rekursiivisiin suhteisiin myös yhteiskunnallisten muutospyrkimysten, esimerkiksi kestävä kehitys, tulisi perustua. Mallin soveltaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että Espinosa ym. (2008) uskovat politiikassa paikallisen hallinnan malleilla olevan paremmat menestymisen mahdollisuudet kuin ylhäältä alas johteisella hallinnalla, koska paikallisen hallinnan mallit rakentuvat jo olemassa olevien elinvoimaisuutta ylläpitävien toimintojen varaan. Kestävä kehitys ohjautuu tämän mallin mukaan sisältä, ei ulkoa päin. Tällaisen mallin toteutuminen edellyttää kuitenkin metatason muutosta, paradigmanmuutosta. Malli perustuu ajatukselle, että ihmiset näkevät itsensä osana laajempaa kokonaisuutta ja ymmärtävät oman vaikutuksensa ympäristöönsä ja toisaalta ymmärtävät myös oman olemassaolonsa riippuvuuden ympäristöstä. Luonto tai ympäristö ei ole jotain, minkä varassa toimimme, vaan sosiaalinen ja ekologinen ovat jatkuvassa ja välittömässä vuorovaikutuksellisessa suhteessa. Tässä mallissa ihminen on tietoinen, refleksiivinen ja aktiivinen kansalainen (ks. myös O’Riordan 2004).

Konkretisoidakseni kestävä kehityksen eri ulottuvuuksien välistä yhteyttä käytännössä, nostan esille esimerkin susiaitojen rakentamisesta. Tämä esimerkki tukee myös Espinosan ym. (2008) esitystä siitä, kuinka kestävyuden toteutumiselle on erityisen tärkeää havaita sen toteutumisen edellytykset ja moninaiset vuorovaikutussuhteet paikallisella tasolla. Lammaslaidunten aitaaminen sähköaidoilla on ennaltaehkäisevää toimintaa ja sen voi nähdä suojelevan sekä lampaita, toiminnanharjoittajaa että sutta. Se, kuinka aidan rakentamisen tarkoitus on suojata taloudellisilta vahingoilta, on helppo havaita. Kuitenkin samalla kun suojellaan taloudellisesti arvokkaita eläimiä, suojellaan tietyn tyyppisen maatalouden harjoittamista ja siten maaseudun taloudellista toimintaa. Taloudenharjoittaminen ei kuitenkaan koskaan ole vain talouden harjoittamista. Kyse on myös elämäntavasta ja hyvin usein erityisesti maallemuuttajien tapauksessa tietoisesta valinnasta suhteessa omaan luontosuhteeseen. Jos sosiaalisella kestävyydellä viitataan hyvään elämänlaatuun ja arkipäivässä toimimiseen ja oman elämän hallintaan, on elinkeinon harjoittamisella tässä suuri merkitys. Taloudellisilla seikoilla on suora yhteys elämän laatuun. Toisaalta olen viitannut sosiaalisella kestävyydellä osallistumiseen omaa elämää koskevaan päätöksentekoon. Oman elämän suunnittelu ja suojaaminen ovat tärkeä osa hyvinvoinnin ja oman elämän hallinnan tunnetta ja merkittävä luonnehtija demokraattiselle ja oikeudenmukaiselle yhteiskunnalle. Maaseudun elämäntapa ja siihen liittyvä ihmisen ja luonnon välinen läheisyys ovat merkityksellisiä suomalaisen kulttuurin piirteitä. Suojaamalla maaseudun elinkeinon harjoittajia aitoja rakentamalla suojataan myös sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä. Tähän saakka aitoja on rakennettu talkootyöllä. Työ saattaa kestää noin viikon ajan ja työväkeä kertyy ympäri Suomea eri tahoilta. Työn ohessa on ollut mahdollista luoda suhteita ja keskusteluyhteyksiä eri toimijoiden välille. Tämä on ollut myös omiaan edistämään sosiaalista kestävyttä. Tällaisten paikallisesti organisoitujen hankkeiden tai tapahtumien kautta kestävä kehitys toteutuu samanaikaisesti eri ulottuvuuksissa jo ole-

massa olevien rakenteiden varassa. Vaikka tavoitteen asettelu, esimerkiksi suden suojele, tulisikin ulkoapäin, sen toteutus tapahtuu paikallisesti olemassa olevien toimintojen ja rakenteiden varassa.

Kestävä kehitys prosessina

Edellä olen ensin kuvannut kestävän kehityksen eri ulottuvuuksia soveltaen niitä susipoliittiseen esimerkkiini. Olen myös kuvannut kestävyuden ja kehityksen välistä jännitettä ja pyrkimystäni purkaa tuota jännitettä kiinnittämällä enemmän huomiota eri ulottuvuuksien välisiin yhteyksiin. Yhteyksien huomioiminen tarkoittaa vuorovaikutuksen tarkastelemista ja tällöin kestävän kehityksen tutkimus asettuu liikkeeseen. Samalla, kun kestävän kehityksen teorioissa on kehittynyt holistinen lähestymistapa, kestävän kehityksen prosessimainen luonne on myös korostunut. Tukea yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteelleni löytyykin siitä tieteellisestä keskustelusta, jossa kestävä kehitys kuvataan prosessina, tai oppimisprosessina.

Tàbara ja Pahl-Wostl (2007) kuvaavat tiivistetysti sitä, kuinka sosiaaliseen oppimiseen, kestäväan kehitykseen ja ympäristön hallintaan liittyvät tieteelliset keskustelut ovat yhdistyneet. Heidän mukaansa oppimisen ajatuksen kytkeminen kestävan kehityksen käsitteeseen on saanut alkunsa Lester W. Milbrathin (1989) työstä. Kestävän kehityksen yhdistäminen oppimisprosesseihin vie tarkastelun väistämättä mikrotasolle, käytäntöön, paikkaan ja yksilöihin. Tàbara ja Pahl-Wostlin (2007) lisäksi myös Stauffacher ym. (2006) ja Alvarez ja Rogers (2006) kuvaavat kestävan kehityksen ja oppimisen yhteyttä sellaisina prosesseina, jotka tapahtuvat kytköksissä käytänteisiin. Tällöin myös yksilön rooli ja kysymys kansalaisuudesta nousee esiin. Edellä kuvattu Espinosan ym. (2008) malli päättyy korostamaan aktiivista kansalaisuutta. Samaan tapaan kestävan kehityksen hahmottaminen oppimisprosessina edellyttää yksilötasolla refleksiivisyyttä, aktiivisuutta ja tietoista toimintaa.

Kestävän kehityksen tarkasteleminen oppimisen yhteydessä tuo usein esille käsityksen yksi- ja kaksitasoisesta oppimisesta (single-loop ja double-loop learning) (ks. Milbrath 1989; Tàbara ja Pahl-Wostl 2007). Myös Kooiman (2003, 33) käyttää tätä jakoa kuvaessaan hallinnointia oppimisprosessina. Kaksitasoinen oppiminen tarkoittaa prosessia, jossa oppija on valmis reflektoimaan omaa ajatteluaan ja sitä kautta tarkastamaan näkökulmiaan ja uskomuksiaan. Kaksitasoinen oppiminen edellyttää oppimaan oppimista. Kestävä kehitys oppimisprosessina korostaa siis yksilön roolia, mutta mm. Tàbara ja Pahl-Wostl (2007) muistuttavat, että oppimista voi tapahtua myös yhteisöllisesti ja ryhmissä. He lainaavatkin Milbrathin (1989) käyttämää käsitettä sosiaalinen oppiminen (social learning), jonka avulla Milbrath tarkastelee oppimista yhteisöllisenä oppimisena. Myös Nortonin (2005) pohdinnoissa kestävästä kehityksestä korostuu sosiaalinen oppiminen ja yhteisöjen merkitys. Yhteisöllisen oppimisen tarkastelu antaa paremmat mahdollisuudet tunnistaa instituutioiden merkitys oppimisprosesseissa. Toivoisinkin näkeväni enemmän sellaista keskustelua, jossa pohditaan molempia oppimisen tapoja tai tasoja yhtä aikaa. Mielenkiintoinen tutkimuksen kohde olisi, kuinka yhteisöllisen oppimisen prosessit voivat tukea yksilötason oppimisen prosesseja. Tästä olisi hyötyä kaksitasoisen oppimisen edistämässä, koska kaksitasoinen oppiminen on suuri haaste yksilölle.

Yksi keskustelunalue, jossa oppimien yhdistetään kestäväan kehitykseen on ”kestävyystiede” (sustainability science) (Kates ym. 2001; Kasemir 2003). Tämä lähestymistapa tarkoittaa kestävan kehityksen edistämistä siten, että tieteellinen tieto yhdistettäisiin vahvasti kestävan kehityksen käytännön toteutuksiin. Kyse ei ole tavallisesta tiedon so-

veltamisesta, vaan päämäärätietoisemmasta ja käytännönläheisemmästä tieteen ja ympäristöpoliittisen toiminnan yhdistämisestä. Tieteellisen tiedon tarve määrittyy tällöin kestävyuden näkökulmasta. (Burns, Audouin ja Weaver 2006.) Kestävyystieteen ideoinnissa pyritään yhdistämään paikalliset ja alueelliset kehittämishankkeet sekä tiede. Tätä kautta yhdistetään myös tieteellinen tieto muihin tiedonlähteisiin. Suomessa kestävyystieteellisen lähestymistavan käsittely on ollut vähäistä.

Kestävän kehityksen yhdistäminen oppimiseen tuottaa ainakin kolme kiinnostavaa näkökulmaa. Ensinnäkin se korostaa kestävän kehityksen prosessimaista luonnetta. Toisaalta se kytkee kestävän kehityksen sellaisiin prosesseihin, jotka ovat kytköksissä yksilöiden ja yhteisöjen arvoihin ja käytäntöihin. Kolmanneksi instituutioiden merkitys kestäville kehitykselle korostuu. Seuraavaksi esittelemäni sosiopoliittis-hallintateoreettinen lähestymistapa suomalaisen susipolitiikkaan vahvistaa tällaisen näkökulman tarkastelua.

3.4 Hallintateoreettisista lähestymistavoista

Edellä olen muotoillut kestävän kehityksen käsitteen pohjalta idean yhteiskunnallisesta kestävyydestä. Näissä tarkasteluissa on korostunut kestävän kehityksen prosessimainen luonne, eri ulottuvuuksien välinen vuorovaikutus sekä käytännön kytkösten tärkeys. Yhteiskunnallinen kestävyys hahmottuu tarkasteluissani yhteiskunnallisen ja poliittisen toiminnan tavoitteeksi tai vähintäänkin suuntaviivaksi. Kestävän kehityksen eri ulottuvuuksien yksittäinen kuvaileminen on auttanut hahmottamaan susipolitiikan sisältöjä, mutta yleisemmän yhteiskunnallisen kestävyuden käsite on tuonut nuo sisällölliset kuvaukset lähemmäs susipolitiikan prosessien hahmottelua. Yhteiskunnallisen kestävyuden idea ei kuitenkaan tarjoa hyviä välineitä noiden prosessien tarkempaan analysointiin. Otan tähän avukseni näkökulman hallintaan. Hallinta käsitteellä viitataan tässä tutkimuksessa governance teorioihin. Erityisesti olen perehtynyt Jan Kooimanin sosiopoliittiseen hallintateoriaan. Kooimanin malli yhteiskunnallisen toiminnan hallinnasta vuorovaikutukseen perustuvana sosiopoliittisena ilmiönä on hyvin kytkettävissä ajatuksiini yhteiskunnallisesta kestävyydestä. Myös Kooimanin ajatukset korostavat vuorovaikutteisuutta ja prosessimaisuutta. Nämä eri teoreettiset viitekehykset täydentävät toisiaan ja niiden avulla voi analysoida susipolitiikan sisältöjä ja prosesseja sekä eri toimijoiden ja teemojen välisiä vuorovaikutuksia. Pidän myöhemmässä analyysissäni mukana myös vahvan kytköksen susipolitiikan käytäntöihin. En tyydy vain kuvaamaan tilanteita ja menneitä tapahtumia, vaan pyrin analyysini myötä myös kehittämään susipolitiikan käytäntöjä sekä yhteiskuntatieteellistä teoriaa yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteeni myötä.

Hallinta ei ole yksittäinen selkeärajainen teoria. Se on pikemminkin monitieteinen ja poliittinen paradigma, jolla on useita erilaisia käyttötarkoituksia ja merkityksiä. Yleisesti ottaen hallintateoreettisilla lähestymistavoilla tavoitellaan sellaista kuvausta, jossa valtiojohtoista politiikkaa tarkastellaan kriittisesti suhteessa muihin tapoihin ohjata ja hallinnoida yhteiskunnallisia tapahtumia ja muutosta. Usein viitataan ajatukseen ”hallinnoinnista hallintaan”. (Pierre ja Peters 2000, 14.) Ei kuitenkaan ole yksiselitteistä, kuinka hallinnointi ja hallinta eroavat toisistaan. Mikä ero on esimerkiksi co-governancen ja governancen eli yhteishallinnan ja hallinnan välillä? Usein hallinta ymmärretään jo itsessään sellaiseksi hallinnoinnin muodoksi, joka perustuu yhteishallinnalle. Tällöin hallinta nähdään vaihtoehdona (julkis)hallinnoinnille. Tämä on yksinkertainen tapa jäsentää hallinnan ja hallinnoinnin välistä eroa. Tämä on kuitenkin hieman liian yksinkertaistava tapa, koska julkishallintokaan ei ole koskaan toiminut täysin irrallaan muista yhteiskunnallisista toimijoista, toisin sanoen julkishallinto ei ole ollut yksinhallintaa (Pierre ja Peters 2000,

4–5). Hallinnoinnin suunta vain on usein julkishallinnossa ollut voimakkaasti ylhäältä alaspäin.

Kooiman määrittelee asian toisin. Hänelle hallinnointi (*governing*) on yläkäsite, joka voi pitää sisällään erilaisia hallinnoinnin muotoja. Lisäksi on huomattava, että Kooimanin *governing* käsite, jonka olen tässä suomentanut hallinnoinniksi, ei tarkoita vain julkishallinnointia, vaan myös yksityisen sektorin toimintaa. Periaatteessa *governing* voi olla minkä tahansa asian hallinnointia/hallintaa millä tahansa yhteiskunnan tasolla tai taholla. Hallinta (*governance*) käsitteen Kooiman sen sijaan määrittelee hallinnointia tarkastelevaksi teoreettiseksi kokonaisuudeksi.

Hallinnoinniksi (*governing*) voidaan käsittää vuorovaikutusten kokonaisuus, jonka julkiset ja yksityiset toimijat muodostavat pyrkimyksensä yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseen tai mahdollisuuksien luomiseen; huolehtiminen instituutioista, jotka mahdollistavat tällaisen vuorovaikutuksen; ja normatiivisen pohjan perustaminen toiminnalleen. (Kooiman 2003, 5, kirj.suom.)

Hallinta (*governance*) voidaan käsittää hallinnoinnin teoreettisen käsitteistön kokonaisuudeksi. (Kooiman 2003, 5, kirj.suom.)

Kooiman ei siis kuvaa tilannetta siten, että perinteinen julkishallinnointi olisi muuttumassa hallinnaksi, jolloin hallinta tarkoittaisi samaa asiaa kuin yhteishallinta. Sen sijaan hän laajentaa hallinnoinnin tarkastelua ottaen huomioon kaikenlaiset hallinnolliset vuorovaikutuksen muodot. Hallinnoinnin kokonaisuuteen kuuluvat hierarkkisen hallinnoinnin lisäksi yhteishallinnointi (joka siis usein ymmärretään hallinnaksi) ja itsehallinnointi. Hallinta sen sijaan on Kooimanille teoreettinen käsite. Tällöin *co-governing* on yhteishallinnointia käytännössä ja *co-governance* on tuon hallinnoinnin teoreettista tarkastelua. Hierarchical *governance* sen sijaan on hierarkkisesti muotoutuneen hallinnoinnin muodon teoreettista tarkastelua. Pyrin seuraavilla yhtälöillä kuvaamaan eri tapoja hahmottaa hallinnoinnin ja hallinnan käsitteitä.

Yksinkertainen tapa määritellä hallinta:

Hallinnointi = julkishallinto

Hallinta = yhteishallinta

Kooimanin tapa hahmottaa hallinnointi ja hallinta:

Hallinnointi (*governing*) = eri tapoja yhteiskunnallisten asioiden hallinnointiin: hierarkkinen hallinnointi, yhteishallinnointi, itsehallinnointi

Hallinta (*governance*) = erilaisten hallinnointitapojen teoretisointi

Tiivistetysti voi kuitenkin sanoa, että keskeinen idea hallintateoreettisessa keskustelussa liittyy julkishallinnollisten hierarkkisten hallinnointitapojen kritiikkiin ja mielenkiintoon yhteishallinnoinnin muotoja kohtaan. Tämä viesti tulee voimakkaimmin, mutta yksinkertaistaen esille käytettäessä hallinta -termiä yhteishallinnan merkityksessä asettaen se vastakkain julkishallinnoinnin kanssa. Kooiman päätyy samaan argumentaatioon hieman monimutkaisemmin, mutta toisaalta totuudenmukaisemmin korostaen eri hallinnoinninmuotoja ja päätyen tulkinnoissaan siihen, että yhteishallinnointi on tärkeä ja soveltuva hallinnoinninmuoto monimuotoisessa, monimutkaistuvassa ja dynamisessa yhteiskunnassa. Joka tapauksessa hallinta käsitteen käyttö ja asettaminen vastakkain hallinnointi käsitteen kanssa tai yhteishallinnoinnin tärkeyden korostaminen, antavat viitteitä siitä,

että valtion hallinnon ja julkisen sektorin lisäksi on olemassa muita merkittäviä yhteiskunnallisia toimijoita, jotka osallistuvat yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen ja hierarkkisen julkishallinnon lisäksi on olemassa muita tapoja järjestää poliittista toimintaa, ja että näiden muiden toimijoiden ja tapojen merkitys on kasvanut.

Hallinta käsite ei ole politiikan tutkimuksessa uusi, mutta sen käyttö lisääntyi 1900-luvun loppupuolella (Pierre ja Peters 2000, 1–2). Tähän on useita syitä. Pierre (2000) mainitsee muun muassa valtion roolin muutoksen ja siitä johtuvat hallinnointimenettelyjen muutokset. Pierren mukaan ihmisten usko vahvaan valtioon on vähentynyt. Tähän vaikuttivat erityisesti 1980- ja 1990-lukujen lama-ajat länsimaisissa yhteiskunnissa. Kansainvälistyminen ja globalisaatio ovat myös heikentäneet valtion mahdollisuuksia koordinoita ja ohjata yhteiskunnallisia toimia. Pierre mainitsee muun muassa Euroopan unionin ja Maailman kauppajärjestön, WTO:n, sellaisina organisaatioina, jotka ovat muuttaneet vanhoja hallinnointimalleja. Myös informaatioteknologia on vaikuttanut siihen, että aiemmin kansallisella tasolla tarkasteltavista asioista on tullut kansainvälisiä, ylikansallisia ja globaaleja. (Pierre ja Peters 2000, 50–69.)

Pierre (2000, 5, kirj.suom.) toteaa:

“...globalisaation pääasiallinen seuraus nyky-yhteiskunnassa on perinteisen kansallisten viranomaisten poliittisen arvovalan mureneminen. Tästä syystä valtiolla, ja perinteisellä valtio-johteisella käsityksellä politiikasta, näyttäisi olevan yhä vähemmän ja vähemmän merkitystä valtasuhteiden ja arvovalan muotoutumisessa globalisaation ajassa.”

Kooiman (2002, 7) tiivistää neljä syytä hallintateoreettisen lähestymistavan lisääntymiselle:

- Kasvava tietoisuus siitä, että valtionhallinnot eivät ole ainoita tärkeitä toimijoita, jotka voivat kohdata tai käsitellä merkittäviä yhteiskunnallisia asioita.
- Perinteisten lähestymistapojen lisäksi tarvitaan uudenlaisia vuorovaikutusmuotoja hallinnon ja muun yhteiskunnan välille.
- Hallinnointimenettelyt ovat erilaisia yhteiskunnan eri tasoilla ja sektoreilla.
- Useat hallinnointiteemat ovat toisistaan riippuvaisia tai tulossa kosketuksiin toistensa kanssa.

Hallintateorioiden lisääntyessä, keskusteluun liittyi huolta valtion roolin vähenemisestä. On kuitenkin osuvampaa puhua valtion muutoksesta kuin valtioiden häviämisestä (Pierre 2000). Valtion rooli muuttuu, mutta ei välttämättä ole tulevaisuudessa yhtään vähäisempi merkitykseltään. Kooiman (1993) toteaa, että nykytrendi on muuttaa hallinnoinnin painopistettä julkiselta sektorilta yksityiselle sektorille. Tämä tarkoittaa hänen mukaansa samalla painopisteen siirtoa yksin tekemisestä yhdessä tekemiseksi. Hallintateoriat korostavatkin nykyisin eri yhteiskunnallisten toimijoiden välistä yhteyttä. Teollisuus, kansalaiset ja kansalaisjärjestöt muokkaavat yhä voimakkaammin yhteiskunnallista keskustelua ja tavoitteenasettelua.

Hallinta, governance, käsitettä käytetään yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa lukuisissa eri merkityksissä eri tieteenaloilla. Onkin syytä tarkentaa omaa lähestymistapaansa, erityisesti jos yleisönä on monitieteinen joukko kuulijoita tai lukijoita. Rhodes (2000, 55–63) ja Kooiman (2002, 4) ovat kumpikin tehneet luokittelun erilaista määritelmistä hallinnalle. Esittelen tässä Kooimanin (2002, 4) jaon kahteentoista eri asiahyteyteen:

- *Hallinta ja minimivaltio*: hallintakäsitteen avulla määritellään uudelleen julkisen sektorin laajuutta ja muotoja.
- *Hallinta ja yrityshallinta*: tässä lähestymistavassa tarkastellaan, kuinka yrityksiä ohjataan ja kontrolloidaan.
- *Hallinta ja New Public Management*: erotetaan hallinto ja hallinta toisistaan. Usein viitataan Osborne and Gaebleriin (1992, 34): “vähemmän hallintoa ja enemmän hallintaa”.
- *Hallinta ja ”good governance”*: viittaa Maailman pankin muotoilemaan kolmansiä maita koskevaan politiikkaan.
- *Hallinta ja sosio-kybergeettinen systeemi*: Kooiman on johtava teoreetikko. Näkee hallinnan sosiopoliittisena kokonaisuutena.
- *Hallinta itseorganisoiuvina verkostoina*: Verkostot muodostavat omat toimintapolitiikkansa, muotoilevat toimintaympäristöään ja vastustavat valtiollista ohjausta. Esimerkiksi Rhodes (1997).
- *Hallinta ja ”Steuerung” tai ”Sturing”*: Lähestymistapa, jota on tarjottu Saksassa ja Alankomaissa yhteiskunnallisten sektoreiden ohjauksen, kontrollin ja neuvonnan tutkimiseksi.
- Hallinta ja kansainväliset suhteet.
- Taloushallinta.
- Hallinta ja ”governmentality” (”hallittavuus”): viittaa Michel Foucault’n teorioihin.
- Eurooppalainen hallinta ja ”multi-level governance” (monitasoinen hallinta) EU:ssa.
- Osallistuva hallinta.

Nämä eri määritelmät eivät ole toisiaan poissulkevia tai erillisiä. Hallintateoriat kehittyvät ja muuttuvat eri tieteenalojen välisessä vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi hallinnan käsitäminen verkostoina voidaan helposti yhdistää kansainvälisen politiikan tarkasteluihin. Myös Foucault’n (Burchell, Gordon ja Miller 1991) ideoita ”hallittavuudesta” voidaan soveltaa mihin tahansa muuhun hallinnan tarkasteluun, jos tutkimuskysymyksenä on, mitä ylipäätään voidaan hallita ja miten se on hallittavissa tai mikä ohjaa tuota hallintaa (huom. *governmentality*). Tällaisia päällekkäisyyksiä ja yhteyksiä voi hahmottaa lukuisia. Tässä tutkimuksessa en kuitenkaan ole kiinnostunut hallintateorioista sinänsä, vaan siitä, kuinka joku tai jotkin näistä voivat toimia työvälineenä suomalaisen susipolitiikan tutkimisessa.

Edellä kirjoittamiini kuvauksien perusteella voi sanoa, että susipolitiikassa on kyse eri toimijatahojen välisistä erimielisyyksistä ja tavoista hahmottaa susipolitiikkaa. Tehtäväkseni tuli selvittää, mikä tai mitkä hallintateoreettisista lähestymistavoista olisivat sopivia tutkimukseni tarpeisiin. Jos tarkastelin susipolitiikkaa erityisesti EU-politiikan tasolla tai näkökulmasta, ”multi-level governance” lähestymistapa olisi sopiva. Tämä monitasoisen hallinnan lähestymistapa on erikoistunut EU-politiikan tarkasteluihin (Pierre ja Peters 2000, 50). Pitäydyn kuitenkin tässä tutkimuksessa enimmäkseen kansallisella tasolla, joten tarvitsin välineistön, jonka avulla voidaan pohtia eri toimijoiden välisiä suhteita ja politiikan muuttuvaa luonnetta kansallisessa mittakaavassa. Useat edellä esitetyistä näkökulmista hallintaan korostavat markkinatalouden merkitystä ja soveltuvat tutkimuksiin, joissa perehdytään esimerkiksi yritysten ja valtion tai kansalaisyhteiskunnan välisiin suhteisiin. Tässä tutkimuksessa talouden rakenteiden merkitys on vähäinen. Sen sijaan perehdyn eri toimijoiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin ja konfliktiseksi muotoutuneen yhteiskunnallisen tilanteen hallintaan. Hallinnan tutkiminen esimerkiksi verkostoina voisi olla yksi vaihtoehto, mutta tuottaisi rakenteellisemmän ja kapeamman näkökulman

hallintaan kuin Jan Kooimanin sosiopoliittisen hallinnan malli. Koska tutkimuksessani korostuu toimijoiden välinen vuorovaikutus ja politiikan tarkasteleminen laaja-alaisena ja monimuotoisena prosessina, tarvitsin teoreettisen välineistön, joka korostaa valtion ja kansalaisyhteiskunnan välistä yhteyttä sen sijaan, että se korostaisi niiden eroa. Kooimanin moniulotteinen sosiopoliittisen hallinnan malli sopii tähän tarkoitukseen ja saavuttaa jotain oleellista suomalaisen susipolitiikan haasteista. Kooimanin malli korostaa hallinnan ja politiikan sosiaalista luonnetta ja monimuotoisten vuorovaikutusten merkitystä. Kooimanin hallinnan malli mahdollistaa rakenteellisten tarkastelujen ohella myös hallinnan prosessimaisen tutkimisen. Kooimanin käsitteistö on myös konkreettista. Esimerkiksi Foucaultlainen valta-analyysi hallinnan syvärakenteista (governmentality) ei mahdollistaisi niin hyvin hallinnan käytännöntarkastelua tai konkreettisten ratkaisuehdotusten tekemistä.

3.5 Jan Kooimanin sosiopoliittisen hallinnan malli

Lähtökohtina vuorovaikutus, intentionaalisuus ja rakenteet monipuolisessa, dynaamisessa ja monimutkaisessa yhteiskunnassa

Valitsin tätä tutkimusta varten Jan Kooimanin sosiopoliittisen mallin hallinnasta, koska tämä lähestymistapa soveltuu parhaiten kuvaamaan tilannetta, jossa eri tasoilla ja tahoilla olevat toimijat ovat ristiriitaisesti vuorovaikutuksessa keskenään ja jossa korostuu politiikan prosessien monimutkaisuus, monimuotoisuus ja dynaamisuus. Paikallisella väestöllä, virkamiehillä, luonnonsuojelijoilla ja tutkijoilla on kaikilla erilainen näkemys ja toimintaympäristö suhteessa suteen ja susipolitiikkaan. Kooimanin malli tuottaa hyvän välineen näiden toimijoiden yhteyksien ja vuorovaikutuksen tutkimukseen. Rhodes (2000) tulkitsee Kooimanin lähestymistavan perustelevan, ettei politiikkaa toteuta enää vain yksi suvereeni toimija, vaan monimuotoiset toimijat, jotka määräytyvät sen mukaan, mistä poliittisesta kysymyksestä kulloinkin on kyse. Toimijoiden joukko muotoutuu siis aina asiayhteyksissä ja on alati muuttuva. Tästä näkökulmasta katsottuna politiikka muotoutuu aina sosiopoliittisten prosessien myötä ja hallinta on sosio-poliittis-hallinnollisten väliintulojen ja vuorovaikutuksen tulos. Tällainen tarkastelu voi tuottaa käsityksiä siitä, millaista vuorovaikutusten on oltava, jotta se vaikuttaa susipolitiikkaan ja susipoliittiseen hallintointiin. Seuraavat kaksi lukua, jossa esittelen Kooimanin analyysiä ja sen keskeisiä käsitteitä perustuvat Kooimanin (2003) *Governing as governance* -teokseen ellei toisin mainita.

Vuorovaikutus on Kooimanin teoretisoinnin keskeinen käsite. Kooiman korostaa, että hallintointi kaikissa muodoissaan on aina vuorovaikutusta tavalla tai toisella. Kooiman tarkastelee vuorovaikutusta useilla eri tasoilla. Hänen mukaansa on syytä huomata, että vuorovaikutus mikrotasolla, ihmisten kesken, on tärkeää politiikassa. Juuri tähän hän perustaa sosiopoliittisen käsitteensä. Sosiaalisuus ja poliittisuus yhdistyvät hallinnoinnissa. Toisaalta vuorovaikutusta voidaan tarkastella myös makrotason ilmiönä, ja myös tämä näkökulma on tärkeä hallinnoinnin tutkimuksessa. Vuorovaikutuksia voi tutkia prosesseina, mutta myös vuorovaikutuksen rakenteellista ulottuvuutta voi tarkastella. Vuorovaikutus on siis laadultaan ja muodoltaan jonkinlaista ja toisaalta se tapahtuu erilaatuisten ja -muotoisten rakenteiden varassa tai johdosta. Vuorovaikutuksen käsitteen lisäksi Kooiman asettaakin analyysinsä taustalle jaon intentionaalisesta ja rakenteellisestä ulottuvuudesta. Intentionaalisuudella hän haluaa korostaa toimijuutta. Intentionaalisen ja rakenteellisen ulottuvuuden jaottelulla Kooiman päätyy tarkastelemaan yhteiskuntateorioiden yleistä kahtiajakoa rakenteiden ja toiminnan välillä. Molemmat vaikuttavat siihen, millaista vuorovaikutusta syntyy.

Rakenteellinen taso määrittää, millä tavoin eri toimijat voivat osallistua hallinnointiin tai olla vuorovaikutuksessa keskenään. Rakenteet voivat rajoittaa toimintaa ja niillä on toimintaa ohjaava vaikutus, toisaalta rakenteet myös mahdollistavat toimintaamme ja tekevät siitä ennustettavampaa, mikä on tärkeää sosiaaliselle vuorovaikutukselle. Joka tapauksessa rakenteet ovat jatkuvassa muutoksessa. Kooiman viittaakin rakenteita määrittelyssään Giddensin (1984a; 1984b) rakenteistumisen teoriaan, jossa rakenteiden tarkastelu saa prosessimaisen luonteen. Rakenteiden ja toiminnan välinen suhde on rekursiivinen, ne ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja vaikuttavat toinen toisiinsa. Giddens (1984a, 117–123) tarttuu rakenteistumisteoriallaan sosiologiseen ongelmanasetteluun rakenteen ja toiminnan välisestä suhteesta. Hän kuvaa suhdetta rekursiiviseksi, uusiintuvaksi ja toistuvaksi. Rakenteet ohjaavat voimakkaasti toimintaamme, mutta yksilöt ja ihmistoiminta eivät ole täysin rakenteiden armoilla. Rakenteet voivat tuottaa esteitä ihmistoiminnalle niin käytännössä kuin mielikuvallisesti, mutta rakenteet luovat myös mahdollisuuksia. Inhimillinen toiminta on luovaa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa syntyy uusia toiminta- ja ajattelutapoja. Tämä toiminta johtaa usein vanhojen rakenteiden ylläpitoon, mutta uudelleenrakentamisen prosessissa syntyy usein myös muutosta. Rakenteiden muutokset vaikuttavat myös yksilöihin ja heidän toimintaansa ja identiteettiinsä, joten rakenteet ja toiminta (yksilöt) ovat jatkuvassa vuorovaikutusprosessissa keskenään. Berger ja Luckmann (1981) tunnistavat myös toiminnan ja rakenteiden välisen yhteyden. Rakenteet eivät ole irrallisia yksilöistä, vaan ihmiset omalla historiallaan ja toiminnallaan ovat vuorovaikutuksessa rakenteiden kanssa. Toisin sanoen ihminen on jatkuvassa vuorovaikutuksessa itsensä luoman sosiaalisen maailman kanssa. Tässä ajatuksessa piilee muutoksen mahdollisuus.

Sekä Giddens (1984a; 1984b) että Berger ja Luckmann (1981) korostavat ihmistoimintaa muutoksen aiheuttajana sekä sitä, että ihminen on vuorovaikutuksessa kulttuuristen ja yhteiskunnallisten rakenteiden kanssa. Kuitenkin muun muassa Giddensia on kritisoitu siitä, että hänen rekursiivisuuden ideansa ei vielä oikeastaan selitä muutosta (Ilmonen 1995). Miksi rekursiivisuus ei johda vain rakenteiden uusintamiseen, miksi ne muuttuvat ajan kuluessa, mikä saa ihmisen toimimaan eri tavalla kuin aikaisemmin? Yksi selitys lienee oppimisen käsitys, ihminen (ja eläin) oppii toimiessaan rakenteiden varassa ja toisaalta oppii kohdatessaan toisia ihmisiä (eläimiä). Bergerin ja Luckmannin (1981) esittelemien ajatusten kautta voimme tarkastella muutosta suhteessa uusiin sukupolviin. Bergerin ja Luckmannin mukaan siirrämmekö oppiamme ajatusmalleja todellisuudesta uusille sukupolville, tuo sukupolvi itsenäistyy ja oppii kyseenalaistamaan valmiina tarjottuja ajatusmalleja ja rakenteita. Muutoksen kuvaaminen tyhjentävästi on mahdotonta, mutta avainsanana on vuorovaikutteisuus. Ihmisten (ja eläinten) toimiessa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja suhteessa yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja kulttuuriin syntyy tietoista oppimista, mutta myös tiedostamatonta muutosta. Myös Kooimanin tapa nähdä toiminta vuorovaikutuksenomaisena ja intentionaalisenä, tavoitteellisenä korostaa tätä näkökulmaa. Toiminta ei ole passiivista tai täysin rakenteiden ohjaamaa, vaan ihmisten, ryhmien ja organisaatioiden toiminta ohjautuu tavoitteellisesti, aktiivisesti reflektoiden. Tällöin myös vallitsevat rakenteet voivat muuttua.

Kooimanin rakenteiden tarkastelu tulee hyvin lähelle aiemmin kuvaamaani instituution määrittelyä. Kooimanin (2003, 15) mukaan hallinnoinnin rakenteellinen ulottuvuus viittaa materiaaliin, sosiaaliin ja kulttuurisiin konteksteihin, joissa vuorovaikutus tapahtuu. Se koostuu olosuhteista, jotka rajoittavat, laajentavat ja samaan aikaan määrittävät toimintaa: instituutiot, sosiaaliset rakenteet, kommunikoinnin muodot, materiaali, teknologiset mahdollisuudet ja valtasuhteet. Tässä työssä institutionaalinen kestävä kehityksen ulottuvuus onkin yhdistettävissä Kooimanin mallin rakenteelliseen ulottuvuu-

teen. Institutionaalisen kestävyuden käsitteen soveltamista omassa työssäni hankaloittaa kestävä kehitys ja hallintateorioiden rinnakkainen käsittely. Jan Kooimanin sosiopoliittinen hallintateoriassa instituutioilla ja rakenteilla on suuri rooli. Hallintateoreettinen ja kestävä kehitys viitekehykset tukevat siis toisiaan, mutta toisaalta Kooimanin tapa käyttää rakenne ja instituutio käsitteitä poikkeaa siitä, kuinka olen määritellyt instituutioita kestävä kehitys yhteydessä. Kooimanin termistössä rakenteet vastaavat edellä esiteltyä laajaa määrittelyä instituutioille. Sen sijaan instituutiot Kooimanin analyysissä saavat kapeamman merkityksen, ne ovat rakenteellisen tason näkyviä ilmaisuja.

Vuorovaikutuksen, intentionaalisuuden ja rakenteiden lisäksi Kooimanin analyysissä on kolme muuta tärkeää taustakäsitettä, monipuolisuus (diversity), monimutkaisuus (complexity) ja dynaamisuus (dynamics). Nämä kolme käsitettä kuvaavat Kooimanin mukaan moderneja yhteiskuntia. Tästä syystä tarvitaan sellaista vuorovaikutukseen perustuvaa hallintoa, joka on vastaavalla tavalla monipuolista, dynaamista ja monimutkaista. Monipuolisuudella Kooiman viittaa erilaisiin luonteesiin ja laajuuksiin, jotka määrittävät yhteiskunnallisia ilmiöitä. Monimuotoisuuden hallinto tarkoittaa samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien suojelemista, ylläpitämistä, luomista, edistämistä tai rajoittamista. Kooimanin mukaan monimuotoisuudelle on rajansa. Toimivissa yhteisöissä täytyy aina olla riittävästi samankaltaisuuksia, jotta sosiaalinen vuorovaikutus on mahdollista. Monimutkaisuus tarkoittaa vaikeutta ymmärtää tai käsitellä asioita. Hyvin usein monimutkaisuuteen reagoidaan vähättelemällä tai piilottamalla se, jotta hallinnoitavasta kokonaisuudesta tulisi yksinkertaisempi ja helpompi. Kooiman on kuitenkin normatiivinen hallinnon analyysissään ja toteaa, että asioiden monimutkaisuus tulisi kohdata ja sitä pitäisi pyrkiä hallitsemaan erilaisin hallinnon keinoin, vaikka emme koskaan pysty täysin poistamaan asioiden monimutkaisuutta. Monimutkaisuuden hallinta edellyttää tutkimusta niistä rakenteista ja riippuvuus- ja keskinäisyyksistä, jotka ovat vallalla systeemien eri tasoilla ja väleillä. Dynaamisuus kohdistaa mielenkiinnon siihen, kuinka epäsäännöllistä eri systeemien kehittyminen on. Dynaamiset yhteiskunnat siirtyvät tilasta toiseen epäsäännöllisesti ja ennustamattomasti. Muutoksen taustalla on erilaisia ”voimia”: teknologia, talous, politiikka. Joskus muutos voi olla hetkittäin asteittaista kehitystä, mutta usein kuitenkin ei-lineaarista muutosta. Dynaamiset prosessit eivät ole vain hallinnon kohteita, vaan dynaamisuutta voidaan myös käyttää hallinnonissa.

Kooimanin mukaan monimutkaisuus, monipuolisuus ja dynaamisuus tulisi kohdata suoraan, vaikka hän myöntääkin, että se on haastava tavoite. Tällainen lähestymistapa on Kooimanin mukaan kuitenkin tärkeä modernien yhteiskuntien kuvaukselle, analyysille ja ymmärrykselle. Lisäksi hän on normatiivinen väittäessään, että ottaessamme nämä lähtökohdat vakavasti, olemme paremmin varusteltuja ongelmaratkaisussa ja tiedon soveltamisessa ja mahdollisuuksien luomisessa kuin jos näkisimme sosiaaliset suhteet yksinkertaisina, yhtäläisinä ja staattisina. Monimuotoisuus, monimutkaisuus, dynaamisuus ja niihin pohjautuva vuorovaikutteisuus intentionaalisesti ja rakenteellisesti ovat Kooimanin analyysin lähtökohtia. Näiden peruslähtökohtien varaan hän jäsentää hallinnonille eri elementtejä, muotoja ja tasoja.

Hallinnan elementit, muodot ja tasot

Kooiman käyttää termiä hallinnoija (governor), joka tarkoittaa hallinnollisen vastuun kantavaa toimijaa. Hallinnoija voi olla julkinen toimija, mutta koska hallinto voi toteutua myös yksityisten toimijoiden vuorovaikutussuhteissa hallinnoija voi olla myös esimerkiksi yritys tai järjestö. Laajoissa vuorovaikutusverkoissa yksittäistä hallinnoijaa, ja

samalla vastuun kantajaa, voi olla vaikea tunnistaa. Suomalaisessa susipolitiikassa hallinnoijaksi voi tunnistaa maa- ja metsätalousministeriön, mutta vuorovaikutuksen kasvaessa tai hallinnollisten tehtävien hajauttamisen myötä myös muut toimijat voivat ottaa hallinnollista vastuuta. Kooimanin mukaan hallinnoija tarvitsee erilaisia elementtejä: kuvia (image), instrumentteja (instruments) ja toimintaa (action). Kaikki nämä kolme elementtiä ovat edellytyksiä tehokkaalle hallinnoinnille. Tehdäkseen työtään hallinnoija tarvitsee vision (kuvia) sekä välineitä (instrumentteja) ja tietysti yhteistyötä (toimintaa) tuon vision toteuttamiseksi.

Kuvat ovat aina läsnä hallinnoinnissa. Ne voivat olla selkeitä ja näkyviä, mutta toisaalta usein myös implisiittisiä ja tiedostamattomia, yleensä molempia yhtä aikaa. Kuvien muotoutumiseen vaikuttavat hallinnoinnin kohteena olevaan teemaan liittyvät tieto, tunteet, ennakkoluulot, teorit, hypoteesit, toiveet, uskomukset, vertauskuvat, metaforat jne. Susipolitiikassa näitä kuvia on runsaasti esillä, koska susi on kulttuurisesti hyvin voimakas symboli. Uskomukset ja tunteet vaikuttavat varmasti eri toimijoiden käsityksiin susipolitiikasta. Kuvat myös muuttuvat ja niitä voidaan tietoisesti muuttaa. Kuvien muuttaminen on politics tasoista poliittista toimintaa, jossa eri toimijat pyrkivät luomaan omaa kuvaansa sudesta ja susipolitiikasta. Kooiman asettaa kuvat tärkeään merkitykseen hallinnoinnissa. Kuvat eivät ole vain jotain, joiden välillä käydään kamppailua, vaan ne ovat välineitä tehokkaaseen hallinnointiin. Tunnistamalla erilaisia kuvia, voidaan tehokkaammin tunnistaa myös hallinnoinnin ongelmia ja mahdollisuuksia. Toisaalta Kooiman asettaa hallinnoinnille tehokkuuden lisäksi toisenkin vaateen, joka liittyy kuviin, legitimitettiin. Ne kuvat, joiden mukaan hallinnointi ohjautuu, on tehtävä eksplisiittisiksi. Lisäksi myös niiden prosessien, joiden kautta kuvia muodostetaan, on oltava avoimia. Kuvien muodostamisprosessien on itsessään oltava hallinnoituja. Näiden vaatimusten toteuttamiseksi Kooiman muistuttaa analyysinsä lähtökohdista. Kuvien muodostus tapahtuu monimutkaisessa, monimuotoisessa ja dynaamisessa yhteiskunnassa vuorovaikutusten myötä. Siksi hallinnoinnin on tapahduttava myös vastaavalla tavalla vuorovaikutteisesti.

Kuvat vaikuttavat voimakkaasti siihen, millaisia instrumentteja, välineitä hallinnointiin valitaan tai mitä siihen käytetään. Instrumentit taas vaikuttavat voimakkaasti toimintaan, joten instrumentti on kuvien ja toiminnan välikappale. Instrumenteilla on myös intentionaalinen ja rakenteellinen ulottuvuutensa. Instrumenttien käyttöön vaikuttaa toki se, mitä halutaan saavuttaa, mutta myös rakenteet vaikuttavat siihen, millaisia instrumentteja on mahdollista käyttää tai mihin on resursseja (taloudellisia, tiedollisia yms.). Yleisellä tasolla instrumentteja ovat erityisesti säännöt (esim. lainsäädäntö), organisointi (esim. suunnitelmat) ja tieto (esim. informaatio-ohjaus). Myöhemmin konkretisoin instrumentteja työssäni, kun tarkastelen susipoliittisia prosesseja ympäristöpoliittisten ohjauskeinojen avulla.

Hallinnollinen toiminta ohjautuu kuvien ja valittujen tai käytettävissä olevien instrumenttien varassa. Koska Kooimanin tarkastelu hallinnoinnista ei rajoitu vain julkishallintoon, hän käsittelee toimintaa sekä yksilöiden, yhteisöjen että erilaisten organisaatioiden tasolla. Toimintaan usein reagoidaan vastatoimilla ja nämä toimet ja niihin reagointi muotoutuvat monimutkaisiksi, dynaamisiksi ja monimuotoisiksi prosesseiksi. Toiminta on mahdollista rakenteiden luominen mahdollisuuksien avulla. Kooimanin (2003, 64) mielestä sosiaalisen pääoman käsite kuvaa hyvin sitä, mitä hän tarkoittaa toiminnan mahdollistavilla rakenteilla. Sosiaalisen pääoman käsitteen ympärille on muodostunut laaja ja kriittinen tieteellinen keskustelu, jossa usein viitataan Putnamiin (1993). Kooiman itse rajautuu ja Bourdieuhun (1986) ja Colemaniin (1990), koska he tarkastelevat sosiaalista pääomaa rakenteiden kautta. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa tällöin yhteiskunnallisia tai yhteisöllisiä resursseja, joita yksilöt tai ryhmät voivat käyttää hyväkseen (Coleman 1988,

S98). Pääsy noiden resurssien äärelle on merkittävää hallinnoinnin kannalta ja sosiaalisen pääoman tarkastelu usein yhdistyykin valtasuhteiden tarkasteluihin. Tämän tarkemmin Kooiman ei kuitenkaan konkretisoi tai määrittele sosiaalista pääomaa. Ruuskasen (2001) mukaan sosiaalisella pääomalla viitataan usein sosiaalisiin verkostoihin, normeihin ja luottamukseen, jotka edistävät toimijoiden välistä sosiaalista vuorovaikutusta ja toimintojen koordinoitua. Sosiaalisen pääoman lähteitä voivat olla yksilöt, yhteisöt tai laajemmin yhteiskunta. Sosiaalisen pääoman mekanismeja ovat erityisesti luottamus ja kommunikaatio, molemmat ovat käsitteitä, jotka on helppo yhdistää Kooimanin analyysin keskeiseen ajatukseen vuorovaikutuksesta.

En tässä työssäni lähde jäljittämään sosiaalista pääomaa koskevaa laajaa tieteellistä keskustelua, koska se ei ole varsinainen tutkimukseni kohde ja veisi tutkimukseni hyvin suurelle sivupolulle. Tämän työn tarkoitusta varten riittää, kun sosiaalinen pääoma määritellään toiminnan mahdollistaviksi rakenteiksi (verkostoiksi, luottamukseksi ja normeiksi), joihin osalliseksi pääseminen vaihtelee eri toimijoilla eri tilanteissa. Rakenteet eivät kuitenkaan ole sama asia kuin sosiaalinen pääoma. Rakenteet (kuten niitä on edellä määritelty), ovat laajempi kokonaisuus, josta sosiaalinen pääoma on vain yksi esimerkki tai toisaalta rakenteet voidaan nähdä sosiaalisen pääoman mahdollistajina. Työni empiirisessä osassa sosiaalisen pääoman merkitys konkretisoituu, kun viitataan siihen käytännöllisissä asiayhteyksissä.

Edellä olen kuvannut hallinnoinnin elementtejä. Seuraavaksi kuvaan hallinnoinnin eri muotoja. Näitä kahta ei pidä nähdä toisistaan erillisinä. Kuvat, instrumentit ja toiminta osittain määrittävät sen, minkä muotoista hallinnointi voi olla. Toisaalta hallinnoinnin muoto paljolti ratkaisee sen, millaisessa vuorovaikutuksessa kuvat, välineet ja toiminta ovat keskenään. Kooiman erottaa kolme erilaista muotoa hallinnoinnille: itsehallinnoinnin, yhteishallinnoinnin ja hierarkkisen hallinnoinnin.

Itsehallinnointi (kansalaisten) voidaan kärjistää asettaa vastakkain valtiojohtoiselle totalitarismille. Demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluu aina kansalaisille ja yhteisöille jonkinasteinen mahdollisuus harjoittaa itsehallinnointia asioidensa hoitamiseksi. Kuitenkaan itsehallinnointi ei voi olla ainoa vallitseva hallinnoinnin muoto, myös ulkopuolista ohjausta ja sääntelyä tarvitaan. Itsehallinnoinnin erilaiset muodot, kuten julkisten palvelujen yksityistäminen, ovat suomalaisessa ympäristöpolitiikassa ja yhteiskunnassa yleisestikin viimeaikoina lisääntyneet (Sairinen 2000). Yhteishallinta on Kooimanin mukaan tärkeä hallinnoinnin muoto, koska siinä on paljon potentiaalia ottaen huomioon Kooimanin lähtökohta oletus, että yhteiskunnat ovat monimuotoisia, monimutkaisia ja dynaamisia, ja hallinnoinnissa on kyse vuorovaikutuksesta. Yhteishallinnoinnissa on kyse toimijoiden organisoidusta, mutta ei ulkopuolelta ohjatusta, kommunikoinnista ja yhteistyöstä. On tärkeää huomata, että yhteishallinta on paljon laajempi asia kuin julkiseen suunnitteluun osallistaminen. Osallistuva suunnittelu on yksi yhteishallinnoinnin muoto, mutta yhteishallinnointi voi olla vapaampaa, muistuttaen enemmän yhteistyössä toteutettua itsehallinnointia, esimerkiksi verkoston muodossa. Eri hallinnoinninmuotojen väliset erot eivät olekaan selkeitä, vaan käytännössä voi usein arvioida vain painopisteitä.

Kolmas hallinnoinninmuoto on hierarkkinen hallinnointi. Samoin kuin kahden muunkin hallinnoinninmuodon kohdalla Kooiman varoittaa käsitteen liian kapeasta tulkinnasta. Hierarkkista hallinnointia ei pidä yhtenäistää byrokraatiaan tai julkishallintoon. Sen sijaan ylhäältä-alas hallinnointi kuvastaa hierarkkista hallinnointia hyvin. Myös ohjaus ja kontrollointi ovat usein hierarkkisessa hallinnoinnissa esiintyviä elementtejä.

Hallinnoinnin elementit ja muodot konkretisoituvat Kooimanin mallin mukaan politiikan kolmella eri tasolla:

1. taso: ongelmien ratkaisu ja mahdollisuuksien luominen
2. taso: hallinnointi-instituutioista huolehtiminen
3. taso: normatiivisten periaatteiden muotoileminen (metahallinta)

Ensimmäinen taso on päivittäispolitiikan taso. Tällä tasolla tähdätään ongelmien ratkaisuun ja mahdollisuuksien rakentamiseen päivittäisten asioiden hoitamiseksi. Ongelman määrittäminen on tärkeä, ja usein laiminlyöty, osa tämän tason toimintaa. On ensin määriteltävä ongelma, ennen kuin sitä lähdetään ratkomaan. Ja toisaalta on ensin määriteltävä tavoite ennen kuin lähdetään rakentamaan mahdollisuuksia sen saavuttamiseksi. Kooimanin asettama ennakkoehto intentionaalisuudesta, on tärkeä elementti näissä määrittelyprosesseissa. Toisaalta myös rakenteet, esimerkiksi sosiaaliseen pääomaan liittyvät verkostot tai luottamus, ohjaavat näitä prosesseja. Toisella tasolla huomio kiinnittyykin niihin instituutioihin, joiden varassa ensimmäisen asteen ongelmanratkaisu tapahtuu. Tämän institutionaalisen tason ymmärtäminen suhteessa Kooimanin (aiemmin esittelemääni) rakenteelliseen hallinnon elementtiin tekee Kooimanin analyysistä erityisen hankalaa. Kooiman käy lyhyesti läpi erilaisia teoreettisia lähestymistapoja instituutioihin ja toteaa, että instituutioiden lähteiksi voidaan hahmottaa sekä intentionaalisuus että rakenteet. Kaiken kaikkiaan ”rakenteet” saavat Kooimanin analyysissä useita eri merkityksiä ja käyttötapoja.

Jätän Kooimanin jatkamaan analyysiään ja ratkaisemaan itse sen, mikä on hänen analyysissään rakenteellisten elementtien ja politiikan institutionaalisen tason välinen suhde. Itse käytän tässä tutkimuksessa seuraavanlaista tulkintaa: institutionaalinen taso (=politiikan toinen taso Kooimanilla) on vahvasti kytköksissä Kooimanin analyysin rakenteelliseen elementtiin. Tapani hahmottaa instituutioita on siis rakenneteoreettiseen näkökulmaan perustuva (ei niinkään intentionaaliseen näkökulmaan perustuva). Rakenteellinen elementti hallinnoinnissa tarkoittaa hyvin laajaa kokonaisuutta erilaisia normeja, sääntöjä, ajatusmalleja jne., joita kuvasin aikaisemmin. Kooimanin rakenteellinen elementti on hyvin pitkälle sama kuin institutionaalisen kestävyuden osalta kuvaamani institutionaalisuus. Poliitiikan toisella tasolla instituutioilla sen sijaan tarkoitetaan enemmän sen suuntaista ajatusta instituutioista, minkä Charles (2001) tarjosi, hallinnollisia yksiköitä ja organisaatioita. Voi sanoa, että rakenteelliset elementit ovat taustalla ja politiikan institutionaalinen taso (Kooimanin analyysissä) on sen näkyvämpi, pinnalla oleva ilmentymä. Nämä ilmentymät ovat kuitenkin vahvasti kytköksissä pinnan alla oleviin rakenteisiin, laajemmin ymmärrettyihin epävirallisiin instituutioihin. Näiden kautta toinen politiikan taso kytkeytyy politiikan kolmanteen tasoon, normatiiviseen metatasoon. Kooiman korostaa institutionaalisesta tasosta huolehtimista. Instituutiot eivät vai synny ja ole olemassa, vaan ne voivat olla tietoisien kehittämisen kohteena. Tuo kehittäminen edellyttää tietoisuutta hallinnointia ohjaavista normatiivisista sitoumuksista.

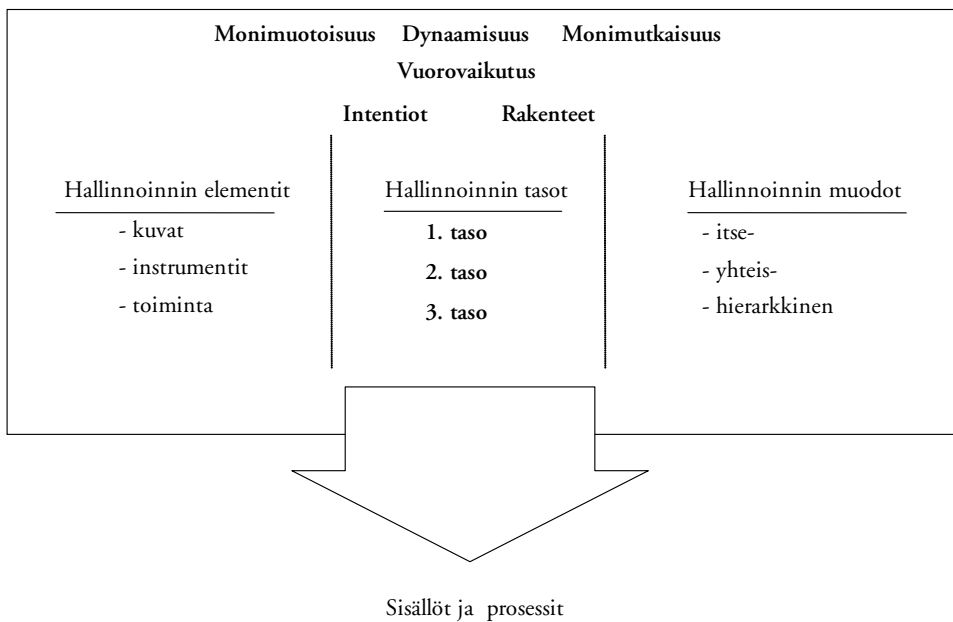
Kooimanin kolme politiikan tasoa on kytköksissä toisiinsa. Esimerkiksi ongelmat, joita tulisi ratkaista ja tavat, miten ne tulisi ratkaista, määrittävät eri tavoin riippuen ohjaavista normatiivisista periaatteista ja niiden rakenteiden laadusta, joiden varassa asiaa käsitellään. Kolmatta tasoa tarkastelemalla voidaankin havainnoida, mikä lopulta ohjaa hallintaa, mihin normatiivisiin periaatteisiin se perustuu, mikä tai kuka hallinnoi hallinnoijaa? Tällä tasolla Kooimanin kapea instituution käsite laajentuu ja kytkeytyy osaksi syvällisempiä rakenteita eli laajempaa määritelmää instituutioista.

Edustuksellisessa demokratiassa päättäjien ja kansalaisten suhde tulisi olla suoraviivainen. Monimutkaisessa, monimuotoisessa ja dynamisessa yhteiskunnassa eivät hallinnolliset suhteet kuitenkaan koskaan ole täysin lineaarisia ja läpinäkyviä. Erityisen merkittäväksi metatason tarkasteleminen tulee valintatilanteissa ja määrittelyprosesseissa. Metatasoa voi

tarkastella suhteessa Kooimanin muihin käsitteisiin. Esimerkiksi kuvien, instrumenttien ja toiminnan metatasoksi Kooiman tunnistaa moderneissa yhteiskunnissa rationaalisuuden. Myös tehokkuus on yksi länsimaisen yhteiskunnan hallinnointia ohjaava metanormi. Useat tieteelliset käsitteet, joiden avulla pyritään kriittisesti arvioimaan politiikkaa, nostavatkin usein esiin metatason kysymyksiä, esimerkiksi legitimiys on tällainen käsite. Metataso ohjaa siis hallinnoinnin eri elementtejä, tasoja ja muotoja, mutta myös metatasolle on tunnistettavissa metataso. Jos tehokkuus, rationaalisuus ja niiden vastapainona legitimiys ovat esimerkkejä hallinnointia ohjaavista metanormeista, mistä nämä normit tulevat? Kooiman on itse normatiivinen toivoessaan, että metatason metatason tulisi olla moraalisesti vastuullinen. Metatason metatasolla hallinnoidaan hallinnointia.

Kooimanin metatason metatason pohdinnat muistuttavat hyvin paljon Matutinovicin (2007) pohdintoja maailmakuvasta. Matutinovic pohtii myös maailmankuvan ja instituutioiden välisiä suhteita. Nämä pohdinnat tulevat lähelle Kooimanin pohdintoja metatason ja institutionaalisen tason välisistä suhteista. Matutinovic tunnistaa myös rationaalisuuden (erityisesti taloudellisen rationaalisuuden) modernien yhteiskuntien maailmankuvaa luonnehtivaksi ilmiöiksi. Hän huomauttaa, että on mahdollista, että samaan aikaan vallitsee useita maailmankuvia, mutta jotkin piirteet ovat dominoivampia kuin toiset. Rationaalisuuden lisäksi Matutinovic tunnistaa työetiikan, individualismin ja materialismin moderneja yhteiskuntia luonnehtiviksi ilmiöiksi. Nämä piirteet luonnehtivat sitä metatasoa, joka ohjaa päätöksentekoa ja kuvien muodostusta. Näiden piirteiden mukaisesti ohjautuvat myös instituutiot. Tällaisen maailmankuvan vaikutuksesta taloudellisen kasvun ja materiaalsen hyvän lisäämiseen tähtäävät instituutiot tulevat tuetuiksi ja kehitettäväksi. Toisaalta vallitsevasta maailmankuvasta poikkeavien instituutioiden kehittäminen on hankalaa. Matutinovic (2007) väittääkin analyysinä pohjalta, että kestävän kehityksen suuntainen toiminta edellyttäisi arvojen muutosta tai paradigma muutosta maailmankuvassamme. Hänen mukaansa vastaus ei löydy tieteestä tai tekniikasta, koska näitä ohjaa vallalla oleva (kestämätön) maailmankuva. Näiden pohdintojen ohella on ollut mielenkiintoista lukea Kainulaisen (2005) kirjoitusta siitä, kuinka teologian ja luonnontieteiden välinen keskustelu voisi avata joitain mahdollisuuksia luoda holistisempaa ja relationaalisempaa todellisuuskuvaa tieteen ja tekniikan ohjaamaan yhteiskuntaan. Kainulainen perää erilaista tietämisen tapaa. Sellaista tietämisen tapaa, jossa korostuu holistinen maailmankuva ja elävien olentojen relationaalinen suhde. Tämä olisi vastapaino nykyisin vallitsevalle mekanistiselle todellisuuskäsitykselle ja mekaaniselle rationaalisuudelle.

Kooimanin analyysi hallinnoinnista on hyvin moniulotteinen ja -tasoinen ja voi vaikuttaa vaikeaselkoiselta. Mutta mitä muuta voi odottaa analyysiltä, jossa pyritään tarkastelemaan monimutkaista, monimuotoista ja dynaamista yhteiskuntaa ja sen sosiopolitisten vuorovaikutusten hallinnointia. Kuva 13 kokoaa Kooimanin käsitteistön yhteen. Jatkossa teen susipolitiikan käsittelyyni helpommin ymmärrettävän jaon susipolitiikan sisältöihin ja prosesseihin ja upotan Kooimanin käsitteistön näihin kahteen eri osaan. Kuvat tai visiot, joita susipolitiikassa luodaan määrittävät pitkälti susipolitiikan sisältöjä. Nämä kuvat ovat kulttuurisidonnaisia ja toisaalta eri toimijoilla on erilaisia kuvia ja visioita. Esimerkiksi riistaeläin ja uhanalainen eläin -käsitteet tarjoavat erilaista kuvaa ja tämä vaikuttaa suoraan ongelmanmäärittymiseen, susipolitiikan tavoitteenasetteluun ja näkemyksiin ongelmien ratkaisumahdollisuuksista. Prosessit muotoutuvat niiden instrumenttien myötä, joita käytetään. Toisaalta tavoitteenasettelun tulisi ohjata instrumenttien käyttöä. Rakenteelliset elementit ovat koko ajan läsnä vaikuttaen ohjaavasti ja rajoittavasti, mutta myös toimintaa mahdollistaen hallinnointiin.

Kuva 13. Sosiopoliittisen hallinnan viitekehyksen eri käsitteet (muokattu Kooimanin (2003) pohjalta)

Kooimanin teoretisointi on analyysimäistä, hänen mallinsa ei tyydy vain kuvaamaan tai määrittelemään käsitteitä, vaan hän rakentaa koko ajan analyttisiä yhteyksiä eri ulottuuksiin ja tasoille. Tästä syystä, vaikka tämä luku on ollut työni teoreettiskäsitteellistä osaa, olen samalla tullut tehneeksi jo politiikan analyysiä. Jatkossa tämä analyysi konkretisoi, kun sovellan Kooimanin käsitteitä susipolitiikkaan.

4 SUSIPOLIITTISET TARINAT

4.1 Sisältöjä etsimässä

Kaksi ensimmäistä starttia – Sisällönanalyysi ja teemoittelu

Aineistonanalyysiprosessini on sujunut yhtä hyvin kuin useimmilla muillakin tutkijoilla; useiden yritysten ja erehdysten kautta. Usein nämä erehdykset jätetään kuvaamatta ja lukijalle esitetään vain se lopullinen versio, mikä saakin asiat sitten näyttämään helpolta. Itse olen kokenut nuo erehdykset siinä määrin merkittäviksi, että käytän niitä osana aineiston analyysiäni myös tässä lopullisessa raportissa. Niistä on syntynyt tutkimustuloksia, joiden kautta olen päätenyt aina seuraavaan vaihtoehtoon. Kaiken kaikkiaan tein kolme erilaista starttia haastatteluaineistoni analyysissä.

Ensimmäinen startti perustui ideaan, jonka olin kehittänyt hyvin varhaisessa vaiheessa jatko-opintojani. Haastattelin eri toimijaryhmiä susipolitiikassa ja lähtöoletuksena oli, että nämä eri toimijat tulkitsevat ja painottavat eri tavoin kestävän kehityksen ulottuvuuksia. Suunnittelin kestävän kehityksen taulukosta (taulukko 4), sisällönanalyttistä välinettä omalle aineistolleni. Kestävän kehityksen käsitteelle olisi näin ollen tullut teoreettisen roolin lisäksi myös aineistonanalyttinen rooli tutkimuksessani. Kuinkas sitten kävikään? Yritin koodata aineistoani tuon taulukon mukaisesti. Jokaiselle ulottuvuudelle oma värikoodi ja ei kun värjäämään. Ei mennyt kauan, kun huomasin tämän mahdottomaksi. Aineistossani oli paljon lauseita, jotka olisin joutunut värjäämään viidellä eri värillä. Eri ulottuvuuksien sisällöllinen määrittely ja myös eri ulottuvuuksien välisten yhteyksien hahmottaminen tuntui mahdottomalta. Runsaiden päällekkäisyyksien vuoksi en voinut todeta mitään muuta, kuin että eri ulottuvuudet määrittyvät voimakkaassa vuorovaikutuksessa suhteessa toisiinsa ja että yhteyksiä on. Erityisesti tämä ilmiö korostui paikallisen väestön haastatteluissa, joissa puhe koostui pitkälti susipoliittisen arjen kokemuksista. Toisaalta luonnontieteellistä tutkimusta edustavan haastateltavan puheesta oli mahdotonta etsiä yhteyksiä eri ulottuvuuksien välille, koska puhe pitäytyi ekologisissa ja tieteellisissä seikoissa. Susipolitiikan muita ulottuvuuksia ei juuri pohdittu.

Kun selvisin masennuksestani hienon ideani petettyä, lähdin pohtimaan ongelmaa. Totesin törmänneeni todellisuuden ja teorian väliseen eroon. Kestävän kehitykseni taulukko ja kaikki muut yritykset määritellä kestävää kehitystä eri ulottuvuuksiin ovat teoriaa. Todellisuudessa nämä eri ulottuvuudet eivät ole irrallisia toisistaan. Pystyn siis erottamaan aineistostani nuo eri ulottuvuudet teoreettisella tasolla, mutta sen jälkeen, kun ne on pilkottu, niitä ei voi palauttaa takaisin aineistoon. Todellisuus ei vain taivu teoreettisiin mallinnuksiin.

Olin voinut kuitenkin jatkaa eri ulottuvuuksien sisällöllistä määrittelyä. Tämä olisi tarkoittanut yksityiskohtaista tarkastelua. Tähän olisi saattanut löytyä menetelmällinen ratkaisu, jos olisin koodannut aineistoni jollain ohjelmalla, jolla olisi ollut mahdollista tehdä kvantitatiivista laskelmointia. Esimerkiksi Charles (2001) on tutkinut kestävän kehityksen ulottuvuuksia laatimalla kullekin ulottuvuudelle oman indikaattorilistansa. Hänen mukaansa myös yhteiskunnallisia ulottuvuuksista voi laatia indikaattoreita, joilla kestävyuden tilaa voidaan tutkia ja mitata. Hän toteaa kuitenkin, että tällaisessa tutkimuksessa on useita käytännöllisiä hankaluuksia. Myös Kates ym. (2005) pitävät kestävän kehityksen indikaattoreiden kehittämistä ja mittaamista yhtenä lähestymistapana kestävän kehityksen tutkimiseen. En kuitenkaan vienyt työtäni tuohon suuntaan. Ymmärsin, että en olisi sitä kautta löytänyt niitä vastauksia, joita olin hakemassa. Uskoin edelleen, että on mahdollista tuottaa sellaista aineiston analyysiä, jossa todellisuus on selkeämmin

esillä, kuin numeerisissa taulukoissa. Tämänsuuntainen lähestymistapa olisi myös kääntänyt teorian ja empirian suhteen työssäni käännteiseksi. Olisin ajautunut käyttämään aineistoani kehittääkseni kestävä kehityksen käsitettä sen sijaan, että aineiston analysointi kestävä kehityksen käsitteen avulla olisi ollut ensisijainen tehtävä. Indikaattorilistojen rakentaminen olisi myös etäännyttänyt minut alkuperäisestä ideastani, laajan kokonaiskuvan hahmottamisesta.

Luovuin siis ajatuksesta, että kestävä kehityksen käsitteen avulla analysoisin aineistoani sisällöllisesti. Sen sijaan kestävä kehityksen käsite korostuu työssäni taustateorianä, yleisenä viitekehityksenä. Olen kuitenkin edellä luonut joitain yhteyksiä kestävä kehityksen eri ulottuvuuksien määrittelyjen ja aineistoni välille varmistaukseni siitä, että tieteellisessä kirjallisuudessa tarjotut yleiset määritelmät ovat soveltuvia myös susipoliittiseen esimerkkiin. Työni lopussa palaan kestävä kehityksen käsitteeseen kun yhdistän tutkimustuloksiani yhteiskunnallisen kestävyuden yleisempään viitekehitykseen. Luovuttuani kestävä kehityksen käsitteestä aineiston analyysivälineenä, etsin haastatteluaineistolleni toisenlaista lähestymistapaa.

Seuraava yritykseni perustui vanhoihin oppeihin. Päätin kokeilla tuttua ja turvallista teemoittelua ilman sen enempiä yrityksiä yhdistää tarkempaa teoriaa jo aineiston analyysivaiheeseen. Vapaana teoreettisista näkökulmistani etsin litteraatioista tekemieni muistiinpanojen avulla ne eri teemat, jotka haastatteluissa ovat tulleet esille. Toki tulkintojani ohjasi politiikan tutkimuksellinen lähestymistapa. Etsin sellaisia teemoja, jotka olivat susipoliittikalle merkityksellisiä. Seuraavalla sivulla oleva taulukko on yksi esimerkki teemoittelustani. Taulukossa on kuvattu aihe ja se, kuinka useassa haastattelussa mainittu teema oli esillä.

Taulukoinnin yhtenä menetelmällisenä ongelmana oli se, että eri haastateltavaryhmät eivät ole yhtä suuria. Siitä syystä taulukossa 5 tekemäni erilaisten teemojen esiintymistiheyksien tulkinta olisi johtanut herkästi vinoutumiin ja ylitulkintoihin. Kokeilin myös muotoilla yläteemoja yhdistellen sellaisia teemoja, jotka tuntuivat olevan yhteydessä toisiinsa. Teemojen nimeäminen ja yläkategorioiden tekeminen tuntui jokseenkin vaikealta ja keinotekoiselta. Tuntui, että pienillä painopisteen muutoksilla, olisin voinut siirtää rukeja taulukon solusta toiseen. Tai olisin voinut yhdistellä eri kategorioita jopa niin, että lopulta olisin päätenyt yhteen isoon kategoriaan, eli en yhtään mihinkään. Esimerkiksi *poliittinen toimintakulttuuri* -kategoria oli hyvin päällekkäinen *tieto ja epäluottamus* -kategorian kanssa. En tuntunut tälläkään tavalla pääsevän siihen, mihin oli pyrkimässä (vaikka en tässä vaiheessa vielä osannut pukea sanoiksi, mitä se olisi). Tämä aineiston analyysi tuotti myös numeerista tietoa, kuten kestävä kehityksen indikaattorilistojen käyttäminenkin olisi tuottanut. Kaipasin jotain laadullisempaa. Vaikka esille tulleet teemat toki ovat mielenkiintoisia, en kuitenkaan tällä menetelmällä pystynyt paljontaan sanomaan niistä merkityksistä, joita eri teemoihin liittyi.

Huomasin myös, että tällainen teemoittelu hävitti paljon informaatiota. Jäin ihmettelemään esimerkiksi, mistä syystä taulukkonni lokerot epäluottamus kohdassa jäivät niin tyhjiksi, kun aineistoa paljon luettuani olin vakuuttunut, että useisiin seikkoihin liittyy kysymys luottamuksesta. Pohdittuani asiaa, huomasin, että epäluottamus tai luottamus sanat eivät esiinny aineistossani kovinkaan usein. Sen sijaan tuo kysymys on esillä paljon hienovaraisemmin ”rivien välissä”. Esimerkiksi se, että haastateltava on kokenut, että nykyinen susipoliittikka rikkoo ihmisten perusoikeuksia, liittyy epäluottamukseen oikeusjärjestelmää kohtaan, vaikka haastateltava ei diskurssiivisesti sitä ilmaisekaan. Tieto kategoria on hyvin samantyyppinen. Vaikka siitä ei välttämättä kaikissa haastatteluissa suoraan puhuttu, puhuttiin kuitenkin asioista, jotka liittyivät olennaisesti siihen. Minun olisi pitänyt mennä paljon syvemmälle aineistoon ja tehdä paljon enemmän tulkintoja

TEEMA	TTI (1)	PV (6)	HALLINTO				JÄRJESTÖT		YHTEENSÄ
			VALTAK. (1)	ALUEELL. (3)	PAIKALL. (2)	LS (2)	MUU (3)		
Vastuu		x, x, x	x	x	x			x	8
Valta		x, x	x	x	x			x	6
(Epä)luottamus			x		x				2
Politiisen toiminnan tasot	x	x	x				x, x	x	7
Politiinen toimintakulttuuri (byrokraatia, osallisuus)		x, x, x, x	x	x, x, x	x, x		x, x	x	13
Paikallinen toiminta (harrasteet, elinkeino, arkitoiminta)		x, x, x, x, x, x		x, x	x		x	x, x	12
Ihminen-luontosuhde		x, x, x, x, x, x		x	x		x	x, x, x	12
Oikeudenmukaisuus		x, x, x, x, x, x		x	x				7
Tieto	x	x	x	x, x	x			x	7
Tunteet (hyvinvointi, asenteet, arvot)		x, x	x	x	x, x		x, x	x	8

Taulukko 5. Haastatteluaiaineiston teemoitteluraulukko

saadakseni todella kokonaiskuvan aiheeseen liittyvistä teemoista. Ilmiö saattaa osittain selittyä myös sillä, että osa haastateltavista on halunnut välttää syytelyä. Tällöin ei ole haluttu puhua tiedon puutteesta tai epäluottamuksesta, vaan asiaa on kierrelty ja ilmaistu muilla tavoin.

Taulukosta 5 voi kuitenkin tehdä muutaman mielenkiintoisen päätelmän, joita voi pitää luotettavina, koska ne säilyivät aina muuttumattomina siirtelyistäni ja uudelleen teemoittelustani huolimatta. Taulukosta on nähtävissä, että ihmisen luontosuhde, oikeudenmukaisuus ja paikallinen toiminta ovat teemoja jotka ovat vahvasti esillä kaikissa paikallisen tason haastatteluissa, niiden ”volyymi” tässä ryhmässä on suuri. Kiinnitin huomiota myös *tunteet* -kategorian pienuuteen. Tämä kategoria oli selkeästi erotettavissa toisista, ja sen koko (tai volyymi) ei vaihdellut riippuen teemoittelun tavasta. Susikeskustelua on pidetty tunteikkaana, mutta omassa aineistossani tunteita on hillitty. Myös paikallisen väestön haastatteluissa tunteisiin viittaaminen oli vähäistä, eli juuri siinä ryhmässä, jonka on oletettu suhtautuvan tunteikkaammin. Viittaukset pelkoihin esimerkiksi olivat hyvin vähäisiä. Nyt on huomattava kuitenkin, että tutkin puhetta tunteista, en tunnetiloja. Haastateltavalla on voinut olla voimakkaitakin tuntemuksia asioihin liittyen, enkä noista voi sanoa sen enempää, koska ne eivät ole olleet tutkimukseni kohteena. Sen sijaan voin sanoa aineistoni perusteella, että tunteista ei ole haluttu useinkaan puhua eikä tunteita ole haluttu esittää perusteeksi, kun olen kysynyt esimerkiksi: Mikä on mielestäsi susipoliittinen ongelma? Tämä voi osittain johtua siitä, että suurin osa haastateltavistani on miehiä. Mutta tämä kertoo myös siitä, että tunnepitoinen keskustelu ja susikysymyksen ”tyhjentäminen” esimerkiksi pelkokeskusteluksi on katsottu ongelmaksi sinänsä. Huoli koiran tai kotieläimen menettämisestä on toki osaltaan pelkokysymys, mutta ilmiö ei tyhjenny pelkästään pelkokysymykseksi. Myös kärjistävät tulkinnat peloista tuntuvat ärsyttävän joitain haastateltavia. Vaikka seuraava haastateltava toteaa, että susitilanteeseen liittyy pelkojakin, niin hän silti kokee pelkokysymyksen korostamisen syyllistävänä.

”Että joillain tavalla syyllistetään jotenkin täällä asuvia. Siitä, että tuota, kun työ ette osaa elää niiden kanssa. Että työ pelkääte niitä. Ja syyllistetään sitten näitä ihmisiä, että työ olette hysteerisiä tai työ ette osaa elää niitten kanssa. Se on niinku, mikä minua... posket punottaa, kun joutuu keskustelemaan näistä.” (KH)

Narratiivianalyysi³

Lopulta päädyin tekemään haastatteluaineistosta narratiivianalyysin. Eräs työtoverini tutustutti minut Emery Roen (1994) kirjaan, jossa kuvailtiin sellaista narratiivianalyysitapaa, joka soveltuu vaikeiden ja monimutkaisten poliittisten ilmiöiden tutkimiseen. Tuossa narratiivianalyysissä kuvattiin myös meta-tasoa, joka muistutti jotenkin Jan Kooiman ajatuksia meta-tasosta. Päätin kokeilla, löytyisikö tällä tavoin jotain. Ennen kuin perustelen, miksi tämä analyysitapa tuotti parempia tuloksia aineistoni analyysiin kuin aiemmat kokeiluni, kerron hieman narratiivitutkimuksen taustoista.

Narratiivianalyysi tarkoittaa tarinallista aineiston analyysitapaa. Narratiivinen tutkimustapa on yleistynyt Suomessa 1990-luvulta lähtien, mutta se ei ole selkeärajainen tutkimusote, vaan osa laajempaa diskurssiivista lähestymistapaa (Riessman 1993; Alasuutari 2001, 121–135). Narratiivianalyysillä voidaan tarkoittaa aineiston analyysitapaa, aineis-

³ Seuraavat narratiivianalyysiä käsittelevät luvut perustuvat aiemmin Maaseudun Uusi Aika -lehdessä julkaistuun artikkeliini ”Susipoliittikka eri toimijaryhmien tarinoissa” (Ratamäki 2008).

ton keruutapaa, tutkimuksen kohdetta tai vaikka yleisempää, koko tutkimusta luonnehtivaa, lähestymistapaa (Heikkinen 2000; 2001). Narratiivisen eli tarinallisen tutkimuksen yhtenä kriteerinä voidaan pitää juonellisuutta; juoni tekee tarinan (Kujala 2007). Yleisesti tehdään jako narratiivien tutkimisen ja narratiivisen tutkimuksen välillä. Edellisessä tarkastelun kohteena on olemassa oleva tarina. Jälkimmäisessä tuotetaan tarinoita erilaisten aineistojen pohjalta. Tällöin aineisto ei välttämättä ole itsessään tarinan muodossa. Kuitenkin on mahdollista myös tutkia narratiiveja narratiivisesti, jolloin aineisto on kerronnallinen ja huomio kiinnitetään tarinan sisältöön. (Heikkinen 2000; 2001; Vuokila-Oikonen 2002, 40.) Omassa tutkimuksessani olen lähestynyt haastatteluista ja niistä tehtyjä litteraatioita tarinoina ja tarkastellut näitä tarinoita narratiivisesti.

Narratiivinen analyysi mahdollistaa kirjallisen aineiston kokonaisvaltaisen tulkinnan. Esimerkiksi aiemmin kokeilemani luokittelut tuottivat pilkotumpaa ja yksityiskohtaisempaa kuvausta aineistostani. Narratiivianalyysiä sen sijaan voisi kuvata kaarimaiseksi otteeksi aineiston kuvaukseen ja analyysiin. Tällainen ote mahdollistaa yleiskuvan tuottamisen ja samalla myös mahdollistaa kuvailevamman eli laadullisemman otteen aineiston analyysiin. Koska aineiston analyysini tavoitteena oli vertailla eri toimijoiden näkemyksiä, tällainen yleisemmän tason ja kokonaiskuvan hahmottava lähestymistapa osoittautui paremmaksi vaihtoehdoksi kuin aineiston pilkkominen pienempiin yksityiskohtiin. Tällä tavoin asioiden väliset suhteet yhden toimijaryhmän tarinan sisällä, mutta myös eri toimijaryhmien väliset näkemyserot tulevat paremmin esille ja analysoitavaksi.

Samalla kun aineiston kuvaaminen yleisellä tasolla auttaa hahmottamaan kokonaisuutta ja erilaisten tarinoiden välisiä suhteita, on asialla myös kääntöpuolensa. Yleisen tason tarkastelussa häviää lukuisia mielenkiintoisia yksityiskohtia. Myös monet harmaansävyt eri tarinoiden välillä voivat hävitä näkyvistä ja lopputulos saattaa vaikuttaa mustavalkoisemmalta kuin miltä aineiston yksityiskohtaisempi tarkastelu näyttäisi. Tätä puutetta osittain paikkaa aikaisempien analyysiyrittysten kuvaus, mutta myös aineiston runsas sitaattien käyttö läpi työn. Myös narratiivien esittelyn yhteydessä tuon esille aineistosta otteita kytkeäkseni narratiivin sitä kuvaavaan esimerkkiin. Lisäksi työni ei pitäydy vain näiden yleistävien narratiivien analyysissä. Jo taustaosiossa monet susipoliittiset yksityiskohdat pääsivät esille ja myöhemmin susipoliittisten prosessien kuvaus täydentää sisällöllistä narratiivianalyysiäni.

Yleistävän otteen lisäksi narratiivista analyysiä on kritisoitu sen subjektiivisuudesta. Tarinan muodostaja tuottaa itse tarinan omasta näkökulmastaan ja toisen tason tulkinnan tarinaan tekee aineiston analysoija. Näin tarinan kytköksen ”todellisuuteen” on sanottu hämärtyvän. Tämän kritiikin taustalla on käsitys tiedon realistisuudesta. (Tervo 2008, 61–82.) Eri toimijat ovat olleet läsnä kokemassa ja seuraamassa ainakin osittain samoja tapahtumia ja tapahtumakulkuja susipoliitikassa. Noista tapahtumakuluista eri toimijoilla on kuitenkin erilaisia käsityksiä ja tulkintoja. Näitä erilaisia käsityksiä analysoin tässä työssä tarinoiden muodossa. Erilaiset tarinat ovat osoitus toimijoiden erilaisista tavoista jäsentää susipoliittista todellisuutta. Jäsenitys- ja tarinanmuodostusvaiheessa tehdään valintoja siitä, mikä on merkityksellistä ja mitä asioista halutaan korostaa (Riessman 1993). Jokainen tarinoitsija tuo myös tarinaan omat tulkintansa, näkemyksensä ja arvostuksensa ja teoriansa asioiden kulusta. Tällainen erilaisten tulkintojen tekeminen on tyypillinen yhteiskunnallinen ilmiö ja osoitus siitä, kuinka ymmärryksemme ja tietomme asioista ja ilmiöistä on sosiaalisesti rakentunutta (Berger ja Luckmann 1981; Tervo 2008, 61–82). Narratiivinen tutkimus mahdollistaa näiden erilaisten ymmärrysten esiintuomisen ja niiden välisen arvioinnin. Analyysin tavoitteena (tässä tutkimuksessa) ei ole arvioida, mikä tarinoista on tosi. Sen sijaan kaikki tarinat ovat tosia kertojilleen. Toisin sanoen tässä tutkimuksessa tarinoiden subjektiivinen luonne ei ole metodologinen ongelma. Tutki-

mukseni kohteena on susipolitiikan ristiriitaisuus. Ristiriitaisuus ei synny tarkemmin ajateltuna siitä, mitä reaalisesti on tapahtunut, vaan juuri niistä eri tulkinnoista, joita noista tapahtumista on luotu. Eri tarinat ja niiden perustelut ovat juuri sitä susipoliittista todellisuutta, jota tässä työssä tutkin. Tarkastelun tarkoituksena ei siis niinkään ole perehtyä noiden tarinoiden ja niitä edeltävien tapahtumien välisiin kytköksiin eikä näiden kytkösten ”totuudenmukaisuuden tarkastaminen”. Sen sijaan lähtökohtana on, että eri toimijat tuottavat erilaisia tarinoita ja näiden tarinoiden ja niiden välisten ristiriitojen tuottama jännite luo tutkittavana olevan ilmiön.

Narratiivisia lähestymistapoja on useita erilaisia. Itse tutustuin ensin Emery Roen (1994) kuvaamaan narratiiviseen politiikan analyysiin (Narrative Policy Analysis). Myöhemmin perehdyin yleisemmin narratiivisiin lähestymistapoihin. Roen narratiivianalyysi on peruslähtökohdiltaan samansuuntainen kuin edellä kuvatut yleiset narratiivisen lähestymistavan lähtökohdat. Roenkin analyysissä rakennetaan tarinoita tai tarkastellaan aineistoa tarinan muodossa juonen muodostuksen avulla. Roen tarjoamaan analyysitapaan kuitenkin liittyy myös joitain erityispiirteitä. Roe on suunnitellut analyysitapansa hankalien poliittisten tilanteiden analyysiin. Tässä analyysissä ei tyydytä vain kuvaamaan erilaisia tarinoita, vaan lähtökohta on päämääräorientoitunut. Roe asettaa tavoitteeksi eri tarinoiden vertailun ja niiden avulla tehtävän ongelman ratkaisun. Roen muotoileman narratiivianalyysin tavoitteena on pohtia, kuinka keskenään ristiriitaiset tarinat voisivat olla paremmin yhteen sovitettavissa. Eri tarinoiden ”puhdistaminen” ja yhteen tarinaan päätyminen ei voi olla yhteiskunnallisen toiminnan tavoitteena, koska eri näkemykset ja niiden muotoileminen ja tulkitseminen eri tavoin kuuluu olennaisesti demokraattiseen yhteiskuntaan ja sosiaalisen toimintaan (Raitio 2008b). Eri tarinoiden muotoileminen on usein tavoitteellista poliittista toimintaa ja yhteiskunnallisten asioiden suunnitteluun kuuluu olennaisesti erilaisten tulkintojen välinen keskustelu ja niiden yhteensovittaminen.

Roen (1994) lähtökohtana on, että monet poliittiset tilanteet ovat tulleet niin epävarmoiksi, kompleksisiksi ja polarisoiduiksi, ettei niistä synny yhteisymmärrystä. Tällöin tutkittavaksi jäävät ainoastaan erilaiset tarinat, joiden avulla ilmiön puolesta tai sitä vastaan pyritään argumentoimaan ja joiden avulla halutaan selvittää tuota epävarmuutta, kompleksisuutta ja polarisaatiota. Narratiivinen politiikan analyysi haastaa tutkijan hyväksymään ja sietämään mielipiteiden moninaisuutta ja konfliktisuutta sen sijaan, että epävarmuutta pyrittäisiin vähentämään pitäytymällä niiden seikkojen tutkimiseen, jotka ovat stabiileja, varmoja ja yksinkertaisia tai pyrkimällä yksinkertaistamaan monimutkaisia ilmiöitä.

Tämä jälkimmäinen vaihtoehto on usein turvallisempi ja helpompi, myös looginen, koska, kuten Roekin (1994) toteaa, kompleksisuus ja polarisaatio lisäävät ilmiön epävarmuutta ja yritykset vähentää epävarmuutta usein johtavat ilmiön kompleksisuuden lisääntymiseen. Syntyy siis kierre, josta on vaikea irrottautua. Kuitenkin Roe kehottaa näiden ristiriitaisuuksien ja epävarmuuksien analysoimiseen, koska niissä piilee usein varsinainen ongelma. Näiden ristiriitaisuuksien tutkimisen välttäminen estää tutkijaa ja politiikan tekijöitä näkemästä isoja (varsinaisia) ongelmia. Roe siis haastaa tutkijan menemään pidemmälle, kuin vain kuvaamaan erilaisia tarinoita ja toteamaan, että näin todellisuus jäsentyy aineistossa. Roe näkee eri tarinoiden muodostamisen poliittisena toimintana ja vaikuttamisen keinona. Tällöin näitä tarinoita ja niiden muodostamisen prosesseja voidaan tutkia politiikan tutkimuksen keinoin.

Tärkeä erityispiirre Roen (1994) tarjoamassa narratiivisessa politiikan analyysissä on pyrkimys sellaisten metanarratiivien etsimiseen, jotka ovat helpommin mukautettavissa toimintapolitiikkaan. Metanarratiivin etsiminen ei tarkoita konseksuksen rakentamista,

koska usein eri tarinat ovat niin ristiriitaisia, ettei yhtä yhteistä näkemystä pystytä muodostamaan. Metanarratiivi ei myöskään tarkoita eri tarinoiden välillä valitsemista. Metanarratiivi on tapa jäsenellä tilannetta toisella tasolla. Sen avulla haetaan uutta näkökulmaa vallitsevaan tilanteeseen sallien eri tarinoiden rinnakkainen olemassaolo. Käytännössä metanarratiivia etsitään analysoimalla eri tarinoiden yhdistäviä tai erottavia tekijöitä.

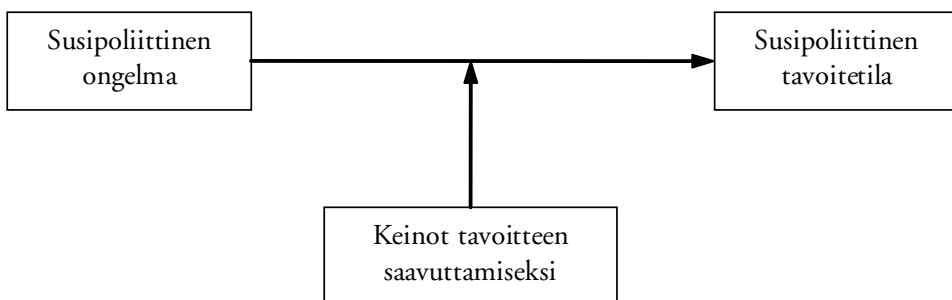
Roen (1994) mukaan metanarratiivin löytäminen on sitä tärkeämpää, mitä enemmän osallistujia poliittisessa keskustelussa on. Lähestymistapa soveltuu siis parhaiten monimutkaisten ja ristiriitaisen poliittisten tilanteiden analysointiin. Monimutkaisuus ja ristiriitaisuus voivat johtua useista eri seikoista. Syitä voivat olla esimerkiksi tieteellisen tiedon epävarmuus ja asioiden arvosidonnaisuus. Narratiivinen politiikan analyysi ei takaa metanarratiivin löytymistä tai ainakaan sellaisen metanarratiivin löytymistä, jonka avulla tilanteet olisivat ratkaistavissa, mutta metanarratiivin etsiminen ja mahdollinen löytäminen ainakin tuottavat parempaa ymmärrystä poliittisesta tilanteesta ja voivat avata siihen uusia näkökulmia. Narratiivinen politiikan analyysi etenee seuraavien vaiheiden kautta:

- Hallitsevien tarinoiden (tai tarinan) tunnistaminen/erottelu
- Vastakkaisten narratiivien tunnistaminen/erottelu
 - Nämä narratiivit voivat olla rakenteeltaan tarinan muodosta poikkeavia. Roe kuvaa niitä ei-tarinoiksi ja vastatarinoiksi. Ei-tarina voi olla esimerkiksi ympäröivä argumentaatio, jolla ei ole omaa alkua, keskiosaa tai loppua.
- Näiden narratiivien vertaileminen ja sitä kautta metanarratiivin etsintä
- Pohdiskelu, kuinka poliittinen tilanne voidaan metanarratiivin avulla muotoilla uudelleen

Omassa tutkimuksessani lähtökohta-ajatuksena on ollut, että haastateltavilla on susipoliittinen tarina kerrottavanaan. Näitä tarinoita olen tarkastellut narratiivisesti. Kaikki haastateltavat ovat henkilöitä, joilla on virkansa puolesta, omasta tahdosta tai olosuhteiden pakosta poliittinen rooli susikysymyksen suhteen. Haastattelurunko on laadittu siten, että sen avulla haastateltavalla on ollut mahdollisuus kertoa oma tarinansa. Haastattelukysymyksillä olen pyrkinyt selvittämään susipoliittikan ongelmia (tarinan lähtökohta), keinoja niiden selvittämiseksi (tarinan välikohta) ja lopullisia tavoitteita (tarinan loppu). Näin ollen olen pystynyt lähestymään haastatteluita ja niistä tehtyjä litteraatioita tarinoina. Mielenkiintoista on ollut havaita, että kaikkien haastateltavien puhe ei ole muodostunut tarinan rakenteen mukaisesti, vaikka haastattelurunko ja -tilanne antoivat siihen mahdollisuuden. Tarinan rakennetta en ole muodostanut aineistolähtöisesti, vaan olen antanut tutkimusongelmani ja teoreettisen viitekehysten tietoisesti vaikuttaa tarinan rakenteeseen. Koska tutkimukseni pyrkimyksenä on selvittää susipoliittikan ongelmallisuutta sen sisältöjen ja prosessien kautta, muodostin narratiivit kuvassa 14 olevan juonen mukaisesti: susipoliittikan ongelmat, ratkaisukeinot, tavoitetila.

Edellä kuvattu tarinan juoni on siis syntynyt työni tutkimusongelman rakentamisen myötä ja noudattelee sitä. Käytännössä narratiivianalyysin tekeminen aineistosta onnistui melko helposti. Se johtui siitä, että nyt olin löytänyt analyysitavan, joka oli linjassa työleni asettamien tavoitteiden kanssa. Kaarimainen ja kokonaiskuvaa hahmottava aineiston analyysi osui kohdalleen, koska koko tutkimusasettelu ja lähtökohta olivat myös senlaatuista. Lisäksi tässä vaiheessa minulle oli jo kertynyt paljon erilaisia mallinnuksia ja muihinpanoja aineistostani. Kävin alkuperäisen aineistoni ja siitä tekemäni muistiinpanot lävitse ja poimin vastauksia noihin tarinan eri osiin. Jotkut haastattelut olivat samankaltaisia keskenään, mutta erilaisia tarinoitakin alkoi muodostua. Näin pystyin tunnistamaan

eri tapoja hahmottaa ja rakentaa susipoliittista tarinaa. Narratiivianalyysin tekeminen on aineiston sisällöllistä jäsentämistä juonen rakenteen avulla. En tässäkin vaiheessa käyttänyt aineiston analysointiin tarkoitettuja atk-ohjelmia avukseni, vaan rakentelin tarinoita eri haastatteluista perinteisesti paperin, kynän ja tekstikäsittelyohjelman varassa.

Kuva 14. Susipoliittisen tarinan rakenne

Pystyin erottamaan aineistostani seitsemän erilaista tarinaa. Tarinoita etsiessäni en oletanut ehdottomasti, että jokaisella toimijaryhmällä olisi oma erilainen tarinansa, mutta kuten odottaa saattaa, näin kuitenkin oli. Hypoteesi siitä, että susipolitiikka on konfliktinen, koska eri toimijaryhmillä on erilaiset käsitykset susipolitiikan ongelmista, tavoitteista ja ratkaisukeinoista, tuli todistetuksi. Näin ollen eri tarinat tulevat yhdistetyksi jaotteluuni eri susipoliittisista toimijoista. Toisaalta tutkimukseni lähtökohtana on ollut juuri tämä eri toimijaryhmien näkökulmien erojen selvittäminen. Koska haastateltavat ovat ymmärtäneet tutkimukseni lähtökohdat eivätkä (paria paikallisen tason haastattelua lukuun ottamatta) ole olleet huolissaan anonymiteetin suhteen, en tuloksia esitellessäni onneksi joudu peittelemään tarinan ja toimijaryhmän välistä yhteyttä.

Kuvailenkin seuraavaksi löytämiäni tarinoita yhdistäen ne jaotteluuni eri susipoliittisista toimijoista. Aloitan tarinan kuvauksen suoralla sitaatilla haastatteluaineistosta. Sen jälkeen jaan tarinoiden osat seuraavalla tavalla: ongelman kuvaus, tavoitetilä ja keinot. Käyttämäni analyysitavan mukaisesti mielenkiintoni kohdistuu narratiivien sisällön lisäksi narratiivien rakenteeseen eli muotoon. Pohdin myös syitä sille, miksi kaikkien toimijoiden puhe ei muodostu lainkaan tarinan muotoon. Teen lyhyen yleiskuvauksen tarinan tyylistä ja kokonaisuudesta. Lisäksi pohdin kuvauksessa niitä ongelmakohtia, joita nimenomaiseen tarinaan liittyy. Näiden narratiivianalyysien avulla pyrin lopulta hahmottamaan ne elementit, jotka ovat yhdistäviä tai erottavia eri tarinoille. Tätä kautta etsin metanarratiivia.

4.2 Paikallisen väestön susipoliittiset tarinat

Paikallisen väestön joukosta löytyy kahdenlaisia tarinoita, joista toinen on selkeästi hallitsevampi. Tämä hallitsevampi tarina on myös koko susipoliittisen keskustelun vahvin tarina, johon muut ovat tavalla tai toisella reagoivia. Tämä on siis haastava tarina. Tämä on tarina, joka on saanut aikaan suomalaisen susipolitiikan. Ilman tätä haastetta ei olisi tarvetta susikysymysten politisoinnille.

i) Vakava, moniulotteinen paikallinen tarina:

”Kyllä miun nähäkseni Suomessa soppii tämä susikanta olemmaan ihan varmasti, mutta miksi se ei sovi olemmaan? Se on se kysymys. Siksi, että se on paikallisesti liian tihhee kerta kaikkiaan. Meitä ei kiinnosta mikään muu kuin se, että ihmiset sais olla turvassa, meidän tuotantoeläimet sais olla turvassa, meidän harrastuseläimet sais olla turvassa, ja se ei siedä sitä ylitihheetä susikantaa. Siinä on elinkeino ensimmäisenä, sit siellä on harrastustoiminta erikseen sit siellä on kanssakäymiset kaikki, kyllä se on yhtä ja sammaa nippua ja se johtaa, ja on johtanu, siihen, että yhtään päivää et voi ellää, ettet ota huomion sitä, että on suurpedot ympärillä. Okei ne saa olla ympärillä, mutta tietty kohtuus, heinäntekojärki.” (PV3)

Ongelman kuvaus: Susitilanne on riistäytynyt käsistä, eikä kellään ole siihen otetta. Susivahingot ovat sietämättömällä tasolla. Maaseudun toimintakyky (elinkeinot, harrastukset ja arki) on uhattuna. Tilanne on saatava hallintaan.

Tavoitetila: Hallinta.

Keinot: Tarvitaan konkreettisia ruohonjuuritason toimia, tarvitaan strategia, suunnitelma ja toimintavaltuuksia näiden toteuttamiseksi.

Kuvausta: Tämä tarina on hyvin moniulotteinen ja vakavasävyinen. Puhujat haluavat argumentoida näkemyksiensä puolesta vahvasti ja perusteellisesti. Susipoliittinen toimintakenttä hahmotetaan hyvin laajana ja kantaa otetaan konkreettisten käytännön ongelmien lisäksi suhteessa muihin toimijoihin ja EU-politiikkaan. Puhe liikkuu arjen tasolta horisontaalisesti ja vertikaalisesti eri suuntiin. Asioiden ja politiikan tasojen yhteyksiä halutaan selittää, mutta niiden tarkastelu lähtee vahvasti omasta näkökulmasta. Tämän puheen ongelmakohtaksi ei tulekaan tarinan yksipuolisuus sinänsä, vaan ymmärtämättömyys susipoliittikan kansallisen ja kansainvälisen tason realiteeteista, esimerkiksi suden uhanalaisuusmäärittelyjen perusteista. Parempia keskusteluyhteyksiä hallintoon ja tutkijoihin perätään. Puhe on hyvin konkreettista. Vaikka se on vakavasävyistä ja taustalla on usein koskettavia ja vaikeita kokemuksia, tunteita tai eksplisiittistä arvokeskustelua ei juuri esiinny. Ongelmia käsitellään mieluummin käytännöllisesti kuin tunnetasolla. Susikysymyksestä ei tehdä myöskään persoonakysymystä. Susiongelmaa ei nähdä yksilötasolla tuotettuna (psykologisena) ilmiönä, vaan yleisenä maaseudun ongelmana, jonka juuret ovat valtakunnan ja kansainvälisen tason politiikassa.

Tästä tarinasta on olemassa maltillisen version lisäksi radikaalimpi versio. Radikaalissa versiossa susiongelmaa pidetään erittäin vakavana ja ihmisten perusoikeuksia rikkovana. Oikeuksien ottamista omiin käsiin pidetään ainoana mahdollisuutena ja oikeutettuna. Maltillisemmassa versiossa halutaan korostaa suden oikeutta olemassaoloon ja sen kuuluuutta suomalaisen luontoon. Kuitenkin katsotaan, että susi on levittäytynyt uhkaavalla tavalla ihmisen reviirille, ja tasapaino ihmisen ja luonnon välillä on häiriintynyt. Maltillinen tarina on useammin kerrottu kuin radikaali tarina.

Radikaalimpi tarina...

”Ei täällä ole enää kunnioitusta näitä metsästyslakeja kohtaan, jos herrat eivät osoita kunnioitusta näitä ihmisiä ja niiden perustuslaillisia oikeuksia kohtaan. Mutta tiedän metsästäjien, muiden kanssa, minkä ollaan keskusteltu niin kyllä se alkaa se henki olla semmoinen, että tuota susien tulevaisuus saattaa olla vähän epävarma. Ellei tuolta ylemmältä taholta osoiteta kunnioitusta, niin ei meilläkään ole mitään velvollisuutta osoittaa mitään kunnioitusta näitä lakeja kohtaan. Ihan semmoset terveiset voi viedä sinne.” (PV5)

ii) Hiljainen, kapea paikallinen tarina:

”... pitäisi pystyä suhteuttamaan ne metsässäkin olevat riskit esimerkiksi, että mitä kaikkea siellä on. Minä mieluummin lasken ne ruumiit ensin. Että jos joku tuttu on säikähtänyt, niin se ei vielä oikein riitä siihen kokonaisuuteen. Jos metsässäkin rupee laskemaan, että mitä siellä tapahtuu, niin siellähän ollaan niin paljon. Niin väkisin hän sinne semmonen kymmenen ihmistä mitä erilaisimmilla syillä sinne vuosittain jää. Eikä ole sellaista selvää näyttöä, että siellä olisi ihmisiä jäänyt susien kanssa niin kuitenkään...siinä ja siinä, onko kirjoitetussa historiassa, kun juttuja on niin niitä kun lukee niin niitähän on, meilläkin kotona on ollut niitä juttuja ihan riittävästi että...laumat on syönyt hautajaissaattueita. Mutta se ei enää ole oikein uskottavaa, kun sitä ajattelee vähän eri tavalla. Siellä esimerkiksi, jos ajattelee ihan normaalia metsästystapahtumaa, niin joka vuosi metsästysonnettomuuksissa keskimäärin kuolee yksi ihminen.” (MHY)

Ongelman kuvaus: Ei ole susipoliittista ongelmaa, paljon liioitellaan.

Tavoitetila: Hillitty realismi.

Keinot: Näköalojen laajentaminen, suhteuttaminen.

Kuvausta: Tämä tarina on hiljainen, koska sitä kerrotaan vain harvoin ja vielä harvemmin julkisesti. Tämä tarina ei esimerkiksi ole useinkaan esillä julkisissa keskustelutilaisuuksissa, joita eri puolella Suomea on järjestetty ja joihin olen tutkijana osallistunut. Olenkin törmännyt tähän tarinaan useammin siviilissä kuin työssäni. Nämä puhujat eivät ole halunneet tehdä tästä tarinasta vaihtoehtoa susipolitiikalle. Kapea se on siinä mielessä, että tässä puheessa ei yhdistetä susitilanteeseen liittyviä eri seikkoja toisiinsa läheskään niin monipuolisesti kuin hallitsevassa paikallisessa tarinassa. Puheen tuottajat eivät kuitenkaan ole ainoastaan henkilöitä, joilla ei olisi kokemuksia susista. Puhujat vain eivät koe susitilannetta ongelmalliseksi. Eroja edellisiin puhujiin tulee kuitenkin kun tarkastellaan arjen toimintaympäristöön liittyviä taustoja. Tämän puheen edustajien arjen toiminnot tai toimeentulo eivät ole niin voimakkaasti kytköksissä maahan tai maaseutuun eikä arvo maailma ole niin vahvasti kytköksissä maaseudun perinteisiin kuin ensimmäisen tarinan kertojien. Puheeseen liittyy paljon suhteuttavia näkökulmia. ”Susiongelmaa” verrataan liikenneonnettomuuksiin ja muihin arkeen vaikuttaviin vaaroihin. Myöskään lisääntyneitä kohtaamisia susien ja ihmisten välillä ei pidetä hälyttävänä. Yleistä puhetta (=hallinnoitava tarina) pidetään osittain liioiteltuna. Myös persoonaan liittyvät seikat nostetaan esille pohdittaessa susiongelmiin vakavuutta.

4.3 Hallinnon edustajien tarinat

iii) Poliittisen vastuunkantajan ympäröivä tarina (maa- ja metsätalousministeriö):

“Päämäärä on, että Suomessa on susia ja elinvoimainen kanta ja että periaatteessa se kanta on mahdollisimman leveällä. Suomen maassa varmasti löytyy sellaisia alueita, jossa susi voisi rauhanomaisesti elää niinku elinympäristöltään katsottuna. Jollakin alueella niitä pitäisi olla niin paljon, että sieltä lähtisi niitä myös jonnekin muualle. Ja näin ollen sen alueen tilanne on ongelma, koska taas ei voi minun mielestä velvoittaa jotakin yhteiskunnan osaa tai aluetta ylläpitämään puolen Suomen susikantaa sen takia, että Suomella on velvollisuus ylläpitää sitä, se on niin

ku kaksipiippuinen juttu. Se on mahdoton yhtälö ja se on suurin ongelma tässä asiassa. Meitä sitoo nää luontodirektiivit, lintudirektiivit, niinku ne jäsenmaita sidotaan näissä, halutaan tai ei, niin ne on pelisäännöt ja ne määrättyllä tavalla vaikeuttaa kyllä sitten tätä asiaa tai asian hoitamista ja varsinkin asian selvittämistä.” (MMM)

Ongelman kuvaus: Poliittinen toimintakulttuuri on mennyt mahdottomaksi, keskusteluyhteydet eivät ole toimivat.

Tavoitetila: Suojelua viisaan luonnon käytön avulla.

Keinot: Julkinen suunnittelu ainoa esillä oleva keino. Muutoin keinoista, joilla tavoitteeseen päästään, ei ole tunnistettavissa olevaa visiota, kädet ovat sidotut, asiat menevät painollaan.

Kuvausta: Tämä haastattelu tuntui kaikkein vaikeimmalta tehdä ja tulkita. Käsitellyt asiat eivät edenneet tarinan muodossa, vaan kaikkien asioiden eteen tuntui rakentuvan esteitä tai umpikujia (vrt. Roen kuvaama ei-tarina ja ympäripyöreä argumentaatio). Toisin sanoen ongelmien ratkaisuksi ei tuntunut olevan olemassa selkeää strategiaa. Tämä kuvaakin tämän tarinan rakennetta. asiat eivät etene, vaan palautuvat aina samaan lähtökohtaan, jolloin syntyy tunne, että mitään ei ole tehtävissä. Tämä on haastateltavan kuvauksen mukaan myös kokemus oman työn tekemisestä. Esimerkki: Susia on oltava, eli niiden on levittädyttävä uusille alueille. Tämä ei onnistu, jos jossakin ei ole tihentymää. Levittäytymisen on tapahduttava luonnollisesti. Yhteiskunnallisesti tämä on haastavaa, koska kukaan ei ole vastaanottavainen susille. Eli ekologiisiin päämääriin perustuvat suunnitelmat ja tavoitteet törmäävät yhteiskunnallisiin ongelmiin, mutta näille ongelmille ei esitetä ratkaisukeinoja. Pikemminkin ongelmien syy ja siitä johtuen myös ratkaisuvollisuus kohdistetaan muihin toimijoihin. Susipolitiikan juonellisuus katkeaa siis tarinan keskivaiheille, ongelmien ratkaisuun.

iv) Sivustaseuraajan irrallinen tarina (ympäristöhallinto):

”Että tavallaan ne on kauhean pieniä (susivahingot) verrattuna siihen, mitä jotkut hirvet aiheuttaa metsälle tai hirvikolarit tai muut. Että siinä on pakko olla niinku tämmöiset historialliset syyt. Että siinä kanavoituu joitakin asioita, jotka eivät ole vielä välttämättä sillä lailla pois. Siinä on joku sellainen historiallinen perintö joka tulee. Ja ihan erilainen kuin karhussa, karhun suhteen. Karhu taas mä näen sen niin, että sitä halutaan metsästä niin siinä on joku tietty kunnioitus. Mutta susi on edelleen sellainen luikku.” (YM)

”Se on nimenomaan se tiedon puute, joka on semmonen.” (YM)

”Sitten toinen asia on se, että hyväksytäänkö me ne tunnetilat ja ongelmat riippumatta siitä, mistä nämä johtuu. Me ei lähdetäkään selvittämään, onko se relevanttia vai ei relevanttia. Vaan otetaan se kokemus vastaan ja lähdetään hakemaan niitä ratkaisuja.” (YM)

Ongelman kuvaus: Kulttuurihistorian synnyttämä ilmiö, joka aktualisoitui EU-politiikan aikana. Susipolitiikka on kanava tai väylä muille ongelmille. Ei siis varsinaista susiongelmaa, vain ”kokemuksellinen” ongelma.

Tavoitetila: Harmonia.

Keinot: Kuunnellaan, osallistetaan, vuorovaikutus, verkottuminen, tiedon tuottaminen, väärän tiedon korjaaminen.

Kuvausta: Tässä tarinassa on paljon ulkopuolisen ihmetelijän tarinaa. Suhde paikallisiin ongelmiin on toisaalta ymmärtäväinen, mutta toisaalta kriittinen. Tässä tarinassa on yhtymäkohtia hiljaiseen, kapeaan paikalliseen tarinaan. Susiongelmia pidetään osittain liioiteltuina ja kokemuksellisina, ei todennäköisyyksiin tai todellisuuteen perustuvina. Susikysymyksen kautta kanavoituu paljon asioita, joilla ei ole suden kanssa mitään tekemistä, esimerkiksi EU-kritiikkiä. Paikallisen väestön osallistaminen nähdään tärkeäksi poliittiseksi toimenpiteeksi, mutta osallistamisen muodoiksi tarjotaan lähinnä kuuntelemaan ja ymmärryksen tarjontaa. Tietokäsitys on hyvin ”faktuaalinen”, toisin sanoen on erotettavissa oikea ja väärä tieto. Väärän tiedon korjaamisella pyritään harmonisempaan susikäsitukseen.

v) väliportaana voimattomien osallistujien rajattu tarina (kunta, riistanhoitopiiri):

”Siis tämä on kokonaisuutena iso ongelmakenttä. Ei tässä tällä hetkellä muuta olekaan kuin ongelmia. Elikkä se, että meidän pitäisi tota sopeuttaa tällainen tilanne, mikä meillä on niin siihen, mikä on tilanne koko Euroopassa, niin se on se, mikä ei onnistu mitenkään. Elikkä sieltähän tämä lähtee liikkeelle. Elikkä se, että meillä on tavoitteet valtakunnallisesti lisätä kantaa edelleen – kasvattaa siis – mutta millään keinolla ei pystytä puuttumaan siihen, miten se kanta jakaantuu alueellisesti. Tämä on nyt se ongelma. Toisaalta meillä on tilanne, että meillä on vahva susikanta alueellisesti. Elikkä ei varmaan, jos tarkastelualueeksi rajataan Pohjois-Karjala tai Itä-Suomi niin, niin ei tarvitse miettiä sitä, onko se suotuisalla suojelun tasolla alueellisesti. Mutta sitten kun aina laajennetaan koko valtakuntaan, niin tämä väljähtyy tämä asia siihen, ja sitten tulee näitä kannanottoja, että se olisi edelleen uhanalainen laji. Toisaalta kun aatellaan EU:n pykälä. Nämä on teknisiä pykälä, ei niillä ole mitään tekemistä sen kanssa, että mikä meidän susikanta on. Elikkä en minä usko, että nämä pykälät väljenee, vaikka susikanta meillä kaksinkertaistuisi. Todennäköisesti EU:n suhtautuminen ei muutu miksikään. Sillä on hyvin löyhä yhteys tänne biologisen kannan kehitykseen. Mutta kyllähän nyt tuolla maakunnassa niin ihmiset melkein huutaa apua. Ne haluaa jotakin konkreettista yhteiskunnan tarjoavan kun ne tietää, että tällainen vaara ja uhka on olemassa. Vahinkoja tulee.” (RHP)

Ongelman kuvaus: Systeemi on epäoikeudenmukainen, ongelmankärsijät eivät saa tukea, ei ennustettavuutta tai johdonmukaisuutta, ei konkreettisia keinoja auttamiseen, paikallisen tiedon ja kokemuksen irrallisuus muusta (hallinnollisesta ja tieteellisestä) tiedosta.

Tavoitetila: Hallinta.

Keinot: Parempi ja tiiviimpi yhteistyö, konkreettisia keinoja, selkeämpi ja yhdenmukaisempi poliittinen linja.

Kuvausta: Tässä tarinassa puhuvat ihmiset, jotka seuraavat läheltä paikallisen väestön ongelmia. He hoitavat konkreettisia hallinnollisia tehtäviä ja suhtautuvat sympaattisesti paikalliseen väestöön. Toisaalta he tuntevat myös ylemmän hallinnontason realiteetit ja kokevat olevansa voimattomia ja välikäden asemassa. Käytännön hallinnollisiin ongelmiin he joutuvat usein itse soveltamaan ja keksimään ratkaisukeinoja. Valtakunnan tai kansainvälisen tason rakenteisiin tai toimintatapoihin he eivät koe voivansa vaikuttaa, vaikka näkevätkin niissä ongelmia. Susitilannetta he pitävät hankalana kokonaisuutena, johon ei löydy helppoja ratkaisuja. Tämä tarina pysyttelee pitkälti oman työn- ja toimenkuvan tarkastelussa.

4.4 Järjestöjen edustajat

Haastattelin useita eri järjestöjen edustajia, mutta vain luonnonsuojelijaryhmillä oli oma, muista poikkeava tarina. Muiden järjestöjen edustajien tarinat nivoutuivat yhteen paikallisen väestön tarinoiden tai väliportaan hallinnon tarinoiden kanssa. Tämä luonnonsuojelijaryhmän tarina on hallitsevalle paikallisentason tarinalle haastavin tarina. Toisaalta tässä tarinassa on yhtymäkohtia ympäristöhallinnon ulkopuoliseen tarinaan ja paikallisen väestön hiljaiseen tarinaan.

vi) Luonnonsuojelijaryhmän ohut, vajaa tarina (Luonto-Liiton Susiryhmä):

”Suden suojelu on niin kauhean monimutkaista, kun pitäisi samalla harrastaa tietynlaista sosiaalityötä ja tarjota uusia elinkeinoja, vaikuttaa muihin ongelmiin, jotka ei oikeastaan liity suteen mitenkään, vaan ne sitten heijastuu siihen helppoon kohteeseen, mitä voi vihata.” (LS1)

”Niinku sillon jotenkin on sitä mieltä, että niitä lupia saisi enemmän tai, että niitä saisi kohdentaa vapaammin, niin se ei pitkällä tähtäimellä tunnu kestävältä. Se voi tietysti vähentää ongelmia. Jos susia on vähempi. Ja se voi antaa semmosen olon, että voi itse vaikuttaa niihin ongelmiin. Sillä tavalla, että vähennetään niitä susia tai, että on joku mahdollisuus yrittää ennaltaehkäistä. Mutta jotenkin mä en näe sitä semmoisena asiana. Mun mielestä se pitäisi yrittää ratkaista se jollakin toisella tavalla, mutta mikä se sitten on.” (LS2)

Ongelman kuvaus: Sietokyky sutta kohtaan olematon. Poliittisten tekojen seurauksia ei ole pohdittu → tilanne ei hallinnassa.

Tavoitetila: Kestävä susikanta.

Keinot: Homma haltuun Suomessa, konkreettisia toimia, tiedon tuottoa.

Kuvausta: Tämä tarina on ohut ja vajaa siinä mielessä, että siinä ei keskustella monipuolisesti tai -tasoisesti varsinaisen susiongelman syistä. Susiongelmaa luonnehditaan sosiaalisiksi, mutta asian moniulotteinen tarkastelu tai kytkeytyminen konkretiaan jää ohueksi. Näiden sosiaalisten ongelmien ratkaisuun ei osata ottaa kantaa. Susi on uhanalainen eläin ja ongelmat on vain otettava vastaan. Puhe painottuu ideointiin ongelmien ennaltaehkäisystä, ongelmien jälkeiseen tilaan ja ongelmiin asennoitumiseen. Susipolitiikan pohdintaa ei tehdä eri toimijaryhmien kokonaisuuden tai ongelman eri ulottuvuuksien kokonaisuuden kautta. Puhe sisältää selkeitä parannusehdotuksia, mutta näiden kytkeytyminen susipolitiikan kokonaishallintaan on ohutta.

4.5 Institutionalisoitunut tiedontuottaja

vii) Tiedontuottajainstituution ei-poliittinen, pistemäinen tarina (RKTL):

”Mä nään tän RKTL: roolin hyvin puhtaasti ja mä haluan sen myöskin olevan sitä, että se on tämmönen puhtaasti tiedontuottajaorganisaatio, että me ei tähän sitten tähän yhteiskunnalliseen keskusteluun sinänsä eli arvokysymyksiin ja petopolitiikkaan puututa ollenkaan.” (TT)

”Toisaalta ilves vaikuttaa kuten ahmakin semmosilta suurpedoilta, joihin ei siinä määrin liity konflikteja ihmisten kanssa, ei pelkoja eikä muutakaan konflikteja, että on aika ymmärrettävää, että on nähty sitten meillä suomalaisessa yhteiskunnassa, että ensimmäiset kohdelajit tutkimuksessa tulis olla susi ja karhu.” (TT)

Ongelman kuvaus: Ei ota kantaa politiikkaan, ekologinen ongelma: susikanta ei kestäväällä tasolla, alueellinen jakautuminen ei tasainen.

Tavoitetila: Ei visiota poliittisesta tavoitteesta. Omat tavoitteet: mielenkiintoista ekologista tutkimusta.

Keinot: Seuranta, tutkimus.

Kuvausta: Tällä haastateltavalla ei ole omaa susipoliittista tarinaa. Hän ei muodosta kokonaisnäkemyistä syistä ja seurauksista tai keinoista, vaan ottaa irrallisesti kantaa esitettyihin kysymyksiin. Puhe liikkuu ekologisissa näkökulmissa ja vain hajanaisesti tarkastellaan ekologisen ulottuvuuden yhteyksiä muihin ulottuvuuksiin. Tarkastelu on siis pistemäinen. Haastateltava ei näe itseään tai edustamaansa tahoja poliittisena toimijana, vaan tiedon tuottajana. Tiedon tuottamisen poliittisuuteen ei oteta suoraan kantaa. Kuitenkin todetaan, että valtionhallinto ja kansainvälinen hallinto sanelevat pitkälti, mitkä ovat tiedontuottamisen tarpeet ja että heidän tuottamaansa tietoa käytetään yhteiskunnallisten ja poliittisten ongelmien ratkaisemiseen.

4.6 Metanarratiivi – ”Oikea” tieto sudesta

Käsitellessäni ja analysoidessani eri toimijaryhmien haastatteluja olen törmännyt erilaisiin käsityksiin todellisuudesta. Tämä tulee esille myös edellä kuvatuista narratiiveista ja sitaateista. Hallitseva paikallisen väestön tarina on sidoksissa omaan arkeen maaseudulla ja suden asemaa suhteessa ihmiseen ja yhteiskuntaan arvioidaan siitä näkökulmasta. Sudesta tulee ”arjessa vaikuttava toimija”. Poliittista vastuuta kantava hallinnon edustaja kytkee suden aseman arvioinnin lainsäädäntöön ja kansainvälisiin poliittisiin sopimuksiin. Sudesta tulee ”poliittisen hallinnan kohde”. Väliportaan hallinnosta käsin on mahdollista hahmottaa sekä paikallisen että hallinnollisen tason todellisuus. Susi näyttäytyy ”arjen ja hallinnon välisenä kiistakapulana”. Luonnonsuojelunäkökulmaa korostavat toimijat tarkastelevat sutta suhteuttaen sen muihin yhteiskunnallisiin turvallisuutta koskeviin ilmiöihin. Sudesta tai susiongelma tulee ”ylikorostettu kulttuurinen ilmiö”. Institutionalisoituneen tiedon tuottajan edustaja kytkee suden luonnontieteellisiin kysymyksenasetteluihin. Sudesta tulee ”mielenkiintoinen luonnontieteellisen tutkimuksen kohde”.

Näillä eri lähestymistavoilla on myös erilainen tiedollinen viitekehys. Tunnistettavissa olevia tiedon lähteitä ovat arkikokemukset, käytäntö, hallinnolliset sopimukset, päätökset ja suunnitelmat, kulttuuri ja tiede. Nämä eri tiedonlähteet korostuvat eri toimijoilla. Erimielisyyttä ja epäluottamusta syntyy, kun oikean ja luotettavan tiedon lähde pyritään arvioimaan. Yhdeksi yhteiseksi ongelmaksi susipoliitikassa analyysini perusteella tarttuu näin ollen erimielisyys tai ymmärtämättömyys eri tiedon lajeista. Metanarratiivi kytkeytyy teemaan: tieto ja sen suhteellisuus. Metanarratiivin voi muotoilla seuraavalla tavalla: *Susipoliitiikan yhteiskunnallinen hallinta on vaikeaa, koska eri toimijat arvioivat susipoliitiikan ongelmien syitä, tavoitteita ja keinoja erilaisten tiedollisten lähteiden perusteella ja koska käsitykset näiden eri tiedollisten lähteiden merkityksestä, asemasta ja luotettavuudesta poikkeavat toisistaan.* Toinen toistaan vastakkain asetettuja susi- ja tietokäsityksiä on syytä tarkastella kriittisesti. Mitä esimerkiksi on ”väärä tieto” sudesta? Liittyykö se jotenkin suden aiheuttamiin tunnetiloihin, kulttuurisiin käsityksiin sudesta tai susien ai-

heuttamista vahingoista tehtyihin tulkintoihin? Kuinka nämä voivat olla ”väärää”, kun ne ovat susipolitiikan ydinkysymyksiä, joista kaikki haastateltavani ovat halunneet puhua kukin omalla tavallaan? Eri tarinat sinänsä ovat loogisia ja hyvin perusteltuja, mutta ne eivät ole keskenään yhteensopivia. Yhteensopimattomuuden vuoksi vastakkaisia tarinoita pidetään väärinä ja epäluotettavina. Nieminen (1994, 119–124) kuvaa tällaista tilannetta vertautumattoman rationaalisuuden ongelmaksi. Oheisessa taulukossa (taulukko 6) olen kuvannut löytämäni tarinoiden suhdetta tietoon sudesta ja susipolitiikasta. Seuraavissa luvuissa kuvaan tarkemmin taulukossa esiteltyjä eri toimijaryhmien tietokäsitysten eroja, mutta pohdin myös mahdollisuuksia yhdistäviin näkökulmiin.

Taulukko 6. Eri tarinoiden suhde suteen ja susipolitiikkaan sekä niistä olemassa olevaan tietoon

Tarina	Oman susikäsitteksen ja susipolitiikan lähtökohdat	Yleisen susikäsitteksen ja susipolitiikan luonnehdinta	Havainnot tietokäsityksestä	
i (hallitseva tarina)	Käytäntö, ihmisen ja luonnon välinen vuorovaikutus ja tasapaino	Muilla ulkopuolinen, irrallinen käsitys sudesta	Kokemuksellinen tieto ei (valitettavasti) ole poliittisesti legitimiä	Arkirealismi, pragmatismi, instrumentalismi
ii, iv, vi (hiljainen paikallinen tarina, sivusta seuraavan hallinnon tarina, luonnonsuojelijaryhmän tarina)	Ekologinen, luonto, susi lajina	Kulttuurin tuottamaa, persoonakysymys	On olemassa oikeaa ja väärää tietoa	Kriittinen realismi, instrumentalismi
v (väliportaan tarina)	Luonto, tasapaino, vuorovaikutus	Ihmisillä erilaisia käsityksiä erilaisista lähtökohdista	Tieto on problemaattinen seikka	Kontekstuaalisuus
iii (vastuunkantajan tarina)	Hallinnollinen	Ihmisillä erilaisia käsityksiä erilaisista lähtökohdista	On luotettavaa ja epäluotettavaa tietoa	Tieteellinen ja kriittinen realismi
vii (tiedontuottajan tarina)	Ekologinen, tieteellinen	Ei ota kantaa	Tieteellinen tieto on oma tiedon lajinsa	Tieteellinen realismi

Tieteellisen tiedon tuottaja haluaa erottautua kulttuurisista käsityksistä ja lähestyä tiedon tuottamista vain luonnontieteellisin kriteerein. Hän ei kiellä muita tiedonlajeja, mutta ei halua ottaa niihin kantaa. Hänen edustamansa tiedon laji on objektiivista, tieteelliseen realismiin pyrkivää. Luonnontieteellisten menetelmien ja teorioiden kulttuurisidonnaisuutta ei juurikaan tulla pohtineeksi. Toisessa ääripäässä paikallisen väestön hallitsevassa tarinassa korostuu arkirealismi, kokemuksellisuus ja pragmaattisuus eli käytännöllisyys. Näille kahdelle realismia edustavalle vaihtoehdolle vahvana vastakohtana on tulkinta, jonka mukaan susikäsitketykset ovat kulttuurisesti tuotettuja ja persoonakohtaisia. Yhteiskuntatieteilijänä näen tässä kohdin realismin ja konstruktionismin vastakkainasettelun. Konstruktionistinen tiedonkäsitys korostaa kulttuurisesti opittujen käsitysten merkitystä reaalisten ja konkreettisten havaintojen sijaan.

Ei kokemuksellisuuteen perustuvissa tarinoissa (ii, iv ja vi) konstruktionistista tietokäsitystä pidetäen ymmärrettävänä, mutta toisaalta siihen kohdistetaan väärän tiedon leima. Oikean tiedon levittämistä pidetään merkittävänä poliittisena ohjauksena ja yhtenä ratkaisuna susiongelmiin. Myös poliittisen vastuunkantajan näkökulmasta susitiedon monimuotoisuus näyttyy epäluottamusta herättävänä; tämäkin taho perää luotettavaa tietoa. Luotettava tieto näissä tapauksissa tarkoittaa objektiivista tieteellisesti todistettua luonnontieteellistä tietoa. Väliportaan hallinnon tarinoissa korostuu toisaalta käsitys sudesta luontokappaleena, mutta toisaalta myös suhde ihmiseen ja ihmistoimintaan. Väliportaan asemasta voi hahmottaa sekä (luonnon)tieteellisen että käytännön kokemuksiin perustuvan realismin ja toisaalta tunnustetaan myös tiedon konstruktiivinen, sosiaalinen ja tilannesidonnainen luonne.

Realismin ja konstruktionismin välistä eroa kuvataan usein ulkoisen maailman ja siitä tehtyjen tulkintojen tai merkitysten väliseksi jännitteeksi. Mihin tieto sudesta perustuu, suuteen itseensä biologisena olentona vai kulttuurihistoriallisesti tuotettuihin käsityksiin? Miten tietoon vaikuttavat yhteiskunnalliset seikat kuten lainsäädäntö tai elinkeinorakenne? Kuinka yksilön oma persoona tai kokemukset vaikuttavat? Mikä on näiden kaikkien elementtien välinen suhde? (ks. kuva 2 tässä työssä) Mikä on konstruktionistisen ja realistisen tiedon käsityksen suhde aineistossani? Yhteenvetona voi sanoa, että konstruktionistinen, kulttuurisidonnainen tieto saa lähes kaikilta osapuolilta väärän tiedon leiman. Vain väliportaan hallinnon edustajat eivät väitä tiedon konstruoitunutta olemusta vääräksi, vaan näkevät sen pikemminkin välttämättömänä ja luonnollisena.

Paine kulttuurisesti värittyneen ”väärän” tiedon leimasta kohdistuu erityisesti paikalliseen väestöön, joka ehkä siitä syystä haluaakin peittää tällaisen tiedon olemassaoloa korostamalla arkirealismia ja pragmatismia eli pitämällä puheensa käytännössä ja konkreettisissa tapahtumissa. ”Oikea tieto” perustuu realismiin. Kuitenkin erimielisyyttä on siitä, tuottaako arkikokemukseen vai tieteeseen perustuva realismi tätä ”oikeaa tietoa”. Realistisen tiedon lähde on erilainen eri ryhmillä. Arjen kokemuksellisuuteen perustuvalla tiedolla ei ole poliittista relevanssia, koska sen monimuotoisuus ja ”tarkistamattomuus” saa sen näyttymään epäluotettavalta. Tästä päädytään tilanteeseen, jossa luonnontieteellinen tieteellisesti tuotettu tieto on ainoa tiedon laji, jolla voidaan politiikassa operoida. Muut tiedonlajit ovat epäluotettavia, virheellisiä tai niitä ei tunnusteta.

Arkirealismiin ja tieteellisen realismin lisäksi on tunnustettavissa kriittinen realismi. Kriittistä realismia voi pitää lähestymistapana, jossa konstruktionismin ja tieteellisen realismin välille rakennetaan yhteyttä (ks. Jokinen ja Konttinen 2004; Kumpula ja Määttä 2002; Poutanen 2005). Kriittisen realismin mukaan on mahdollista tutkia maailmaa tieteellisesti ja realistisesti, mutta samaan aikaan voidaan hyväksyä se, että tietomme maailmasta on aina puutteellista ja siksi siinä on varaa tulkinnoille ja arvosidonnaisuuksille (ks. esim. Niiniluoto 1990, 62–64). Realismia ja konstruktionismia yhdistävien pohdin-

tojen mukaan sosiaaliset prosessit vaikuttavat käsityksiimme todellisuudesta ja mahdollisuuksiimme *tietää* siitä jotain, mutta toisaalta toimintaamme rajoittavat tietyt fyysiset olosuhteet ja käytännölliset rajoitteet. Tämä tieteellinen keskustelu on osittain syntynyt vastaavanlaisista havainnoista, joita olen omassa tutkimuksessani tehnyt. Tutkimukseni perusteella voi todeta, että eri susipoliittiset toimijaryhmät kamppailevat realismin eri variaatioiden ja tiedon sosiaalisen luonteen asettamien haasteiden kanssa. Susipolitiikan ydinkysymyksenä näyttäisi olevan eri tiedonlajien yhteentörmäys ja toisaalta näyttää siltä, että vastausta haetaan riippumattomasta ”puhtaasta” tiedosta.

Vaikka luotettavimpana ja varmimpana tietona pidetään tieteelliseen realismiin perustuvaa tietoa, samaan aikaan erityisesti paikallinen väestö perää myös arkirealismia. Toisaalta eri toimijaryhmät ovat havainneet, että tieto on myös arvosidonnaista. Koska kuitenkin arvosidonnaisuus on yhtä kuin epäluotettavuus, on poliittisessa päätöksenteossa varmintä turvautua tieteelliseen realismiin. Tämä on tyyppillistä ympäristökiistoissa, jossa luonnontieteellä on ollut dominoiva rooli (ks. esim. Peuhkuri 2004). Tieto on ”puhdasta” ja luotettavaa, kun se on toimijaryhmästä riippumaton, arvovapaata ja ”irralista”. Kumpula ja Määttä (2002) luonnehtivat luonnontieteellistä tietoa hyväksikäyttävää toimintaa objektiiviseksi ja reduktionistiseksi siinä mielessä, että sen avulla pyritään palauttamaan yhteiskunnalliset ja kulttuuriset ilmiöt luontoon, josta voidaan tuottaa tieteellisesti objektiivista tietoa. Ongelmaksi muodostuu kuitenkin se, että yhteiskunnalliset ja kulttuuriset ongelmat pitävät sisällään myös muita elementtejä kuin suoraan luontoon palautettavia mitattavissa olevia seikkoja. Jokinen (2004, 51) luonnehtii luonnonvarojen käytön hallintaa koskevassa tutkimuksessaan samantapaisesti luonnon ”puhdistamista”. Kun luonto puhdistetaan siihen kytkeytyvistä sosiokulttuurisista piirteistä, se näyttää vahvemmin hallittavissa olevalta. Samalla kuitenkin menetetään kosketus vallitseviin olosuhteisiin ja yhteiskunnallisiin prosesseihin, jotka kuitenkin väistämättä ovat osa tuota luontoa, sen käyttöä ja hallintaa. Lisäksi Jokinen toteaa, että toimija, joka on käytännössä kytköksissä tuohon luontoon ja siihen liittyviin sosiokulttuurisiin dynaamisiin prosesseihin tulee tällaisessa puhdistusprosessissa merkitykseltään mitätöidyksi.

Sen lisäksi, että yhteiskunnalliset ilmiöt eivät ole redusoitavissa takaisin luontoon tai mitattavissa on huomattava, että luonnontieteellisenkin tutkimuksen tekoa ja kysymysten määrittelyä ohjaavat yhteiskunnalliset intressit ja tavoitteenasettelut (Peuhkuri 2004, 203–204, 208). Luonnonsuojelua edustava haastateltava toteaa tiedon kulun monimutkaisuudesta:

”RKTL on siellä vähän sivussa. Mua vähän häiritsee se, että totta kai sen pitää olla sillä lailla sivussa, että se tuottaa tietoa, mutta miten sitä tuotettua tietoa käytetään hyväksi, niin mä en ole täysin vakuuttunut, että se menee esimerkiksi ministeriöön ihan sillä volyyymillä läpi. Tai että sitten toisaalta sieltä tulisi tavallaan takaisin päin alemmalle tasolle mitään sovellutuksia, mitkä voitaisiin tehdä näiden tietojen perusteella. Ja tota siinä tuntuu olevan aika omituisia tällaisia tiedonkulun katkoksia – vai onko ne vaan tämmöstä täysin käsittämätöntä poliittista kuviointia” (LS1)

Susipolitiikassakaan eri toimijaryhmät eivät ole samaa mieltä ”faktoista”. Viimeistään tiedon tulkitsemisen vaiheessa eri toimijaryhmät tuovat tiedolliseen prosessiin omat näkökulmansa, tavoitteensa ja arvonsa. Kaikki tiedontuottaminen, -tulkinta ja -käyttö on läpikotaisin yhteiskunnallista ja arvosidonnaista eikä mikään tieto ole täysin irralista yhteiskunnallisista arvoista tai tavoitteista. Emme pääse eroon tiedon sosiaalisesta ja arvosidonnaisesta luonteesta turvautumalla tieteelliseen realismiin. Juuri tämä on susipolitiikan

ydinkysymys, johon tulisi puuttua. Vain tätä tiedollista problematiikkaa käsittelemällä voidaan tarttua susipolitiikan käytänteisiin ja eri toimijaryhmien välisten ristiriitojen hallintaan. Puhtaan tiedon ihanteellisuuden tavoittelu on tästä näkökulmasta katsottuna ongelmallista, koska tiedon ”irralisuuden” vaatimus luo esteitä ristiriitaisuuksien käsittelemiselle. Susipolitiikan ratkaisu ei voi olla puhtaan oikean tiedon tavoittelemisessa, koska sellaista ei ole olemassa ja susipoliittinen ongelma muodostuu juuri eri tiedonlajien yhteentörmäyksestä. Ratkaisua täytyy siis etsiä niiden tiedonlajien käsittelemisestä. Vain tämä yhteiskunnallinen tieto ja sen käsittely yhdistettynä luonnontieteelliseen tietoon ja näiden molempien kautta määriteltäviin tavoitteisiin voi tuottaa kestäviä tuloksia. Poliittisena haasteena on, kuinka myös muut kuin tieteelliseen realismiin perustuvat tiedonlajit voisivat tulla poliittisesti hyödynnettäviksi, kuinka tulisi suhtautua tiedon konstruktivistiseen luonteeseen ja kuinka sitä voitaisiin poliittisesti käsitellä.

4.7 Käytännön esimerkkejä – Hyödyntämätöntä tietovarantoa ja toiminnan halua

Tiedon eri lajien merkityksen ongelmallisuus oli selkeästi eri haastateltavia yhdessä askarruttava kysymys. Lisäksi aineistosta on löydettävissä kaksi muuta yhteistä tekijää, jotka myös kytkeytyvät tietoon. Ne ovat toimijuus ja rooli. Toimijuuden ydinkysymys on, kuka saa toimia poliittisesti, miten, suhteessa kehen ja keiden kanssa. ”Oikealla tiedolla” on vahva yhteys tähän toimimisen oikeuteen. Peuhkuri (2004, 201) tunnistaa tutkimuksessaan myös tämän tiedon ja toimimisen oikeuden välisen suhteen. Kysymys toimijuudesta on selkeästi yhteydessä kysymyksen roolista. Toimijoiden roolin hahmottumattomuus tuntuu vaivaavan susipoliittista keskustelua. Omasta roolista saattaa olla epävarmuutta ja toisaalta toisten toimijoiden rooli saattaa olla hahmottumaton tai väärin perustein arvioitu. Nämä ongelmat tuottavat vaikeuksia hahmottaa pelisääntöjä. Tämä ongelmakokonaisuus hankaloittaa myös tuon yleisemmän ongelman, tiedon tuottamisen ongelman, ratkaisemista. Seuraavaksi kuvaan muutamia esimerkkejä näistä ongelmista.

Useissa haastatteluissa oli konkreettisesti havaittavissa se, että haastateltavalla oli ideoita ja toteuttamistoiveita, joille ei löytynyt kuulijaa tai toteuttamiskanavaa. Erityisesti nämä liittyivät konkreettiseen tiedonhankintaan tai ongelmien ennaltaehkäisyyn. Ideat ja ajatukset saattoivat olla vielä keskeneräisiä juuri siitä syystä, että niiden kehittämiseen ja testaamiseen ei ole ollut mahdollisuutta. Hyvin vahvasti paikallinen väestö myös koki, että heillä on tarkkaa, mutta hyödyntämätöntä tietoa susien liikkeistä ja toimista omalla alueellaan. Paikallista väestöä syytetään erityisesti luonnonsuojelijataholta susien lukumäärien liioittelemisesta. Ikuinen kiista susien lukumäärästä tuntuu turhautavalta, koska kaikkia tiedonlähteitä ei selvästikään hyödynnetä eikä tietoa tuoteta yhdessä eri toimijoiden kanssa. Siitäkin huolimatta, että juuri paikallinen väestö, erityisesti suurpetoyhdistymiset, toimittavat tietoaan (havaintoja suurpetojen määristä) tieteelliselle tutkimukselle. Tiedonkulku, käsittely ja tulkintaprosessit ovat vaiheita, joissa syntyy erimielisyyksiä ja harhoja. Tässä on paljon parantamisen varaa ja jo olemassa olevaa hyödyntämätöntä tiedollista pääomaa ja osaamista.

Paikallisen väestön joukosta syytetään luonnonsuojelijoita usein siitä, että he eivät tarjoa ratkaisuja ja keinoja omien tavoitteidensa saavuttamiseksi. Samalla naureskellaan esimerkiksi Luonto-Liiton järjestämille susihiihdoille. Kritiikki on hieman väärin kohdistunutta. Siinä ei oteta huomioon, että Luonto-Liitto on kansalaisjärjestö, jonka toiminta on suurelta osin vapaaehtoistoimintaa. On toki niin, että tämä järjestö ei pysty ratkomaan niitä ongelmia, joista se itse huomauttaa, mutta kansalaisjärjestöllä ei ole resursseja sellaiseen toimintaan. Susiryhmän edustajan sanoin:

”Mutta tällä hetkellä Susiryhmän rooli on muodostunut sellaiseksi räksyttäväksi koiraksi, joka sitten vaan huomauttaa siitä, että nyt on taas tehty jotain todella tyhmää. Että tota se rooli ei ole tällä hetkellä kauhean rakentava, mutta siihen ei ole Susiryhmän eväillä nyt mahdollisuuksia oikein puuttua. No, meiltä se vaatisi varmasti ainakin sitä, että ihan nuo taloudelliset resurssit kohentuisivat sen verran, että kaikki ei olisi aivan semmoisen vapaaehtoistyön varassa, koska jos ryhdytään tekemään säännöllistä yhteistyötä jollakin korkealla viranomaistasolla, niin se vaatii kyllä sitä, että joku tai joitakuuta on vastuussa. Se ei sitten enää olekaan mikään pikkupuuhaharrastus, jota tehdään iltaisin. Että tota resursseja tarvittas – no niitä tarvittaisiin lisää joka tapauksessa, koska Susiryhmä on nyt kasvanut siihen pisteeseen, että on innokkaita jäseniä, mutta sitten niinku näillä resursseilla toimintaa ei voida enää kasvattaa. Ja se on jossakin määrin turhauttavaa.” (LS1)

Vaikka kaikenkattavia ratkaisuehdotuksia ei olekaan ja ne ratkaisutoiminnot, joita on esitetty ja toteutettu, ovat pieniä asioita suurten ongelmien keskellä, tämä järjestö kuitenkin tekee konkreettisesti jotain; pienillä resursseilla ja vapaaehtoisesti. Tämä toiminta on usein aliarvostettua. Susihiihdot eivät ratkaise susiongelmiä, mutta ovat sinänsä arvokasta toimintaa lisätessään nuorten tietämystä ja kokemuksia luonnossa liikkumisesta. Toisaalta paikallisen väestön intresseissä on myös nuorten luontokokemusten ja harrastustoiminnan pitäminen aktiivisena. Tässä olisi myös yhteistyön tekemisen mahdollisuus. Tämä edellyttäisi molemmilta osapuolilta parempaa ymmärrystä ja ennakkoluulottomampaa suhtautumista toistensa luontosuhteesta, susikäsitäyksistä ja toimintansa tavoitteista. Susihiihtojen luonnehtiminen toiminnaksi, jolla luonnonsuojelijat osoittavat, kuinka luonnossa liikutaan ilman susipelkoa, taas näyttäytyy loukkaavalta paikallisen väestön keskuudessa. Paikallisen väestön näkökulmasta juuri heillä on kokemusta luonnon kanssa olemisesta ja yhteistoiminnasta.

”He voivat puhua ihan mitä puhuvat, mutta tuota, mutta tuota, totuus on tietysti se, että he puhuvat sillä suulla, mitä hyö...heillä ei ole kokemusta niinkun tämmösestä maalaiselämästä. Hyvin monellakaan luonnonsuojelijalla.” (PV4)

Susien olemassaolo ei sinänsä aiheuta pelkoja, vaan ongelmalliseksi tilanne menee vasta, kun sudet aiheuttavat vahinkoja:

”Mutta nyt on se tilanne se, että se rauhoittu se tilanne. Vahinkoja ei tapahtunut, tai ei ole nyt tapahtunut. Niin ei ...se ehkä niinku tasoittu se tilanne sillä tavalla ja kyllähän niin kuin viimekin syksynä – viime talvenakin – mehtäautotiellä ja tilojen pihapiirissä jälkiä oli. Mutta jos se ei aiheuta vahinkoja niin se saa olla. Että se tuo...se kärjisty siinä, kun niitä vahinkoja alkoi tapahtumaan, niin ihmisten pinnakin kiristyi. Että meidän on suojauduttava jollakin tavalla.” (KH)

”...että kautta aikojenhan niitä on ollut ja ne liikkuu ja, jos ja kun se on ollut sitä normaalia...että kyllähän niitä nytkin liikkuu, mutta kun ei vahinkoja tapahdu, niin ne saa olla. Niin pitkään kaikki on hyvin, kun ne jättää kotieläimet rauhaan, se on minun tunne tästä. Semmonen tunne niistä on tullut.” (KH)

Väärinkäsitykset ovat molemminpuolisia ja kertovat eri toimijaryhmän tavoitteiden ja roolin hahmottamattomuudesta. Järjestötoimintaa tulisi tarkastella järjestötoimintana, ei sen suuremmissa mittakaavassa.

Samanlainen ongelma liittyy luonnonsuojelijoiden organisoimien susiaitalkoiden järjestämiseen. Se on konkreettista ruohonjuuritason toimintaa. Vaikka sillä ei ratkaista susiongelmia kuin ehkä hyvin pienellä alueella, on se kuitenkin juuri sellaista konkreettista toimintaa, jota paikallinen väestö puheessaan perää. Tietokäsityksiä kuvaavassa taulukossani (taulukko 6) viittaan tähän sanalla instrumentalismi. Vaikka paikallisen väestön ja luonnonsuojelijoiden käsitykset luotettavan tiedon lähteestä ja luonteesta ovat toisistaan poikkeavat, molemmilla toimijaryhmillä on pyrkimys käytännöllisiin ratkaisuihin. Kuitenkin käytännön toimia arvioitaessa kansalaisjärjestöjen toiminta pitäisi suhteuttaa niihin raameihin, joihin se kuuluu. Muut toimijaryhmät tai suomalainen poliittinen kulttuuri eivät myöskään ole juuri edesauttaneet kansalaisjärjestöjen toiminnan tason edistämistä (valtion myöntämää tukea lukuun ottamatta). Luonnonsuojelijoihin kohdistuvassa kritiikissä ei useinkaan myös tunnusteta kansalaisjärjestöjen merkitystä yleensä poliittisena toimijana ja moniarvoisen keskustelun tuottajana yhteiskunnassa. Lisäksi on huomattava, että kansalaisjärjestöksi voivat organisoitua muutkin kuin luonnonsuojelijat. Paikallisen väestön viestit tulivat Pohjois-Karjalassa esille selkeämmin ja jäsentyneemmin sen jälkeen, kun he perustivat oman järjestönsä, Itä-Suomen Petoprojektin. Ennen tuota paikallinen puhe oli yksittäisten ihmisten varassa tai muiden, ei susiongelmaan liittyvien, järjestöjen kautta tulevaa. Toisin sanoen susipolitiikassa järjestökenttää dominoi kauan aikaa luonnonsuojeluryhmät. Monipuolisen ja demokraattisen kansalaistoiminnan vuoksi kansalaisjärjestötoiminnan tukeminen erilaisin yhteiskunnallisin toimin on kannattavaa.

Eri toimijaryhmien roolin hahmottumattomuus tai epärealistisiin suhteisiin asettamisen lisäksi erimielisyyttä syntyy poliittisesta toiminnasta ja sen oikeutuksesta. Tämä kysymys on jälleen kytköksissä tietoon. Esimerkiksi tiedottaminen Euroopan unionin komissiolle näyttäytyy ongelmallisena valtion hallinnon näkökulmasta, jos muut toimijaryhmät välittävät komissioon ”virheellistä” tai vajavaista tietoa. Yleisemminkin oikean tiedon omaaminen nähdään oikeutukseksi poliittiselle toimimiselle ja tiedottamiselle erityisesti Suomen rajojen ulkopuolelle. Toisaalta järjestöjen edustajien ja paikallisen väestön näkökulmasta oman näkemyksen välittäminen nähdään tärkeäksi poliittiseksi kansalaisen oikeudeksi. Loppujenlopuksi kuitenkin erilaisten näkemysten välittyminen kansallisen politiikan ulkopuolelle koetaan ongelmalliseksi ja on tulkittu eri toimijaryhmien näkökulmasta epäonnistumiseksi kansallisessa politiikassa. EU-hallinto onkin kaksinaisessa roolissa: toisaalta se nähdään poliittisten susiongelmien tuottajana, koska sen harjoittama luonnonsuojelupolitiikka ei tiukkuudessaan luo kansallista liikkumavaraa, toisaalta EU-hallinto nähdään mahdollisena susipoliittisten ongelmien ratkaisijana, jolta haetaan tukea omille käsityksille.

5 SUSIPOLIITTISET PROSESSIT MUUTOKSESSA – KANSALAISTOIMINTAA, JULKISHALLINNOLLISIA UUDISTUKSIA JA OIKEUSTOIMIA

5.1 Sisältöjen tutkimisesta prosessien tutkimiseen

Tämän työn luvussa 3.5 olen esitellyt Jan Kooimanin sosiopoliittisen hallinnan malliin liittyvää käsitteistöä. Toin esille muun muassa kuvien, toiminnan ja instrumenttien käsitteet. Kooimanin mukaan kuvien muodostus on olennainen osa poliittista toimintaa. Kuvien muodostus on toimijoiden tapa jäsentää ja pyrkiä vaikuttamaan politiikan sisältöihin ja prosesseihin. Kooiman muistuttaa siitä, että kuvilla on käyttöarvo, niiden mukaan ohjataan ja ohjaututaan poliittisesti. Tästä syystä kuvien ja niiden muodostamisprosessien tulisi olla mahdollisimman avoimia, koska valta on olennainen osa noita prosesseja. Edellä käsittelemäni susipoliittiset tarinat ovat osoituksia eri toimijoiden kuvanmuodostuksesta. Tekemäni narratiivianalyysi on yksi tapa tehdä näitä kuvia ja niiden taustoja näkyväksi. Kuvien muodostuksen narratiivinen analysointi on toteuttanut työssäni myös susipoliitiikan sisältöjen analysointia.

Seuraavissa luvuissa siirryn tarkastelemaan susipoliitiikan prosesseja ja käytän siinä analyysiapuna Kooimanin toiminnan ja instrumenttien käsitteitä. Tämä prosessien analysointi on käytännössä toteutunut hyvin samantyyppisesti kuin narratiivianalyysikin sillä erotuksella, että aineistoa ei nyt ole jäsennelty juonellisesti, vaan yksittäisten ilmiöiden tunnistamisen avulla. Olen käynyt aineistoni, haastattelut, mutta myös muistiinpanoni eri tilaisuuksista ja kokemuksistani läpi, ja jäsennellyt ne sisällöllisesti. Jäsentelyn työvälineenä olen käyttänyt Kooimanin käsitteistöä. Olen tunnistanut aineistostani erilaisia prosessikuvauksia ja niihin liittyvää ongelmapuhetta. Olen myös kohta kohdalta aineistoa lukien tunnistanut erilaisia mainintoja tai havaintoja instrumenteista, joita on käytetty tai joita toimijat haluaisivat käyttää. Tunnistamistyössä olen pitänyt mielessäni Kooimanin ajatuksen sosiopoliittisen hallinnan luonteesta, eli ottanut tarkasteluun muutkin kuin julkishallinnolliset prosessit ja välineet. Aineiston sisällöllinen läpikäynti ja tunnistamistehtävä ovat johtaneet erilaisiin tekstinpätkiin, joissa olen kuvaillut löydöksiäni. Tämän jälkeen olen yhdistellyt näitä eri havaintoja, jäsennellyt havaintoni ja muokannut niistä eheän analyysimäisen tekstin. Analyysiprosessini on kulkenut edestakaisin aineistolähtöisen yksityiskohtaisten ja tarkkojen muistiinpanojen, monimuotoisen, monimutkaisen ja monivaiheisen pohdiskelun sekä aineiston ja kirjallisuuden välisen vuoropuhelun välillä. Kirjoitustyössäni ja löydösteni analyysissä olen käynyt vahvaa vuoropuhelua Kooimanin teoksen, mutta myös muun teoreettisen kirjallisuuden kanssa. Kooimanin jäsentely on niin yleisluontoista, että se mahdollistaa aineiston kattavan ja monipuolisen tarkastelun. Koska Kooimanin jäsentely kuitenkin ohjaa voimakkaasti tätä osaa aineiston analyysistäni, sen kytkeminen muuhun tieteelliseen kirjallisuuteen on tutkimuksen tulosten validiuden kannalta tärkeää. Tämä kriittinen tarkastelu vahvistuu työni loppua kohden.

5.2 Tyytymättömyyttä vallitsevia prosesseja kohtaan

Susipoliittisia prosesseja voi kuvata vasta siitä vaiheesta lähtien kun susiaihe on politisoitunut. Aiemminkin ihminen on vaikuttanut susikantaan voimakkaasti, kuten työni alussa olen kuvannut. Poliittiseksi tilanteen kuitenkin tekee vasta se, kun erilaisia vaihtoehtoja ja arvoasetelmia nostetaan yhteiskunnallisesti esiin. Suden osalta Suomessa erilaisia vaihtoehtoja ihminen-susi-yhteiskunta suhteille alkoi tulla voimakkaammin esiin vasta 1960-luvulla, vaikka yksittäisiä puheenvuoroja ja yrityksiä suunnanmuutokselle tehtiinkin jo aiemmin. Tuolloin korostui ekologinen vaihtoehto. Susipoliitikka ottikin tuon suunnan ja susipoliitikasta tuli yhä voimakkaammin sudensuojelupoliitikkaa. Tämä suunnanmuutos on saanut paljon vaikutteita kansainvälisestä suojelupoliitikasta ja on samalla ajautunut voimakkaaseen vastarintaan paikallisempien näkökulmien ja huolien kanssa. Nykyisenä haasteena poliittisille prosesseille on näiden suojelutavoitteiden yhteensovittaminen muiden ilmenneiden haasteiden kanssa. Ongelmat ja konfliktit voi tulkita niin, että prosessit ja instrumentit eivät ole muuttuneet tavoitteiden tahdissa. Kuvat ovat muuttuneet nopeammin kuin toiminta ja instrumentit.

Aineistostani voi tunnistaa useita susipoliittisia prosesseja, joihin toimijaryhmät ovat tyytymättömiä. Tiedontuottamisen prosessi on yksi voimakkaimmin esille tuleva teema. Tämä johtuu siitä, että tieto on edellä tekemäni analyysin mukaisesti poliittisesti latautunut, ja siksi eri toimijaryhmillä on halu puuttua noihin prosesseihin. Tiedon varassa muuttuvat ja määrittävät susipoliittiset kuvat, sisällöt ja tavoitteet. Tiedollisissa prosesseissa ei olekaan kyse vain tiedon tuottamisesta, vaan siihen liittyy aina myös valtakysymyksiä. Kaikilla toimijaryhmillä on intressi tuottaa ja jakaa tietoa. Toisaalta tiedon poliittisen luonteen vuoksi tiedon tuottaminen haluttaisiin rajata jollekin ulkopuoliselle, puolueettomalle taholle. Ongelma on, että kukin toimijaryhmä kuitenkin pitää juuri omaa tietoaan puolueettomana ja toisten puolueellisena:

”Ja nyt on vielä tämä suomalainen Al-Qaida -järjestö käytännössä vielä. Sitten niin edesvastuuttomasti toimii...kirjelmöi semmoista tekstiä Brysseliin mikä... ..jos se perustuisi tosiasioihin ja olisi paikkansa pitävää, niin se olisi ihan suotavaa laittaa. Mutta tuollaista vääristelyä tietoa sinne laittaa niin... ..Se on aika raju ilmaisu. Mutta se kuvaa sitä, että pitäisi olla ihmisellä vastuu siitä millä keinoin informoidaan näitä päättäjiä. Siinä pitäisi kuitenkin olla hajuksi edes totuutta.” (RHY)

”Ratkaisuksi? ...Aloittaa nuorten ikäluokkien parista semmonen yllyttäminen sellaiseen asialliseen keskusteluun ja jakaa sellaista tietoa, mikä ei ole mitään mututietoa, vaan ihan todellista.” (LS1)

Suomessa suurpetojen kannanarviointiin käytetään useita eri menetelmiä ja aineistoja. Vapaaehtoisuuteen perustuva havainnointi on suomalainen erityispiirre.

”Meillähän on riistaeläinseurannoissa tällöinen perinne, että käytetään metsästäjien vapaaehtosta, vapaaehtoistyötä. Se on poikkeuksellista koko maailmassa, että sitä on näin voimakkaasti ja tehokkaasti ja kattavasti ollu löydettävissä. Jos katoetaan, miten susikantoja arvioidaan muualla Euroopassa, on kirjavia käytäntöjä, et meidän on yhdistelmä tätä havainnointia ja sitten radioseurantaa. Mutta havaintomateriaali on joka tapauksessa se meidän kanta-arvioiden tärkein peruste.” (TT)

Yhteistyö ei kuitenkaan aina suju hyvin. Vapaaehtoistyö ei tunnu palkitsevalta, koska palautetta ei tule riittävästi ja vuorovaikutus on puutteellista.

”Tämä on pikkuisen tökkinyt tämä, tämä havainnointijuttu. Siellä oli melkoisia motivaatiovaikeuksia takavuosina ja eikä ne ole poistunut edelleenkään täysin. Nyt on tämä ruohonjuuritaso, elikkäs nämä havainnoijat, niin kokeneet tämän toimintansa varsin turhauttavaksi kun ... vaikka nyt näitä havaintoja on tehty. Täällä on jo ilmeisesti päällekkäisyyksinä viivattu niitä yli. Niin tuota muun muassa minä olen erittäin voimakkaasti kritisoinut tätä järjestelmää, että tätä on kehitettävä ja sanoin sen tuollakin...vajaa vuosi sitten oltiin maa- ja metsätalousvaliokunnan kuultavana niin toin sen sielläkin ihan lyhentämättömänä esiin, että tämä on kesken tämä järjestelmä vielä. Ja tässä ei ole hyödynnetty sitä tietotaitoa ja potentiaalia, mikä kentällä on.” (RHY)

”...kaverit teki omin kustannuksin omalla ajallaan tätä työtä. Niin kuin tekevät edelleen. Sitten se ...sieltä ei juurikaan palautetta tullut juurikaan minkäänlaista. Sitten oli tämmöistä epävarmuutta näiden havaintojen perillemenosta.” (RHY)

Kehittämisen kohteita ovat erityisesti tiiviimpi yhteistyö ja yhteistyön vahvempi kytkeytyminen paikallisiin havaintoihin ja kokemuksiin.

”Minä esitin vuosi sitten siinä kriisipalaverissa, että minun mielestäni sitä voisi kehittää siten, että otettaisiin vuosittain kasaan tämä meidän havainnoijaverkosto. Ja kiihkottomasti ja asiallisesti pyrittäisiin kartoittamaan nämä pentuemäärät. Ilman mitään ylimää räisiä miinusteluja. Ihan reaaliaikainen tieto sieltä. Ja tuota...kukaan ei oikeastaan noteerannut tähän esitykseen. Esitin ihan samat tänä keväänä ja minä ihan perustelin, että nyt olisi ihan korkea aika oikeastaan hyödyntää tämä tietämys ja syventää tätä yhteistyötä.” (RHY)

”Jouduttiin uusimaan tätä havainnoijaverkostoa. Monta kymmentä prosenttia uusiutui tästä – elikkä ei ihan puolet siitä. Siellä kaverit yksinkertaisimmillaan niin löi rukkaset pöytään: ”Elikkä, jos jumalauta tämmöstä on tämä homma niin tehke kuka on keksinytkin tämän.”. Elikkä tämä motivaatiopuute meni niin pitkälle, että tuota tuollainen primitiivireaktio tuli heti kättelyssä siihen. Enkä ihmettele yhtään. Minusta se on ihan perusteltukin ratkaisu tavallaan.” (RHY)

Toinen tyytymättömyyden kohde on päivän poliittisten päätösten teko, erityisesti pyyntilupien myöntäminen ja korvauspäätösten teko. Kun susien aiheuttamat vahingot kasvoivat rajusti vuonna 2003, ja kohdistuivat erityisesti tiettyihin kuntiin, tilanne sai aikaan oppimisprosessin paikallisella ja alueellisella tasolla. Useat käytännön ongelmat jouduttiin ratkaisemaan niin sanotusti kantapään kautta. Ei ollut mallia, jota olisi voitu kopioida tai soveltaa aikaisemmista omista kokemuksista. Ratkaisuja haettiin toisten kokemuksista tai keksittiin itse. Kunnan viranomainen toteaa:

”Tiedätkös, että miusta tuntuu, että myö oltiin hirmu yksinään täällä. Elikkä, kun se räjähti silmille niin niinku, että ”apua!”. Että mistään ei mitään tullut, ja heiltäkään ei sitten tullut minkäänlaista...se jäi vähän ehkä vähän paikallisille...ja se ehkä olikin, että paikalliset ihmiset eivät saaneet sitä tietoa. Ainut tieto oli meillä vain, että näitä papereita täytellä ja yritettiin selvittää näitä korvausasioita. Niin...

se oli vähän semmonen tilanne. No, kun se tilanne vähän laukesi ja tuli nämä susiseminaarit, mitkä kierti niin tuota...sielläkin tuntui... No se saatiin tänne ensimmäisenä, kun mie tilasin. Että tänne tulette ensimmäisenä kuuntelemaan näitten ihmisten tunteita ja päätöksiä.” (KH)

”Sitä minä vähän kaipasinkin. Ministeriö oli ihan hiljaa. Siitä ei kuulunut mitään. Että olis luullut, että jostain tulee yhteydenottoja. Että olisko se meidän pitänyt ottaa yhteyttä...sitä en tiedä. Mutta myökään ei tajuttu...oltiin siinä sen verran shokissa, ettei tajuttu, että meidän pitäis ottaa yhteyttä. En tiedä, mutta jälkikäteen tekisi varmaan monta asiaa toisinkin. Nyt kun on paljon fiksumpi, niin, mutta tuota silloin ehkä...” (KH)

”Aika paljonhan nämä maaseutusihteerit keskustelee keskenään. Elikkä käydään sitä vuoropuhelua, mitä siellä, mitä tiällä, onko teillä tapahtunut, että sitä oikeastaan haetaan.” (KH)

Susivahinkojen korvausjärjestelmää on myös kirtisoitu voimakkaasti. Paikallisen väestön kommentoissa susivahinkojen korvausasioista on selkeä viesti:

”Aikoinaan oli semmonen käytäntö, että... ..läänin, mikä se on, maataloustoimikunta?...Niin se teki päätöksen. Ja se tuli hyvin nopeasti. Täällä kun sudet söi, niin se kun laittoi anomuksen, niin kolmen päivän päästä tuli päätös, ja rahat tuli heti. Mutta sitten...nuo poliitikot puuttui peliin...” (PV6)

”Koiravahinkojen, ja sama se on vähän kotieläinvahinkojen, osalta se on mun mielestä sanotaanko semmonen minimitaso on kyllä varmaan haettu, että edes jotakin. Valtio on varmaan, kun se on niitä alun perin määritelty, niin on ajatellut, että kaiken varalta jottain korvattaisiin. Ei ne missään nimessä ole realistisia. Realismia ensinkään tasoltaan ja toinen sitten se omavastuuosuus 250 euroa, joka siinä sitten on koirissa ja kotieläimissä” (KJ)

”Ja sitten se, että ainakin näissä koiravahingoissa, niin nyt se sitten tuo vahingonmääritys perustuu siihen, että tuota...näihin kennelliiton virallisiin arvonmäärittäksiin. Niin, jos on metsästyskoira, joka ei ole käynyt näyttelyissä ja, jolla ei ole käyty kokeissa elikkä sitä ei ole todistettu millään virallisella todistuksella, että tämä ajaa jänistä tai haukkuu hirveä ja tämä on tietyn näköinen ja tietyn rotuinen koira. Niin tuota se jää kokonaan omavastuuosueeksi se koko eläin. Ei siihen kukaan määritä sitä arvoa, se on niinku esimerkiksi nämä Pohjois-Karjalassa nämä moniroituiset koirat, joita menee ja varmasti menee ihan rotukoiriakin, joilla ei ole tämmöstä...” (KJ)

”Semmonen kohtuuton homma se, kun yhteiskunta hyväksyy, että niitä pidetään alueella tietty kanta, niin minun mielestä silloin kyllä kuuluu yhteiskunnalle korvata sitten ne syntyneet vahingot. Eikä panna jotain yksityistä vahingonkärtsijää maksamaan tavallaan veroa siitä, että niitä on. Elikkä nythän siinä on se omavastuu... Että minun mielestä vähintä, mitä yhteiskunta voisi tehdä, niin korvataan täysimääräisesti ne vahingot.” (PV2)

Myös kuntatasolla on korvausjärjestelmään jouduttu opettelemaan uusia käytäntöjä ja yhteisten pelisääntöjen puutteen on koettu aiheuttavan epäoikeudenmukaisia tilanteita.

Hallinnollisten käytäntöjen ja arkikokemusten yhteentörmäys aiheuttaa myös hankalia tilanteita.

”Ja siitähän se tuli tämä sekarotuisten koirien... että ensimmäinenhän oli se, että ei makseta, sanottiin suoraan, ettei makseta mitään näistä sekarotuisista, monirotuisista, mutta sitten tuota tuolla pohjoisessa oli maksettukin ja jos...mie en muista, mistä se tuli se tieto, että siellä oli niistä maksettukin. Myö sitten tehtiin samanlainen periaatepäätös, että samalla tavalla korvataan, mitä pohjoisessa korvataan. Jos se vaan on jollakin tavalla hyötykäytössä, että voidaan katsoa, että se on hyötykoira. Niin se on sielläkin se 660 euroa. Niin sitähan sovellettiin sitten täällä. Ja maksettiin sitten sen mukaan. Jotakin niille. Ja sitten tuli tietysti siitä kysymys kun puhasrotuinen puoltoista tai parivuoteinen jäi sitten alle. Että tuota kennelliiton arvio oli 350 euroa. Hänelle korvattavaa. Niin tuota ne on pikkusen semmosia, että joutuu vähän eriarvoiseen asemaan nämä koirat.” (KH)

”Siellä pitää aina ne sanansa valikoida, että mitä voi...että koskaan ei voi mitään niin kuin heittää ihan...että toivotaan, ettei koskaan enää tulis noita tilanteita enää. Ja vielä kun tämä korvaussysteemi on tämä, että 250 euroa on omavastuu. Ja sen summan kun esittää, että se lähtee pois sitten niin ja sitten vielä tämä kunnan maksu (55euroa) niin se ei oo...niin se on inhottava esittääkin, että tämä vielä kaiken teidän kokemanne jälkeen vielä tämä vielä pois. Ja se mikä jääpi niin sen työ saatte sitten. Että jos syksynä tapahtuu vahinko – tai kesällä tapahtuu vahinko – niin seuraavana keväänä se maksetaan. Että sanotaan, että siinä voi mennä vuosi, jos se tapahtuu just pahasti. Että jos edelliset kerrat on maksettu, niin siinä voi mennä puolitoista vuottakin ennen kuin saat korvauksen.” (KH)

”Mutta sitten nämä sanotaan, joilla ei ole maatilatalouden kanssa tekemisissä niin ne olivat aika järkyttyneitä tästä paperibyrokratiasta. Että mitä kaikkea hyö joutuu täyttämään. Kaikki heille pitää...heidän pitää toimittaa meille paperia...että miksi työ tarviitte näin paljon paperia? Miksi tämä on näin hankalaa? Että kun se ei ole yksi eikä kaksi paperia aina kun joutuu...” (KH)

Luonnonsuojelujärjestöjen näkökulmasta tyytymättömyys susipoliittisia prosesseja arvioidessa kohdistuu erityisesti prosessien kohteeseen. Heidän mielestään tulisi panostaa enemmän ennaltaehkäiseviin toimiin kuin jälkikäteisiin korvauksiin.

”Ennaltaehkäisevät toimet, jotta pystyttäisiin näitä kotieläin- ja koiravahinkoja pienentämään niin se olisi aivan ehdoton lähtökohta sille, että pystyttäis saamaan sitä kansalaismielipidettä edes jossain määrin positiivisempaan suuntaan niillä alueilla, missä susia on todellisuudessa tällä hetkellä.” (LS1)

Maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole tähän erikseen osoitettuja varoja, mutta se on kuitenkin kustantanut materiaaleja aitoja varten. Näin varojen kohdentamista kommentoi maa- ja metsätalousministeriön virkamies:

“Budjetti määräytyy valtiovarainministeriön kehyksistä tai antamista kehyksistä ja eduskunta sen päättää. Lähtökohtana on se, että ensin maksetaan vahingot ja sen jälkeen, jos jää rahaa yli niin voidaan maksaa ennaltaehkäisevää toimintaa tai tutkimusta. Vahingot ovat olleet suuria ja tota ne rahat on periaatteessa poltettu

näihin tarkoituksiin. Se on vain lain tarkoittama ensisijainen kohde ja ne pitää hoitaa. Puoli miljoonaa markkaa mennyt ennaltaehkäisevään toimintaan. Ei ole mitään pistetty takaisin rahaa valtion kassaan käyttämättömänä. Meidän kanta on täällä, että on huomattavasti edullisempaa ihan rahallisesti pystyä ennalta ehkäisemään kuin jälkikäteen korvaamaan. Se on huomattavasti järkevämpää niinku kaikille, järjen mukaan. Mutta tällä hetkellä ne vahingot on korvattava. Se on niinku lähtökohta. Ja siitä ei päästä mihinkään. Aitojen rakentaminen kuulostaa kauhean hyvältä teoriassa, mutta meillä oli pohjanmaalla yksi yksittäinen lampuri, mutta mitä sitten näille kaikille muille lampureille, jotka olivat sillä samalla alueella. Niidenkinkö alueet olisi pitänyt aidata? Aidataan koko Suomi sitten? Kaikki ei ole ihan realistista ja konkreettista sitten.” (MMM)

Ennaltaehkäiseviin toimiin kohdistetaan yhä enemmän varoja myös maa- ja metsätalousministeriöstä. Maa- ja metsätalousministeriö osoitti vuonna 2006 aitausmateriaalin hankintaan 285 000 euroa (Lähteenoja 2008). Varsinainen aitojen pystytystyö on toteutettu talkoovoimin vapaaehtoisjärjestöjen ja/tai paikallisen väestön avulla. Näissä talkoissa paikallinen väestö ja luonnonsuojelijat ovat kohdanneet toisiaan yhteistyön merkeissä. Julkisessa keskustelussa suurpetopoliittinen tilanne näyttäytyy usein metsästäjien ja luonnonsuojelijoiden välisenä konfliktina (Lähde 2003; Ratamäki 2003), mutta ideologiset eroavaisuudet eivät välttämättä ole este käytännön yhteistoiminnalle.

Kooimanin analyysin mukaisesti hallinnoinnissa, sen eri tasoilla ja muodoissa, vuorovaikutteisuus on olennaista. Aineistoni ja esillä olevien sitaattien perustella voi sanoa, että vuorovaikutuksen puute on usein esillä ongelmana. Sen sijaan ne tilanteet, joissa vuorovaikutusta on syntynyt, on koettu positiivisesti.

Nämä edellä kuvatut prosessit ovat susipolitiikan pitkäaikaisia ongelmia, joihin on reagoitu eri tavoin. Seuraavissa luvuissa tarkastelen erityisesti sellaisia prosesseja, jotka ovat viimeaikaista ja joista saa pontta hallinnoinnin muutosten tarkasteluun. Vuorovaikutus on voimakkaasti esillä myös näissä kuvauksissa.

5.3 Ei-hallinnollista liikehdintää – Merkkejä uudesta hallinnasta?

Vuonna 1997 Pohjois-Karjalassa koettiin lukuisia susivahinkoja. Erityisesti koiravahingot olivat tunteita nostattavia tapahtumia. Tuolloin Pohjois-Karjalan maakuntajohtajana toimi Tarja Cronberg. Hänen aloitteestaan Pohjois-Karjalaan perustettiin Suomen ensimmäinen suurpetoneuvottelukunta. Suurpetoneuvottelukunnan keskeinen tehtävä määriteltiin seuraavasti: tehtävänä on valmistella asiantuntijana Pohjois-Karjalan maakunnallinen näkemys suurpetoasioista ohjeeksi asiaa käsitteleville kunnallisille, maakunnallisille, valtakunnallisille ja EU-viranomaisille. Neuvottelukunnan jäsenenä olivat alussa Pohjois-Karjalan rajavartiosto, Joensuun yliopisto, riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Pohjois-Karjalan metsänhoitoyhdistyksen liitto, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto Pohjois-Karjala, Suomen metsästäjänliiton Pohjois-Karjalan piiri, Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiri, Pohjois-Karjalan luonnonsuojelupiiri, luonnontuotealan yrittäjä BEREX Oy, Savo-Karjalan tiepiiri, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus, Pohjois-Karjalan TE-keskus maaseutuosasto ja luontomatka-alan yrittäjä Karjalan Erämatkat. Myöhemmin mukaan tulivat myös koirajärjestöjen edustajat.

Myöhemmin näitä suurpetoneuvottelukuntia on perustettu muuallekin Suomeen (Pellikka, Salmi ja Ratamäki 2008). Ne toimivat eri intressiryhmien kohtaamispaikkana ja toimivat omaehtoisesti ja epävirallisesti. Ne eivät siis ole hallinnollisia elimiä, vaan vapaaehtoisia ryhmittymiä. Maakuntahallinnolla on usein koollekutsujan rooli.

”Maakuntaliitonhan rooli on selkeästi toimijana se, että kun me ollaan tällainen maakunnallinen yhteistyöjohtaja ja mielellämme toimimme niinku eri organisaatioiden ja instituutioiden vetäjänä ja edistämme kaikenlaista tämmöistä yht.-miten sen nyt sanoisi.- maakunnan kehittämistä yhteen hiileen, niin tuota puhaltaen, niin sitä kautta kai tämä idea on tullutkin, että maakuntaliitto on sellanen sopiva neutraali taho ja myöskin siinä, että neutraali taho tarvitaan tämän neuvottelukunnan isännäksi, että tuota ei ole sitten...eri osapuolet eivät välttämättä pitäisi hyvänä, että neuvottelukunta olisi koto...neuvottelukunnan koti olisi näissä josakin organisaatiossa, joilla on enemmän edunvalvonnallisia tai omia intressejä susien osalta. Se on siinä mielessä ollut hyvä, että meillä on tämmönen hyvin neutraali – ilmeisesti julkikuva – koska ei sitä kukaan ole kyseenalaistanut, etteikö tämä sopisi maakuntaliitolle nimenomaan tämän neuvottelukunnan vectorooli ja puheenjohtajuus.” (MKH)

Suurpetoneuvottelukuntien asema ja rooli on edelleen jokseenkin epäselvä (Pellikka, Salmi ja Ratamäki 2008). Niiden toiminnasta ei ole tehty arviointitutkimusta, mutta koska toimintamalli on levinnyt laajasti Suomessa, voi olettaa, että tarvetta tämmentyypilliselle toiminnalle on. Vastaavanlaisia neuvottelukuntia on syntynyt myös Ruotsiin ja Norjaan. Vaikeaa olisikin tutkia, kuinka monin eritavoin suurpetoneuvottelukunta on vaikuttanut eri toimijoiden välisiin suhteisiin. Sen sijaan aineistoni perusteella voi sanoa, että sen merkityksestä ja toimivuudesta ollaan montaa mieltä. Seuraavissa lainauksissa asettuvat vastakkain suurpetoneuvottelukunnan puheenjohtajan ja toimintaa ulkopuolelta tarkastelleen maa- ja metsätalousministeriön edustajan näkökulmat:

”Monestihan se on ihan semmonen henkilökysymyksenkin, mutta sitten tämmönen eri intressitahojen keskustelukulttuuri, että mistä se muotoutuu. Meillä se on sitten muotoutunut rakentavaksi ja hyväksi. Varmaan siinä on edeltäjällä ja edeltävillä jäsenillä oma roolinsa. Että ainakaan minä en ole kokenut sitä niinku, että mulla on paljon paljon vaikeampiakin ryhmiä vedettävänä tässä maailmassa kuin suurpetoneuvottelukunta, että tämä on sellanen ihan asiallisesti keskusteleva ja hyvin rakentava. Että tämä kuitenkin toimii ihan...sanosko tyydyttävästi ja tietysti missä määrin sitten nämä tulokset on neuvottelukunnan saavuttamia, missä määrin jotakin muuta. Toki siinä neuvottelukunnan ovella on käynyt monet muutkin tahot ilmaisemassa. Mulla on sellainen mielikuva, että esimerkiksi ministeriössä neuvottelukunnan kannalla on merkitystä ja sitä kuunnellaan. Hyvin pidetään tärkeänä, että tämmönen neuvottelukunta on ja se toimii.” (MKH)

”Joo, ja mä olen ennen ollut itse kannattamassa tällaista ajatusta (neuvottelukunnista), mutta nyt kokemuksen perusteella, jota ollaan saatu muualta, niin se ei näytä toimivan. Siellä ruvetaan kinaamaan keskenään ja lopputulos on nolla. Tai sitten joku yrittää vahvemmin koittaa ruveta lobbaamaan. Käyttää siis tätä neuvottelufoorumia hyväkseen tietojen keräämiseen, jotta sitten voitaisiin ulkopuolelta vaikuttaa päättäjiin ohi tämän. Se ei ainakaan ole toiminut. Joo, se on varsin hyvä näin teoreettisesti, mutta sitten kun ryhdytään miettimään ihmisten raadollisuuksia ja omia tarkoituseriä niin teot pyhittää tarkoitukset. Sikäli mehän olemme lähteneet kyllä tässä hoitosuunnitelmassa samalta linjalta, että se on pakko löytää paikallisella tasolla joku kompromissinäkemys siitä, minkä kanssa voidaan elää. Ja mä luulen, että se on se taso, johon jollakin tavoin päästään, niin mutta sitten kun pitäisi ryhtyä yksittäisiä konfliktitilanteita tarvittaessa puimaan läpi, niin ne ei

sitten toimikaan välttämättä. Meillä on nyt...on vissiin, muistaakseni, esimerkiksi Pohjois-Karjalan suurpetoneuvottelukunta, joka nyt ei ole ihan välttämättä ole ihan kaikissa asioissa yhtä mieltä. Se kuvaa niinku hyvin sitä todellista kehitysuuntaa, että voidaan kokoontua tietysti ja keskustella asioista, mutta ei varmasti päästä samanlaiseen lopputulokseen tai niinku siis kaikkia tyydyttävään. Siellä on niin erilaiset näkökohdat sitten.” (MMM)

Suurpetoneuvottelukuntatoiminnassa on siis vielä paljon selvittettävää. Palaan aiheeseen työssäni myöhemmin.

Toinen ei-hallinnollinen poliittinen toimi, suurpetopoliittikaan liittyen on paikallisen väestön järjestäytyminen. Syksyllä 2003 Pohjois-Karjalasta lähti karvalakkilähetystö maa- ja metsätalousministeriöön. Tämä ryhmä halusi suoraan tiedottaa päättäjille omista näkemyksistään ja paikallisen tason tilanteesta. Pohjois-Karjalaan syntyi Itä-Suomen Petoprojekti. Samaan aikaan muualla Itä-Suomessa suurpetopoliittinen keskustelu kävi myös vilkkaana ja Kuhmossa tehtiin aloite kansalaisadressin keräämiseksi. Yhdessä nämä ryhmät keräsivät nimiä kansalaisadressiin saaden yli 20 000 allekirjoitusta. Ryhmien edustaja kävi myös Brysselissä kertomassa Itä-Suomen paikallisten asukkaiden näkemyksiä susitilanteesta. (Karjalainen 2004a; 2004b; Karjalan Heili 2004.) Pohjoiskarjalainen Petoprojekti ilmoitti tavoitteekseen tiedottaa paikallisista olosuhteista suteen liittyen ja sen tahtona on myös tehdä yhteistyötä luonnonsuojelijoiden, tutkimuslaitosten, metsästyks- ja koirajärjestöjen sekä matkailuyrittäjien kanssa (Tiainen 2003). Pikkuhiljaa toiminta Pohjois-Karjalassa laantui, mutta Kuhmoon perustettiin rekisteröity yhdistys, Suomen Suurpetoyhdistys. Pohjois-Karjalaan ei koskaan syntynyt omaa paikallista yhdistystä, vaikka Petoprojektilla sellaisia suunnitelmia olikin.

Työssäni olen esitellyt eri susipoliittisia toimijoita kuvassa 1. Kuva on piirretty siinä vaiheessa, kun tämä tutkimus on aloitettu, ja tuolloin paikallinen väestö näyttäytyi erillisenä heterogeenisenä joukkona ja kansalaisjärjestökentällä oli susikysymyksissä erotettavissa vain luonnonsuojelujärjestöjä. Paikallisen väestön järjestäytyminen susikysymyksen ympärille sai tämän asetelman joksikin aikaa muuttumaan. Aiemmin paikallisen väestön ääni oli esillä joko yksittäisten ihmisten (yleensä miespuolisten metsästäjien) tai muun asiaan liittyvän järjestöjen, kuten koirajärjestöjen kautta. Oman yhdistyksen perustaminen olisi antanut mahdollisuuksia sille, että susikeskustelun rasite olisi vähentynyt muilta järjestöiltä. Käytännössä kuitenkin aktiiviset henkilöt Petoprojektin takana olivat jo noiden muiden järjestöjen aktiivisia osallistujia, joten erillistä uutta toimijaryhmää ei syntynyt. Paikallisen väestön oma järjestäytyminen olisi kuitenkin ollut omiaan tasapainottamaan kansalaistoiminnan kenttää. Pohjoiskarjalaisen Petoprojektin nimissä annetut lausunnot ja esitetyt mielipiteet eivät olleet niin kärjekkäitä kuin yksittäiset nimettöminä esitetyt kannanotot. Tämän tyyppinen toiminta mahdollistaisi paremmin yhteistoiminnan ja kompromissien tekemisen. Petoprojektin edustaja kommentoi:

”Että kyllähän meillekin tulee paljon sellaisia yhteydenottoja, että suden metsästys vapaaksi ja kolmeksi vuotta vielä tapporahakin maksaa siitä. Niin tämmöistäkin kannanottoa tulee meillekin paljon, mutta myö ei olla lähdeetty tavallaan äänitorveksi sille sitten sinne päin viemään.” (KJ)

Kuitenkin pohjoiskarjalaisten aktiivisuus hiipui eikä suunniteltua yhdistystä perustettu Pohjois-Karjalassa, vaan lopulta Kuhmossa. Yksi syy tähän saattaa olla muun muassa se, että ne henkilöt, jotka olivat aktiivisia Petoprojektin toiminnassa, olivat jo muutoinkin monessa luottamustoimessa mukana, eikä susinäkemysten eteenpäin välittämiseen yh-

den uuden järjestön kautta enää riittänyt voimavaroja. Toisaalta alussa vallinnut aktiivisuus hiipui myös sen takia, ettei omalla aktiivisuudella tuntunut olevan vaikutuksia. Lisäksi olen havainnut, että Suomen Suurpetoyhdistyksen viestintälinja on ollut radikaalimpi verrattuna pohjoiskarjalaisen Petoprojektin maltilliseen linjaan. (Tiainen 2008.) Tällä hetkellä paikallisten susinäkemykset Pohjois-Karjalassa välittyvät edelleen voimakkaasti metsästysjärjestöjen ja yksittäisten kannanottojen kautta ja tiedotusvälineissä.

Tiedon tuottaminen on yksi teema, johon kaikilla toimijoilla on kiinnostusta. Tiedon tuottaminen ja jakaminen onkin yksi hallinnollinen teema, johon useat eri toimijat ovat osallistuneet omatoimisesti. Suden suojelua edistääkseen Luonto-Liiton Susiryhmä organisoisi susilähetteläs koulutusta. He ovat laatineet oppimateriaalin, jonka avulla he järjestävät oppitunteja kouluihin erityisesti yläasteikäisille koululaisille. Epäluottamus eri toimijoiden välillä tulee esille myös tässä yhteydessä. Paikallisen väestön joukossa syntyi Luonto-Liiton asiallisuutta ja puolueettomuutta epäileviä reaktioita. Karjalaisessa julkaisiin juttu otsikolla ”Ilomantsin koulutuslautakunta ei torju petoeläinlähetteläiden oppitunteja”:

”Ilomantsin koulutoimistoon on oltu yhteydessä ns. petolähetteläitä koskevien lehtikirjoitusten vuoksi. Jutut käsitelivät Luonto-Liiton Susiryhmän petolähetteläiden pitämiä oppitunteja Pohjois-Karjalan yläkouluissa ja lukioissa. Yhteydenottaja on ollut huolissaan yksipuolisesta informaatiosta kouluopetuksessa ja esittänyt petolähetteläiden koulutustilaisuuksien kieltämistä Ilomantsissa, jossa tällainen tilaisuus oli ollut Parpein koulussa.” (Karjalainen 2004c)

Tutustuin Susiryhmän opetustoimintaan osallistumalla lähetteläskoulutuksiin ja käymällä opettamassa materiaalin kanssa. Opetusmateriaali oli asiallinen tietopaketti sudesta luonnonvaraisena eläimenä. Koulutustilaisuuksissa huomioitiin neutraalin opetuksen tarve ja opetustilaisuuksissa luokan opettaja oli läsnä. Yksipuolisesta ”käännytyksestä” ei voi puhua. Ongelman taustalla vaikuttavat paikallisen väestön ja luonnonsuojelijoiden välinen luottamuspuola.

Edellä kuvaamani aitatalkoiden organisoimisen voi nähdä myös yhtenä luonnonsuojelujärjestöjen konkreettisena pyrkimyksenä omaehtoiseen susipoliittiseen toimintaan. Luonto-Liiton tavoin myös ympäristöhallinnon edustajat ovat osoittaneet mielenkiintoa suurpetotietouden kasvattamiseen. Pohjois-Karjalan alueellinen ympäristökeskus organisoisi suurpetoihaisen hankkeen, jonka tuloksena syntyi muun muassa julkaisu ”Pohjois-Karjalan suurpedot. Erämaisen luonnon ja ihmisen rinnakkaiselo itäisimmässä Suomessa” (Lyytikäinen ym. 2004), esitteitä, näyttelyitä ja myös opetuspaketti koululaisille⁴. Tässä hankkeessa Pohjois-Karjalan suurpetoneuvottelukunta toimi ohjausryhmänä ja yhteistyökumppanina.

Nämä kuvatut tapahtumat ovat osoituksia siitä, kuinka ei-hallinnolliset toimijat haluavat omatoimisesti vaikuttaa susipolitiikkaan. Tulkitseen nämä pyrkimyksiä vaikuttaa hallinnon tapoihin.

⁴ Ks. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=113466&lan=fi>

5.4 Julkishallinnollisia uudistuksia

Edellä kuvatun ei-hallinnollisen poliittisen liikehdinnän lisäksi susipoliitikassa on tunnistettavissa mielenkiintoisia prosesseja myös julkishallinnollisesti ja oikeudellisesti. Suomeen on valmistettu kannanhoitosuunnitelmat kaikille suurpedoille. Sudesta tuo suunnitelma tehtiin ensimmäisenä ja se valmistui vuoden 2005 lopussa. Suunnitelmien takana on Euroopan neuvoston vuonna 2000 tekemät lajikohtaiset toimintasuunnitelmat ja suositus, että kaikki jäsenmaat laativat suurpedoille kannanhoitosuunnitelmat. Maa- ja metsätalousministeriön edustaja kuvaa suunnitelman tarkoitusta seuraavalla tavalla:

”Pääperiaate hoitosuunnitelmien tekemisessä on se, että paikallisväestön mielipide ja asenteet olisi hyvin ratkaisevia. Tyhjä paperi ilman, että saadaan tukea siltä väestöryhmältä, jota se koskee lähinnä, niin sillä ei ole suurempaa merkitystä. Jotta voidaan niille paikallisille perustelevaan ja hoitamaan niiden paikallisten tilanteita ehkä joustavammin, niin joku jalusta tulee olla, jolla pystyy selittämään paikalliseen väestöön päin sekä komissioon päin. Jos ei ole mitään, niin seistään tyhjän päällä.” (MMM)

Ministeriön tavoitteena oli saada paikallinen väestö osallistettua tuohon prosessiin. Neuvottelevia ohjauskeinoja ei kuitenkaan käytetty, vaan prosessissa turvauduttiin kyselyihin, kuulemistilaisuuksiin ja lausuntokierroksiin. Prosessin erikoisuutena voi kuitenkin pitää sitä, että se toteutettiin niin laajamittaisesti, ettei se ollut toteutettavissa virkamiestyönä. Prosessin vetovastuu ulkoistettiin tutkijoille. Näin ollen hallinnollinen prosessi toimi samalla myös tutkimusprosessina. Kannanhoitosuunnitelman ohella prosessista julkaistiin myös tutkimusraportti (Bisi ja Kurki 2005). Kaiken kaikkiaan järjestettiin 30 kuulemistilaisuutta alueellisella tasolla ja 16 kansallisen tason tilaisuutta ja lisäksi kyselytutkimus, johon saatiin 221 vastausta eri intressiryhmiltä. Nämä toimet mahdollistivat yli 1800 ihmisen osallistumisen susikannanhoitosuunnitelman tekoon.

Susikannanhoitosuunnitelman tarkoituksena oli luoda raportti, josta selviää Suomen susipoliitikan taustat, lähtökohdat ja nykytilanne. Pyrkimyksenä oli saada yksiin käsiin tiivistys olemassa olevasta tiedosta ja kehittämisen tarpeista. Susikannanhoitosuunnitelmassa kuvataan suomalaisen susikannan kehittymisen vaiheita ja tarkastellaan myös lainsäädännöllisiä muutoksia ja kansainvälistä sääntelyä. Suunnitelmassa kuvataan myös niitä käytäntöjä, joiden avulla susikantaa on hallittu ja hoidettu. Loppuosassa kuvataan suomalaisten odotuksia ja ristiriitoja ja pohditaan vielä tavoitteen asettelua. Kannanhoitosuunnitelman laatimisen tarve kytkeytyi myös Suomen ja Euroopan unionin komission väliseen suhteeseen. Suunnitelmaa valmisteltiin samaan aikaan, kun Suomi oli valvontaprosessissa koskien epäilyjä luontodirektiivin rikkomisesta. Suunnitelmaa on käytetty tiedollisena lähteenä komission ja ministeriön välisessä vuorovaikutuksessa. Pohdin myöhemmin työssäni lisää susikannanhoitosuunnitelman merkitystä.

5.5 Suomi EY-tuomioistuimessa

Edellä olen jo viitannut siihen, että Suomi joutui EY-tuomioistuimeen luontodirektiivin rikkomisesta. Kuvaan tässä luvussa tätä prosessia yhtenä esimerkkinä susipoliittisista prosesseista. Haastattelujeni aikaan kannetta ei ollut vielä nostettu, mutta viitteitä tähän oli jo nähtävissä. Varsinaista oikeusprosessia edelsi hallinnollinen vuorovaikutus Suomen maa- ja metsätalousministeriön ja Euroopan unionin komission välillä. Komission kirjeessä (Euroopan yhteisöjen komissio 2001) todetaan, että saatuaan useita valituksia

sudenmetsästyksestä Suomessa komissio lähetti 9. päivänä maaliskuuta 1999 Suomelle tiedustelun, joka koski karhun, suden, ilveksen ja saukon suojelun tilaa. Suomen viranomaiset ovat vastanneet tähän 12. päivänä huhtikuuta 1999. Tästä eteenpäin on syntynyt virallisia kirjeitä, perusteltu lausunto, vastauksia niihin ja lopulta EY-oikeudellinen prosessi (ks. liite 1).

Lukemalla Suomen ja komission välistä tiedonvaihtoa huomautusten, lausuntojen ja kannekirjelmän muodossa voi seurata, kuinka tulkintakehykset ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja kuinka tulkittavana oleva asiakokonaisuus on kaventunut prosessin edetessä. Alussa on lähdetty arvioimaan sitä, onko Suomen vallitseva lainsäädäntö direktiivin mukainen. Siitä on todettu, että se on. Komissio onkin kiinnittänyt sen sijaan huomiota vallitseviin hallintokäytänteisiin, eli pyyntilupien myöntämisen pysyvyyteen ja säännönmukaisuuteen. Tältä osin EY-tuomioistuin päätti, että Suomi ei ole hallintokäytännöissään rikkonut direktiiviä (Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tiedotusosasto 2007).

Suomi on tulkinnut toimivansa direktiivin mukaisesti myöntäen pyyntilupia vain tilanteissa, joissa muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole ollut ja poikkeusta on tarvittu merkittävien vahinkojen ehkäisemiseksi. Direktiivissä todetaan, että poikkeuksia voidaan sallia vain, jos suotuisa suojelutaso ei vaarannu. Asian käsittelyssä onkin käyty keskustelua siitä, onko Suomen susikanta suotuisalla suojelutasolla. Maa- ja metsätalousministeriön mukaan komission arviot siitä, että Suomen susikanta ei olisi suotuisalla suojelutasolla, perustuvat vanhentuneisiin tietoihin. Toinen kysymys on se, onko laji, jonka ei katsota olevan suotuisalla suojelutasolla absoluuttisen suojelun kohteena? Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa (Kokott 2006) todetaan, että tulkintaa on väljennettävä ja poikkeaminen on sallittava poikkeussäännösten perusteella myös silloin kun suotuisan suojelutason kriteerit eivät täyty. Komissio antaa myös itse samansuuntaisia tulkintaohjeita (Komission ohjeistus 2007).

Asian ympäriltä on käyty siis paljon keskustelua ja Suomen valtion ja komission näkemykset ovat lähentyneet toisiaan, kun asiaa on selvitetty ja tiedonvaihtoa on käyty. Suomea kohtaan tehdyllä kanteella todettiin olevan kolme perustetta: Suomen susikanta ei ole suotuisalla suojelutasolla, käytettävissä on muita vaihtoehtoisia tapoja ja pyyntilupia myönnetään säännöllisesti ilman asianmukaisesti todennettua yhteyttä erityisen merkittävää vahinkoa aiheuttaviin yksilöihin. Suomen vastaus on, että Suomen susikanta on suotuisalla suojelutasolla, vallitsevista käytännöistä huolimatta susikanta on kasvanut, eikä pyyntilupien myöntäminen ole ollut säännöllistä, vaan tiettyihin poikkeustapauksiin kohdistettua. Suomen antamat perusteet ovat olleet vahvoja ja lopulta asia kiteytyi vain yhteen ainoaan tulkintakysymykseen: EY-tuomioistuimen mukaan ei ole voitu osoittaa, että ennaltaehkäisevästi myönnettyt pyyntiluvat ehkäisevät *erityisen merkittäviä* vahinkoja 16 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti (Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa C-342/05). Asiassa vallitsee siis käytännöllinen epävarmuus siitä, ovatko käytetyt menetelmät oikeassa suhteessa tavoitteisiin nähden. Kyse on siis suhteellisuusperiaatteen tulkinnasta (ks. Kokott 2006).

Kenen ääni on kuluviissa kyseisen asian dokumenteissa? Kun vertaa kirjelmöinnin sisältöjä edellä esiteltyihin narratiiveihin, voi todeta, että prosessin alussa komission vuonna 2001 laatimassa ilmoituksessa ja vuonna 2002 laatimassa perustellussa lausunnossa on tunnistettavissa suomalaisten luonnonsuojelujärjestöjen argumentaatio (Euroopan yhteisöjen komissio 2001; 2002). Suomen maa- ja metsätalousministeriön antamien vastausten voidaan katsoa olevan kannanotto komissiolle, mutta myös suomalaisille luonnonsuojelujärjestöille. Jatkossa keskustelua on käyty enemmän vain Suomen maa- ja metsätalousministeriön ja komission oikeudellisten asiantuntijoiden välillä. Suomalaisen paikallisen väestön ääni on tähän prosessiin liittyvissä dokumenteissa ollut esillä vain vä-

lillisesti. Toisaalta ministeriön perusteluissa on selkeästi nähtävissä paikallisten tilanteiden kuvaus. Siksi tuntuu kummalliselta, miksi ministeriön ja paikallisen väestön näkemykset ovat kansallisesti olleet niin konfliktiset ja kuinka kriittisiä paikallisen väestön edustajat ovat olleet ministeriötä kohtaan. Ministeriön laatimista vastauksista ja perusteluista komissiolle käy hyvin selville, että ministeriössä ollaan hyvin perillä paikallisesta tilanteesta ja olosuhteista. Kuitenkaan käynnissä oleva valvontaprosessi ja direktiivin tiukka tulkinta ei ole antanut ministeriölle mahdollisuuksia toimia paikallisen väestön ehdotusten mukaisesti.

Kärjistäen voisi sanoa, että ongelma ei olekaan siinä, ettei ministeriön tasolla tiedettäisi paikallisista olosuhteista, vaan siinä, että paikallisella tasolla ei tiedetä, että ministeriön tasolla tiedetään. Lisäksi paikallisella tasolla ei tunneta sitä keskustelukehystä, joissa susikysymykset ovat olleet ministeriön ja komission välisissä neuvotteluissa. Näiden tulkin-takehyksien kuvaaminen paikalliseen tasoon päin olisi varmasti edesauttanut paikallisen tason ymmärrystä susipolitiikan kansainvälisestä luonteesta. Esimerkkinä tästä käy suden-pyyntilupien hakemukset. Vuonna 2000 paikallinen toimija on hakenut pyyntilupaa 17 sudelle. Ministeriö on ymmärtänyt paikalliset olosuhteet, mutta ei ole voinut myöntää lupaa kuin kolmen suden kaatamiseen. (Euroopan yhteisöjen komissio 2006.) Kielteinen päätös saa paikallisen tason tulkitsemaan, että ministeriössä ei ymmärretä paikallisia olo-suhteita. Ministeriön haasteena olisi näissä tapauksissa osoittaa paremmin, mihin heidän tekemänsä päätökset perustuvat. Jatkossa olisi myös toivottavaa, että susien pyyntiluvat määräytyisivät jotenkin muutoin kuin irrallisten yksittäisten hakemusten perusteella. Nä-kemykseni mukaan paikallisen tason tietämys oman alueensa susista, susilaumoista ja niiden käyttäytymisestä antaisivat mahdollisuuksia suunnitelmallisempaan, kokonaisval-taisempaan ja pitkäjänteisempään päätöksentekoon. Se edellyttäisi vuorovaikutteisempaa ja jatkuvaan yhteistyöhön perustuvaa toimintakulttuuria.

Kyseistä asiaa voidaan tulkita siten, että komissiota ja EY-tuomioistuinta on käytetty välineenä suomalaisen poliittisen ongelman ratkaisemiseksi. Pessimistisesti voitaisiin tul-kita niin, että koska asiaa ole kyetty hoitamaan kansallisesti se on ajettu EY-tuomioistuim-en ratkaistavaksi (ks. esim. Suomen luonnonsuojeluliitto 2005). Positiivisesti ajateltuna voitaisiin tulkita niin, että näinhän asian kuuluu ollakin. EY -lainsäädäntö ja jäsenyy-s turvaavat oikeuksia (susien oikeuksia?) silloin, kun kansallinen toiminta tai hallinto ei toteuta suojelun tavoitteita.

Ministeriö tulkitsi saamaansa tuomiota jokseenkin eri tavoin kuin luonnonsuojelu-järjestöt. Ministeriön antaman lehdistötiedotteen otsikko kuuluu: ”EY-tuomioistuimen ratkaisu vahvistaa susikannan hoitosuunnitelman linjaukset” (Maa- ja metsätalousminis-teriö 2007). Luonto-Liiton tiedotteen otsikointi on: ”Suomen on tehtävä muutoksia susipolitiikkaansa” (Luonto-Liitto 2007). Ministeriö on kiinnittänyt huomionsa tuomiossa tehtyyn tulkintaan siitä, että pyyntiluparikkomuksista huolimatta Suomen susikanta on kasvanut ja elinpiiri laajentunut, eikä suotuisan suojelutason saavuttamista näin ollen ole vaarannettu ja että vallitsevat hallintokäytänteet eivät ole olleet direktiivin vastaisia. Luonto-Liitto on taas kiinnittänyt huomionsa siihen, josta Suomi sai tuomion, eli siihen, että käytetyt menetelmät eivät ole oikeassa suhteessa tavoitteisiin, tai että yhteyttä tavoitteen ja menettelyn välillä ei ole todistettavasti osoitettu.

Keskustelu Euroopan unionin ja Suomen välisistä suhteista voidaan nähdä kysymyk-senä: Kuka on hallinnoija ja ketä hallitaan? Suomalaiseen susipolitiikan keskusteluun liittyy paljon puhetta voimattomuudesta ja kyvyttömyydestä vaikuttaa. Tätä mieltä ei ole vain paikallinen väestö, vaan myös hallinnon tason edustajat korostavat tätä seikkaa. Tässä puheessa yleensä viitataan Euroopan unioniin ja luontodirektiiviin. Direktiivis-sä mainittua tavoitetta “...*tämän direktiivin ensisijaisena tavoitteena on edistää luonnon*

monimuotoisuuden säilyttämistä, ottaen huomioon taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja alueelliset vaatimukset...” ei maa- ja metsätalousministeriön edustajan mielestä ole komissiossa kunnioitettu. Direktiivin nähdään asettavan raamit hallinnollisille ratkaisuille ja jättävän vain vähän liikkumavaraa kansallisesti:

”Komissio haluaa yhtenäistää kaikki saman kaavan mukaan. Ja se on täysin mahdollonta. Komission virkamiehelle on täysin mahdollon niinku kertoa niinku asiat on: ja mikä se kansallinen tilanne on, siellä virkamiehellä on täysin yksioikoinen käsitys siitä, että direktiiviä pitää noudattaa sanallisesti ja pilkullisesti ja juridisesti just niinku on. Ja tämä kansallinen vapaus ja niinku direktiivin tavoitteet saavuttaa eri menetelmiä eri tavalla eri maissa, niin se on hyvin vieras käsite nykypäivän tota virkamiehille. Olin itse mukana silloin, kun näitä neuvotteluita käytiin. Silloin oli eri virkamiehet remmissä mukana – vanhempaa kaartia, jotka oli mukana kirjoittamassa näitä direktiivejä – heidän kanssaan, kun puhuttiin näistä asioista niin asia vaikutti huomattavasti helpommalta, koska he näkivät tämän joustavuuden ja tämän läpikuultavuuden ynnä muuta, mitä direktiivi alkusanoissaan puhuu niin ne näkivät sen suurempana kokonaisuutena. Nyt kehitys on mennyt siihen suuntaan, että mennään enemmän ja enemmän yksityiskohtaisesti pykälän eri momenttien yksityiskohtia. Kannat on positiivisesti kehittymässä ja levittäytymässä uusille alueille. Siitä huolimatta vedetään ruuvia kireemmälle ja nyt tavallaan otetaan meiltä aseita pois.” (MMM)

”...varsinkin sitten EU-virkamiesten näkemysten kanssa pelataan, niin se ei anna mitään joustovaraa, toiminta on ollut niin yksiselitteisen yksioikoista ja sitten Suomen kannalta katsottuna kansallisesti sitä joustovaraa pitäisi olla, jotta pystyttäisiin saamaan väestö tämän suojele- tai hoitoideologian taakse.” (MMM)

Toisaalta EY-oikeudellisen prosessin aloittaminen voidaan nähdä voimattomuutena myös komission toimissa:

”Komission virkamiehet omalta osaltaan periaatteessa niin pesee kätensä jossakin: ne eivät ota kantaa asiaan, vaan toteavat, ettei niiden asiantuntemus riitä, vaan ne antaa sen oikeuden tuomioistuimen ratkaistavaksi. Komissio on hyvin pitkälti on tota ottanut hyvin tiukan kannan ja ne ei halua väljentää tulkintoja. Liikkumisala tässä, näen sen tässä tilanteessa hyvin suppeaksi, koska tuota komissio on aloittanut valvontaprosessin.” (MMM)

Euroopan unionin komissio ei aloita valvontaprosessia ilman syytä. Tässä tapauksessa komissio on kiinnittänyt huomiota Suomen tilanteeseen Suomesta tulleiden ristiriitaisten viestien vuoksi. Useat toimijat ovat kirjelmöineet näkemyksistään EU:n virkamiehille (ks. esim. Hagelstam 2006; Euroopan yhteisöjen komissio 2001).

Yhteenvetona voi todeta, että ydinongelmia tässä tapauksessa (ja varmasti useassa muussa vastaavassa tapauksessa) ovat kolme seuraavaa seikkaa: tiedollinen epävarmuus, käytännön ongelmat ja poliittiset ristiriidat (vrt. Roe 1994). Tiedollinen epävarmuus on tämänkin tuomion tärkein johtopäätös. Suomi on rikkonut velvoitteitaan, koska ei ole kyennyt todistamaan myönnettyillä pyyntiluvilla olevan todellisuudessa yhteyttä merkittävien vahinkojen ennaltaehkäisyyn. Asia on erittäin vaikea tieteellisesti todistaa, koska taustalla on tuo toinen ongelma, käytäntö. Susi liikkuu laumoissa eikä yksittäistä vahinkoa aiheuttavaa sutta voida eristää joukosta. Emme myöskään koskaan voi täysin tietää, kuinka sudet toimivat tai miksi tai kuinka ne reagoivat ihmistoimintaan.

Itse asiassa, jotta ennaltaehkäisevä toiminta olisi tehokasta ja kohdentuisi mahdollisimman oikein, olisi pyyntilupapäätös tehtävä heti paikanpäällä uhkaavan tilanteen syntyessä. Tämä tarkoittaisi sitä, että päätöksenteko pyyntiluvasta täytyisi tapahtua vielä alemmalla tasolla kuin piiritasolla ja sellaisten toimijoiden varassa, jotka eivät ole virkavastuussa. Lisäksi sellaisessa aikataulussa, ettei direktiivin asettamien ehtojen täytymisen arviointiin ole aikaa. Tilanne edellyttäisi siis, että paikallisilla toimijoilla olisi itsellään valmius arvioida, millaiset toimet ovat direktiivin edellytysten mukaisia. Näihin valmiuksiin tai niiden kestäväan käyttöön ei kuitenkaan luoteta tarpeeksi.

Tällä hetkellä päätöksenteko ei kuitenkaan tapahdu paikallisella tasolla. Ulko- ja yläpuolisella kontrollilla ja hallinnalla halutaan ehkäistä suotuisaa suojelutasoa heikentävää toimintaa, mutta samainen systeemi juuri estää sellaisten käytänteiden syntymistä, joka takaisi parhaimman mahdollisen ja tehokkaimman pyyntiluvan kohdentamisen. Arvoris-tiriidat ja epäluottamus ovat toimivien käytänteiden esteenä.

Paikallisen väestön merkitys susien suotuisan suojelutason toteutumiseen on erittäin merkittävä. Nyt tässä prosessissa paikallisen väestön näkemykset ovat lähestulkoon kuulumattomissa. Kun tietää, mitä mieltä itäsuomalaiset ihmiset ovat siitä, että susikanta painottuu pienelle alueelle ja vahingot keskittyvät paikallisesti, on vaikea yhdistää sitä ajatusmaailmaa tähän oikeudelliseen tulkintaan, joka on ollut käsiteltävänä. Kuitenkin sillä ajatusmaailmalla on paljon merkitystä sille, toteutuvatko direktiivin tavoitteet. Argumentaatiota on rakennettu ekologiaan, hallinnollisiin käytänteisiin ja oikeudellisiin normeihin varautuen. Kokonaisnäkemyksestä tai kokonaishallinnasta ei voi puhua.

Suomi ja EU:n komissio sekä EY-tuomioistuin ovat näennäisesti käsitelleet tässä oikeudellisessa prosessissa samaa asiaa. Kuitenkin suomalaisesta näkökulmasta tarkasteltuna tämä prosessi näyttää ennen kaikkea poliittisena ja hallinnollisena prosessina. EY-tuomioistuin ei kuitenkaan ole poliittisten kiistojen käsittelyä varten luotu laitos. Se on tuomioistuin, joka ratkaisee tapauksia vain laillisuusperusteilla. Tuomioistuimen tehtävä on ratkaista onko rikottu lakia vai ei, se ei vielä paljon kerro siitä, miten hyvin tai huonosti on toimittu poliittisesti. Kuitenkin tuomioistuimen päätökseen kohdistui Suomessa paljon poliittisia odotusarvoja ja ratkaisua on myöhemmin käytetty myös välineenä susipolitiikan keskusteluissa. Tämä politiikan ja oikeuden välinen yhteys on kiistatta yksi haastavimmista ja merkitykseltään kasvavista kysymyksistä kansainvälistyvässä luonnon-suojelupolitiikassa. Tuomioistuinten tekemiin oikeudellisiin ratkaisupäätöksiin kohdistuu yhä enemmän paineita reaalisten argumenttien ja kokonaishallinnan eli vallitsevan yhteiskunnallisen tilanteen huomioimiseksi.

5.6 Susipoliittiset instrumentit

Edellä kuvattuja toimintoja voidaan tarkastella myös instrumenttien näkökulmasta. Voidaan tarkastella, mikä on ollut se instrumentti, jota toiminnassa on käytetty tai jonka mukaisesti toiminta on muotoutunut. Instrumentteja tarkastelemalla, voidaan samalla hahmottaa, kuinka Kooimanin hallinnoinnin elementit ja muodot tulevat yhteen. Käytetyt instrumentit kertovat paljon siitä, onko hallinnointi muotoutunut hierarkkisesti vai mahdollisesti itse- tai yhteishallinnoinnin mukaisesti. Instrumentit eivät tässä yhteydessä rajoitu vain julkishallinnollisten instrumenttien tarkasteluun, vaan myös muiden kuin julkishallinnon toimia ja tarjoamia keinoja ongelmien ratkaisuun voidaan tarkastella instrumentteina. Sairisen (2000) tekemä jaottelu erilaisiin ympäristöpoliittisiin ohjauskeinoin hin tarjoaa hyvän ja konkreettisen välineen instrumenttien tarkasteluun. Taulukossa 7 edellä kuvatuista toiminnan muodoista on jäsennelty instrumenttien kokonaisuus.

Taulukko 7. Poliittiset ohjauskeinot ja niiden sovellus suomalaisessa susipolitiikassa (muokattu Sairisen (2000) pohjalta)

Oikeudellis-hallinnollinen ohjaus	Pyyntilupajärjestelmä, metsästysrikoslainsäädäntö
Julkinen suunnittelu	Suojelualueet, kannanhoitosuunnitelmat
Taloudellinen ohjaus	Tukijärjestelmät, korvausjärjestelmät
Informaatio-ohjaus	Tiedonanto, koulutus (esim. riistanhoitopiirien ja järjestöjen toiminta. Myös tiedotusvälineiden vaikutus)
Neuvotteleva ohjaus	Konfliktitilanteiden sovittelu, muut neuvottelut. Neuvottelukuntatoiminta
Itseohjautuvuus	Paikallinen päätöksenteko

Oikeudellis-hallinnollisella ohjauksella on vahva perinne suomalaisessa susipolitiikassa. Susikantaa on hallinnoitu lähinnä pyyntilupajärjestelmän avulla. Edellä olen jo todennut, että lupien myöntämistä on tiukennettu EU-jäsenyyden aikana.

Tiedontuottaminen on ilmiö, johon useilla susipoliittisilla toimijoilla on vahva intressi. Lain mukaan riistanhoitopiireillä on velvollisuus suurpetoihin liittyvän tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Käytännössä riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on se taho, joka huolehtii tieteellisen tiedon tuottamisesta. Viime aikoina useat toimijat ovat halunneet osallistua voimakkaammin tiedolliseen ohjaamiseen. Esimerkkeinä Luonto-Liiton Susiryhmän järjestämät oppitunnit kouluihin ja suurpetoneuvottelukuntien pyrkimys alueellisen ja paikallisen tiedon ohjaamisesta kansalliseen päätöksentekoon. Suurpetoneuvottelukuntien toiminta on myös lähinnä sitä, mitä tarkoitetaan neuvottelevalla ohjauskeinolla.

Taloudellinen ohjaus on perinteisesti Suomessa painottunut vahinkojen korvauksiin, mutta yhä enemmän korostetaan ennaltaehkäisevien toimintojen tärkeyttä. Myös ministeriö asettaa tämä tavoitteeksi susikannan hoitosuunnitelmassa (Maa- ja metsätalousministeriö 2005). Yhdeksi itsehallinnon muodoksi voi tulkita paikallisen väestön organisoituminen suurpetojen kannanarviointiin. Myös talkoilla toteutetut aidan rakentamiset paikallisesti voidaan katsoa itsehallinnon muodoksi. Päätöksenteko on kuitenkin vahvasti kansallisella tasolla. Esimerkiksi susien pyyntiluvista maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuotuisen kiintiön, jonka varassa alueellisesti riistanhoitopiiri myöntää lupia tarpeen mukaan. Ennen vuoden 2008 elokuussa voimaan astuneen metsästysasetuksen muutosta maa- ja metsätalousministeriö päätti poikkeusluvista suden metsästyksen (riistanhoitopiireille annettujen lupakiintiöiden lisäksi). Asetuksen muutoksella pyrittiin viemään päätöksentekoa alemmalle tasolle, mutta edelleen riistanhoitopiirejä sitovat ministeriöstä asetetut ylärajat. Riistanhoitopiireille kuuluu myös selvitysvelvollisuus luvan myöntämisen edellytyksistä, jotka ovat samalla tavoin sidoksissa luontodirektiiviin kuin ministeriönkin tekemät päätökset, joten kovin suurta käytännöllistä muutosta suden metsästyksen asetuksen uudistus ei tuo. (Metsästäjien Keskusjärjestö 2008; Metsästysasetus 1993/666.)

Edellisen perusteella voi sanoa, että vaikka perinteinen julkis-hallinnollinen ohjaus on edelleen vahvaa, muita neuvottelevampia ja vuorovaikutteisempia hallinnointimalleja on syntymässä näiden rinnalle. Nämä uudet hallinnointimallit eivät kuitenkaan ole synty-

neet valtionhallinnon toimesta, vaan muut toimijat alueellisella ja paikallisella tasolla ovat organisoituneet suurpetohallinnon kehittämiseksi. Tämä liikehdintä asettaa paineita myös julkishallinnolliselle ohjaukselle.

Hallinnointikeinojen, instrumenttien, muutokset vaikuttavat myös politiikan sisältöihin ja tavoitteenasetteluihin. Rydin (2003), viitaten De Leoniin (1999) ja Barratiin ja Fudgeen (1981), toteaa, että poliittisissa prosesseissa liikutaan edestakaisin suunnittelun ja implementoinnin välillä ja nämä prosessit yhdistyvät toisiinsa. Koska yhteishallinnollisten instrumenttien lisääntyvä käyttö mahdollistaa eri intressiryhmien kohtaamisen ja vuorovaikutuksen, se vaikuttaa hallinnonin muotoihin ja myös poliittisten tavoitteiden muotoutumiseen ja toteutukseen. Viimeaikaisen poliittisen liikehdinnän perustella voi sanoa, että rakenteellisella tasolla suomalaisessa susipolitiikassa on havaittavissa vahvaa painetta lisääntyvälle yhteishallinnolle. Myös Sairinen (2000) toteaa, että suomalainen ympäristöpolitiikka yleensä on siirtymässä yhä voimakkaammin julkishallinnollisesta ohjauksesta itseohjautuvampaan ja neuvottelevampaan suuntaan.

Seuraavassa luvussa pohdin edellä tehtyjen kuvausten pohjalta suomalaisen susipolitiikan hallinnointia analyttisemmin. Analyysillä pyrin vastaamaan siihen, millaista susipoliittisen hallinnonin tulisi olla muodoltaan, millaisia haasteita nykytilanne asettaa instrumenteille ja miten susipoliittista tarinaa voisi uudelleen muotoilla.

6 HALLINNOLLISIA HAASTEITA

6.1 Julkishallinnollisten ja ei-hallinnollisten toimien ja instrumenttien yhdistämisen vaikeus

Suomalaista susipolitiikka näyttää vaivaavan yhteisen näkemyksen puute. Paikallisella väestöllä, luonnonsuojelijoilla, tutkijoilla ja hallinnolla on kaikilla omat lähtökohtansa ja näkemyksensä sudesta ja susipolitiikasta. Erityisesti paikallisen väestön ja luonnonsuojelijoiden näkemykset poikkeavat toisistaan ja asettavat riistaeläin ja uhanalainen eläin näkökulmat vastakkain. Toisaalta nämä ryhmät yhä useammin toteavat, että ristiriitaisuuksista huolimatta täytyisi pystyä yhteistyöhön. Yhteistyö onkin toteutunut muun muassa susiaitatakoiden parissa. Myös suurpetoneuvottelukunta on foorumi, jossa nämä eri tahot ovat kohdanneet toisensa yhteistyön merkeissä. Eri toimijaryhmät ovat myös osoittautuneet oma-aloitteisiksi susipolitiikan suunnan muuttamisessa. Tärkeä ja mielenkiintoinen kysymys on, kuinka julkishallinto suhtautuu ei-hallinnolliseen liikehdintään ja eri toimijoiden tarjoamiin näkökulmiin?

Hallinnollisesti susipolitiikan tavoitteeksi on asetettu susikannan säilyttäminen. Tämän tavoitteen toteutus on maa- ja metsätalousministeriön edustajan mukaan ollut menestyksellistä. Kuitenkin toinen ongelma näyttää ilmenneen:

”Mutta niinku mä sanoin, ettei meillä aikaisemmin ole ollut kirjoitettu tekstiä, mikä on se linjaus, ollaan johdonmukaisesti ajateltu, miten me toimitaan ja se on johtanut erittäin hyviin lopputuloksiin: kaikki nämä suurpetokannat on kasvanut ihan roimasti ja myöskin levittäytyneet uusille alueille, että sikäli niinku onnistunu, mutta nyt kun joudutaan entistä enemmän perustelemaan, miksi tehdään jotakin tai miksi ei tehdä jotakin, niin niin, tämän päivän sana on nämä hoito-suunnitelmat ja sitten on katsottu, jotta voidaan niille paikallisille perustelemaan ja hoitamaan niiden paikallisten tilanteita ehkä joustavammin, niin joku jalusta tulee olla jolla pystyy selittämään paikalliseen väestöön päin sekä komissioon päin” (MMM)

Erilaiset kuvat ristiriitaisuuksineen näyttäisivät tuottavan ongelman julkishallinnolle, koska ne hankaloittavat varsinaisen susipolitiikan, eli susien suojelun, hoitamista. Esimerkiksi avoin dialogi komissioon päin ei näyttäydä parhaana mahdollisena poliittisena toimintana:

”Tietysti kuka tahansa voi lähettää kirjeen sinne ja se keskustelufoorumi on se. He saavat sitten joskus sitten jonkunlaisen vastauksen. Yleensä ne sitten vain hämmentää sen sopan totaalisesti, koska kaikki mitä sanotaan, kirjataan ylös. Puhuja ei ole välttämättä ollenkaan selvillä siitä, kuinka syvällisesti tässä painetaan niinku näiden asioiden kanssa. Ja hän kun menee sanomaan jotakin, niin se on sitten siellä kirjoissa ja kansissa, että Suomi on esittänyt näin ja näin. Kun ne saa eri tahoilta erilaista tietoa, sitten komissio kysyy, että ”what you are talking about”. Komissio sitten sanoo, että näyttää siltä, ettette te itsekään tiedä, mistä te puhutte. Tämä on sitä demokratiaa. Joo, ja me kirjoitetaan papereita...” (MMM)

Koska erilaisten ja keskenään ristiriitaisten kuvien ja visioiden luominen on olennainen osa yhteiskuntaa, ei voi olettaa, että koskaan syntyisi sellaista tilannetta, että olisi olemassa yksi yhteinen näkemys, joka miellyttäisi kaikkia.

”Nythän on lähdeittävä siitä, että olkoon asia mikä tahansa niin tehtiinpä se kuinka tahansa niin siitä tulee sekä kiitosta että kielteistä. Ei koskaan eikä missään yhteiskunnassa semmosta yksimielisyyttä vallita. Se on luonnoton tilanne. Etteikö tuota tulisi kritiikkiäkin.” (RHY)

Kysymys kannattaisi siksi kohdistaa siihen, kuinka näitä erilaisia kuvia voisi käsitellä. Kooimanin (2003) mukaan hallinnoija *tarvitsee* kuvia tehokkaaseen hallintointiin. Siksi voi kysyä, pitäisikö asennetta näitä erilaisia susipoliittisia visioita kohtaan tarkastella kriittisesti? Sen sijaan, että ne tuottaisivat ongelman susipolitiikalle, voisiko niitä *käyttää* susipolitiikassa?

Kuvien käyttäminen tarkoittaisi yhteiskunnallisen, ei ekologisen, ongelman käsittelemistä. Yhteiskunnallisten ongelmien käsitteleminen, esimerkiksi konfliktin hallinta, ei kuitenkaan ole asetettu susipoliittiseksi tavoitteeksi. Näin ollen voi todeta, että susipolitiikalla on ekologinen strategia, mutta ei sosiopoliittista strategiaa. Haastattelujeni ajankohdaksi susikannanhoitosuunnitelmaa oltiin vasta laatimassa. Kun se julkaistiin puolivuotta maa- ja metsätalousministeriön edustajan haastatteluni jälkeen, se toi neuvottelevat elementit mukaan susipolitiikan hallinnon suunnitteluun. Susikannanhoitosuunnitelman mukaan neuvottelevia instrumentteja, esimerkiksi suurpetoneuvottelukuntien toimintaa, tulisi kehittää ja tukea.

Tämä asetelma on hieman ristiriitainen. Erilaiset kuvat aiheuttavat ongelman susipolitiikan hallinnon ja neuvottelevat instrumentit on todettu tärkeiksi välineiksi, mutta samaan aikaan julkishallinnon ulkopuolella tapahtuva poliittinen liikehdintä nähdään erilliseksi hallinnollisesta toiminnasta. Hallinnosta vastaava kokee itsekin eri toimijoiden välisen irrallisuuden ongelmalliseksi:

“Meitä sitoo luontodirektiivi ja metsästyslainsäädäntö, joiden puitteissa täytyy toimia. Tieto näistä pelisäännöistä on hyvin hämärä kentällä, varsinkin, jos mennään ruohonjuuritasolle, niin ei siellä kukaan miellä näitä tai ymmärrä, miksi on tehtävä näin tai miksi viranomainen on näin jääräpää. Vaan kyllähän niiden on ymmärrettävä meidän tilanne täällä ja tietysti sitten on ollut pakko niin kuin määrätä, että nyt vain tehdään näin. Koska ei ole ollut mahdollista selittää koko kansakunnalle jokaisen erillisen tapauksen perusteella, mitenkä tässä pitäisi tehdä ja näin. Se on myös ollut ehkä kulttuurista, että on edelleen vaan päätetty, että näin se vain on. Tai että mitenkä se otetaan vastaan. Sekin on hyvä kysymys, että kuinka pitkälle päätöksentekoa julkisuudessa perustella kaikille, joillekin joille se ei edes kuulu.” (MMM)

Julkishallinnolliset toimijat eivät näytä tunnistavan alueellisten ja paikallisten toimijoiden liikehdinnän ja toimien tärkeyttä ja potentiaalia susipoliittisessa hallinnon toiminnassa. Eikä yhteistoiminnallisten tai vuorovaikutteisten instrumenttien tärkeyttä tunnisteta. Edelliseen sitaattiin viitaten: Jää epäselväksi, kuinka ruohonjuuritasolla voitaisiin ymmärtää hallinnoijan jääräpäisyyttä, mistä se tieto tulisi?

Susikannanhoitosuunnitelma on tärkein susipolitiikan tavoitteita ja menetelmiä kuvaava hallinnollinen suunnitelma. Se tarjoaa joitain lähtökohtia ja myös instrumentteja konfliktisen tilanteen hallinnoimiseksi. Suunnitelmassa käsitellään eri tahojen välistä yhteistyötä ja tässä yhteydessä mainitaan myös suurpetoneuvottelukunnat (Maa- ja metsätalousministeriö 2005, 51–52). Periaatteessa jo olemassa olevat suurpetoneuvottelukunnat nähdään hyväksi tavaksi lähestyä konfliktista tilannetta, mutta suunnitelmassa ei oteta kantaa siihen, millainen suhde julkishallinnolla tulisi olla näihin ei-hallinnollisiin neu-

vottelukuntiin. Sen sijaan suunnitelmassa ehdotetaan, että julkishallinto voisi organisoida itse vastaavanlaisia neuvottelukuntia. Tällöin organisoiva taho olisi riistanhoitopiiri. Toistaiseksi näitä julkishallinnollisesti ohjattuja neuvottelukuntia ei ole perustettu. Mikä näiden julkishallinnollisesti organisoitujen neuvottelukuntien tehtävä olisi tai mikä olisi niiden suhde jo olemassa oleviin ei-hallinnollisiin neuvottelukuntiin, ei selviä susikannanhoitosuunnitelmasta. Ministeriö on kuitenkin osoittanut mielenkiintoa teemaa kohtaan rahoittamalla tutkimusprojektia ”Suurpetoneuvottelukunnat osana suurpetojen hoitoa” (Pellikka, Salmi ja Ratamäki 2008). Susikannanhoitosuunnitelma ehdotuksineen on implementoinnin kannalta aika heikko. Suunnitelma ei tarjoa konkreettisia ohjeistuksia neuvottelevien ohjauskeinojen kehittämistä tai vastuista tämän suhteen. Siksi se on sosiopoliittisesti enemmänkin löysä ohjeistus kuin toimintapoliittinen strategia.

Tässä vaiheessa jää nähtäväksi, kuinka suurpetoneuvottelukuntien toiminta kehittyi Suomessa. Ideoita haetaan myös kansainvälisestä vertailusta. Tutkimusprojekti, jossa vertaillaan Suomen tilannetta vastaaviin muutoksiin Ruotsissa ja Norjassa, on tekeillä (Sandström, Pellikka, Ratamäki ja Sande 2009).

6.2 Hallinnoinnin muodot – Itse- vai yhteishallinnointia?

Tässä luvussa tarkastelen edellisten analyysien pohjalta poliittisen päätöksenteon tasoa ja muotoa. Koska perinteinen hierarkkisesti järjestäytyneen hallinnoinnin on ajautunut ongelmiin, täytyisikö susipolitiikassa harjoittaa itsehallinnointia? Rydin ja Pennington (2000) tekevät eron ympäristöpoliittiselle (julkis)hallinnoinnille ja (itse)hallinnalle, todeten, että esimerkiksi kierrätys on sellainen ympäristöpoliittinen toimi, jota voidaan toteuttaa ja organisoida paikallisesti itseohjautuen niin, että valtion hallinnon tasolta ei siihen tarvitse puuttua. Esimerkiksi ilmastonmuutos on kuitenkin sellainen ympäristöpoliittinen toiminta, joka edellyttää valtion hallinnon ohjausta eikä itsehallinto ole mahdollinen toimintamuoto. Entäpä susipolitiikka, millainen poliittinen ongelma se on? Maa- ja metsätalousministeriön mukaan susipolitiikkaa täytyy hallinnoida valtion tasolla:

”Me joudutaan periaatteessa perustelemaan Suomen linjaa. Ja, ja se on ministeriölle annettu velvollisuudeksi. Teoriassa ajatus on hyvä, että paikkakunnalla asiat hallitseva viranomais pystyisi sen päätöksen tekemään, mutta jossain menee se raja, jossa kokonaisvaltainen suunnitelma pitää pystyä pitämään näpeissä. Sitä ei pysty, jos meillä on itsenäisiä yksiköitä, jotka tekee sen omalta kantilta katsottuna riippumatta mitä muut tekee. Se on selvä asia, että jos hyvin pitkälti mennään alas, niin silloin tämä valtakunnallinen näkemys, niin ei enää sellaista ole.” (MMM)

Koska suurpetopolitiikkaa ohjataan voimakkaasti kansainvälisillä sopimuksilla ja koska suurpedoilla on kansainvälisesti määritelty uhanalaisuusstatus eivätkä kaikki toimijat kuitenkaan ole tähän suojelutavoitteeseen sitoutuneet, voi sanoa, että susipolitiikka edellyttää jonkinlaista julkishallinnollista kontrollointia. Kuitenkin tämän julkishallinnollisen kontrollin irrallisuus muiden toimijoiden toimista ja toiveista näyttää johtaneen ongelmiin tuossa hallinnoinnissa. Jos itsehallinnointi ei ole mahdollista niin yhteishallintaan näyttäisi olevan paineita.

Suurpetoneuvottelukuntien perustaminen on edistänyt eri toimijaryhmien kohtaamis- mahdollisuuksia. Sillä ei kuitenkaan ole ollut sellaista vaikutusta, että konfliktit olisivat hävinneet tai susipoliittiset yhteiskunnalliset ongelmat olisi ratkaistu. Neuvottelukuntien toiminnassa on kyse osallistumisesta. Osallistumisesta onkin tullut avainsana ympäristö-

politiikassa ja sitä koskevissa tutkimuksissa. Joskus tätä lähtökohtaa pidetään itsestäänselvyytenä (Sapountzaki ja Wassenhoven 2005), mutta toisaalta kriittisiäkin kommentteja on esitetty (Ballet, Sirven ja Requiens-Desjardins 2007). Ovatko esimerkiksi Rydin ja Pennington (2000) oikeassa todetessaan, että osallistuminen ei aina ole oikea ratkaisu?

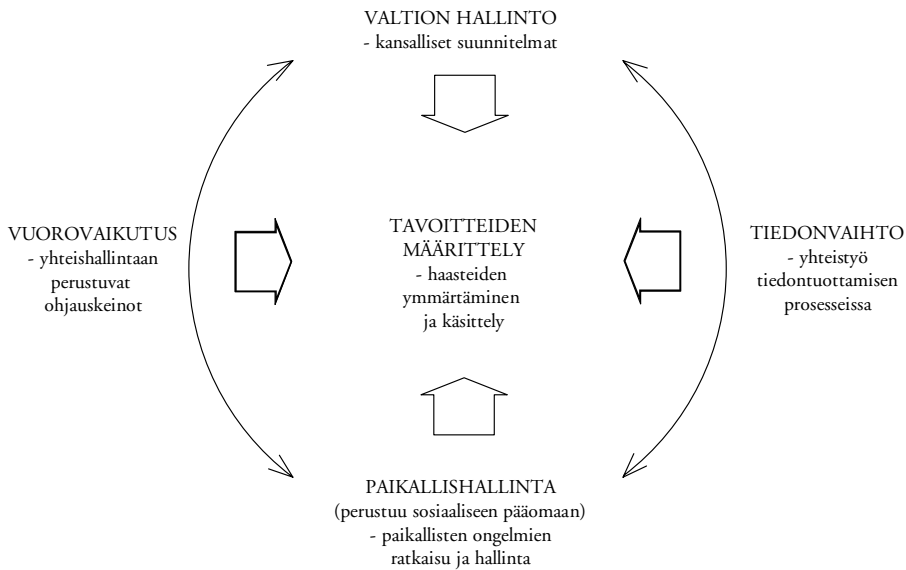
Rydin ja Pennington (2000) toteavat myös, että hallinnan menestyksen takana on positiivinen sosiaalinen pääoma. Edellä kuvasin suurpetoneuvottelukuntia esimerkkinä uudensuomalaisesta hallinnasta ja toisaalta totesin, ettei neuvottelukunnan saavutuksiin olla oltu kaikilta osin tyytyväisiä. Tarkoittaako tämä, että suurpetoneuvottelukunnissa ei ole sellaista sosiaalista pääomaa, joka tuottaisi tuloksia? Vai onko ongelma jossain muualla? Koska suurpetoneuvottelukunnat ovat alun perin syntyneet alueellisten toimijoiden toimesta ja vapaaehtoisesti, sosiaalisen pääoman puute ei vaikuttaisi olevan ongelma. Pitkemminkin ongelma näyttäisi olevan tuon sosiaalisen pääoman hyödyntämättömyys ja kytkeytymättömyys valtakunnalliseen ja julkishallinnolliseen politiikkaan.

Näin ollen hierarkkisen julkishallinnon ja paikallisen hallinnon ei tarvitse olla vaihtoehtoja toisilleen. Osa poliittisista ongelmista ja haasteista ovat sellaisia, joihin tarvitaan valtion hallinnointia, mutta osa on sellaisia, joita voidaan käsitellä alueellisesti tai paikallisesti yhteis- tai itsehallinnollisesti. Edelleen on huomattava, että paikallinen taso ei ole vain ongelmien luoja susipolitiikalle. Paikallisen väestön aktiivisuus ja vapaaehtoistyö suurpetotutkimuksessa on merkittävä yhteistyön muoto ja osa suurpetopolitiikkaa. Suurpetoyhdysmiesten (ja naisten) työ ja keskinäinen verkostoituminen on vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa ja on myös yksi osoitus olemassa olevasta sosiaalisesta pääomasta.

Toinen käytännön esimerkki paikallisen tason sosiaalisesta pääomasta ja omaehtoisesta toiminnasta on sudenmetsästystaito. Tähän tarvitaan paikallisten asukkaiden tietoa ja taitoa. Erityisesti EY-tuomioistuimen antaman tuomion jälkeen on erityisen tärkeää, että pyyntilupa kohdistetaan oikeaan susiyksilöön tai laumaan. Käytännön esteenä tässä on epäluottamus, eli sosiaalisen pääoman puute, virkamiesten ja paikallisen väestön välillä. Jotta paikallisesti organisoitu ongelmayksilöiden poistaminen olisi mahdollista, paljon täytyy tapahtua ja kehittyä direktiivin toteutumisesta vastuun kantavien virkamiesten ja paikallisesti toimivien metsästäjien välillä. Paikallisen väestön näkökulmasta nopea reagointi vahingotilanteissa ei ole ongelma:

”Ei kun nopeat toimenpiteet, että saman tunnin aikana käskyt käypi ja tuota ja sitten tämä homma hoidetaan. Jos ne nämä suunnat tiedetään, niin tämmönen asiahan saadaan hoidettua puoleen päivään mennessä. Eihän tämä mikään ongelma ole. Se on vaan, että miten se käsitetään se ongelma. Ei se ole sen kummempaa.” (PV4)

Vaikka susipolitiikkaan tarvitaankin kansallinen suunnitelma, se ei tarkoita, ettei jonkinlaista paikallista ja alueellista hallinnointia voitaisi harjoittaa, erityisesti silloin kun on kyseessä käytännön toimet. Lisäksi on kuitenkin huomattava, että näiden eri tasojen toimien tulisi olla vuorovaikutteisessa suhteessa keskenään. Tiivistetysti: suomalainen susipolitiikka tarvitsee kansallista suunnittelua, jotta kansainvälisesti sovitut tavoitteet tulevat huomioonotetuiksi. Kuitenkin vain tämän varassa toimiminen aiheuttaa ja on aiheuttanut ongelmia koko systeemiin. Siksi kansainvälisten ja kansallisten tavoitteiden harmonisoinnista yhteen paikallisten ja alueellisten olosuhteiden, tavoitteiden ja tarpeiden kanssa tulisi huolehtia. Tämä malli on esitetty kuvassa 15.

Kuva 15. Uuden hallinnan malli suomalaisessa susipolitiikassa

Sellaisia toimintamuotoja, joissa eri kuvat ja toimet voivat tulla esiin, täytyy kehittää, jotta konfliktiseen tilanteeseen saadaan lievennystä. Näissä kuvien ja toimien yhteentulemissa tulee kiinnittää erityistä huomiota tiedollisiin prosesseihin. Tiedollisissa prosesseissa on toisaalta paljon vaikeuksia, mutta myös paljon hyödynnettävää potentiaalia. Tarvitaan strategia, joka kunnioittaa paikallisia olosuhteita ja pyrkii ratkomaan niitä, mutta samaan aikaan ei kadota näkyvistä kansainvälisiä ja kansallisia tavoitteita.

Suurpetoneuvottelukunnat esimerkkinä yhteishallinnoinnista

Suurpetoneuvottelukuntien toiminnan kehittämiseksi ainakin kaksi asiaa nousee esiin: neuvottelukuntien roolin määrittäminen ja neuvottelukuntatoiminnan suhde julkishallintoon.

Roolin määrittämisessä on nähtävillä kaksi eri vaihtoehtoa. Ensimmäinen niistä liittyy ristiriitojen hallintaan (instrument in politics), toinen rooli liittyy asiantuntijuuteen perustuvana neuvonantajana toimimiseen (instrument in policy). Kysymys on siis siitä, millä politiikan tasolla suurpetoneuvottelukuntia tulisi kehittää? Tulisiko niiden olla poliittisen määrittelykamppailun areenoita vai tekninen väline toimintapolitiikassa, jolloin niillä olisi käytännöllisempi ja vaikutusvaltaisempi rooli. Sekä politics että policy tasoisen toiminnan kehittämiseksi Kooimanin mallin eri elementtien tarkastelu on tarpeen. Esimerkiksi kuvilla on erilainen merkitys ristiriitojen hallinnassa kuin toimintapolitiikassa. Määrittelykamppailussa kuvien merkitys korostuu. Toisaalta toimintapolitiittinen asema edellyttää erilaista toimintaa ja instrumentteja kuin määrittelykamppailun tasoinen poliittinen toiminta. Jos neuvottelukunta itsessään nähdään instrumenttina, on tärkeää kysyä, mihin sitä käytetään. Toistaiseksi rooli on täsmennyttömän ja tämä osittain selittää sen, että neuvottelukunnan toimintaan ollaan oltu tyytymättömiä, koska tavoitteenasettelu ja menettelytavat ovat olleet epämääräiset (Pellikka ym. 2008).

Toisaalta neuvottelukuntien kehittämiseen liittyvät kysymykset toimijoiden edustavuudesta ja edustuksellisesta demokratiasta (Sandström ym. 2009). Molemmista edellä ehdotetuissa tapauksissa riittävä intressiryhmien edustus on tärkeää. Ristiriitojen hallintaan pyrkivässä toiminnassa se on lähestulkoon itsestäänselvyys, mutta haastavampana tämä kysymys näyttäytyy silloin, kun kyse on toimintapolitiikkaa ohjaavasta poliittisesta välineestä. Kuten tässä tutkimuksessa on todettu, tieto ja asiantuntijuus ja sillä legitimoitu toiminnan oikeutus ovat susipolitiikan ydinkysymys, ja problemaattinen sellainen.

Tällä hetkellä neuvottelukunnissa on laaja edustus eri toimijaryhmistä, koska toiminta on aloitettu sillä tavoitteella, että neuvottelukunta toimii eri intressiryhmien kohtaamispaikkana ja pyrkii tuottamaan yhteistä näkemystä. Erilaiset susipoliittiset kuvat ovat siis esillä. Toisaalta tämä asetelma näyttää tuottavan sen ongelman, että toimintapolitiittisena ohjaajana neuvottelukunta ei toimi hyvin; määrittelykamppailun (politics) ja toimintapolitiikan (policy) yhdistäminen näyttää olevan mahdotonta. Toimintapolitiittinen rooli edellyttäisi, että neuvottelukunta pystyisi asiantuntijuutensa perusteella tekemään konkreettisia esityksiä ja ehkä myös toteuttamaan niitä. Koska näkemykset eri toimijoiden välillä ovat ristiriitaiset, joudutaan kysymään, minkälainen asema on sellaisilla marginaaliryhmillä, joiden näkemykset ovat poikkeavia suhteessa valtavirtaan. Erityisesti luonnonsuojelijaryhmät ovat kohdanneet tämä ongelman suomalaisissa suurpetoneuvottelukunnissa. He ovat kokeneet, että vaikuttamismahdollisuudet ovat hyvin vähäiset (Pellikka ym. 2008).

Driessen, Glasbergen ja Verdaas (2001) ehdottavat, että vain tärkeimmät toimijat ottaisivat osaa poliittiseen päätöksentekoon. Toisaalta he näkevät myös laajan mielipiteiden edustuksen tärkeäksi ja ehdottavat ratkaisuksi kaksitasoista toiminnan organisoimista. Tällöin määrittelykamppailun ja toimintapolitiikan tasot erottuisivat osittain toisistaan. Driessenin ym. (2001) mallissa laajempi yleisö toimisi neuvoa-antavana ryhmänä ja olisi kytköksissä suppeampaan päätöksentekijöiden ryhmään. Myös Fascione ja Kendrot (2001) ehdottavat samansuuntaista kaksitasoista mallia.

Edelleen täytyy kuitenkin olla varovainen sen määrittelyssä, ketkä ovat ”tärkeimpiä toimijoita”. Kenellä on sellaista taitoa ja tietoa, jonka varassa toimintapolitiittisia päätöksiä voidaan tehdä. Mikä on tietoa? Voidaanko esimerkiksi valtavirrasta poikkeavan kuvan muotoileminen nähdä tiedollisena pääomana? Vai tulkitaanko tiedoksi vain sellainen tieto, joka on mukautuvainen valtavirtaan ja kytköksissä vallitseviin käytäntöihin? (ks. Määttä 2002, 65.) Toisaalta entäpä ne tahot, joilla on vahva intressi susipolitiikkaan, mutta ei toimintapolitiittisia taitoja tai osaamista? Onko heillä vain neuvonantajan rooli? Ainakin kansalaisjärjestöille susipolitiikan prosesseihin osallistuminen näyttää taidollisena ja toiminnallisena haasteena. (ks. esim. Ballet ym. 2007.)

Toinen pohdittava kysymys liittyy hallinnon ja neuvottelukuntien väliseen suhteeseen. Edellä olen todennut, että ei-hallinnollisten ja julkishallinnollisten prosessien irrallisuus näyttää ongelmallisena. Jälleen kaksi vaihtoehtoa nousee esille. Neuvottelukuntia voisi ohjata julkishallinnollisesti. Tämä tarkoittaisi, että suurpetopolitiikasta vastaavan valtion hallinnon tulisi osoittaa enemmän mielenkiintoa ristiriitojen käsittelyyn kuin mitä se on tähän mennessä tehnyt. Toisaalta ei ole myöskään selvää, kuinka muut toimijat suhtautuisivat julkishallinnon organisoimaan neuvottelevaan toimintaan. Tutkimuksen mukaan näyttää siltä, että neuvottelukuntatoiminnan vetäjän puolueettomuus on tärkeää (Pellikka ym. 2008). Toinen vaihtoehto on, että valtion hallinnon rooli olisi voimakkaampi nykyisessä ei-hallinnollisesti ohjatussa neuvottelukuntatoiminnassa. Tällöin valtion hallinnolla ei olisi johtavaa roolia, vaan se olisi yksi toimija muiden joukossa. Toisaalta tämä tarkoittaisi valtion hallinnolle kaksinaista roolia, neuvottelukunnan ulkopuolella se kuitenkin olisi hallinnoijan roolissa.

Osallistaminen näyttäisi olevan edellytys sosiopoliittisen strategian luomiseksi ja toteuttamiseksi suomalaisessa susipolitiikassa. Kuitenkin osallistaminen usein kuulostaa teoriassa hyvältä, mutta voi olla käytännössä ongelmallinen toteuttaa. Ballet ym. (2007) toteavat, että positiivisen sosiaalisen pääoman käyttäminen ja luominen ei aina ole kustannustehokasta tai johda automaattisesti korkeampaan demokratiaan. Myös Sapountzaki ja Wassenhoven (2005) osoittavat, että avoin dialogi ei välttämättä johda menestyksenkäisiin poliittisiin prosesseihin. Useiden eri toimijaryhmien yhteistoiminnassa toteutettu päätöksenteko voi olla pitkä ja monimutkainen prosessi (ks. esim. Fascione ja Kendrot 2001). Liiallinen osallistaminen hajottaa, mutta liian vähäinen osallistaminen estää demokraattisen ja moniarvoisen poliittisen toiminnan (Sotarauta 1996, 246). Sotarauta (1996) kuvaakin strategista suunnittelua jatkuvasti eläväksi prosessiksi, jossa neuvottelut, tavoitteenasettelut ja toteutus limittyvät toisiinsa ja etenevät rinnakkain ja vuorovaikutteisesti. Tällöin osallistamisesta voidaan päättää aina tilannesidonnaisesti ja tarpeiden mukaan ja toimintaprosessit ovat joustavia.

Yksi tapa, jolla voidaan välttää kalliita, pitkittyneitä ja epäoikeudenmukaisia prosesseja, on hyödyntää ja kehittää edelleen niitä rakenteita, joita on jo olemassa, ja jotka ovat osoittautuneet toimiviksi (Björkell 2008, 123–124). Suomalaisessa susipolitiikassa ainakin tiedonkeruumenettelyt ja suurpetoneuvottelukunnat ovat sellaisia instituutioita, joissa on kehittämisen varaa ja jotka jo nyt perustuvat positiiviselle sosiaaliselle pääomalle ja yhteistyölle. Kooimanin sanoin, hallinnoija tarvitsee tätä toimintaa. Näiden kehittämiseen täytyisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota. Luottamuksen rakentaminen eri toimijaryhmien välille on tällöin avainasemassa.

6.3 Susipolitiikan toinen taso ja uudet ohjauskeinot

Instituutioista ja arvoperustasta huolehtiminen

Työni teoreettisessa osiossa esittelin Jan Kooimanin teoreettista viitekehystä ja olenkin käyttänyt Kooimanin tarjoamia käsitteitä erityisesti analysoidessani poliittisia prosesseja. Tutuksi ovat tulleet suomalaisen susipolitiikan kuvat, toiminta ja instrumentit sekä myös yhteishallinnan tarve. Kooiman kuitenkin kertoo näiden eri elementtien toteutuvan politiikan kolmella eri tasolla: 1. taso: ongelmien ratkaisu ja mahdollisuuksien luominen, 2. taso: hallintainstituutioista huolehtiminen, 3. taso: normatiivisten periaatteiden muotoileminen (metahallinta).

Ensimmäinen taso on päivänpolitiikan ongelmanratkaisua. Tästä on edellä useita esimerkkejä. Muun muassa vahingonkorvaus- ja pyyntilupapäätökset voidaan lukea tähän politiikan tasoon. Tällä päivänpolitiikan tasolla on kohdattu useita erilaisia vaikeuksia. Vastauksia näihin on haettava kahdelta muulta tasolta. Tähän mennessä olen tuonut jo esille joitain näkökulmia erilaisista arvoperusteista, joista erimielisyydet eri toimijoiden välillä voivat johtua. Nämä arvokysymykset liittyvät politiikan kolmanteen tasoon. Kooimanin kuvaa kolmatta tasoa metatasoksi. Siinä on kyse paljon muustakin kuin vain eri toimijoiden välisistä arvoasetelmista. Metatasolla voidaan pohtia syvällisemmin, mistä nuo arvoasetelmat syntyvät. Metatason tarkastelut olen kytkenyt Matutinovicin (2007) maailmankuvan ja Kainulaisen (2005) todellisuuskuvien käsitteisiin. Tämän tason pohdinnat ovat mielenkiintoisia, mutta menevät hieman työlleni asettamista tutkimuskysymyksistä sivuun. Näihin pohdintoihin vastaaminen edellyttäisi toisenlaista aineistoa ja aineiston analyysiä kuin mitä olen työssäni tehnyt. Kolmannen tason olemassaolon muistaminen ja sen merkityksen tunnistaminen on kuitenkin tärkeää, eikä sitä pitäisi unohtaa myöskään

kahdella muulla tasolla toimiessa. Tässä työssä pitäydyn kuitenkin tarkastelemaan erityisesti politiikan toista tasoa, koska tekemäni analyysi ja aineistot antavat mahdollisuuksia sen kriittiseen tarkasteluun ja toisaalta luovat mahdollisuuksia sen kehittämiseen. Toinen taso on mielenkiintoinen myös siitä syystä, että sen kautta on mahdollista hahmottaa yhteyksiä ensimmäiseen ja kolmanteen tasoon.

Politiikan toista tasoa tarkasteltaessa on tässä työssä myös mahdollista luoda yhteyksiä hallintateorioiden ja kestävän kehityksen tarkastelun välille. Kestävän kehityksen määrittelyissä tarkastelin institutionaalista kestävyyttä. Tuossa yhteydessä korostin myös, että instituutioilla ja muutoksella on problemaattinen yhteys. Niin instituutioita ja kestävästä kehitystä teoretisoineet tutkijat kuin Kooimankin toteavat, että rakenteilla ja instituutioilla on ohjaava vaikutus toimintaan ja ne myös tekevät toiminnastamme ennustettavampaa. Säännöt, tavat ja tottumukset muun muassa ovat instituutioita, jotka luovat turvallisuuden tuntua ja edesauttavat sosiaalista kanssakäymistä ja vuorovaikutusta. Kooiman käyttää ilmaisua ”instituutioista huolehtiminen”. Instituutiot eivät vain siis synny ja ole olemassa, vaan ne myös muuttuvat ja kohtaavat muutospaineita. Kooimanin viesti on, että instituutiot voivat olla aktiivisen, intentionaalisen huolenpidon kohteena. Edellä tekemäni analyysi instrumenteista, joita voi pitää yhtenä esimerkkinä politiikan institutionaalisen tason toteutumisesta käytännössä, antaa syyn tarkastella politiikan toisesta tasosta huolehtimista suomalaisessa susipolitiikassa kriittisesti.

Voin väittää edellä esitetyn perusteella, että sellaisista instituutioista (toimintatavoista tai instrumenteista), jotka edesauttaisivat konfliktisen susipolitiikan ristiriitojen lieventämistä tai eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta ei juuri ole huolehdittu. Suurpetoneuvottelukuntatoiminta on ainoa konkreettinen esimerkki sen suuntaisesta toiminnasta. Susikannanhoitosuunnitelma on hyvä kokoava selvitys Suomen susipolitiikan taustoista ja tilasta, mutta sen toimintapoliittinen vaikutus sosiopoliittisten instituutioiden kehittämisen kannalta on heikko. Merkkejä toisen tason politiikan ongelmista ovat esimerkiksi epäluottamus eri toimijoiden välillä ja yhteistoiminnan vaikeus. Näihin tarvittaisiin toimintaa tukevia rakenteita.

Hallintatapojen muutokset edellyttävät muutoksia myös käytettyjen instrumenttien suhteen. Toisaalta on todettu myös se, että eri instrumentit voivat toimia hyvin vain yhdisteltyinä. Esimerkiksi Gunningham ja Grabosky (1998) toteavat, että viisas hallinnointi toteutuu vain eri instrumenttien yhtäaikaisella ja monimuotoisella käytöllä. Kooiman toteaa periaatteessa saman asian korostamalla, että dynaaminen, monimutkainen ja monipuolinen yhteiskunta edellyttää dynaamisia, monimutkaisia ja monipuolisia toimintatapoja. Gunningham ja Grabosky (1998) vielä varoittavat tekemästä liian nopeasti sellaista johtopäätöstä, että eri instrumentit eivät ole yhteensovittavissa. Käytännön ongelmat monimuotoisten välineiden yhdistämisessä eivät välttämättä johdu välineistä itsestään, vaan vallitsevista olosuhteista. Vallitsevia olosuhteita voidaan muuttaa niin, että erilaiset ohjaukset voivat tulla toimiviksi. Konkreettisenä esimerkkinä tässä työssä on ollut suurpetoneuvottelukuntatoiminta, joka sinänsä näyttäisi vastaavan vallitseviin haasteisiin, mutta toisaalta sen tuloksiin on oltu tyytymättömiä. Tämä ei välttämättä tarkoita, että suurpetoneuvottelukunta sinänsä olisi toimimaton tai ”väärä” instrumentti. Sen sijaan vallitsevat olosuhteet, eli toimijoiden välinen yleinen epäluottamus ja vuorovaikutteiseen poliittiseen kulttuuriin tottumattomuus voivat olla esteinä neuvottelukuntien paremmalle menestykselle. Voi sanoa, että keinot ja tavoitteet eivät ehkä kohtaa. Neuvottelukuntien toimintaa kehitettäessä tulisi enemmän kiinnittää huomiota siihen, mihin tarkoitukseen ne toiminnallaan pyrkivät ja millainen kuvien käyttö, toiminta ja millaiset instrumentit sopivat tuohon tarkoitukseen, ettei turhaan tehtäisi johtopäätöstä ”toimimattomuudesta”.

Toiminnalliset ohjaukset

Tuon tässä politiikan toisen tason tarkastelun yhteydessä joitain ideoitani esille koskien ympäristöpoliittisia ohjaukset. Olen pohtinut kahdensuuntaista täydennystä poliittisten ohjauksetin listaan. On selvää, että neuvottelevien ohjauksetin kehittämistä tarvitaan, mutta mielessäni on myös kaksi aivan uudenlaista näkökulmaa. Pohdin ensiksi *toiminnallisia ohjauksetin* ja toiseksi *valitusoikeutta poliittisena ohjauksetin*.

Toiminnallisten ohjauksetin idea pohjautuu niihin havaintoihin, joita olen edellä tehnyt paikallisesta toiminnan halusta ja hyödyntämättömästä tietovarannosta. Olen kuvannut sitä, kuinka paikallinen väestö ja järjestöt ovat omatoimisesti ja aktiivisesti osallistuneet susipolitiikkaan, ja kuinka he samaan aikaan kokevat, ettei heillä ole tunnustettua roolia vakavasti otettavana toimijana. Paikallisen väestön lisäksi myös luonnonsuojelijajärjestöjen edustajilla on samansuuntaisia kokemuksia. Toiseksi olen huomannut, että hallinnon edustajien, erityisesti valtion hallinnon tasolla, on ollut vaikeuksia tunnistaa tätä kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja aktiivisuutta osana susipolitiikan hallinnointia. Hallinnointi hahmottuu edelleen julkishallinnon toimena, johon muut toimijat ottavat osaa tai osallistetaan sen sijaan, että hallinnointi nähtäisiin kaikkien eri toimijoiden yhteisesti tuottamana sosiopoliittisena kokonaisuutena. Kolmanneksi ideointiini vaikuttaa voimakkaasti se, mitä olen oppinut kestävän kehityksen ja toisaalta hallintateorioiden kehittymisestä. Tutkimustulosten suunta näyttää vahvasti ohjaavan yhteiskuntatieteitä ja politiikan tutkimusta yksilö- ja yhteisötason tarkasteluihin. Näihin pohdintoihin liittyy ajatuksia yksilöistä reflektiivisinä ja aktiivisinä kansalaisina ja poliitikasta ja kestävästä kehityksestä oppimisena ja prosesseina. Näistä pohdinnoista mieleeni on syntynyt idea paikallisesta ja alueellisesta toiminnasta, joka on toimivassa vuorovaikutuksessa kansallisiin toimijoihin.

Käytännössä tässä ei välttämättä edes ole mitään uutta. Suurpetoyhdysmiesverkoston toiminta on jo periaatteessa tällaista toimintaa, mutta toistaiseksi sitä ei ole hahmotettu poliittisena ohjauksetin. Ehdotan siis uutta näkökulmaa. Voitaisiko tämän tyyppinen toiminta, joka on suomalainen erityispiirre ja perustuu positiiviseen sosiaaliseen pääomaan, ottaa uudella tavalla tarkastelun alle ja kehitellä samantyyppistä toimintaa muihinkin tilanteisiin? Tällöin tämä toiminta ei olisi vain vapaaehtoistoimintaa, vaan se tunnustettaisiin osaksi suurpetoasioiden hallinnointia ja sillä olisi tunnustettu ohjaava vaikutus. Paikallinen vapaaehtoistoiminta voi olla ympäristöpoliittinen ohjauksetin. Monien muiden seikkojen kuin suurpetoseurannan ohella voitaisiin hahmottaa samantyyppistä toimintaa. Suurpetovahinkoja ennaltaehkäisevät hankkeet ja vahinkotilanteisiin reagoiminen voisivat nekin olla organisoidumpaa toimintaa. Sen lisäksi, että suurpetoasioita ohjataan hallinnollisin määräyksin, kielloin ja suunnitelmin tai taloudellisin korvauksin ja neuvotteluihin, ohjaava funktio voisi olla myös yhteistoiminnassa toteutettu paikallinen toiminta, jota tuetaan julkisin varoin ja jolla on myös hallinnon ja tutkijoiden toiminnallinen tuki osana suunnittelua ja toteutusta. Kyse on paikallisen toiminnan halun aktivoimisesta ja hyödyntämisestä paikallisista olosuhteista ja tarpeista käsin. Tämä on vaihtoehto paikalliselle itsehallinnoinnille tai itseohjautuvuudelle, jolle näissä susipoliittisissa olosuhteissa ei (vielä?) Suomessa näytä olevan menestymisen mahdollisuuksia.

Toiminnalliset ohjauksetin kytkeivät hallinnoinnin maaseudun arjen toimintoihin ja toimintatapoihin. Tekemäni narratiivianalyysin mukaan susipolitiikan ydinkysymys on erimielisyys erilaisten tietoperusteiden asemasta susipolitiikan hallinnoinnissa. Tieteellinen realismi korostuu sellaisena tietopohjana, joka on luotettava ja johon hallinnoinnin tulee perustua. Tieteellisen tiedon korostuminen saa kuitenkin aikaan hallinnoinnin irrallisuuden paikallisista käytänteistä, tarpeista ja toimista. Flyvbjerg (2001; 2004) kirjoittaa

kriittisesti sellaisista sosiaalitieteistä ja politiikan tutkimuksesta, jotka ovat kiinnittyneet vain tiedollisiin ja teknisiin kysymyksiin. Flyvbjerg (2004, 399–405) viittaa Aristotelen kirjoituksiin argumentoidessaan, että tiedollisten ja teknisten taitojen lisäksi toimiva yhteiskunta ja poliittinen toiminta edellyttävät kiinnittymistä myös käytäntöihin ja konkretiaan. Kytkeytyminen käytäntöön ja konkretiaan kytkee hallinnonin myös kontekstiin, tiettyyn tilanteeseen ja olosuhteisiin, joilla on oma historiansa. Sotaraudan (1996) pohdinnat strategisesta suunnittelusta antavat myös vahvistusta sille, että suurien linjauksien muotoilemisen lisäksi täytyy huolehtia myös käytännön toteutuksesta. Hänen mukaansa kommunikatiivisen suunnittelun yksi ongelma on se, että määrätietoinen toteuttaminen voi jäädä vähemmälle huomiolle. Kyse on sisällöllisen laadun, prosessimaisen jatkuvan oppimisen ja käytännön toteutuksen välisen tasapainon hakemisesta.

Huomion kiinnittäminen käytäntöihin kiinnittää hallinnonin auttamattomasti myös arvoihin, koska käytännöistä sopiminen edellyttää aina valintojen tekemistä. Avoin ja tietoinen käytännön toimista sopiminen ei ole mahdollista ilman arvovalintoja. Juuri tämä arvosidonnaisuus saa paikallisen väestön käytännöllisen tiedon näyttäytymään epäluotettavana. Usein pelätään, että erilaisten arvojen huomioiminen päätöksenteossa voi johtaa myös relativismiin. Jos kaikki tulee hyväksyä oikeana ja totena, kuinka voidaan tehdä valintoja? Flyvbjergin mukaan tilannesidonnaisuus ja kontekstuaalisuus ovat tällöin apuna päätöksenteossa. Käytäntö ohjaa päätöksentekoa kulloisessakin tilanteessa silloin, kun esillä on useita eri vaihtoehtoja ja arvoristiriitoja. (Flyvbjerg 2004, 407–408.) Kytkeytyen käytäntöihin, voidaan valita toimivia ratkaisuja, jotka eivät välttämättä ole sen ”oikeampia” kuin muutkaan vaihtoehdot, mutta ovat parempia tai soveltuvampia kyseisessä tilanteessa, ajassa ja paikassa.

Myös Milbrath (1989) korostaa arvojen merkitystä yhteiskunnallisessa oppimisessa ja politiikassa. Flyvbjergin (2004) suuntaisesti hän myös toteaa, ettei arvojen huomioiminen ja tunnustaminen johda välttämättä arvorelativismiin. On mahdollista käydä poliittista keskustelua siitä, millaisten arvojen mukaan kulloinkin olisi toimittava, jotta päädytään toimiviin ratkaisuihin. Toimivuutta arvioidaan tilannesidonnaisesti. Samansuuntaisia ajatuksia esittää myös Norton (2003, 88–109) pohtiessaan, kuinka pragmatistinen lähestymistapa voi luoda mahdollisuuksia arvojen ja faktojen yhdistämiseen ja yhtäaikaiseen käyttöön poliittisessa päätöksenteossa. Norton ei myöskään usko siihen, että arvojen mukaan ottaminen poliittiseen päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun jotenkin vahingoittaisi tieteellisen tiedon tuottamista. Norton (2005, 385–386, kirj.suom.) kirjoittaa:

”Ajatus siitä, että tiede jotenkin sortuu solipsististen⁵ friikkien subjektiivisiin saarnoihin, jos myönnämme, että faktat ja arvot läpäisevät toisiaan kielessämme ja julkisessa keskustelussamme, on vain ideologisten modernistien propagandaa. Unohtakaa se jo. Pointti on se, että ne tavat, joilla ymmärrämme tieteen, tarvitsevat tervettä emotionaalista arviointia, ja tämä on osa tieteen puolueellisuuden ratkaisua, ei osa ongelmaa.”

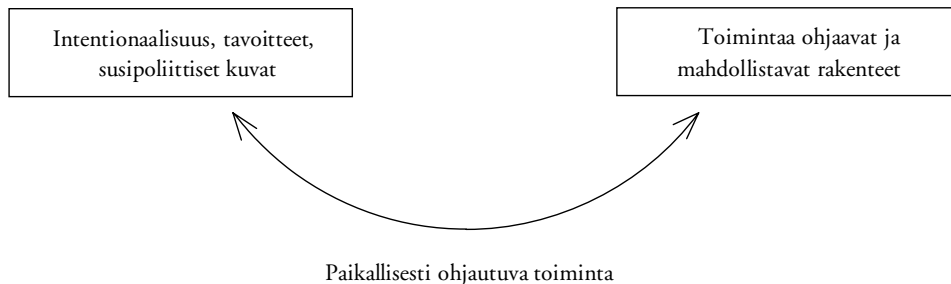
Niihin osiin suomalaista susipolitiikkaa, jotka ovat yhteiskunnallisia, poliittisia ja arvosidonnaisia, ei löydy vastauksia luonnontieteellisistä menetelmistä ja luonnontieteelliseen tietoon perustuen. Poliitiikan tutkimus ja yleisemmin sosiaalitieteiden kysymyksenasettelu, tutkimus ja menetelmät tarjoavat toisenlaisen lähestymistavan ja hyödyntävät toisenlaista tietoa. Tätä tutkimusta, tietoa ja näiden luotettavuutta ei Flyvbjergin (2001)

⁵ Solipsismi: *fil.* käsitys, jonka mukaan vain tajuava minä on olemassa ja kaikki ”todellisuus” on sen kuvittelemaa (Suuri sivistysanikirja 2001).

mukaan pidäkään pyrkiä arvioimaan samoin kriteerein kuin luonnontieteellistä tietoa. Yhteiskunta on tutkimuksen kohteena dynaaminen ja monimuotoinen, jolloin siitä hankittava tieto on luonteeltaan myös erilaista kuin luonnontieteellinen tieto. Teknisiyyden ja (luonnon)tieteellisyyden korostaminen länsimaisessa yhteiskunnassa on tarkoittanut myös sosiaalitieteiden arvostuksen puutetta. Se näkyy Flyvbjergin (2004, 402, 404) mukaan muun muassa siinä, että Aristotelen tarjoamista käsitteistä vai episteme (tieto) ja techne (tekniikka) käsitteille löytyy nykyisin vastine. Sen sijaan Aristotelen kolmas käsite fronesis (toiminta) ei ole käytössä. Kuitenkin fronesiksen, käytäntöjen, konkretian ja etiikan huomioiminen on edellytys toimivalle hallinnoinnille. Fronesiksen ”unohtaminen” on tarkoittanut (luonnon)tieteellisen ja teknisen tiedon korostumista konkreettisen ja arvosidonnaisen tiedon kustannuksella.

Näitä Flyvbjergin ajatuksia voi verrata myös Kooimanin sosiopoliittisen hallinnan viitekehukseen. Kooiman tarjoaa kaksi eri ulottuvuutta hallinnoinnille: tavoitteellisuuden ja rakenteet. Olen edellä kuvannut kriittisesti erityisesti susipoliittikan rakenteellista ulottuvuutta ja korostanut, kuinka sen tulisi tukea vahvemmin hallinnoinnin sosiopoliittista luonnetta. Sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisesti rakentuneen tiedon huomioiminen edellyttää rakenteellisia muutoksia ja näiden muutosten tietoinen toteuttaminen vaikuttaisi myös politiikan tavoitteenasetteluun eli intentionaaliseen ulottuvuuteen. Kooiman näkee kuvien, toiminnan ja instrumenttien vaikuttavan siihen, kuinka rakenteet ja intentiot ovat kytköksissä toisiinsa. Olenkin ehdottanut, että toiminta ulottuvuus on otettava vakavamman harkinnan alle suomalaisessa susipoliitikassa. Ja erityisesti sellaisen toiminnan, joka on paikallista ja kytkeytyy susipoliittisiin käytäntöihin. Tällöin Kooimanin toiminta ja instrumentti käsitteet tulevat yhteen; toiminta voi olla yhdenlainen instrumentti.

Kooimanin toiminta ja Flyvbjergin (tai Aristotelen) fronesis ovat se elementti, jonka kautta rakenteiden ja tavoitteenasettelun välinen yhteys syntyy ja toisaalta, jonka kautta erilaiset kuvat välittyvät tavoitteenasetteluun (ks. kuva 16).

Kuva 16. Intentionaalinen ja rakenteellinen ulottuvuus ja toiminta

Flyvbjerg (2001) korostaa, että toimiminen on todellista vapautta, erityisesti omaehtoinen toiminta. Flyvbjergin kuvaama toiminta on omaehtoista ja vapaata, ei ulkopäin ohjattua tai ulkopuolelta syntyneiden rakenteiden varassa tapahtuvaa. Vaikka osallistuva suunnittelu on yksi yritys luoda yhteyksiä politiikan tavoitteenasettelun ja kansalaisten näkemysten välille, se usein rakentuu ulkopäin eikä osallistamisprosessi välttämättä ole

sellainen rakenne tai instrumentti, joka kytkeytyy omaehtoiseen toimintaan. Tällöin se ei toteuta fronesuksen ideaa. Poliittisen tavoitteenasettelun ja rakenteiden väliin tarvitaan omaehtoista vapaata toimintaa, joka rakentuu toimijoiden omista lähtökohdista ja arvoista käsin. Tätä kautta politiikan rakenteellinen ulottuvuus muotoutuu sellaiseksi, että se todella tukee hallinnon sosiopoliittista luonnetta ja kytkee tavoitteenasettelun käytäntöihin. Väistämättä arvot tulevat silloin näkyvästi osaksi hallintoa. Erilaisten arvoasetelmien käsitteleminen ja arvioiminen tulisivat olla näkyvää sen sijaan, että hallinnossa pyrittäisiin luomaan kuvaa arvovapaasta ja ”puhtaasta” asioiden käsittelystä. Puhtauden vaatimus juuri etäännyttää politiikan käytänteistä, paikallisesti toimivista ratkaisuista ja oikeudenmukaisuudesta.

Toiminnan tarkastelu yhteydessä politiikan ensimmäiseen tasoon päivän poliittisiin tavoitteisiin ja kolmanteen tasoon, eri arvoasetelmiin on syytä pitää mielessä. Paikallisen toiminnan kehittäminen vastaisi paikallisen väestön tarpeisiin vaikuttaa susipolitiikkaan, ja olisi arvokas lisä suurten linjauksien käsittelemisen ohella. Avoimen ja laajan arvokeskustelun lisäksi tarvitaan pienimuotoisempaa käytännön toimintaa. Sotarauta (1996, 248–254) kehottaa kuitenkin välillä pysähtymään ja tarkastelemaan käytännön toiminnan suhdetta suurempiin linjauksiin. Välillä on siis syytä pysähtyä tarkastelemaan, mikä on toiminnan suhde politiikan yleisempään tavoitteenasetteluun ja metatasoon. Pysähtyminen tarkastelemaan auttaa myös silloin, kun törmätään uusiin kuviin, tavoitteisiin tai ei-aiottuihin seurauksiin, joista voidaan oppia ja joiden avulla voidaan suunnata intentionaalisuutta uudelleen.

Voiko valitusoikeus olla poliittinen ohjauskeino?

Toinen ideani on enemmänkin ihmettely kuin kehiteltävä idea. Olen kiinnittänyt huomiota tutkimusprosessini aikana siihen, kuinka keskustelu valitusoikeuksista on voimistunut. Suomalaisen susipolitiikan toimijoista erityisesti luonnonsuojelijoiden kannalta mahdollisuus valitusten tekemiseen voi olla joskus ainoa keino vaikuttaa. Mutta mikä on valitusoikeuden poliittinen merkitys? Onko valitusoikeus tai voiko valitusoikeudesta tulla poliittinen ohjauskeino? Päätöksistä valittaminen kapeimmillaan turvaa kansalaisen oikeuksia, kun häntä koskevasta asiasta on tehty virheellinen, väärä tai epäoikeudenmukainen hallinnollinen päätös. Valitusoikeus kuitenkin laajenee koko ajan samaan aikaan kun käsitykset luonnosta yhteisenä voimavarana voimistuvat. Valituksen voi tehdä kansalaisjärjestö, joka yksikkönä ei ole yksilö tai kansalainen ja valituksen kohteena voi olla ympäristönkäyttöä koskeva hallinnollinen päätös, esimerkiksi sudenpyyntilupa. Korkein hallinto-oikeus onkin vahvistanut kansalaisjärjestöjen susipoliittista merkitystä myöntämällä valitusoikeuden (Korkein hallinto-oikeus 2007). Jään pohtimaan, onko valitusoikeuden merkitys muuttunut osana suomalaista oikeus- ja poliittista järjestelmää. Ainakin voi sanoa, että valitusoikeuden laajentuminen tuo politiikan ja oikeuden lähemmäs toisiaan. Aiheellisia jatkokysymyksiä ovat, mihin siirtyy päätäntävalta? Valitusoikeuden voi toisaalta nähdä toteuttavan demokratiaa, mutta toisaalta päätäntävällän siirtyminen yhä useammissa tapauksissa tuomioistuimille voi tuoda myös ongelmia demokratian toteutumiselle.

Osallistuminen ja vuorovaikutus ovat yhä voimakkaammin tulleet osaksi ympäristösääntelyä. Osallistuminen ja vuorovaikutus ovat ennakollista vaikuttamista ja yhtenä pyrkimyksenä on vähentää valituksia. (Määttä 2002.) Tällöin valitusoikeus asettuu ikään kuin vaihtoehdoksi ennakolliselle toiminnalle. Edellä kuvasin Driessenin ym. (2001) ehdotusta kaksitasoisesta osallistumisen mallista. Koska marginaaliryhmien vaikuttamis-

mahdollisuudet erilaisissa osallistamisen malleissa ovat vähäiset, Driessen ym. toteavatkin, että jälkikäteen valitusmahdollisuus on tärkeä lisäelementti osallistavien keinojen ohella. Toisaalta valitusoikeus voidaan myös nähdä yhtenä osallistumisen keinona, vaikka se onkin jälkikäteistä osallistumista.

Kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen merkitys ympäristöpolitiikassa ja -oikeudessa on monimutkainen. Keskustelua käydään muun muassa asianosaisuudesta ja tietotaidosta. Yhä useammin valitusoikeus ja ennakollinen osallistumisoikeus on myös muilla kuin välittömällä asianosaisilla. Toisaalta tämä herättää keskustelua osallistujien asiantuntijuudesta ja myös osallistumisprosessien tehokkuudesta. Tekemäni narratiivianalyysin perusteella päädyin toteamaan, että susipolitiikka ei rakennu eikä voi rakentua vain luonnontieteellisten faktatietojen perustalle. Susipolitiikkaan liittyy lähtökohtaisesti erilaisia arvoasetelmia, ne itse asiassa luovat ilmiön susipolitiikka. Nämä arvoasetelmat ja niistä keskusteleminen ovat erottamaton osa susipolitiikkaa, eikä niitä päästä karkuun. Siksi olen ehdottanut, että niiden olemassaolo tulisi hyväksyä ja niiden käsitteleminen tulisi nähdä osana susipoliittista hallinnointia. Tällöin päätöksenteon prosessien on mahdollistettava myös arvokeskustelu ja osallistaa myös ne tahot, jotka haluavat vaikuttaa niihin arvoihin, joiden mukaisesti susipolitiikkaa toteutetaan. Poliittisten prosessien on sisällytettävä siis myös metatason keskusteluja. Tämän kanssa jännitteeseen suhteeseen tulee käytäntö ja konkretia. Sotara (1996) pohtii näitä toisaalta kommunikaatioon toisaalta käytäntöön liittyvien elementtien jännitettä poliittisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Sotaraudan suuntaisesti olen ehdottanut, että saman aikaan kun arvokeskustelulle luodaan mahdollisuuksia, tulisi huolehtia myös käytännön toimista ja näiden kahden välillä on oltava yhteys.

6.4 Uusi susipoliittinen tarina⁶

Haastatteluaineistoni narratiivianalyysissä apuna käyttämäni Roe (1994) asettaa analyysin yhdeksi tavoitteeksi pohtia metanarratiivin avulla, kuinka poliittista tilannetta voitaisiin uudelleen muotoilla. Otan haasteen vastaan siten, että pyrin muotoilemaan susipoliittisen tarinan uudelleen. Nyt susipolitiikan virallisena (hallinnollisena) ongelmana on se, että susikanta ei ole suotuisalla suojelutasolla ja näin ollen tavoitteena on suden suojelu. Tarina katkeaa kuitenkin keinojen kohdalla, koska suojelutoimet ovat ajautuneet konfliktiin maaseudun arjen toimintojen ja arvomaailman kanssa. Mitäpä jos susipolitiikan ongelma ja tavoite määriteltäisiinkin toisin? Jos eheän tarinan tai strategian muodostumisen ongelmakohdaksi tällä hetkellä asettuu yhteiskunnallinen konflikti, tulisiko tuon ongelmakohdan hallinta asettaa myös susipoliittiseksi tavoitteeksi? Kyse on keinojen ja tavoitteiden uudelleen määrittelystä.

Käytän tarinan uudelleen muotoilussa apuna *Legitimacy in European Nature Conservation Policy* -teosta (Keulartz ja Leistra 2008). Tässä kirjassa Engelen, Keulartz ja Leistra (2008) hahmottavat politiikan tavoitteiden ja keinojen välistä yhteyttä legitimizeetti käsitteen avulla. Legitimizeetti tarkoittaa hyväksyttävyyttä. Engelen, Keulartz ja Leistra (2008, 10–11) erottelevat legitimizeetistä kolme eri osa-aluetta tai lähestymistapaa: panos legitimizeetti (input legitimacy), prosessi legitimizeetti (throughput legitimacy) ja tuotos legitimizeetti (output legitimacy). Ensimmäinen viittaa edustuksellisuuteen, eli siihen, ovatko kaikki asianosaiset tai eri intressit edustettuina päätöksenteossa. Toisin sanoen ketä

⁶Tämä luku pohjautuu osittain aiemmin Maaseudun Uusi Aika -lehdessä julkaistuun artikkeliini ”Susipolitiikka eri toimijaryhmien tarinoissa” (Ratamäki 2008).

osallistetaan. Toinen viittaa prosessiin, eli päätöksenteon läpinäkyvyyteen ja prosessin laatuun. Kolmanneksi legitimitettä määrittää myös päätöksen lopputulos, eli se, mihin päätöksentekoprosessi johtaa, onko lopputulos hyväksyttävä ja toisaalta tehokas.

Panoksen ja tuotoksen välisen jännitteen voi katsoa olevan myös hallintateorioiden keskiössä. Pierren ja Petersin mukaan (2000, 4) yksi piirre hallintateorioiden suosion kasvussa on ollut juuri siirtymä politiikan panosten kontrolloinnista kriittiseen prosessi- ja tuotosnäkökulmien arviointiin. Poliittisten prosessien lopputuloksen merkitys on kasvanut viimeaikaisissa politiikan alan tutkimuksissa. Pierre ja Peters (2000, 72–159) päätyvät hallintateorioiden tarkasteluissaan hahmottelemaan kolmea erilaista tulevaa suuntausta. Yhdeksi suuntaukseksi he näkevät sen, että valtion hallinnon rooli vahvistuu ja ottaa ikään kuin uudelleen keskeisemmän roolin yhteiskunnallisten asioiden hoidossa. Toisena suuntauksena he esittelevät vastakkaisen mallin, jossa valtion perinteisesti hallinnoimia yhteiskunnallisia tehtäviä hoitavat yhä vahvemmin ylikansalliset ja ei-valtiolliset organisaatiot. Kolmannessa suuntauksessa korostuvat sen sijaan deliberatiivinen demokratia ja yhteisöllisyys. Pierre ja Peters (2000, 94) eivät väitä, että nämä näkökulmat olisivat vaihtoehtoja toisilleen. Sen sijaan ne ovat erisuuntaisia tulkintoja, jotka toteutuvat yhtäaikaisesti, mutta eritavoin erilaisissa tilanteissa. Suomalaisessa politiikantutkimuksessa voi tunnistaa myös samansuuntaiset jännitteet kommunikatiivisten ja keskusjohtoisempien vaihtoehtojen välillä (Nieminen 1994, 119; Sotarauta 1996).

Olen edellä korostanut susipolitiikan eri osapuolten välistä kommunikaatiota ja toimijoiden välistä yhteistyötä. Olen tutkimustulosteni perusteella päätenyt korostamaan kommunikatiivisia lähestymistapoja poliittiseen hallintoihin keskusjohtoisen hallinnan sijaan. Kuitenkin osallistamista ja neuvottelevia menettelytapoja ei pidetä, eikä pidäkään pitää, automaateina ja kaikenratkaisevina elementteinä poliittisessa päätöksenteossa. Keulartzin ja Leistran (2008) toimittama teos on hyvä katsaus erisuuntaisten legitimitetin elementtien keskinäisen tarkastelun kannalta. Teoksessa useat kirjoittajat pohtivat panoksen, prosessien ja tuotoksen välisiä jännitteitä tai ristiriitaisuuksia. Kirjan ideana on kommentoida kriittisesti kirjassa olevien artikkelien ideoita ja tällöin kommunikatiivisuutta korostavat ja keskusjohtoisemmat näkökulmat asettuvat vastakkain. Osassa kirjan artikkeleista otetaan suoraviivaisen kriittisesti kantaa osallistaviin menettelyihin ja deliberatiiviseen demokratiakäsitykseen. Toisin sanoen osa kirjoittajista kritisoi prosessi legitimitetin ylikorostamista ympäristöhallinnossa ja kiinnittää enemmän huomiota oletettuun tuotokseen, tehokkaaseen luonnonsuojeluun.

Esimerkiksi Fernández (2008) toteaa, että panos ja prosessi legitimiteteistä huolehtiminen ei aina johda hyvään lopputulokseen eli tuotos legitimitettiin. Hän kyseenalaistaa laajojen osallistamismenettelyjen merkityksen luonnonsuojelussa ja kysyy, pitäisikö valtion hallinnolla olla mahdollisuus ”valistuneeseen despotismiin”, jos luonnonsuojelutavoitteet sitä edellyttävät. Hän vetoaa tähän mahdollisuuteen sillä perusteella, että päätöksiä tekevät demokraattisilla vaaleilla valitut hallitukset ja hänen mukaansa kestävästä kehityksestä yleisesti vallitsee kollektiivinen hyväksyntä. Vastaavasuuntaista kritiikkiä esittää myös Zadelhoff (2008). Hän ottaa kantaa Bogaertin ja Leroyin (2008) esittämään esimerkkiin Belgian luonnonsuojelupolitiikasta. Bogaertin ja Leroyin (2008) mukaan strategian puutos on ollut syynä Belgiassa koettuihin luonnonsuojeluongelmiin. Zadelhoff (2008) kuitenkin kritisoi tätä tulkintaa toteamalla, että onhan olemassa selkeä strategia, luonnonsuojelustrategia. Zadelhoff vetoaa siihen, että Alankomaissa samansuuntaiset toimet ovat olleet menestyksekkäitä. Hän ei näe strategian puutosta ongelmana, vaan toteaa, että kansalaisten asenteet on saatava muuttumaan luonnonsuojelulle myönteisemmäksi. Kolmannen osallistamista kritisoiivan esimerkin tuottaa Belt (2008). Hän pitää deliberatiivista, neuvottelevaa demokratiaa muoti-ilmiönä ja kärjekkäästi huomauttaa, että pai-

kallisen väestön osallistaminen ja kuuleminen usein vain pilaavat arvokkaat luonnonsuojelutoimet. Hän vetoaa siihen, että jos maaseutuväestö vastaa prosentuaalisesti pienempää osaa väestöstä, on kaupunkilaisten luonnonsuojelumyönteisemmille näkemyksille annettava enemmän valtaa. Beltin (2008) demokratiakäsitys perustuu määrään, ei laatuun.

Omallalla työlläni olen pyrkinyt argumentoimaan, miksi määrällinen edustus ei ole kestävin ratkaisu myöskään luonnonsuojelun kannalta. Se miksi paikallisen väestön tai maaseutuväestön näkemykset, vaikka ne olisivat määrällinen vähemmistö, on otettava vakavasti luonnonsuojelupolitiikassa, näkyy susipolitiikassa hyvin konkreettisella tasolla. Enemmistö Suomen kansalaisista ei ratkaise käytännössä suden suojelun tehokkuutta, vaan ratkaisu on niissä ihmisissä, joilla on käytännöllinen kytkös riistakantojen hallintaan. Suomalainen susipolitiikka tarvitsee paikallisen väestön osallistumista, työtä ja tietoa menestyäkseen ja ollakseen toimiva. Suden tehokas suojeleminen edellyttää tätä.

Edellä esitetyt osallistavia ja neuvottelevia menettelyjä kritisoivat kommentit ovat kärjekkäitä ja näin ollen omiaan aiheuttamaan keskustelua. Ne ovat kuitenkin niin suoraviivaisia ja yksinkertaistavia, että niihin on helppo esittää myös vastakritiikkiä. Esimerkiksi Zadelhoffin ajatukset siitä, että luonnonsuojelullinen strategia on riittävä ja ongelma on vain siinä, että kansalaisten mielipiteet eivät ole yhdenmukaiset sen kanssa, on jokseenkin kyseenalainen. Millä keinoin Zadelhoff näkisi asennemuutoksen mahdolliseksi, sitä hän ei pohdi. Voisivatko osallistaminen ja neuvottelut olla kuitenkin ratkaisuja? On toki hyvä, että joissain maissa luonnonsuojelutoimet eivät ole aiheuttaneet yhtä suuria ongelmia kuin joissain muissa maissa. Yhtenä syynä tähän saattaa olla erilainen luontosuhde. Wurzel (2008, 269) huomauttaakin tässä käsiteltävänä olevan kirjan loppuluvuissa, että on maakohtaisia eroja siinä, millaiset luonnonsuojelutoimet ja luonnonsuojelupolitiikka ovat soveltuvia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei ongelma olisi strateginen. Zadelhoffin kuvaamissa tilanteissa Alankomaissa luonnonsuojelustrategia ei ole kohdannut suurta vastustusta, joten ongelmaa ei ole ollut. Niissä tapauksissa, joissa luonnonsuojelu aiheuttaa syystä tai toisesta ongelmia, tarvitaan ekologisen strategian ohelle muita keinoja.

Oman työni analyysin perusteella voin todeta, että Fernándezin (2008) ehdotus ”valistuneesta despotismista” ja Zadelhoffin (2008) ideointi ekologisen strategian riittävydestä eivät näyttäyty ratkaisumalleina suomalaiselle susipolitiikalle. Pikemminkin ongelmat ovat syntyneet juuri tuon suuntaisesta politiikasta. Ilman panos ja prosessi legitimitteettiä suoraan tuotos legitimitettiin, eli suden suojeleminen, pyrkivä politiikka ei ole johtanut tehokkaaseen lopputulokseen. Lopputulos on kärsinyt siitä, että edustuksellisuus ja prosessinäkökulmista susipolitiikan legitimitettiin vahvistamisesta ei ole huolehdittu. Fernándezin (2008) esittämä äänestysoikeus eduskuntavaaleissa ei myöskään liene nyky-yhteiskunnassa riittävä keino varmistamaan panos legitimitteettiä susipolitiikassa.

Fernández (2008) saakin kriittiset kommentit artikkeleista Tatenhovelta (2008), joka toteaa, että Fernándezin johtopäätökset ovat liian nopeat ja ohuelta pohjalta tehty. Tatenhove korostaa että panos, prosessi ja tuotos legitimitteettiä täytyy aina tarkastella tilannesidonnaisesti ja moniulotteisesti riittävän aineiston varassa. Valmista sapluunaa osallistamisen ja tehokkaiden lopputulosten väliseen jännitteeseen ei ole olemassa. Ratkaisuja täytyy tehdä tilannesidonnaisesti arvioiden. Beltin (2008) kritiikissä neuvottelevia menettelyjä kohtaan on huomion arvoista se, että neuvotteleva ote politiikassa ei poista intressiristiriitoja tai valtakysymyksiä. Vallan käyttö on aina kytköksissä poliittiseen päätöksentekoon. Neuvottelevien menettelyjen tarkoituksena ei olekaan valtasuhteiden purkaminen, vaan niiden näkyväksi tekeminen, jolloin ne ovat helpommin arvioitavissa ja mahdollistetaan niiden kriittinen tarkastelu. Raitio (2008a ja 2008b) korostaakin eroa konfliktin ratkaisun ja konfliktin hallinnan välillä. Ristiriitoja ja epätasaisia valtasuhteita ei koskaan pystytä poistamaan, ne ovat luonnollinen osa yhteiskunnallista toimintaa, mutta niiden

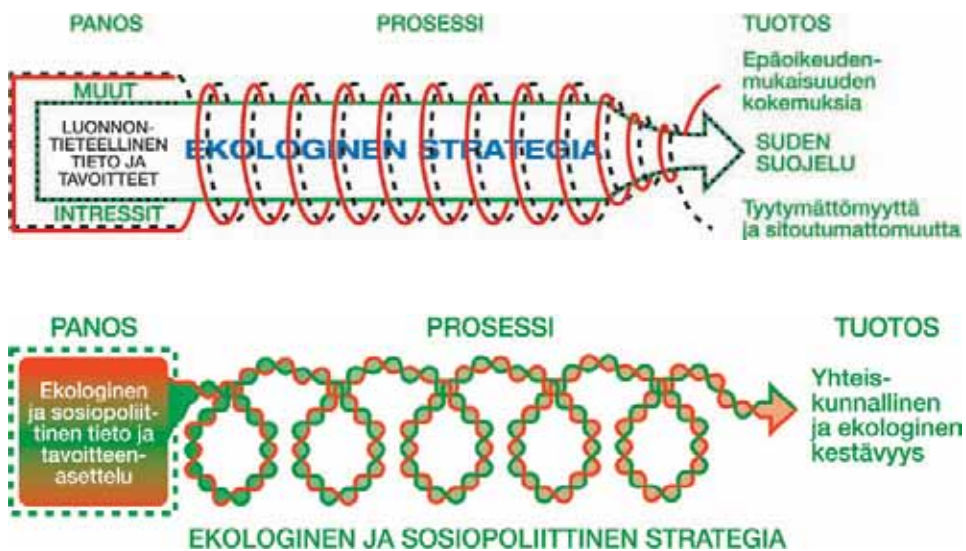
läpinäkyvyydestä on syytä huolehtia, jotta niihin voidaan vaikuttaa ja että voidaan pyrkiä vahvistamaan oikeudenmukaisuutta. Korthals (2008) kuvaa tätä myös eroa tekemällä eron vallan jaon ja näkemysten edustuksellisuuden välille. Vaikka osallistumisoikeuksia jaettaisiin kaikille, ei tämä määrällisesti tasavertainen vallanjako takaa kaikkien näkemysten tasavertaista edustuksellisuutta, koska valta ja sen käyttö on monimutkaisempi ilmiö. Vallan jakaminen (distribution) ei aina välttämättä takaa eri näkemysten esille tuloa (representation) tai hyväksymistä tai tunnistamista. Korthalsin (2008) mukaan eri näkemyksiä pyritään usein tavalla tai toisella argumentoimaan ulos keskusteluista tai väheksymään irrelevantteina muiden dominoivampien näkemysten tieltä. Vallan määrän lisäksi täytyy kiinnittää huomiota vallan laatuun eri toimijoiden välillä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että tiedon määrällinen arviointi ei riitä, vaan on kiinnitettävä huomiota myös tiedon laatuun ja keskusteltava kriittisesti siitä, millainen tieto on relevanttia ja millä perusteilla. Oman aineistoni perusteella voin paradoksaalisesti todeta, että sekä luonnonsuojelua edustavat että susien suojelun ongelmista kärsivät paikallisen väestön edustajat ovat molemmat kokeneet omien näkemystensä väheksyntää. Tämä johtuu siitä, että susipolitiikassa ollaan kauan aikaa oltu tilanteessa, jossa kaikki ovat häviäjiä.

Edellä olen pyrkinyt perustelemaan, kuinka panos ja prosessi legitimizeetti on tärkeää tuotos legitimizeetin kannalta. Seuraavaksi on syytä vielä kiinnittää lähempää huomiota tuotos legitimizeettiin eli tavoitteiden määrittelyyn. Silmiinpistävää ”Legitimacy in European Nature Conservation Policy” (Keulartz ja Leistra 2008) kirjan eri artikkeleissa on se, että niissä tuotos legitimizeetti hahmotetaan lähes poikkeuksetta luonnonsuojelutavoitteen näkökulmasta. Toisin sanoen luonnonsuojelupolitiikassa tuotos legitimizeettiä määritetään ja mitataan sen mukaan, onko saavutettu tehokasta luonnonsuojelua. Tämä voi tietysti tuntua itsestään selvältä, mutta on syytä kysyä, kenen legitimizeetistä silloin ollaan kiinnostuneita? Itse ajattelen niin, että tehokas luonnonsuojelu on luonnon itsensä (jos sitä ajatellaan toimijana ja intressejä omaavana) tavoite. Toisaalta ehkä se on legitimiä myös niiden toimijoiden mielestä, jotka tavoittelevat luonnonsuojelua. Tällöin panos ja prosessi legitimizeettiäkin tullaan määrittäneeksi tuosta luonnonsuojelun näkökulmasta. Jos luonnonsuojelu on tavoite, onko silloin osallistettava vain ne, joilla on intressi luonnonsuojeluun? Väitän, että tällöin ajaututaan ristiriitoihin. Jos luonnonsuojelutoimia toteutettaisiin tyhjiössä, luonnon omat intressit olisivat riittävä määre legitimizeetille. Näin ei kuitenkaan ole, vaan luonnonsuojelutoimet kytkeytyvät ja vaikuttavat moniin muihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Tällöin käsiteltävänä oleva asia laajenee ja samalla laajenee asianosaisten joukko ja legitimizeettiä määrittävät tekijät. Ongelmana onkin se, että luonnonsuojelua hahmotetaan vain sen itsensä näkökulmasta, ei sen kanssa ristiriidassa olevien toimintojen, esimerkiksi maaseudun elinkeinojen ja -tapojen, näkökulmasta. Jos kysytään, onko tehokkaaseen suden suojeluun pyrkivä politiikka ollut legitimiä paikallisen väestön näkökulmasta, he vastaavat, että ei ole ollut, koska heidän ongelmansa ei ole suden suojelu, vaan siitä aiheutuvat muut poliittiset ja yhteiskunnalliset ongelmat.

Toisin sanoen, ”Legitimacy in European Nature Conservation Policy” (Keulartz ja Leistra 2008) teoksen artikkelien analyysissä on päästy niin pitkälle, että keskustellaan siitä, voiko tuotos ongelmia korjata vahvistamalla panos ja prosessi legitimizeettiä. Ajatusta pitäisi kuitenkin viedä vielä pidemmälle. Jos tuotosta eli tavoitetta ei määritellä uudelleen, ei panos ja prosessi legitimizeetin vahvistaminen riitä. Täytyy tunnistaa myös paineet tuotoksen tasolla. Tästä päädyn tarkastelemaan kriittisesti susipolitiikalle asetettuja tavoitteita. Tässä on kyse juuri tuosta tuotos legitimizeetin problematiikasta. Sudensuojelun lisäksi susipolitiikalla täytyy olla myös muita tavoitteita, esimerkiksi oikeudenmukaisuus ja yhteiskunnallinen kestävyys. Osallistamisesta ja laadukkaasta prosessista huolehtiminen ei pelasta, jos niillä tavoitellaan ”väärää” asiaa. Niillä on vaikutusta ja tehokkuutta vasta,

kun niillä tavoitellaan niille sopivaa tuotosta. Ilman selkeää omaa päämäärää laajat ja kalliit osallistamismenettelyt menevät hukkaan. Ilman omaa päämäärää ne ovat ikään kuin luonnonsuojeluprosessin kylkeen liimattuja sivuprosesseja, joiden kuvitellaan jotenkin suoraan ja itsestään omaavan vaikutusvaltaa luonnonsuojeluprosessin tuotokseen. Näin ei kuitenkaan ole. Osallistavilla ja neuvottelevilla menettelyillä täytyy olla oma päämääränsä ja tavoitteensa, joka toteutuessaan välillisesti vaikuttaa luonnonsuojelutavoitteisiin tehokkaasti. Keinojen ja tavoitteiden täytyy olla linjassa keskenään.

Kuvan 17 avulla olen visualisoinut tätä pohdintaani. Ekologinen strategia ja suden suojelun näkökulmasta asetetut tavoitteet suomalaiselle susipolitiikalle eivät ole riittäviä, koska suden suojeluun kytkeytyy myös yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti tärkeitä ja monimutkaisia asioita. Yhteiskunnalliset haasteet ikään kuin kuristavat ekologisen strategian, estävät sen tehokkaan toteutumisen ja samaan aikaan tuohon ekologiseen strategiaan liittyvät yhteiskunnalliset hoitamattomat ongelmat tuottavat epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia, tyytymättömyyttä ja sitoutumattomuutta (katso ylempi kuva kuvassa 17). Ekologisella strategialla ei päästä kokonaishallintaan ja ilman kokonaishallintaa ei myöskään ekologinen tavoite toteudu tehokkaasti. Ekologisen strategian kanssa ristiriitaan asettuville haasteille täytyy asettaa oma poliittinen tavoite ja strategia (ks. alempi kuva kuvassa 17). Työni johtopäätösosiossa hahmotan tällaiseksi tavoitteeksi yhteiskunnallista kestävyyttä ja prosessiksi sosiopoliittista strategiaa. Sen lisäksi, että suden suojelu ja yhteiskunnallinen kestävyys, ovat kaksi arvokasta päämäärää sinänsä, on muistettava, että ne myös vaikuttavat toinen toisiinsa. Vain yhdessä kulkien ja molempia yhtä aikaa tavoitellen päästään kunnolliseen lopputulokseen.

Kuva 17. Sosiopoliittisen strategian merkitys susipolitiikalle

Tämän analyysin perusteella muotoilen susipoliittisen juonellisuuden monitasoisesti näin:

Ongelma: susikanta ei ole suotuisalla suojelutasolla →
Tavoite: suden suotuisan suojelutason saavuttaminen ja ylläpitäminen →
Keinot: suden suojele →
Ongelma: yhteiskunnallinen konflikti →
Tavoite: konfliktin hallinta (ei ratkaisu välttämättä) →
Keinot: erilaiset konfliktin hallintamuodot (joissa tiedon rooli on tärkeä) →
Lopputuloks: sosiopoliittinen ja ekologinen strategia yhteiskunnallisesti ja ekologisesti kestäväälle susipolitiikalle.

7 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

7.1 Sektoripoliittisia johtopäätöksiä – Mitä politiikkaa on susipolitiikka?

Luonnonsuojelu ja maaseutu

Työni alkupuolella olen kuvannut susipolitiikan historiallisia vaiheita ja päätynyt toteamukseen, että on siirrytty ekologisesta haasteesta yhteiskunnalliseen haasteeseen. Tässä työssä olen pyrkinyt vastaamaan tuohon jälkimmäiseen haasteeseen. Analyysini mukaan susipolitiikan sisältöjen ja tavoitteiden määrittymiseen vaikuttavat voimakkaasti kansainvälisesti ohjautunut luonnonsuojelupolitiikka ja sen vastapainoksi ovat asettuneet kansalliset perinteet, elinkeinot, -tavat ja toiminnot erityisesti suomalaisella maaseudulla. Kyse ei voi olla valinnasta. Kyse on yhteensovittamisesta.

Edellä kuvatun perusteella voi sanoa, että susipolitiikka kytkeytyy voimakkaasti maaseudun käytäntöihin ja susipoliittiset ongelmat konkretisoituvat maaseudulla. Mielenkiintoinen kysymys on kuitenkin, onko susipolitiikka maaseutupolitiikkaa? Voisiko se olla? Millaista maaseutupolitiikka se voisi olla?

Luonnonsuojelujärjestöjen mielestä ongelmallista on se, että suurpetojen hallinnointi kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle. Luonnonsuojelujärjestöt katsovat että maa- ja metsätalousministeriö ei ole oikea hallinnollinen elin huolehtimaan näiden uhanalaisten eläinten suojelusta. Luonnonsuojelujärjestöt ovatkin esittäneet vetoamuksen, jonka mukaan suurpetoasioiden hallinnointi täytyisi siirtää ympäristöministeriölle (Luonto-Liitto 2002). Yksi tärkeimmistä luonnonsuojelujärjestöjen tarjoamista perusteluista sille, että suurpetoasioiden hoito täytyisi siirtää ympäristöministeriölle, on ollut suurpetoasioiden hallinnon painottuminen niin sanottuihin metsästäjäorganisaatioihin. Metsästys on ollut yksi merkittävimmistä riistanhoidollisista keinoista Suomessa. Muunkinlaista riistanhoitoa toki riistanhoitopiirit toteuttavat ja tukevat. Metsästys on kuitenkin osa riistanhoitoa ja myös luonnonsuojelua. Metsästyksen ja riistanhoidon välisen yhteyden voi todeta myös Metsästäjien keskusjärjestön tehtävien määrittelystä. Metsästäjien keskusjärjestö ja riistanhoitopiirit eivät ole metsästäjien etujärjestöjä; niiden tehtäviin ei kuulu metsästäjien oikeuksien ajaminen, vaan riistanhoidosta huolehtiminen (Metsästäjillä on olemassa oma järjestö, Suomen Metsästäjäliitto r.y.). Kuitenkin luonnonsuojelujärjestöjen mukaan suomalainen riistanhoito painottuu liikaa metsästykseseen ja muut mahdolliset riistanhoidolliset menetelmät eivät ole kehittyneet nykyisestä hallinnollisesta tilanteesta johtuen. Jos suurpetoasiat kuuluisivat ympäristöministeriölle, alueelliset ympäristökeskukset olisivat mahdollisesti ne hallinnolliset organisaatiot, jotka huolehtisivat suurpetojen suojelusta. Toisaalta edellyttäisikö tämä suurpetojen uudelleen luokittelua niin, että ne eivät enää olisi riistaeläimiä, vaan kuuluisivat rauhoitettuinä eläinlajeina luonnonsuojelulain piiriin?

Suurpetohallintoa tai suurpetokantojen hoitoa ei pidä tarkastella vain ministeriötasoisena toimintana. Suurpetoasioiden hallinto jakautuu myös alueellisella ja paikallisella tasolla riistahallinnon alle. Suurpetoihin liittyvä toiminta ja tutkimus ovat rakentuneet näiden instituutioiden ympärille. Suomen suurpetotutkimuksen yhtenä voimavarana on suurpetoyhdysmiesverkosto, joka hyvin pitkälle koostuu riistamiehistä ja -naisista eli metsästäjistä. Usein unohdetaan metsästykskulttuurin monimuotoisuus ja siihen liittyvä laajempi eräkulttuuri sekä kenttätö ja tutkimus. Suurpetoyhdysmiesten tekemä työ ja raportoidut tulokset ovat merkittävä osa Suomen suurpetokantojen arviointiprosessia. Suurpedot kytkeytyvät maa- ja metsätalousministeriön hallinnon alaan myös suurpetovahinkojen kautta. Suurpedot aiheuttavat vahinkoa tappamalla kotieläimiä ja tulevat myös

näin osaksi maaseudun elämää ja elinkeinoja. Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön tehtävien voi nähdä olevan erilainen ja perustuvan erilaiselle ideologialle tai luontosuhteelle. Kärjistetyksi voi sanoa, että näiden kahden tahon edustamien lähtökoh- tien välillä ratkaistaan luonnonvarojen suojeleminen ja hyödyntämiskysymyksiä.

Mutta kuten todettu, hallinto ei ole irrallaan muusta yhteiskunnasta eikä valtionhal- linnon taso ole irrallaan muista yhteiskunnan tasoista. Yhteiskunnassa toimitaan moni- tasoisesti ja -tahoisesti eikä suurpetopoliittikkaa voida muuttaa vain vaihtamalla minist- eriötä. Kytkökset muihin yhteiskunnallisiin toimijoihin, harjoitettaviin elinkeinoihin, toimintatapoihin ja -ympäristöihin, kulttuuriin käsityksiin ja perinteisiin ovat voimak- kaat. Suurpetohallintoon ja -suojaan liittyvät eri toiminnot eivät ole vain virallisten instituutioiden varassa, vaan systeemin toimivuus on paljolti riippuvainen eri toimijoiden verkostoitumisesta ja henkilötason suhteista, sosiaalisesta pääomasta. Systeemiä ylläpitää muun muassa toimijoiden välinen luottamus. Tuota luottamusta on varjeltava ja huollet- tava. Luottamusta ei myöskään synny keinotekoisesti yrittämällä, vaan vahva luottamus edellyttää usein pitkää yhteistä toimintahistoriaa. Toisaalta kannattaa myös huomata, että karhun kohdalla riistaeläimen ja rauhoitetun lajin statukset ovat olleet ekologisesti kestä- vällä tavalla yhdistettävissä.

”Mutta eihän karhukin, niin sehän on saanut kunnioituksen, se on ollut kohtuul- linen vastustaja, mutta siinä on ihmiselläkin ollut mahdollisuus operoida. Mutta nythän tämä operointimahdollisuus nolataan niin silloinhan tämä käsityskanta rupeava muuttumaan...” (RHY)

Ratkaisut sudenkin suotuisan suojeleustason ylläpitämisen ongelmiin löytynevät muualta kuin ministeriön vaihdoksesta.

”...eihän herra paratkoon, jos siirretään ympäristöministeriön alaisuuteen tämä pyyntilupahallinnointi ja, jos ne yhtä mallikkaasti sen hoitavat, kuin mitä Natu- ran hoitivat, niin täällähän meiltä loppuu suurpedot kohta kesken. Elikkä tämä vääjäämätön malli tulee sitten tämä niin sanottu Lapin malli, elikkä asenneilmasto menee niin piittaamattomaksi ja välinpitämättömäksi että...minä näkisin sen erit- täin surullisena sen, jos tähän pisteeseen ajetaan” (RHY)

Ehdotan tässä työssä vanhan systeemin pohjalle rakentamista ja kehittämistä. Vaihtoeh- tona olisi rakentaa susipoliittikalle kokonaan uusi institutionaalinen pohja. Tämä ei on- nistu vain virallisia instituutioita muuttamalla. Jollain tavoin tällöin tulisi myös huolehtia epävirallisten instituutioiden, vuorovaikutuksen, tiedollisen ja taidollisen pääoman, luot- tamuksen, toimintatapojen ja -kulttuurien uudistamisesta ja tekijöiden ja toimijoiden löytämisestä tai sitouttamisesta. Helpompi tie tämä kokonaan uuden rakentaminen ei luultavammin ole. Nykysysteemin kehittämisessä kiinnittäisin yhä enemmän huomiota paikallisen ja alueellisen tason toimintaan suomalaisella maaseudulla.

Norton (2001; 2005) näkee menestyksekkään kestävä kehityksen toteutuvan erityi- sesti yhteisöissä. Hänen mukaansa kestävyys ei voi olla vain yksilötasoisista toimintaa, koska yksilö on kytköksissä kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Toisaalta Norton (2005, 356–365) pe- rustelee vahvasti, miksi kestävyuden kannalta tärkeä taso on juuri yhteisötaso. Yhteisöjen tehtävänä on päättää minkälaiseen kehitykseen ja kestävyteen ne sitoutuvat, millaisen maailman ja mahdollisuuksien kokonaisuuden he haluavat jättää tuleville sukupolville. Nortonin pohdinta on vakuuttavaa. Jos Norton on oikeassa siinä, että kestävä kehitys toteutuu vain yhteisöissä ja niiden tekemisissä sitoumuksissa, huolestuttavaa on se, mitä

tapahtuu, jos yhteisöllisyyttä, jonka varassa muutosta ja kehitystä voidaan hallita, ei enää ole olemassa. Elävät ja toimintakykyiset yhteisöt (susipolitiikassa erityisesti maaseudulla), joissa on potentiaalia yhteisten tavoitteiden asettamiseen ja yhteisiin ponnisteluihin niiden tavoitteiden saavuttamiseksi, ovat institutionaalinen edellytys kestävän kehityksen kaltaiselle maaseudulle ja susipolitiikalle. Tällä hetkellä suden suojelun tavoitteet eivät ole syntyneet maaseutuyhteisöissä, joten paikallisen väestön kokemuksen mukaan, heidän on suojeltava sutta ”joillekin muille”. Sitoutuminen suojelutavoitteisiin syntyy kuitenkin vain silloin, kun syntyy kokemuksia ”meistä” tai ”meille” (Norton 2005, 359). Myös Skogen ja Krange (2003) tarkastelevat suurpetokiistoja yhteisöllisyyden näkökulmasta ja näkevät tämän lähestymistavan hedelmälliseksi. He toteavat, että asenteet suurpetoja vastaan ovat paljon monimuotoisemmat, kuin mediassa esitetään. Tätä asenteiden monimuotoisuutta voitaisiin hyödyntää yhteisöllisesti. Omassa työssäni havaitsin, että on olemassa hiljainen paikallinen tarina, joka ei korosta susiongelmaa yhtä paljon kuin vahva paikallinen tarina. Tämä tarina ei ole näkyvästi esillä, mutta se voisi kuitenkin toimia ”siltana” eri tarinoiden välillä. Tuo hiljainen tarina on osoitus siitä, että haastattelumenetelmän ja narratiivianalyysin avulla voi tunnistaa myös marginaalisia tarinoita, vaikka narratiivinen ote aineiston analyysiin onkin yleistävä ja yhteen niputtava. Totesin analyysini yhteydessä, että tämä paikallinen hiljainen tarina ei ole esillä julkisuudessa eikä se ole rakentunut julkisuudessa susipoliittiseksi vaihtoehdoksi. Syy tähän saattaa olla se, että susikeskustelu on ollut niin polarisoitunutta ja voimakkaan kaksitahoista, että harmaansävyille ei ole ollut tilaa. Keskustelun voimakkuus saattaa myös estää vaihtoehtoisten näkemysten esille tulon. Tunnistamani hiljainen paikallinen tarina ei välttämättä tule esimerkiksi esille suurpetoneuvottelukunnissa. (Pellikka ja Ratamäki 2009). Susipoliittisille keskusteluareenoille osallistuvat vain ne, joilla on tarpeeksi suuri intressi asioihin vaikuttamiseen. Koska olen tässä työssäni rajannut susipoliittiset toimijat kapeasti ja olen haastatellut vain susipolitiikan ydinkysymysten kanssa painiskelevia, olen saavuttanut tietoa vain tuosta ytimestä. Paikallisella tasolla voisi kuitenkin olla potentiaalia monimuotoisempaan ja yhteen sovittavampaan tarinaan, jos mielipiteiden kirjo hyödynnettäisiin ”yhteisen” näkemysten rakentamisessa (vrt. Skogen ja Krange 2003).

Raitio (2008a) ehdottaa ympäristökiistoihin yhdeksi ratkaisuksi erilaisten tulkintakehyksien tunnistamista. Susipolitiikalle on olemassa erilaisia vaihtoehtoisia tulkintakehyksiä. Susikysymyksen kehystämisen idean avulla voidaan tarkastella kriittisesti esimerkiksi susipelkokeskustelua. Susikysymykseen liittyy enemmän keskustelua peloista ja vihasta kuin susi-ihminen kohtaamiset antaisivat syytä. Ilmiötä pitävät yllä kaikki, jotka osallistuvat keskusteluun. Tällöin nekin, jotka pyrkivät puhumaan pelkojen purkamisesta ja liioittelusta tulevat vahvistaneeksi susipelkoilmiötä, uusintamaan sitä kulttuurisesti. Vaihtoehtoja susikysymyksen tulkintakehyksille on kuitenkin olemassa. Kehystämisen ideaa voi soveltaa myös tarkasteluihin susipolitiikan ja maaseudun välisestä yhteydestä. Susikysymyksen näkeminen luonnonsuojelun ja maaseutupolitiikan välisessä jännitteessä on tulkinta- ja keskustelukehys, joka tarttuu asian ytimeen ja voisi tuottaa konkreettisia ehdotuksia. Susipolitiikkaa tulisikin pohtia myös maaseutupolitiikan näkökulmasta, ei pelkästään luonnonsuojelun kehityksessä.

Susipolitiikan ja eläinpolitiikan välinen subde

Pohdin tässä luvussa susipolitiikan suhdetta eläinpolitiikkaan. Kirjoitan aiheesta aika pitkästi, koska eläinpolitiikan käsite on uusi ja se vaatii määrittelyä, ennen kuin voin kytkeä sen tarkastelun susipolitiikkaan.

1990-luvulla suomalaisessa yhteiskunnassa on virinnyt julkisuudessa kriittistä eläin- keskustelua. Osittain sen takia, että kansalaisliikehdintä eläinoikeuksien puolesta alkoi tuolloin kasvaa. Lisääntynyt kriittinen ja konfliktinen keskustelu eläimistä sekä ihmisten ja yhteiskunnan suhteesta eläimiin on lisännyt myös yhteiskuntatieteilijöiden huomiota aihepiiriin. Muun muassa Kupsala ja Tuomivaara (2004, 310–311) ovat kuvanneet yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen institutionalisoitumista ja katsovat taustalla olevan eläinaiheiden politisoitumisen. Itse olen pohtinut yleistynyttä eläin keskustelua politiikan tutkimuksen näkökulmasta kysyen, mitä on eläinpolitiikka (Ratamäki ja Tynkkynen 2006). Vuonna 2004 perustettiin valtakunnallinen yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen verkosto, jonka tarkoituksena on edistää yhteiskuntatieteellistä eläintutkimusta ja mahdollistaa tutkijoiden yhteistyö. Joensuun yliopistoon on muodostunut myös oma ihmistieteellisen eläintutkimuksen verkosto.

Kuinka tätä eläinaiheiden politisoitumista on analysoitu? Rannikko (2003a) sekä Konttinen ja Peltokoski (2000) yhdistävät eläinoikeusliikehdinnän ympäristöprotestin neljänteen aaltoon. On kuitenkin syytä kysyä, missä määrin eläinliikehdintä on ymmärrettävissä osana ympäristöliikehdintää? Eläinsuojelulla on oma, ympäristökysymyksistä erillinen, historiansa. Ympäristökysymys syntyi 1960-luvulla ja johti vähitellen ympäristöpolitiikan syntyyn, mutta eläinsuojeluliike kasvoi voimakkaasti Englannissa jo 1800-luvulla (Aaltola 2004, 36). Aaltolan (2004, 17) mukaan eläinten moraalisen arvon pohdittaminen on ollut aina läsnä ihmisarvon ja ihmisyyden pohdintoissa, koska ihmisyyttä määrittellään usein eläimellisyyden kautta. Vaikka eläinten moraalisen arvon pohdintoilla ja eläinsuojeluliikehdinnällä on pitkä historia, voi kuitenkin sanoa, että vasta viime vuosikymmeninä kysymys on politisoitunut voimakkaasti. Tässä politisoitumisen vaiheessa eläinkysymys on yhdistynyt osaksi (muuta) ympäristökysymyksiä. Eläinkysymykset liittyvätkin monilta osin ympäristökysymyksiin. Esimerkiksi tehomaa- ja eläintuotannalla on negatiivisia ympäristövaikutuksia ja luonnonvaraisten eläinten kontekstissa voidaan pohtia ekologisia kysymyksiä useasta näkökulmasta (Ratamäki ja Nygren 2006). Yhtymäkohdista huolimatta eläinkysymykseen liittyy myös piirteitä, jotka eivät suoranaisesti ole ympäristökysymyksiä. Esimerkiksi eläinten moraalinen arvo, yksilöarvo ja eettiset pohdinnat eläinten asemasta yhteiskunnassa ja suhteesta ihmiseen eivät välttämättä ole ympäristökysymyksiä. Rannikko (2003a, 126) luonnehtii neljättä ympäristöliikehdinnän aaltoa seuraavalla tavalla:

”Uusi sukupolvi on haastanut aikaisempia ympäristöliikkeitä vahvemmin ja avoimemmin perinteisen, ihmiskeskeisen etiikan ja vaatinut, että eläimille on annettava arvo elävinä olentoina.”

Konttisen ja Peltokosken (2000) mukaan neljännen aallon sielunmaisessa korostuu huolenaiheiden moninaisuus, suuntautumisen kokonaisvaltaisuus, oikeuksien ja oikeudenmukaisuusvaatimusten nouseminen keskiöön sekä näiden teemojen ulottaminen sekä ihmis- että eläinmaailmaan. Neljäs aalto näyttäisi siis olevan laaja-alainen monessa eri suhteessa. Neljäs aalto ei ole vain ympäristötietoisuuden aalto, vaan yleisempi oikeudenmukaisuuden tai eettisen pohdinnan aalto. Neljäs aalto yhdistää eettisyys- ja oikeudenmukaisuuspohdintojen kautta ympäristökysymykset ja useat muut yhteiskunnalliset teemat, taloudelliset, sosiaaliset, eläinaiheet jne.

Neljännän (ympäristö)liikehdinnän aallon aikana yhteiskunnan suhde eläimiin on saanut uusia piirteitä. Pohdiskelut eläinoikeusaktivismista, eläinsuojelukysymyksistä ja eläinten hyvinvoinnista ovat saaneet yhä enemmän palstatilaa niin julkisessa keskustelussa kuin tieteellisissä julkaisuissakin. Konflikteja on syntynyt muun muassa turkistarhauk-

seen liittyen. Kansainvälisesti puhututtavia eläimiin liittyviä kysymyksiä on paljon; eläin-kokeet, valaanpyynti, eläinten salakauppa, eläinkuljetukset, BSE jne. Keskustelussa yhteiskunnan ja eläinten välisestä suhteesta on erotettavissa useita eri diskursseja. On eri asia puhua eläinoikeuksista, eläinten hyvinvoinnista tai lajien suojelusta (Ryder 1996, 167; Ratamäki ja Tynkkynen 2006). Eri tahoilla on eri näkemyksiä siitä, mikä lähestymistapa yhteiskunnassamme olisi oltava vallitseva missäkin kontekstissa. Erityisesti suurpetoihin liittyvässä yhteiskunnallisessa keskustelussa eniten esillä on ollut luonnonsuojelunäkökulma. Eläinoikeus ja eläinten hyvinvointi argumentit tulevat paremmin esille esimerkiksi tuotantoeläinkysymyksissä (ks. Ratamäki ja Tynkkynen 2006).

Tätä tutkimusta varten relevantti kysymys on, onko susipolitiikka eläinpolitiikkaa. Pyrin perustelemaan väitettä, että se on sitä vain vähäisessä määrin. Tämän väitteen ymmärtämiseksi on ensin määriteltävä, mitä tarkoitan eläinpolitiikalla. Olen hahmottanut asiaa seuraavanlaisella kaavalla:

Eläin + politiikka ≠ eläinpolitiikka
(vanha eläinpolitiikka) (uusi eläinpolitiikka)

Yhdistän eläinpolitiikka käsitteen määrittelyn tarpeen yhteiskunnassa kasvavaan huoleen eläinten eettisestä kohtelusta. Tässä huoleessa mielenkiinto kohdistuu eläinyksilöön ja eläimen hyvään. Kysymys ei sinänsä ole uusi, sitä on pohdittu filosofiasa ja tieteessä yleisesti jo aiemmin, mutta lähestymistapa on usein ollut antroposentrinen. Eläintä on pohdittu oikeudenmukaisuuden tai eettisyyden näkökulmista, kun on haluttu selvittää oikeudenmukaisuutta tai eettisyyttä sinänsä ihmisen näkökulmista (Alrøe ja Kristensen 2003). Eläin on toiminut hyvänä esimerkkinä ja rajapintana noita kysymyksiä pohdittaessa. Vain harvoin eläimen hyvä on ollut tarkastelun kohteena. Nykyisin ydinkysymys näyttäisi olevan erityisesti eläimen hyvän turvaamisesta ja yksilötason tarkasteluissa. Tämä näkyy muun muassa eläinten hyvinvoinnin tutkimuksen kasvuna ja tuon tieteenalan tarkoitusprien kriittisinä pohdintoina. Suomessa erityisesti Leena Vilkkä (2005; 2008) on kirjoittanut eläinten eettisestä kohtelusta.

Vaikka eläinsuojelutoiminnan historia länsimaisissa yhteiskunnissa ja pohdinnat eläinten hyvästä eivät ole uusia ilmiöitä, eläinkysymys on viime vuosikymmeninä yhä vahvemmin tullut esille julkisessa keskustelussa ja eläinkysymyksen voidaan sanoa politisoituneen tai yhteiskunnallistuneen. Eläinten hyvän kohtelun vaatimus esitetään yhä useammin ja yhä useammissa yhteyksissä. Tämä uusi eläinkysymys antaa aiheita eläinpolitiikan käsitteen määrittelylle. Määrittelen sen seuraavalla tavalla:

”Eläinpolitiikka on eläimiä koskevaa yhteiskunnallista keskustelua, suunnittelua, päätöksentekoa ja arvojen yhteensovittamista silloin kun näihin liittyy tavoite tai haaste eläinyksilön hyvän elämän turvaamisesta.”

Eläinpolitiikan voi sanoa olevan vahvimmillaan politics tasolla, poliittisena keskusteluna, mutta pikkuhiljaa nämä vaatimukset vaikuttavat myös toimintapolitiikkaan. Eläinten hyvinvointi ja sitä koskeva sääntely on EU -tasolla suuri kysymys. Se vaikuttaa myös Suomeen, jossa eläinten hyvinvointia koskevaa lainsäädäntöä on myös muutettu. Eläinpoliittiset vaatimukset edellyttävätkin uudenlaisia suunnitelmia ja muutoksia poliittisiin ohjelmiin. Tätä kautta eläinpoliittiset vaatimukset konkretisoituvat toimintapolitiikkaan. Nämä muutokset edellyttävät myös uudenlaista asiantuntijuutta ja uusia hallinnollisia rakenteita. Institutionaaliset muutokset näkyvät hallinnollisten rakenteiden muutosten ohella myös ajatus- ja toimintatapojen muutoksina. Vasta tällaisten monitasoisten muu-

tosten jälkeen, kun muutokset alkavat näkyä policy ja polity tasoilla, voidaan puhua uudesta politiikan sektorista, eläinpolitiikasta. Eläinpolitiikka ei välttämättä muotoudu niin erilliseksi omaksi kokonaisuudekseen kuin ympäristöpolitiikka aikanaan. On mahdollista, että eläinpolitiikka rakentuu vähän kerrassaan jo olemassa olevien instituutioiden sisään ja rinnalle. Eläinministeriön (Rannikko 2003a) sijaan eläinpoliittisen asiantuntijuuden ja hallinnollisten toimien tarve voi konkretisoitua eläinjoastoina tai -yksikköinä tai yksittäisinä työpaikkoina.

Eläin on kuitenkin aina ollut poliittisen päätöksenteon kohteena. Susi suojeltiin ensimmäisen kerran Suomessa jo 1973. Voidaanko tämä tulkita eläinpoliittiseksi lainsäädännön muutokseksi? Mielestäni ei. Tuolloin 1970-luvulla eläineettinen keskustelu ei ollut yhteiskunnallisesti voimakasta. Silloin keskusteltiin luonnonsuojelusta ja suden suojeleminen lainsäädännöllä oli luonnonsuojelullinen kysymys, ei eläinpoliittinen kysymys. Mikä tahansa eläimeen kohdistuva poliittinen päätös tai suunnitelma ei näin ajateltuna ole eläinpolitiikkaa. Ollakseen eläinpolitiikka se edellyttää eläinpoliittisen kysymyksen, joka liittyy juuri eläimeen yksilönä ja sen taustalla on eläinyksilön eettinen kohtelu.

Hyvänä esimerkkinä toimii turkistarhaus. Turkistarhaus on syntynyt maaseutupoliittisena ilmiönä. Turkistarhaustoiminnan tukemisen tarkoituksena on ollut turvata maaseudun elinkeinotoimintaa. Myöhemmin turkistarhaukseen on liitetty myös ympäristöpoliittisia kysymyksenasetteluja ja tavoitteita. Vielä myöhemmin turkistarhaus joutui eläinpoliittisen toiminnan ja tarkastelun kohteeksi, kun turkistarhausta vastustavat kansalaisjärjestöt aiheuttivat vahinkoja tarhoilla. (Karkinen 2005; 2009.) Näin yksi ja sama toimintamuoto voidaan asettaa erilaisiin poliittisiin kehyksiin ja sitä kohtaan voidaan esittää eritavalla virittyneitä poliittisia kysymyksiä. Ne kaikki tuottavat erilaisia lähtökohtia ja tavoitteita toiminnalle. Kehyksestä ja kysymyksestä riippuen turkistarhauksen tulevaisuus, sitä koskeva lainsäädäntö ja toimintapolitiikka muotoutuvat erilaisiksi. On aivan eri asia lähestyä ja toteuttaa turkistarhausta elinkeinopolitiikan kuin eläinpolitiikan näkökulmasta. Susipolitiikan sisältöjä tutkiessani ja analysoidessani en ole juurikaan törmännyt eläineettiseen pohdiskeluun. Eri susipoliittiset toimijaryhmät eivät nosta eläinkysymystä susipoliittisen keskustelun aiheeksi. Itse asiassa sitä varotaan. Näin kommentoi luonnonsuojelija:

”Ja tota kenties se, mitä tällä hetkellä kutsutaan eläinoikeusliikkeeksi, niin sekin toivottavasti jossakin vaiheessa aikuistuu. Ja tota pääsee irti semmoisesta ylilyövästä toiminnasta, joka ainoastaan vahingoittaa eläinten oikeuksia. Ja näin pois päin. Että mä näen niin, että niillä on yhteistä – vaikkakin, jos miettii tätä suden suojelun kysymystä, niin on tilanteita, joissa on pakko sen yksittäisen suden oikeuksia jossain määrin loukata. Sen suden suojelun – sen isomman asian – elikkäs kaikkien susien suojelun nimissä niin sitä on pakko loukata. Mutta, että tota kuitenkin mä näen, että niillä on yhteistä. Ja tota lähivuosina voi olla hyvin vaikeata saada semmosta potentiaalista väkeä, joista olisi muutoksen tekijöiksi, koska koko eläinoikeusliike on aika pahasti leimautunut näiden typerimpien tempausten vuoksi ja tavallaan, jos joku puhuu eläinten oikeuksista, niin se kuulostaa niin palhalta tosi monessa yhteydessä, että heti tulee semmoinen varoitussignaali.” (LS1)

Voisi puhua myös vanhasta ja uudesta eläinpolitiikasta. Vanha eläinpolitiikka on sitä, kun eläimiä kohtaan harjoitettavat poliittiset toimet perustuvat johonkin muuhun poliittiseen tavoitteeseen kuin eläimen hyvän elämän turvaamiseen. Uutta eläinpolitiikkaa on se, kun ”eläinkysymys” on se poliittinen haaste, jonka poliittinen toiminta ja tavoitteenasettelu kohtaavat. Tuota vanhaa eläinpolitiikkaa on harjoitettu kauan, eikä eläinpolitiikka kä-

sitettä ole kuitenkaan noissa yhteyksissä käytetty, joten eläinpolitiikka sanan voi varata vain tälle uudelle eläinpolitiikalle, mutta tämä ero on hyvä pitää mielessä. Eläinpolitiikka sanan yleistyessä tämä ero usein hämärtyy ja kaikesta poliittisesta toiminnasta mihin eläin liittyy tavalla tai toisella saatetaan puhua eläinpolitiikkana. Tällöin ei välttämättä ymmärretä eläinpolitiikan ydinkysymystä ja eläinpolitiikka käsitettä käytetään tyhjästi, vailla sisältöä. Pyydänkin lukijaa pohtimaan, onko eläinpolitiikka käsitteen käyttäminen turhaa tai jopa harhaanjohtavaa, jos sitä käytetään sellaisissa asiayhteyksissä, joissa ei ole kyse edellä kuvatuunlaisesta, uudella tavalla politisoituneesta, yksilöarvoa korostavasta eläinkysymyksestä. Miksi esimerkiksi kutsua susipolitiikkaa eläinpolitiikaksi, jos sen peruskysymys ei ole muuttunut mitenkään vuosikymmeniin?

Eläinpolitiikkaa ei kuitenkaan voi kapeasti määritellä vain eläinoikeus- tai suojelukysymykseksi, koska yhteiskuntamme on moniarvoinen. Jotta jokin ilmiö voi muuttua eläinpoliittiseksi, on siihen kohdistettava eläinkysymys. Tuon jälkeen kuitenkin alkaa vasta varsinainen eläinpoliittinen (arvo)keskustelu. Eläimen yksilöarvoa korostavat suojelu- tai oikeusnäkökulmat ovat ristiriidassa monien toisenlaisten eläinsuhteiden kanssa, esimerkiksi tuotantoeläin kontekstissa. Eläinpolitiikka muodostuu lopulta siitä keskustelun kokonaisuudesta, jossa eläineettinen haaste esitetään ja siihen vastataan ja siitä, kuinka näitä eri arvolähtökohtia pyritään sovittamaan yhteen. Tällöin eläinpoliittisiksi kysymyksiksi lopulta muotoutuvat myös esimerkiksi eläintuotantoon liittyvät taloudelliset kysymykset tai vaikkapa metsästyksen, jos ne tulevat eläinpoliittisesta näkökulmasta haastetuiksi. Joka tapauksessa eläinpolitiikaksi en tulkitse sellaista eläimiin liittyvää poliittista toimintaa tai keskustelua, johon ei alun perin sisälly tuo eläineettinen haaste. Esitän taas kaavoja:

Eläinoikeuskeskustelu \neq eläinpolitiikka

Eläinoikeuskeskustelu = eläinpoliittinen haaste

Eläinoikeuskeskustelun ja muiden haastavien arvolähtökohtien yhteensovittaminen = eläinpolitiikka

Kuitenkin on myös niin, että eri politiikan alat ja yhteiskunnalliset eläinkeskustelut eivät ole erillisiä saarekkeitä yhteiskunnassa, vaan ne limittyvät toisiinsa. Se keskustelu, jota nimitän eläinpoliittiseksi keskusteluksi, on vaikuttanut myös luonnonvaraisten eläinten politiikkaan välillisesti. Joskus nämä näkökulmat sekoittuvat käytännössä niin, että vain pidemmälle pohtimalla voi havaita erilaisten lähtökohtien samanaikaisuuden. Esimerkiksi, vaikka Luonto-Liiton Susiryhmä on linjauksissaan korostanut erityisesti ekologisia argumentteja suden suojelun perusteiksi, heidän julkaisemansa juliste ”Oikeus olla susi” (ks. kuva 18) korostaa myös susiyksilön oikeuksia ja erityisesti sen oikeuksia lajityypilliseen käyttäytymiseen. Näin yksilö- ja lajikohtainen tarkastelu voivat yhtyä.

Eläinten yksilökohtainen tarkastelu on johtanut siihen, että yleiset käsitykset eläinten hyvästä kohtelusta esimerkiksi kivun ja kärsimyksen tuottamisen suhteen ovat muuttuneet ja se näkyy myös luonnonvaraisten eläinten kohdalla esimerkiksi kipua aiheuttavien metsästysmuotojen kieltämisenä. Lisääntynyt eettinen pohdinta näkyy myös metsästyksen oikeutuksen pohdiskeluna (ks. Ilvesviita 2005; Karsikas 2007). Karsikkaan ja Ilvesviidan väitöskirjat ovat esimerkkejä siitä, että eläinoikeuskeskustelu on kytkeytynyt myös metsästyspuheeseen. Karsikas päätyy ihmettelemään näiden maailmojen välistä eroa. Erot kapenevat kun/jos, eläinpolitiikka alkaa toteutua puheen ja arvokeskustelun ohella myös käytännössä, toimintapolitiikassa. Yhteydet uusien syntymässä olevien tulkintojen ja vanhojen tulkintojen välillä ovat usein implisiittisiä ja ristiriitaisia. Ilvesviidan (2005, 79) mukaan merkkejä petoeläinten aseman uudelleen tulkinnolle on jo olemassa, mutta ne eivät ole vielä täysin ”valmiita” ja vaikutukset näkyvät käytännössä vasta myöhemmin.

Luonto-Liiton Susiryhmä levittää asiallista tietoa sudesta sekä pyrkii vähentämään turhaa pelkoa ja vihaa sutta kohtaan.

oikeus olla

SUSI

Nemo (uros)
Vaalean ja Silmäpuolen jälkeläinen

Syntynyt keväällä 1998
Kotipaikka Nurmes

Paino 41 kg
Säkä 74 cm
Etutassun koko 8,5 x 8 cm
Takatassun koko 7,7 x 7 cm

Pannoitettu

Pentuja Nadjan kanssa:
Valeri ja Lupu,
Nanna, Niki ja Nelli,
Noppe ja Nippe.

Susi on laumaeläin. Lauma muodostuu johtajaparista ja sen jälkeläisistä. Sudet saalistavat laumassa ja niiden luontainen ravinto koostuu mm. hirvistä ja peuroista. Susilta jääneet haaskat tarjoavat ravintoa myös muille eläimille kuten ahmoille ja pienpedoille. Susi on rauhoitettu Suomessa vuonna 1973. Siitä huolimatta kanta ei ole kasvanut. Susi luokitellaan harvalukuisuutensa vuoksi erittäin uhanalaiseksi.

 Luonto-
Liitto
www.luontoliitto.fi/susiryhma

Kuva 18. Luonto-Liiton Susiryhmän juliste

Eläinpoliittinen keskustelu on siis tullut voimakkaasti esiin yhteiskunnassa ja yhä useammin eri eläimiin liittyviä toimia yhteiskunnassa suoraan haastetaan tällä eläinkysymyksellä. Silloin eläinpolitiikka vaikuttaa suoraan, mutta välillisesti tämä yhteiskunnallinen keskustelu vaikuttaa kaikkeen eläimiä koskevaan toimintaan, myös luonnonvaraisiin eläimiin. Luonnonvaraisiin eläimiin eläinpoliittinen keskustelu ja pohdinta asettuvat helpoiten niissä tilanteissa, joissa ihminen ja luonnonvarainen eläin kohtaavat konkreettisesti, esimerkiksi metsästystilanteissa.

Nähtäväksi jää, milloin Suomessa luonnonvaraisten eläinten asema haastetaan suorempaan ja voimakkaammin eläinpoliittisesti kuin nykyisin. Se saisi aikaan susikysymyksen hahmottumisen luonnonpoliittisen kysymyksen sijaan eläinpoliittisena kysymyksenä. Yksi syy sille, miksi susipolitiikka Suomessa ei ole eläinpoliittisoitunut voi johtua siitä, että kiista maaseutupolitiikan ja luonnonsuojelupolitiikan välillä on niin vahva ja keskeneräinen, että tilaa yhdelle uudelle haasteelle ei ole ollut. Tämäkin on yksi kestäväyyteen liittyvä asia. Yhteiskunnallisten toimijoiden kyky ja voimavarat käsitellä poliittisesti kiistanalaisia teemoja ovat rajalliset. Eläinpoliittisen kysymyksen yhdistäminen susipolitiikkaan tekisi susipolitiikasta yhä monimutkaisempaa ja monimuotoisempaa. Suomalainen yhteiskunta ei taida olla siihen vielä valmis.

On myös toinen yleisemmällä tasolla oleva syy, miksi eläinpoliittinen haaste ei asetu niin helposti luonnonvaraisten eläinten kontekstiin kuin tuotanto- tai lemmikkieläin-kontekstiin. Se johtuu osittain siitä, että luonnonvaraiset eläimet ovat voimakkaammin erillisiä yhteiskunnasta. Ne eivät ole samalla tavalla ihmisen vallan ja vaikutuksen alaisuudessa tai läsnä arkielämän kohtaamisissa. Luonnonvaraisia eläimiä tarkasteltaessa joudumme edelleen kohtaamaan omien lakiemme lisäksi luonnonlait vahvemmin kuin tuotanto- tai lemmikkieläimiä kohdatessamme. Voisiko sanoa niin, että eläinpoliittisen keskustelun istumattomuus luonnonvaraiseen kontekstiin on yksi osoitus siitä, että emme ole yhteiskunnallistaneet luontoa vielä aivan täysin?

Yksi tapa tarkastella oikeudenmukaisuuden tai eettisyyden vaatimusten ulottumista luonnonvaraisiin eläimiin avautuu pohtimalla Alrøen ja Kristensenin (2003) tekemää eroa systeemisen ja individualistisen etiikan välille. He korostavat Konttisen ja Peltokosken (2000) ja Rannikon (2003a) tyyliin etiikan laajenneen, mutta näkevät kaksi erilaista mahdollisuutta eettisen arvioinnin laajentumiselle. Eläinoikeusliike edustaa heidän mukaansa individualistista eettisyyden laajentumista. Tässä eettinen kohtelu pyritään laajentamaan koskemaan muitakin yksilöitä kuin ihmisyksilöitä. Alrøe ja Kristensen pitävät kuitenkin vaihtoehtoisena (ja parempana) lähtökohtana systeemistä, yhteisöllistä laajennusta. Tällöin mielenkiinto ei kiinnity erillisiin yksilöihin, vaan eettinen laajennus koskisi eri olemassa olevien olentojen välisiä suhteita ja kokonaisuuksia. Tällöin perusyksikkö ei olisi yksilö, vaan esimerkiksi perhe tai muu yhteisö. Sen sijaan, että laajentaisimme ”itseämme” hakemalla samankaltaisuutta toisista (eläin)yksilöistä, pyrkisimme laajentamaan eettistä kehäämme niihin systeemeihin ja kokonaisuuksiin, joissa olemme osana. Tällöin myös eläimet tulisivat mukaan tarkasteluun osana yhteisöä. Ekosentrinen ajattelutapa toteuttaa Alrøen ja Kristensenin (2003) mukaan tällaista systeemistä etiikkaa, kun biosentrinen lähestymistapa on individualistinen.

Yksi syy siihen, miksi eläinoikeuskeskustelu on heikosti linkittynyt suoraan luonnonvaraisten eläinten kontekstiin, on juuri tämä ero individualistisen ja systeemisen lähtökohdan välillä. Luontoa on tarkasteltu systeeminä ja luonnonvaraisia eläimiä lajeina, ei yksilöinä (Tovey 2003). Individualistisen ajattelun tai yksilöä korostavan etiikan siirtäminen kontekstiin, jota on hahmotettu systeeminä, ei ole helppoa. Suden suojelun lähtökohta on lajin selviytyminen, yksittäisen suden kokemukset eivät ole olleet poliittisesti merkittäviä. Eläinoikeuskeskustelun tavoitteena on kuitenkin tuoda juuri tällainen individualis-

tinen ajattelu koskemaan kaikkia eläimiä, myös luonnonvaraisia eläimiä (Vilkkä 2008). Toisaalta individualistisen eläinoikeuskeskustelun haasteeksi voisi asettaa systeemisen etiikan suuntaisen ja yhteisölliseen näkökulmaan perustuvan eläinoikeusajattelun kehittämisen (Aaltola 2004, 163). Voisiko eläinoikeusargumentaatiota rakentaa yksilötarkastelun sijaan, tai sen ohella, yhteisöllisyyden näkökulmasta käsin? Silloin eläinoikeusajattelun yhdistäminen niihin tapoihin, joilla luonnonvaraisia eläimiä on totuttu tarkastelemaan, voisi mahdollistua paremmin.

Tässä kohtaa ajatukseni löytävät analogioita Tönniesin tekemään yhteiskunta-analyysiin, jossa hän jakaa yhteiskunnat yhteisöllisyyttä korostavaan gemeinschaftiin ja yksilöllisyyttä korostavaan moderniin gesellschaftiin (Kovero 2004). Toisaalta oma työnikin lähtee siitä perusolettamuksesta, että yhteiskuntamme eri osa-alueilla on voimakas vaikutus toisiinsa, joten oma mallini ja lähestymistapani sopii yhteen systeemisen etiikan ja yhteisöllisen lähestymistavan kanssa. Samoin useat tieteelliset teoriat ja lähestymistavat nykyisin korostavat kokonaisuuksien hahmottamista ja osien välisten vuorovaikutussuhteiden ymmärtämistä, esimerkkinä mainittakoon nopeasti leviävä käsite ekosysteemipalvelut (Millennium Ecosystem Assessment 2005). Olemmeko nyt siis yhteiskuntateorioissa siirtymässä (jälleen?) yhteisöllisyyttä korostaviin näkökulmiin? Ja voisiko tätä kautta rakentaa analogisia yhteyksiä eläinoikeuskeskustelun ja luonnonvaraisia eläimiä koskevan keskustelun välille?

7.2 Toimintapoliittisia johtopäätöksiä

Haasteet eri toimijaryhmille

Susipolitiikan sisältöjä ja prosesseja kuvanneena ja pohtineena en voi loppujen lopuksi todeta kuin, että eri toimijaryhmien näkemykset asiasta eivät ole sisällöllisesti läheskään niin ristiriitaiset kuin voisi keskusteluista ja kiistoista päätellä. Paikallinen väestö ei perää suden totaalihävittämistä Suomesta ja suuri osa hyväksyy kestäväen susikannan tavoittelemisen, mutta vaatii sellaisia suojelukeinoja, jotka samalla mahdollistaisivat susivahinkoihin reagoimisen ja niiden ehkäisemisen. Luonnonsuojelijat ovat ilmaisseet samansuuntaiset tavoitteet. Vaikka he tekevät tiukempia tulkintoja siitä, millaisissa tilanteissa susia ei pidä poistaa, ovat he kuitenkin ilmaisseet, että häirikköyksilöiden poistaminen on suotavaa ja ymmärtävät sen merkityksen paikallisen hyväksyttävyyden kannalta. Myös ministeriössä ollaan hyvin perillä paikallisista olosuhteista ja todetaan, että totaalisuojelu ei johda hyviin tuloksiin. Pitkällisten EU-hallinnollisen ja -oikeudellisen prosessien seurauksena voi päätellä, että Euroopan unionin komissiossakin on päädytty samansuuntaiseen tulkintaan Suomen susipoliittisesta tilanteesta. Tämä on vaatinut suuren työn ja vahvoja perusteluja ministeriöltä. Mistä ihmeestä Suomen susikiistassa sitten on kyse?

Huomio on kiinnitettävä sisältöjen ohella prosesseihin. Toisin sanoen, ei siihen, mistä kiistellään, vaan siihen, kuinka asioita hoidetaan. Eri toimijaryhmien näkemyksen peruskysymyksiltään ovat hyvin samansuuntaiset tai ainakin ovat lähentyneet toisiaan vuosien varrella. Kuitenkin epäluottamus ja toimimaton vuorovaikutus eri toimijaryhmien välillä saa asiat näyttämään ristiriitaisemmilta kuin ne ovatkaan. Keskustelua käydään enemmän asioiden äärihaldoilla kuin asioiden ytimessä. Enemmän kiinnitetään huomiota erilaisuuksiin kuin samankaltaisuuksiin. Voisin sanoa, että eri toimijoiden tuottamasta vahvasta EU-kritiikistä huolimatta, susiongelma on osittain kotikutoinen ongelma. On totta kyllä, että susipoliittikka ei ole enää täysin kansallisissa käsissä, koska Suomi on EU:n jäsen ja sitoutunut eri tavoin suden suojeluun. Mutta kun näin on, täytyisi kansallisen poliittisen

kulttuurin mukautua tuohon tilanteeseen. Nyt näyttää siltä, että Suomessa ei ole osattu toimia kansainvälistyvän luonnonsuojelupolitiikan asettamisen haasteiden mukaisesti. Kansallisen poliittisen kulttuurin täytyisi muuttua ja kehittyä uusien haasteiden mukaan. Se, miten näitä haasteita vastaanotetaan ja käsitellään kansallisesti, on Suomen sisäinen asia. Pohdin seuraavaksi eri toimijaryhmien näkökulmista sitä, kuinka kansallisella tasolla yhteisen ytimen ja yhteisen tekemisen piiriin voitaisiin päästä paremmin kiinni.

Paikallisten toimijoiden haasteita: Perusjännitteen suomalaiseseen susipolitiikkaa luo se, että susikysymys on kasvanut paikallisesta kysymyksestä kansainväliseksi kysymykseksi ja kiistaksi. Tällöin susikysymyksen ”omistus” ja määrittelyoikeus on siirtynyt paikallisilta toimijoilta muille toimijoille. Kun näin käy, olisi huolehdittava siitä, että paikallinen väestö pääsee osalliseksi tuota todellisuutta. On luotava mahdollisuuksia sille, että paikalliselta tasolta on mahdollista tunnistaa kansainvälisesti hallinnoidut kysymykset muustakin kuin omasta paikallisesta näkökulmasta. Tämä edellyttää paikalliselta tasolta halukkuutta ottaa selvää ja osallistua ja valmiuksia tutustua ja hyväksyä muutkin tulkintakehykset kuin vain oma paikallinen näkökulma. Toisaalta tämä edellyttää kansallisen tason hallinnolta keskusteluyhteyksien rakentamista paikalliseen tasoon päin.

Voin kuvitella, mikä on reaktio paikallista väestöä edustavilla haastateltavillani, jos kehotan heitä yrittämään enemmän. Heidän kokemuksensa on, että yritetty on kovasti, vastareaktiota ei vain ole tullut. Sanoisinko sitten, että yrittäkää vielä kovemmin ja yritäkää toisenlaisia lähestymistapoja. Esimerkiksi yhteistyö luonnonsuojelijoiden kanssa on mahdollista, jos herkkänahkaisuutta olisi vähemmän ja rohkeutta enemmän. Luonnonsuojelijaryhmien roolista ja merkityksestä osana kansalaisvaikuttamista kannattaisi ottaa enemmän selvää. Luonnonsuojelujärjestöjen toiminta ei lakkaa, vaikka tämä toimijaryhmä jätettäisiinkin huomiotta. Päinvastoin, luonnonsuojelujärjestöjen merkitys poliittisina toimijoina kasvaa koko ajan. Yhteistyön tekeminen olisi enemmän kuin suotavaa, mutta edellyttää ennakkoluuloista ja ylitulkinnoista luopumista. Paikallinen väestö ei ole kunnostautunut omien näkemyksiensä tiukkarajaisuudesta luopumisesta kovinkaan paljon paremmin kuin luonnonsuojelijajärjestöjen edustajat. Näen erittäin tärkeänä voimavarana suomalaiselle susipolitiikalle ne paikallisen väestön edustajat, jotka ovat valmiita kompromisseihin ja neuvotteluihin ja joustavuuteen ulkopuolisista ja oman kyläyhteisön asettamista paineista huolimatta. Toivon myös, että muut toimijaryhmät näkisivät ja arvostaisivat tätä enemmän ja rakentaisivat sen varaan.

Paikallisen väestön haasteena on sen ymmärtäminen, että ne asuin- ja elinympäristöt ja maat, jotka paikallinen väestö omistaa eivät nykyisin ole enää vain ”meidän maita”. Nyky-yhteiskuntaan liittyy voimakkaasti käsityksiä yhteisistä luonnonvaroista ja luonnonvarojen yhteisestä huolehtimisesta omistusoikeudesta riippumatta. Tällöin päätäntävaltaa, arvoasetelmia ja näkemyksiä paikallisista olosuhteista syntyy useiden eri intressien, toimijoiden ja yhteiskunnan tasojen vuorovaikutuksessa. Paikallisen väestön haasteena on ymmärtää, että susikysymys on muutakin kuin vain paikallinen kysymys. Vaikuttaa siltä, että epäluottamus ministeriöön tai valtion hallintoon estää näkemästä sitä, että ministeriön tehtävänä on valvoa yleisiä etuja, tässä tapauksessa huolehtia luonnon monimuotoisuudesta ja suojella sutta. On ymmärrettävää, että paikallinen väestö ei ole tyytyväinen siihen, millä keinoin tämä on tehty. On tärkeää kuitenkin erottaa tosistaan itse tavoite ja siihen käytetyt keinot. Totaalinen suden suojelua vastustava toiminta ei löydä paikkaansa tämänhetkisessä kansainvälisessä tai kansallisessa poliittisessä ja lainsäädännöllisessä tilanteessa. Tiedän, että Pohjois-Karjalasta löytyy paikallisen väestön edustajia, jotka tietävät tämän. Tiedän myös, että on toimijoita, joilla on tässä opittavaa. Samaan aikaan, kun paikallisen väestön on opeteltava käsittelemään ja ymmärtämään paremmin tällaista moniarvoista ja monitasoista politiikkaa, voi muilta toimijoilta perätä kunnioitusta paikallisen

väestön omistusoikeuksia ja toimintakulttuuria kohtaan. Kunnioituksen edellytyksenä on rehellisyys. Paikallinen väestö on hyvin heterogeeninen joukko, johon kuuluu monenlaisia toimijoita. Sellaiset toimet, jotka eivät kestä päivänvaloa tai väitteet, jotka ovat vääristyneitä tai valheellisia, voivat pilata hyviä yhteistyömahdollisuuksia ja luottamuksen ja kunnioituksen ilmapiiriä.

Haasteita luonnonsuojelujärjestöille: Luonnonsuojelujärjestöjen merkitys on suuri ja näkemysni mukaan kasvava. Kansainvälistyvä politiikka luo yhä uusia ja vahvempia keinoja kansalaisille ja siis myös eri järjestöille vaikuttaa politiikan sisältöihin. Laajentuvat valitusoikeudet ovat instituutioita, joiden kautta voi vaikuttaa silloin, kun muutoin ei saa ääntään kuuluville. Näihin instituutioihin tukeutuvat marginaaliin jäävät yksilöt ja ryhmittymät. Tavoite sinänsä on kunniakas ja hyvä, mutta voi luoda myös ongelmia.

Suomen joutuminen EY-tuomioistuimeen on yksi esimerkki tästä. Yksi tulkinta on se, että se oli osoitus kansallisen politiikan epäonnistumisesta. On syytä pohtia, pitäisikö ulkopuolisen ja jälkikäteisen vaikuttamisen vastapainoksi tukea ja luoda myös muita instituutioita vastaamaan osallistumisen ja vaikuttamisen tarpeita. Sellaisia keinoja, jotka eivät tuota kanavaa asioiden ulkopuolelta, vaan sisäpuolelta. Perään sellaisia instituutioita, virallisia rakenteita, mutta myös tapoja ja toimintakulttuuria, jotka mahdollistaisivat erilaisten toimijaryhmien sosiopoliittisen osallistumisen. Kansalaisjärjestöille tämä on haaste oppimiseen. Vaikka suden suojelua tavoittelevat toimijat ovat olleet hyvin järjestäytyneitä, näyttää siltä, että ryhmän sisällä mielipiteiden kirjo on suuri. Sisäinen kirjavuus on omiaan vahvistamaan ääriäidoilla keskustelun ilmiötä. Samoin kuin paikallisen väestön myös luonnonsuojelijoiden haasteena on oppia sellainen poliittinen toimintakulttuuri, joka pyrkii yhteistyöhön ja mahdollistaa kompromissien tekemisen. Voisi sanoa, että näiden molempien toimijaryhmien täytyy kasvaa poliittisina toimijoina.

Nyt luonnonsuojelijoille on jäänyt se ”ulkopuolisen räksyttävän koiran” rooli, johon haastateltavani viittasi. Tällä roolillakin saadaan kyllä aikaan poliittisia prosesseja, mutta rakentavampia toimimisen vaihtoehtoja on. Kansalaisjärjestöjen toiminnan tukeminen onkin erityisen tärkeää. Toistaiseksi en ole tunnistanut suomalaisessa yhteiskunnassa tämän sektorin poliittisen roolin tukemiseen muita uusia suuntia kuin nuo laajenevat valitusmahdollisuudet. Muita kanavia on tuettava ja luotava, jotta muunkinlainen hallinnollinen kulttuuri olisi mahdollinen. Suunta on kuitenkin selvä, kansalaisjärjestöjen rooli ja vaikutusmahdollisuudet kasvavat. Miten haasteeseen vastataan hallinnollisesti? Ei ole kestävä, että kansalaisjärjestöjen asemaa kasvatetaan vain oikeusjärjestelmän kautta. Näin on tapahduttava myös toimintapolitiikassa. Tämä on haaste kansalaisjärjestöille itselleen, mutta se on myös toimintapolitiikkaa tutkivien ja luovien toimijoiden haaste. Kansalaisjärjestöjen poliittiselle toiminnalle on luotava institutionaalisia mahdollisuuksia, ettei se ajautuisi vain valituskäytäntöihin. Toivon näkeväni luonnonsuojelujärjestöjen merkityksen kasvavan, mutta toivon näkeväni siinä rakentavampia muutoksia kuin toistaiseksi olen havainnoinut.

Toivon jatkossa myös näkeväni luonnonsuojelutoimijoilta vähemmän paikallisen tason vastustusta ja enemmän osoituksia yhteistyöpyrkimyksistä. Olen tutkimukseni perusteella vakuuttunut siitä, että se on ainoa keino tehokkaaseen suden suojeluun. Paikalliset ongelmat ja niiden käsittelemättömyys johtavat suden suojelun kannalta vain kestävämmiin tuloksiin. Asioita ei hoideta, vaan ne tulevat ”hoidetuiksi”. Tämä taas saa luonnonsuojelijat yhä enemmän vastustamaan paikallista väestöä ja ratkaisut karkaavat yhä kauemmas. En usko luonnonsuojelijoiden pystyvän koskaan paikallista väestöä vastustamalla ja kritisoidulla muuttamaan paikallisen väestön toimintatapoja tai niihin juuriin vaikuttamaan, joten sen suuntaisessa luonnonsuojelutyössä menee paljon energiaa hukkaan. Kannattaa pysähtyä miettimään, millainen toiminta todella takaa tehokkaan

ja kestäväen suden suojelun. Voisiko se olla yhteistyö niiden tahojen kanssa, jotka lopulta ratkaisevat, kuinka paljon Suomessa on susia? Tehokkaamman suden suojelun lisäksi lisäarvona tuotettaisiin oikeudenmukaisempaa, demokraattisempaa ja yhteiskunnallisesti kestävämpää päätöksentekoa. Vain yhdestä kestävyuden näkökulmasta tavoiteltu luonnonsuojelu kääntyy itseään vastaan.

Vaikka perään tässä työssä vahvasti paikallisen väestön parempaa huomioimista susipolitiikassa ja olen kritisoinut erityisesti luonnonsuojelijoiden asennetta paikallista väestöä kohtaan, en halua väheksyä luonnonsuojelujärjestöjen merkitystä susipoliittiselle kokonaisuudelle. On totta, että tietoisuus suden uhanalaisesta asemasta on kasvanut paikallisella tasolla moniarvoisen ja julkisen keskustelun ansiosta. Toivon myös, ettei tulkinnoistani tehdä sellaista johtopäätöstä, että mielestäni sutta ei pidä suojella tai että kiistäisin sen uhanalaisen aseman. Sen sijaan toivon, että olen pystynyt argumentoimaan selkeästi ne syyt, miksi paikallisen väestön osallistaminen, vuorovaikutus ja paikallisten käytäntöjen kytkeminen susipolitiikkaan on edellytys, ei uhka, menestyksekkäälle suden suojelulle. Olen havainnut, että paikallisen väestön näkemyksien puolesta puhuminen tulkitaan aivan liian helposti suden suojelun vastaiseksi puheeksi. Kehotan epäilijöitä miettimään hieman pidemmälle. Paikallisen väestön hutkimisen sijaan ehdotan luonnonsuojelujärjestöille susipolitiikan paikallisten olosuhteiden ja suden suojelun paikallisten reunaehtojen tutkimista.

Esimerkiksi käy jo edellä kuvaamani Susiryhmän susihiihtojen mainonta. Siinä on aihetta harkitsevampaan viestintään. Nyt susihiihdoista välittyy ikävästi paikallista väestöä vastaan asettuminen ja väheksyminen. Tämän sijaan samantapaista luontotoimintaa voitaisiin jatkaa ja suden suojelua edistää yhteistyössä paikallisen väestön kanssa. Tämän suuntainen suden suojelutyö tai luontoaktiivisuus kiinnostaisi myös paikallista väestöä. Tiedän, että tällaista yhteistyötä on yritetty, mutta se on kaatunut luottamuspulaan. Paikallisella väestöllä on työn sarkaa siinä, että heillä olisi rohkeutta olla yhteistyössä sellaisten luonnonsuojelijatahon edustajien kanssa, joilla on kunnioitettava suhtautuminen paikalliseen väestöön ja maaseudun elämäntapoihin. Näitä toimijoita on tunnistettavissa kirjavan osallistujajoukon keskuudesta. Luonnonsuojelijoilla on työnsarkaa pohtia tarkoin omaa suhtautumistaan paikallista väestöä kohtaan, oman järjestönsä jäsenien välistä linjanvetoa ja kampanjojensa markkinoinnin sävyä.

Toisena esimerkkinä nostan esille viimeisimmän Susiryhmän kampanjan, joka liittyy susien salakaatoihin (Luonto-Liitto 2008). Salakaadot on aihe, joka on silloin tällöin nostettu esille julkisessa keskustelussa, mutta jatkuvampaa keskustelua siitä ei ole syntynyt. Pidän aihetta tärkeänä, mutta ymmärrän myös, että ajan täytyy olla kypsä, jotta keskustelua aletaan käydä. Kampanjan ajankohtaa selittää se, että Kainuun alueella vuoden 2008 laskennoissa havaittiin huomattavasti vähemmän susia kuin aikaisempina vuosina (Karjalainen 2008; Siira, Keränen ja Kojola 2008). En pysty aineistoni perusteella sanomaan paljoakaan luotettavasti salakaadoista. En kuitenkaan pidä mahdollisena sitä, että paikallisella tasolla on kyllästyttävä siihen, että konkreettisia mahdollisuuksia vahinkojen aiheuttavien ongelmaksiöiden poistamiseen ei ole, tai että susien aiheuttaminen vahinkojen uhkaan ei ole pystytty reagoimaan, tai siihen, että pitkällisen tiedottamisen ja raportoinnin jälkeenkään, ei paikallisella tasolla ole ollut havaittavissa mitään poliittisia tai käytännöllisiä muutoksia. Paikallisen asiantuntijuuden hyödyntäminen ei ole juurikaan kehittynyt eikä ongelmatilanteisiin reagoimiseen ole syntynyt uusia keinoja. Susikannan hoitosuunnitelma kokoaa tilanteen yksiin kansiin, mutta konkreettisia vaikutuksia sillä ei ole juuri paikallisesti ollut. Susiryhmän tiedotteessa otsikoidaan ”Suurpetoasioiden päätösvaltaa ei saa siirtää paikalliselle tasolle – Susien salakaadot ovat suuri ongelma”. On selvää, että lisääntyvät salakaatoepäilyt ovat omiaan kasvattamaan epäluottamusta luon-

nonsuojelijoiden ja paikallisen väestön välillä ja tästä on luonnollinen päätelmä se, että päätöksentekoa ei haluta antaa toimijoille, joihin ei voi luottaa. En kuitenkaan pidä tällaista ajatusketjua rakentavana sen pinnallisuuden vuoksi. Epäluottamuksen korostamisen sijaan toivoisin näkeväni enemmän pyrkimyksiä luottamuksen rakentamisen sijaan. Joskus olisi syytä kysyä, miksi salakaatoja tapahtuu, miksi paikallinen väestö ei aina toimi vastuullisesti. Susiryhmän tiedotteessa vedotaan, että pyyntiluvat on jäädytettävä, ennen kuin salakaadot saadaan kuriin. Tämä on loogista, mutta käytännössä kestävämpi. Susien tiukka suojele ilman paikallisen väestön huomioimista ja kunnioitusta tai luottamusta synnytetään salakaatoilmiötä, ei estetä sitä.

On syytä huomata myös, että Pohjois-Karjalassa ei ole samansuuruisia susimäärien katoa kuin Kainuussa (ja Kainuunkin susien lukumäärien laskuun voi olla muita syitä kuin vain lisääntyneet salakaadot) (Karjalainen 2008; Siira, Keränen ja Kojola 2008). Uskallan toivoa, että Pohjois-Karjalassa salakaatokeskusteluunkin saattaisi olla mahdollisuuksia yhteistyössä susivahinkoja kohdanneiden paikallisen väestön ja luonnonsuojelijoiden kesken. Olen keskustellut useiden paikallisen väestön edustajien kanssa, jotka myös kokevat, että salakaatojen tasolle ei pidä mennä, koska silloin on menty pieleen ja täytyy olla muita keinoja ratkoa ongelmia. Tosin tätä sanomaa on välitetty paikalliselta tasolta vuosikymmeniä. Olisiko lopultakin aika etsiä ja kehittää näitä muita keinoja?

Valtakunnallisen tason haasteita: Tekemieni haastattelujen ja havaintojeni perusteella voin sanoa, että valtakunnan tason virkamies usein ihmettelee, kuinka paikallinen väestö ei ymmärrä hallinnollista todellisuutta. Toteaisin, että ihmettelyn sijaan asialle pitäisi tehdä jotain. Katson aiheelliseksi kysyä, mitä on tehty sen eteen, että paikalliselta tasolta voitaisiin hahmottaa virkamiehen työn ja kansainvälisen politiikan reunaehdoja? En ole kovinkaan optimistinen sen suhteen, että tässä olisi tulossa parannusta.

Esimerkiksi Suomen reagointi EY-tuomioistuimen antamaan tuomioon on asia, josta ei käydä julkista keskustelua eikä niihin toimiin, joihin tuomion johdosta on ryhdytty, ole edelleenkaan osallistettu eri toimijaryhmiä. Ministeriö on antanut riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle tehtäväksi arvioida suden metsästyksen vahinkoja ennaltaehkäisevää vaikutusta (Maa- ja metsätalousministeriö 2007). Tätä työtä ei tietääkseni tehdä yhteistyössä paikallisen väestön kanssa, tai jos tehdään, ei siitä ainakaan minulle tutkijana ole tullut tietoa. Voin vain toivoa, että paikallinen väestö, jolla varmasti on osaamista ja tietotaitoa tähän teemaan liittyen, osallistetaan näihin arviointeihin. Myös luonnonsuojelujärjestöillä on verkostojensa kautta tietoa muiden maiden kokeiluista ja kokemuksista.

Keskeisin sanomani valtakunnan tason hallinnolle on haaste kasvattaa ymmärrystä susipolitiikasta (tai luonnonsuojelupolitiikasta yleensä) sosiopoliittisena kokonaisuutena, ei vain ekologisena tai hallinnollisena kysymyksenä. Suden suojelun ympärille kytkeytyneet yhteiskunnalliset haasteet eivät ole susipolitiikan ulkopuolisia kysymyksiä, vaan osa sitä. Siksi niiden hallinnointi on oltava osa susipolitiikan hallinnoinnin kokonaisuutta.

Yksi haaste kansallisen tason politiikassa on myös sektoripoliittisesta kulttuurista irrottautuminen ja uudenlaisen sektoreja ylittävän toimintakulttuurin opetteleminen. Suurpetojen hallinnoinnin siirtäminen maa- ja metsätalousministeriöltä ympäristöministeriölle rikkoo monia toimivia verkostoja ja vuorovaikutusketjuja. Eikä se ole tarpeen. Sen sijaa maa- ja metsätalousministeriön haasteena on parantaa yhteistyötä ympäristöministeriön kanssa. Korostaisin vielä myös tämänkin yhteistyön näkyvyyden lisäämistä. Tutkimusprosessini aikana minun on ollut hyvin vaikea tehdä havaintoja näiden ministeriöiden välisestä yhteistyöstä, vaikka tiedän, että keskusteluja ja neuvotteluja on käyty. Jos ympäristöministeriöllä on ollut mahdollisuuksia vaikuttaa susipoliittisten kuvien muotoutumiseen, se pitäisi tuoda julki. Tämä asia kiinnostaa tutkijoiden lisäksi varmasti myös luonnonsuojelijatahoja.

Tällaisten toimintakulttuuristen muutosten aikaansaaminen ei ole vain yksittäisen ministeriön käsissä. Suomalaisen poliittisen kulttuurin ja toimintatapojen kriittinen tarkastelu edellyttää laajaa yhteiskunnallista keskustelua ja edellyttää myös henkilö- ja taloudellisia resursseja. Ehdottamani muutokset edellyttävät kokonaan uudenlaista toimintaa ja siihen tarvitaan uusia tekijöitä, asiantuntijoita, virkamiehiä ja resursseja. Toisaalta ehkä myös jo käytettävissä olevien varojen ja resurssien uudelleen ohjaamista ja esimerkiksi tutkimuksen painopistealueiden kriittistä tarkastelua.

Haasteita tutkijoille: Tutkimuksellisenä haasteena suomalaisessa susipolitiikassa näen erityisesti kaksi asiaa. Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen merkityksen ymmärtämisen haaste ja luonnontieteellisen tutkimuksen toimintapoliittisen hyödyntämisen haaste. Poliitiikan ja tieteellisen tutkimuksen välinen suhde on monimutkainen. Tieteellistä (erityisesti luonnontieteellistä) tutkimusta on haluttu varjella liiallisesta kytkeytymisestä politiikkaan. Tosin tälläkin hetkellä on kyseenalaista, kuinka riippumatonta suomalainen suurpetotutkimus on, kun riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tutkimusten sisältöihin, kysymyksenasetteluihin ja tavoitteisiin vaikuttaa voimakkaasti maa- ja metsätalousministeriön ohjaus. En pitäisi huonona asiana, jos muutkin kuin sektoritutkimuslaitokset osallistuisivat suurpetotutkimuksen tekemiseen. Pidän tärkeänä, että voidaan tehdä kriittistä tieteellistä tutkimusta ja sitä, että politiikan valtavirran sisällöt eivät täysin sanele tutkimuksen tarpeita ja vaikuta voimakkaasti tutkimuskysymysten asetteluun. Toisaalta tarvitaan myös tutkimusta, jolla on suora kytkeä käytännön haasteisiin. Tarvitaan myös siis sellaista tutkimusta ja ainakin sellaista tutkimustiedon hyödyntämistä, joka vahvemmin kytkeytyy toimintapoliittisiin käytäntöihin ja paikallisiin olosuhteisiin. On täysin mahdollista toteuttaa riippumatonta tutkimustyötä ja samaan aikaan vahvistaa tutkimuksen ja käytännön välistä yhteyttä. Nämä tutkimuksen eri tarpeet voidaan toteuttaa erillisissä prosesseissa ja niitä varten voidaan varata omat tekijänsä.

Yhteiskuntatieteellistä tutkimustietoa susipolitiikasta on yleensä ottaen hyvin vähän, joten tutkimusaiheita ja kysymyksiä on paljon. Yhtenä esimerkkinä voin kuitenkin mainita, että näen tärkeäksi, että tartuttaisiin voimakkaammin kysymykseen kansalaisjärjestöjen vaikutusmahdollisuuksista ja valitusoikeuksien laajentumisen merkityksistä. Valitusoikeuksien laajentumisen taustalla ovat pyrkimykset yhteiskunnan moniarvoisuuden huomioidmisesta, mutta näiden uudistusten vaikutuksia ja merkityksiä poliittisille prosesseille ei ole tutkittu tarpeeksi. Vaikutukset näkyvät kuitenkin jo toimintapoliitiikassa ja aiheuttavat käytännön haasteita virkamiehille. Tällä hetkellä näyttää siltä, että koska luonnonsuojelujärjestöjen ennakkollinen osallistuminen susipolitiikan linjauksiin on ollut vähäistä, joutuessa suomalaisesta poliittisesta kulttuurista, kansalaisjärjestöjen heikosta asemasta ja siitä, että arvokeskustelujen sijaan poliittisiin keskusteluyhteyksiin katsotaan asianosaisiksi vain ”asiatietoa” omaavat toimijat. Tämä taas on johtanut siihen, että ainoaksi vaikuttamisen keinoksi jää jälkikäteen valittaminen. Tilanne ei palvele suunnitelmallista ja määrätietoista susipoliittista päätöksentekoa. Välttämällä metatason arvokeskusteluita on pyritty sulkemaan poliittinen toimijapiiri vain asianosaisiin sillä perusteella, että konkreettinen toiminta mahdollistuisi, mutta samalla on ajettu nämä arvokeskustelut kauemmas poliittisen päätöksenteon keskuksesta ja päädytty tilanteeseen, jossa konkreettisten päätösten tekeminen hankaloituu yhä enemmän. Luonnonsuojelu- ja muiden kansalaisjärjestöjen merkitys tai vaikuttamismahdollisuudet eivät näyttäisi olevan vähenemässä, vaan pikemminkin vahvistumassa, joten nyt on se hetki jolloin kannattaisi miettiä, millainen rooli näille toimijoille on syytä tarjota poliittisissa prosesseissa.

Yhteinen haaste: Suomalaisessa poliittisessa keskustelukulttuurissa on kaikilla toimijoilla oppimista. Oppimaan oppiminen tarkoittaa kykyä eri asetelmien kriittiseen vertailuun ja myös omien lähtökohtien reflektiiviseen ja vertailevaan hahmottamiseen. Vuorovaikut-

teinen ja moniarvoisuutta kunnioittava päätöksenteko edellyttää myös kompromissien tekemistä ja omista tavoitteista perääntymistä. Keskusteluyhteyksien katkaiseminen siinä vaiheessa, kun saavutettu päätös ei tarkoin vastaa omia tavoitteita ei sovi yhteiseen päätöksentekoprosessiin. Paikallisen väestön haasteena on oppia ymmärtämään suden suojelun perusteet ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen merkitys, luonnonsuojelijoiden haasteena on asettaa suden suojelun tavoitteet paikallisiin olosuhteisiin. Arvoista on opeteltava keskustelemaan kiihkottomammin, erimielisyys on hyväksyttävä osana yhteiskunnallista olemista ja toimimista ja ymmärrettävä, että erimielisyyksistä huolimatta voidaan pyrkiä yhteisiin ratkaisuihin, jotka välillä tyydyttävät paremmin, välillä huonommin, omia tavoitteita. Nykyisin keskusteluja pelätään, koska niitä ei osata käydä. Havaintojeni mukaan Pohjois-Karjalassa on paikallisen väestön keskuudessa pystytty muodostamaan jokseenkin yhteinen näkemys, vaikka paikallisen väestönkin keskuudessa on kirjavuutta ja ääri-ilaitoja. Radikaalien näkemysten keskeltä löytyy tynempi ydin, jonka pohjalta yhteisten päätösten tekeminen olisi hyvinkin mahdollista. Tämä rakentava näkemys vain ei ole löytänyt toteutuskanavaa eikä sitä ole hyödynnetty. Siitä johtuen paikallinen väestökin on päätenyt toimiin, jotka eivät ole kestäviä eivätkä rakentavia.

Sosiopoliittinen strategia

Työni on yhteiskuntatieteellinen. Tästä syystä myös tutkimustulokseni ovat yhteiskuntatieteelliset. Olen päätenyt korostamaan yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tarvetta ja kritisoinut sitä, että yhteiskunnallisesti hankalaa tilannetta pyritään hallinnoimaan lähestulkoon vain ja ainoastaan luonnontieteellisen tiedon varassa. Tästä ei pidä tehdä sitä johtopäätöstä, että en pidä luonnontieteellistä tutkimusta ja tietoa tärkeänä suomalaisessa susipolitiikassa. En myöskään väitä, ettei se olisi tärkeää myös yhteiskunnallisesti hankalien asioiden hoitamisessa. Kyse on siitä, että pelkkä luonnontieteellinen tieto ei riitä.

Ilpo Kojola kritisoi Metsästys ja Kalastus -lehden (Malinen 2008) mukaan aiemmin Maaseudun Tulevaisuus (2008) lehdessä julkaistun pääkirjoituksen väitettä, että Itä-Suomen susikannan vähentynyt määrä ei johtuisi salakaadoista, vaan siitä, että sudet olisivat vaeltaneet Venäjän puolelle. Kojola perustelee kritiikkiään tietämyksellään suden biologisesta käyttäytymisestä. Hän ei pidä väitettyä liikehdintää sudelle tyypillisenä. Sen sijaan Kojola korostaa, että kirjoitus perustuu politiikkaan, ei suden biologiaan. Minulla ei ole syytä uskoa toisin. Se mikä minua kiinnostaa kyseisessä keskustelussa on juuri se, millaisia tiedollisia tarpeita siitä on tunnistettavissa. Yhteiskunnallista tietoa ja tutkimusta tarvitaan siihen, että poliittinen keskustelu olisi johdonmukaisempaa ja linjatumpaa, ei irrallista heittelyä ja arvailua. Toisaalta luonnontieteelliselle tiedolle on tämän keskustelun jäsentämisessä ja sisällön tuottamisessa suuri merkitys. Yhteiskunnallisen tutkimuksen ja tiedon turvin voitaisiin kuitenkin vahvistaa ja kehittää tämän luonnontieteellisen tiedon ja poliittisen keskustelun välistä kuilua. Yhteiskuntatieteellä on erityisesti sanottavaa siitä, kuinka politiikkaa tulisi tehdä, millaista tietoa tarvitaan, kuinka erilaista tietoa käytetään, miten se olisi saavutettavissa, millaisten vuorovaikutusmuotojen kautta pidetään yllä ja rakennetaan sitä institutionaalista pohjaa, joissa tuo tieto syntyy, joissa sitä käsitellään ja kuinka sen ympärille rakennetaan luotettavuutta. Näissä seikoissa on runsaasti koeteltavaa ja opeteltavaa suomalaisessa susi- ja luonnonvarapolitiikassa. Luonnontieteellinen tieto tuottaa suomalaiselle susipolitiikalle tiedollisen ytimen. Sen ympärillä on kuitenkin valtava määrä asioita, joihin vain yhteiskunnallisella tutkimuksella ja kehittämisellä voidaan puuttua. Mielestäni Brysseliin nojautuminen ja sieltä avun hakeminen on vastuun kiertämistä. On aika tehdä kansallisia linjauksia ja opetella susipolitiikan hallinnointia

kansallisesti. Luontodirektiivin asettamista puitteista huolimatta on paljon kansallista liikkumavaraa. Tuo liikkumavara on vain tunnistettava. Se ei välttämättä löydy sieltä suunnasta, mihin on totuttu katsomaan. On aika laatia suomalaiselle susipolitiikalle sosiopoliittinen strategia.

Sosiopoliittinen strategia on vuorovaikutukseen perustuvan toiminnan suunnittelua ja tuon toiminnan mahdollistavien rakenteiden luomista ja ylläpitämistä. Sosiopoliittiseen strategiaan perustuvan toiminnan avulla voidaan käsitellä yhteiskunnallisia haasteita ja ongelmia pyrkiessä niiden ratkaisuun tai parempaan hallintaan. Tätä kautta vahvistetaan myös luonnonsuojelullisten tavoitteiden toteutumista.

Sosiopoliittisen strategian pohtimiseen täytyy paneutua kunnolla. Siihen eivät riitä osallistavien menettelyjen ”automaatit”, esimerkiksi kuulemistilaisuuksien järjestäminen tai lausuntojen hankkiminen. Sosiopoliittisella strategialla täytyy päästä kiinni toisaalta tiedollisiin prosesseihin, toisaalta konkreettisiin käytäntöihin. Nämä kaksi, tieto ja käytäntö, ovat tutkimukseni perusteella ne kaksi elementtiä, joihin susipolitiikan ongelmalaisuus kytkeytyy.

Tähän ongelmakokonaisuuteen tarjoan ratkaisuksi yhteisiä toimia, joilla on selkeä tavoite ja jotka perustuvat ennalta sovittuihin pelisääntöihin ja ymmärrykseen toisten rooleista ja toiminnan mahdollisuuksista. Näissä yhteistoiminnan muodoissa tulisi toteutua sekä neuvotteleva keskustelukulttuuri että käytännön toiminta, jotta tiedolliset prosessit kytkeytyisivät konkreettisiin toimiin. Tällöin voitaisiin yhtäaikaisesti opetella eri tiedonlajien yhdistämistä käytännössä ja diskursiivisesti. Edellä tehdyn analyysin perusteella tiedon tuottamisen prosessit ja rakenteet ovat avainkysymyksiä susipolitiikan hallinnassa ja suunnittelussa. Rakenteita, joiden varassa tiedolliset prosessit tapahtuvat tulisi kehittää ja niiden pitäisi perustua yhteistoiminnan periaatteelle (ks. esim. Härkönen ja Hiedanpää 2007). Eri toimijoiden ”paikasta” ja roolista sekä toiminnan mahdollisuuksista tulisi hakea yhteisymmärrystä, jotta pelisäännöt olisivat selvillä. Eri toimijoilla on erilaista tietoa ja mahdollisuuksia erilaisen tiedon tuottamiseen ja käyttöön. Tiedon tuottamisen intressit ovat myös erilaiset. Tiedollisia oppimistavoitteita ovat ainakin seuraavat seikat

- Eri tiedonlajien merkitysten ymmärtäminen.
- Vanhankantaisesta ”vain tiede tuottaa oikeaa tietoa” käsityksestä irrottautuminen.
- Sen ymmärtäminen, että tieteellistä ja oleellista tietoa sudesta/susipolitiikasta voivat tuottaa myös muut tieteenalat kuin luonnontiede.
- Kokemuksellisen tiedon hyödyntämisen ja arvostuksen lisääminen poliittisen päätöksenteon ja tiedontuottamisen prosesseissa.
- Kulttuurisen (pehmeän) tiedon hyväksynnän ja arvostuksen lisääminen poliittisen päätöksenteon ja tiedontuottamisen prosesseissa.
- Instituutioiden ja rakenteiden merkityksen ymmärtäminen tiedon muodostuksessa.
- Poliittisten prosessien kytkeytyminen käytännön toimiin paikallisesti ja alueellisesti.

Käytännön toiminta voisi kytkeytyä esimerkiksi susivahinkojen ennaltaehkäisyyn tärkeitä käytännön kokeiluihin. Myös vahinkoa aiheuttaviin susiyksilöihin kohdistuvan metsästyksen organisoimisessa on kehittämistä. Näiden tarkoin kohdistuneiden toimintojen lisäksi tarvitaan jonkinlaista jatkuvuutta luovaa toimintaa, jotta luottamussuhteet ja vuorovaikutustavat pysyvät yllä ja uusiintuvat. Tällöin pidetään yllä toimintavalmiuksia myös yllättävien tilanteiden varalta. Pitkäjänteisempää työtä, joka edellyttää jatkuvuutta ja vuorovaikutuksen ja luottamuksen ylläpitämistä on muun muassa suurpetokantojen

arviointiin liittyvä työ. Sen on syytä olla osa sosiopoliittista strategiaa. Suurpetokantojen arviointi onkin loistava esimerkki siitä, kuinka ekologisen tiedon tuottamisen tarve ja keinot edellyttävät myös yhteiskunnallista tietoa ja keinoja. Suurpetokantojen arvioinnin tarkoituksena on kerätä luonnontieteellistä tietoa ekologiseen strategiaan perustuvan susipolitiikan tavoitteita varten, mutta tämä ei ole mahdollista ilman eri toimijoiden välistä luottamusta ja yhteistoimintaa. Ekologisen tiedon tuottaminen ja hankkiminen väistämättä kietoutuu osaksi yhteiskunnallista toimintaa ja sosiopoliittisia haasteita. Vuorovaikutus ja yhteistoimintaverkostot ovat se perusta, joiden varassa ekologinen strategia on, joten siksi niistä huolehtiminen ja niiden toimivuuden tavoitteleminen täytyy olla osa kokonaisuutta. Ihmisten välinen vuorovaikutus ja toiminta eivät ole automaatti tai itsestäänselvyys, mutta ne eivät myöskään ole asioita, joihin ei voisi vaikuttaa tai joita ei voisi kehittää.

Edellä kuvaamani käytännön esimerkit ovat tunnistettavissa nykyisistä toimintatavoista ja vuorovaikutuksista. On mahdollista myös kehittää jotain aivan uutta. Toisaalta on mahdotonta ulkopuolelta sanoa, mitä se voisi olla. Idea onkin juuri siinä, että sosiopoliittiseen strategiaan liittyvät keinot, toimintatavat ja tavoitteet täytyy muotoilla käytäntöihin ja itse toimijoihin kytkeytyen. Minä ulkopuolisena tutkijana en voi muotoilla tarkkoja tavoitteita tai keinoja. Voin vain tehdä näkyväksi ja analysoida ongelma-alueita ja sitä kautta asettaa suunnan ratkaisuille. Jo olemassa olevien ja tunnistettavien ongelma-alueiden ratkaisun tai kehittämisen lisäksi voitaisiin kehitellä myös muita sosiopoliittisen strategian suunnan mukaisia toimia.

Tämä voi toteutua esimerkiksi Oughtonin ja Wheelockin (2008) käyttämän *public ecology* lähestymistavan avulla. Public ecology lähestymistapa ei ole Suomessa kovinkaan tuttu eikä suomenkielistä käännöstä ole yleisesti käytössä. Käytän tässä suoraa suomenosta ”julkinen ekologia”. Julkinen ekologia tarkoittaa toimintaa, jossa kansalaisille esitellään luonnonsuojelutavoitteita, sen syitä ja neuvotellaan erilaisista toteuttamistavoista. Kyse on koulutuksesta ja neuvotteluista. Ajatus julkisesta ekologiasta tulee lähelle sitä, mitä kirjoitin ”kestävyytieteestä” luvun 3.3 lopussa. Oughton ja Wheelock (2008) pitävät tärkeänä paikallisesta näkökulmasta ponnistavaa lähestymistapaa näissä tilaisuuksissa. Niin sanotut kouluttajat voivatkin olla itse oppijan roolissa ja koulutuksen kohteena, kiinnostuen siitä, kuinka luonnonsuojelutavoitteet ymmärretään, vastaanotetaan ja käsitellään paikallisella tasolla ja kuinka ne kytkeytyvät paikallisen tason toimiin ja tapoihin. Vastaavasti paikallinen väestö saa lisää tietoa luonnonsuojelusta, mutta myös oman ympäristönsä luonnonvaroista ja ekologiasta. Julkinen ekologia toteutuu tieteen ja politiikan yhtymäkohdassa (Robertson ja Hull 2003). Sen avulla vaihdetaan tietoa ja näkemyksiä molempia osapuolia hyödyttäen.

Julkista ekologiaa toteutettaessa niin sanottujen kouluttajien täytyy ymmärtää, että luonnonsuojelutoimet edellyttävät heiltä oppimista ja ymmärrystä sellaisista asioista, joista paikallisella väestöllä on tietoa ja näkemystä. Heidän täytyy myös ymmärtää ”tieto” hyvin laajasti. Tietoa ei ole vain paikallisten havainnot esimerkiksi alueensa susista, vaan myös ymmärrys paikallisista olosuhteista, elintavoista, totumuksista ja toimintatavoista. Kaikista näistä on syytä hankkia tietoa, jotta kansainvälisesti tai kansallisesti tärkeät tavoitteet on mahdollista kytkeä myös paikallisiin olosuhteisiin. Parhaillaan tämä paikallinen tieto kietoutuu osaksi luonnonsuojelustrategiaa tai pikemminkin voisi sanoa, että luonnonsuojelustrategia rakentuu paikallisten olosuhteiden ja tiedon mukaiseksi. Julkisessa ekologiassa ei ole kyse siitä, että jo valmiiksi rakennettua ekologista strategiaa mennään myymään tai tarjoamaan paikalliselle tasolle, vaan siitä, että ekologista strategiaa mennään rakentamaan paikallisista olosuhteista käsin. Edellä esille tuomani idea toiminnallisista ohjauskeinoista voi hyvin kytkeytyä julkisen ekologian avulla toteutettavaan luonnonsuojelustrategian luomiseen.

7.3 Yhteiskunnallinen kestävyys – teoriassa ja käytännössä

Palaan tässä luvussa kestävästä kehityksestä käsitteeseeni, jonka piti toimia haastattelujen analyysivälineenä, mutta jonka käytössä ”epäonnistuin”. En kyennyt siis käyttämään kestävästä kehityksestä tutkimusteorian, vaan siitä tuli yleinen teoria (Laine, Bamberg ja Jokinen 2007b, 34–38). Tuo epäonnistuminen tuotti kuitenkin tutkimustuloksia ja oivalluksia, jotka itse asiassa tukevat analyysille asettamaani hypoteesia. Minun siis pitikin epäonnistua. En toteuttanut tässä työssäni alkuperäistä ajatustani kestävästä kehityksestä käsitteen yhdistämisestä empiiriseen aineistooni ja tuottanut kestävästä kehityksestä ulottuvuuksille käytännönläheisiä määrittelyjä. Toki näin olisin voinut tehdä, mutta se olisi tarkoittanut indikaattoreiden määrittelyä ja laskennallisempaa aineiston käsittelytapaa. Kun tajusin tuon, en lähtenyt sille polulle, koska aavistin, että se ei tuottaisi sellaisia tuloksia, joiden avulla voisin hahmotella yhteiskunnallisen kestävyyskäsitettä. Tutkimusongelmani ja aineistonanalyysimenetelmäni eivät tuolloin olisi kohdanneet. Siksi päädyin tekemään aineistosta narratiivianalyysin, joka auttoi kuvaamaan susipolitiikan sisältöjä hyvin, vaikka se etäännytti analyysin kestävästä kehityksestä käsitteestä. Sisällönanalyttisen välineen asemasta kestävä kehitys sai työssäni yleisemmän ja teoreettisemmän tason aseman. Tämä ei ole ollut pelkästään menetelmällinen valintakysymys, vaan myös tutkimustulos. Sen johdosta päädyin kysymään itseltäni, tulisiko kestävä kehitys nähdä pikemmin metatason käsitteenä kuin empiirisenä analyysivälineenä? Kestävä kehitys määrittyi aina asiayhteyksissä tilannesidonnaisesti. Yleisen tason määrittelyä voidaan tehdä, mutta tarkkoja kaikkialla päteviä tavoitteenasetteluja tai määrittelyjä ei voi tehdä. Kestävästä kehityksestä määrittelyjen konkreettisuuden toteutuminen edellyttää siksi aina tilannekohtaista tarkastelua ja kytkeytymistä käytäntöihin. (ks. Norton 2005, 242.) Kestävä kehitys on käytännössä aina muutoksessa.

Kestävästä kehityksestä tutkimuksessa yksityiskohtaisten, sekä ekologien että yhteiskunnallisten, indikaattoreiden määrittely on yksi suuntaus. Näiden indikaattoreiden ongelmana on niiden kyvyttömyys tilannesidonnaisissa ja alati muuttuvissa olosuhteissa. Tällöin on vähintäänkin toivottavaa, että kestävästä kehityksestä edistetään ja tutkitaan myös yleisemmällä tasolla. Tässä tapauksessa kestävästä kehityksestä käsitteen väljyys ei ole sen heikkous vaan vahvuus. Kestävä kehitys yleisenä ideana asettaa suunnan ja antaa diskurssiivisen ilmaisumuodon jollekin tavoittelemisen arvoiselle.

Olen työssäni tavoitellut kestävästä kehityksestä uutta näkökulmaa. Sellaista näkökulmaa, joka edesauttaisi kestävästä kehityksestä teoreettisen mallinnuksen parempaa kytkeytymistä käytäntöön. Työni lähtökohdaksi oli problematisoida susipolitiikan ekologien tavoitteiden ja yhteiskunnallisten jännitteiden välistä suhdetta. Tutkimustulokseni kertovatkin monipuolisesti tuosta jännitteisestä suhteesta ja analyysini tueksi olen hahmotellut yhteiskunnallisen kestävyyskäsitettä. Näen käsitteen olevan tärkeä ja myös toimiva sekä teoreettisesti että empiirisesti. Tässä luvussa kuvaan käsitettä yleisellä teoreettisella tasolla, mutta kytken sen myös käytännön esimerkkeihin. Määrittelen yhteiskunnallisen kestävyyskäsitteen seuraavilla tavoilla:

Yhteiskunnallinen kestävyys on yhteiskunnallinen näkökulma kestävyyskäsitteeseen.

Yhteiskunnallinen kestävyys muodostuu taloudellisten, kulttuuristen, sosiaalisten, institutionaalisten, eettisten ja ekologien ulottuvuuksien välisistä yhteyksistä ja samanaikaisuudesta.

Määrittelmäni mukaan yhteiskunnallinen kestävyys tarkoittaa kestävästä kehityksestä tarkastelua yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Se ei siis ole vaihtoehto kestävästä kehityksestä kä-

sitteelle, vaan se on kestävän kehityksen erityinen tarkastelutapa tai -suunta. Käsite myös auttaa hahmottamaan eri osa-alueiden välistä kytkeytymistä toisiinsa. Yhteiskunnalliseen kestävyYTEEN pyrkimällä huolehditaan siitä, että asioiden kokonaiSHALLintaan on mahdollisuuksia. Konkretisoituessaan käytännössä yhteiskunnallinen kestävyys tuo eri poliittiset toimijat yhteen ja onnistuessaan tarkoittaa, että toimijoiden välillä on toimivaa vuorovaikutusta ja luottamusta. Tätä kautta pyritään siihen, että ekologisesti kestävä kehitys voi toteutua, eikä se kariudu yhteiskunnallisiin konflikteihin tai ristiriitoihin. Ekologisten tavoitteiden paremman saavuttamisen lisäksi yhteiskunnalliseen kestävyYTEEN pyrkivät prosessit menestyessään lisäävät oikeudenmukaisuuden kokemuksia, inhimillistä hyvinvointia ja vahvistavat demokratiaa.

Yhteiskunnallinen kestävyys käsitteenä niputtaa yhteen kestävän kehityksen erilaisia yhteiskunnallisia osa-alueita. Tässä työssä ovat olleet vahvasti esillä ainakin sosiaalinen, kulttuurinen, institutionaalinen ja eettinen kestävyys. Talous on toki myös yhteiskunnallinen ilmiö, mutta yhä edelleen se näyttyy niin omalakisena ja erillisenä muista yhteiskunnan elementeistä, että sitä tarkastellaan usein erikseen. Globaalilla tasolla tarkasteltuna ja yritysmaailmaan kytköksissä olevissa tapauksissa talous voikin näyttäneen suurena ja omana kokonaisuutenaan, mutta paikallisen tason tarkasteluissa, esimerkiksi susipolitiikassa, talousnäkökulma on helposti kytkettävissä osaksi muita yhteiskunnallisia osa-alueita. Yhteiskunnallisen kestävyYDEN käsite mahdollistaa yleisen tason tarkastelun ja luo paremmin kokonaiskuvaa kuin eri osa-alueiden erillinen tarkastelu. Tällöin se asettaa tavoittelemisen arvoiseksi kokonaiSHALLinnan. Jotta kestävä kehitys ei jäisi vain puheeksi ja poliittiseksi lauselmaksi, täytyy sitä kuitenkin jotenkin konkretisoida. Tätä konkretisointia en itse lähtisi, esimerkiksi susipolitiikan ongelmissa, luomaan pyrkimällä tarkkoihin määritelmiin eri yksityiskohdille, vaan nöyryisin dynaamisten, monimuotoisten ja monimutkaisten olosuhteiden edessä ja hakisin ratkaisuja tapauskohtaisesti ja käytäntölähtöisesti, yksi idea kerrallaan. Indikaattorilistojen ja kriteereiden muotoileminen saattaa sopia paremmin kansainvälisten vertailujen tekemiseen, kuin toimintapolitiikan välineeksi.

Yhteiskunnallisen kestävyYDEN käsite tavoittaa susipolitiikasta jotain olennaista, mutta hyvin yleisellä tasolla. Tällä yleisellä tasolla on myös mahdollista soveltaa yhteiskunnallisen kestävyYDEN ideaa muihinkin tapauksiin kuin vain suomalaiseen susipolitiikkaan. Ekologisen ja yhteiskunnallisten ulottuvuuksien välisen yhteyden hahmottaminen ja kunnioittaminen poliittisessa päätöksenteossa ja tiedon tuottamisen prosesseissa on yleensä ottaen haaste ympäristöpoliittiselle päätöksenteolle. Susipoliittinen tapaustutkimukseni on yksi konkreettinen osoitus siitä. Analoginen jännite luonnonvarojen käytön ja suojelun välillä on löydettävissä monista muista esimerkeistä. Yhtälailla esimerkiksi metsien suojelua koskettelevissa kiistoissa olisi syytä pohtia enemmän sitä, kuinka syvällisesti metsät ovat osa yhteiskuntaa siinä missä ne ovat osa luontoa. Tuon vahvan kytköksen vuoksi yhteiskunnallisten arvojen ja näkemysten hallinnan tulisi olla osa metsäpolitiikkaa. Yhteiskunnallisen kestävyYDEN idea on ”luonnollisen” ja ”yhteiskunnallisen” välisen symbioottisen yhteyden oivaltamista, kunnioittamista ja myös hyödyntämistä poliittisessa päätöksenteossa, koska tuo yhteys ei ole vain haaste, se on myös ratkaisu.

Luonnonvarojen suojelu tai käyttö kytkeytyy aina osaksi inhimillistä toimintaa, arvoja ja valtaa. Näiden asioiden käsittelyyn olen ehdottanut sosiopoliittista strategiaa ja sen tavoitteeksi yhteiskunnallista kestävyYTTÄ. Yhteiskunnallisten ilmiöiden, sosiaalisten, kulttuuristen ja taloudellisten intressien, yhteensovittaminen ekologiisiin tavoitteisiin on yleisesti ottaen seikka, johon tarvitaan ekologisen strategian ohelle sosiopoliittinen strategia. Tuo strategia edellyttää, että yhteiskunnallisten ilmiöiden hallinta nähdään tavoitteeksi ja osana kestävään kehitykseen pyrkivää asioiden kokonaisuutta. Se edellyttää myös huolehtimista sosiopoliittisen strategian mahdollistavista instituutioista niin konkreettisella kuin syvällisemmällä meta-tasolla. Kulttuuriset, sosiaaliset ja taloudelliset ilmiöt ovat hyvin

monimuotoisia ja ne määrittyvät eri tavoin eri yhteiskunnallisten toimijoiden tarpeista käsin. Tästä syystä on syytä asettaa noille ulottuvuuksille yksi yhteinen haaste, joka ikään kuin pakottaa nämä ulottuvuudet hakemaan tasapainoa keskenään ja mahdollistaa näiden ulottuvuuksien erilaisten määrittämissä välisen kriittisen tarkastelun. Tuota ulottuvuutta olen pyrkinyt hahmottamaan eettisen kestävyuden käsitteellä. Eettisyys on laatuvaatimus muille kestävä kehityksen ulottuvuuksille. Se, mitä nämä eri osa-alueet, tai yhteiskunnallinen kestävyys ja sosiopoliittinen strategia tarkoittavat käytännössä, täytyy ratkaista aina tilannesidonnaisesti. Kestävälle kehitykselle yleisenä haasteena onkin sen konkretisoituminen käytännössä. Se ei tapahdu itsestään, siihen pitää tietoisesti pyrkiä.

Yhteiskunnallisen kestävyuden idea haastaa vahvasti myös tiedontuottamisen prosessit. Koska hallittavana olevien asiakokonaisuuksien käytännöissä eri elementit eivät ole irrallisia toisistaan, vaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa, tulisi myös sen tiedon, jonka varassa hallintaa tehdään, noudatella tuota yhteiskunnallisten ilmiöiden olemusta. Etäännyminen käytännöistä usein saa aikaan ja mahdollistaa eri osien tai ulottuvuuksien irrallisen tarkastelun. Tästä syystä tiedon tuottamisen prosessien tulisi aika ajoin kytkeytyä käytäntöihin. Vain silloin voidaan tuottaa tietoa, joka on paremmin sovellettavissa ja käyttökelpoista ja joka noudattelee vallitsevia yhteiskunnallisia olosuhteita ja arvoja. Yhteiskunnallisen kestävyuden idean hahmottaminen tuottaa jo itsessään eräänlaisen rakenteen, instituution. Sen käytännön toteutus vaatii kuitenkin myös konkreettisempia rakenteita esimerkiksi uusia ohjauskeinoja ja toimintatapoja. Ehdotukseni toiminnallisista ohjauskeinoista ovat yksi esimerkki keinoista, joiden avulla yhteiskunnallista kestävyttä voitaisiin tavoitella. Myös tämä ohjauskeinojen kehittäminen voi antaa välineitä muihinkin kuin susipoliittiseen tapaukseen.

Kestävä kehityksen teoretisoinnissa ja myös käytännön kokemuksissa on päädytty korostamaan eri ulottuvuuksien välistä yhteyttä. Se näyttäytyy toisaalta haasteena, mutta esitetään ennen kaikkea ratkaisuna, ei ongelmana. Omassa haastatteluaineistossani paikallisen väestön puheessa kestävä kehityksen eri ulottuvuudet ja siis susipoliittinen kokonaisuus on parhaiten esillä, koska tämän toimijaryhmän kokemukset susipoliitikasta ovat konkretisoituneet käytännöissä. Kärjistäen voisi sanoa, että heillä ei ole ollut varaa teoretisoihin, eri ulottuvuuksien irralliseen tarkasteluun. Koska arjessa ja käytännöissä eri ulottuvuudet eivät ole toisistaan irrallaan, siellä on vastaus myös kestävyuden ja kehityksen ja kestävä kehityksen eri ulottuvuuksien yhdistämiseen. Eeten ja Roe (2002) keskustelivatkin siitä, kuinka yhteiskunnalliset tavoitteet joudutaan toisaalta irrottamaan toisistaan, mutta samalla tulisi huolehtia niiden uudelleenkytkemisestä. Suuria linjauksia pohdittaessa on helppo analyttisesti ja teoreettisesti yhdistellä eri näkökulmia ja tarpeita yhteen. Hallinnollisella tasolla kuitenkin tarvitaan käytännön syistä jonkinasteista eriytymistä. Asiantuntijuuden pirstaloituminen ja professioiden erikoistuminen on omiaan edesauttamaan tätä ilmiötä. Tästä eriytymisestä on sekä hyviä että huonoja seurauksia. Eetenin ja Roen (2002) mukaan ongelmat usein syntyvätkin siinä vaiheessa kun eri asioita ja ulottuvuuksia pitäisi kytkeä uudelleen yhteen. Esimerkiksi susikannan hoitosuunnitelman voi nähdä suunnitelmana, jossa on pyritty kokonaiskuvan hahmottamiseen. Kuitenkin alemman tason hallinnollinen organisoituminen ja eri asiantuntijainstituutioiden etäiset suhteet eriyttävät esimerkiksi luonnonsuojelutavoitteet ja maaseudun elinkeinopoliittikan tosistaan. Pitäisi löytyä kolmas taso, jolla eri tavoitteet löytäisivät taas toisensa. Mitä muuta se voi olla kuin käytännön taso? Tällä hetkellä näyttää siltä, että susipoliittisesta toimintapolitiikasta puuttuu alimman tason toteutus ja sitä kautta asioiden käytännöllinen yhteen kytkeytyminen.

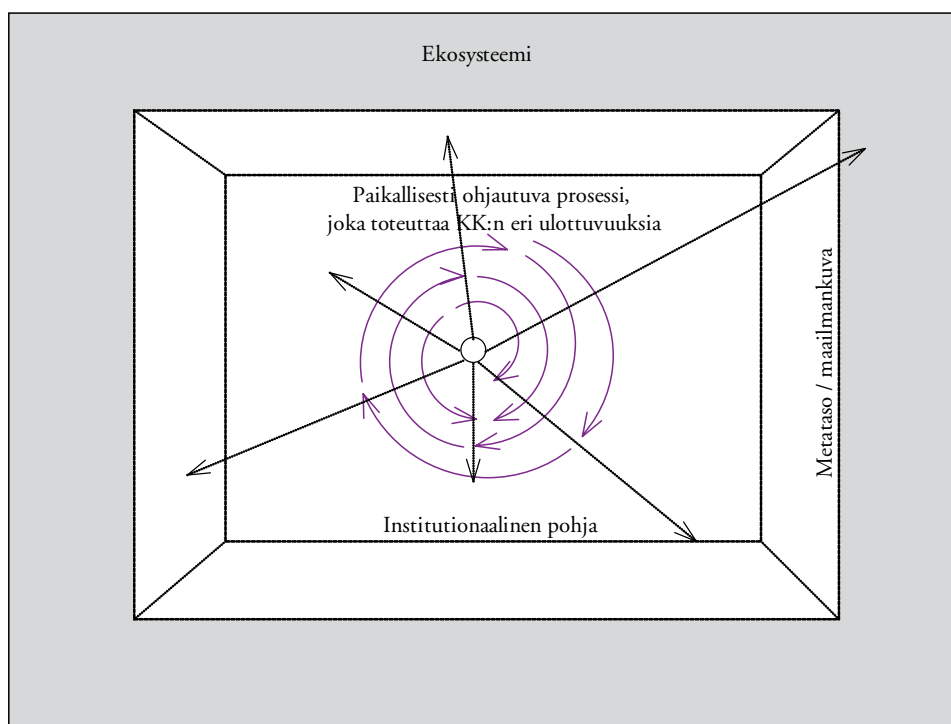
Yksi perussanomani yhteiskunnallisen kestävyuden käsitteestä on, että se edellyttää paikallisen tason toimintaa ja tuon toiminnan organisoimista ja aktivoimista. Samaa ide-

aa voi soveltaa muihinkin tapauksiin, joissa kestävän kehityksen saavuttaminen tai sen eri ulottuvuuksien yhteensovittaminen on osoittautunut haasteelliseksi. Yhteen kytkennät teoreettisella tasolla eivät useinkaan suoraan konkretisoidu käytäntöihin, vaan pysyvät teorioina. Todelliset yhteen kytkennät ratkeavat ja konkretisoituvat vasta kokeilemalla ja käytännössä. Ilman tämän tason toimintaa kestävä kehitys jää vain teoriaksi.

Yhteiskunnallisen kestävyuden ja sitä kautta kestävän kehityksen saavuttamisen keinoksi olen hahmottanut sosiopoliittista strategiaa. Se tarkoittaa, että kestävä kehitys toteutuu prosessimaisesti eri toimintojen kautta. Kestävää kehitystä ei tule tarkastella staatitena olotilana, koska olosuhteet ovat alati muutoksessa. Kestävyuden käsite usein kuitenkin johtaa siihen. Kestävyys pitäisikin nähdä pikemmin yhteiskunnallisten prosessien laatuvaatimuksena kuin tavoitteena. Oikeudenmukaisuus ja eettisyys ovat samantyyppisiä seikkoja. Nekään eivät voi olla etukäteen yleisellä tasolla määriteltäviä tavoiteltavia tiloja, vaan käytännössä määrittyviä prosessimaisia laatuvaatimuksia. Jos toiminta on laadultaan ja luonteeltaan kestävä (eli se ei kuluta loppuun resursseja) ja oikeudenmukaiseksi koettua, säilyy systeemin toimivuus. Kestävyys ja toimivuus liittyvätkin voimakkaasti yhteen. Ne muutokset, joita toiminnastamme aiheutuu joko instituutioille, metatasolle tai ekosysteemille on oltava sellaisia, etteivät ne vahingoita toimivuutta (ks. Norton 2001, 221). Kun ekologiaa tai ekosysteemiä tarkastellaan toimivuuden kautta, ei ole niin suurta merkitystä eri lajien yksilöiden lukumäärillä, vaan määrien lisäksi on tarkasteltava ekosysteemin laatua.

Konkreettinen esimerkki tästä on Suomen ja Venäjän susipopulaatioiden välinen suhde. Pitkään Suomen susilukumäärien vähyttä kritisoitaessa on voitu vedota Venäjän suureen susipopulaatioon. Koska susi on lajina kytköksissä Venäjän susikantaan, on suden suotuisaa suojelutasoa voitu arvioida tämän yhteisen populaation näkökulmasta. Niin kauan kuin yhteinen populaatio on ”toimiva”, ei Suomen yksittäisten susien lukumäärällä ole ollut tuon toimivuuden kannalta niin suurta merkitystä. Kuitenkin viimeaikoina on jouduttu toteamaan, että Venäjän susipopulaatio on vähenemässä ja tällöin Suomen susien määrällä on koko lajin kestävyuden kannalta suurempi merkitys. Nortonin (2001, 221) ideointi toimivuuden näkökulmasta ekologisen kestävyuden arvioimiseen on ajatteleminen arvoinen, mutta ehkäpä sitä voi soveltaa vasta sitten, ja vain niissä tapauksissa, joissa toimivuudesta ylipäätään voidaan puhua. Jos populaatio on niin pieni, ettei se ole toimivalla tasolla, on yksittäisten lukumäärien kontrolloinnilla merkitystä. Jälleen korostan sitä, että toimivuus ei määrity vain ekologisilla kriteereillä. Suomen ja Venäjän välinen raja on myös Euroopan unionin raja. Luontodirektiivillä ei ole vaikutusta Venäjän tilanteeseen. Näin yhteiskunnalliset tekijät kietoutuvat osaksi ekosysteemien toimivuuden määrittelyä. Suomalaisen susipolitiikan toimivuudesta, niin ekologisesti kuin yhteiskunnallisesti, on huolehdittava Suomen rajojen sisällä niin kauan kuin toimivaa yhteistoimintaa Suomen rajojen ulkopuolelle ei ole.

Hahmotan tässä lopuksi yhteiskunnallisen kestävyuden visuaalista mallia. Yhteiskunnallisen kestävyuden hahmotelmassani asetelen kestävän kehityksen eri ulottuvuuksia uuteen järjestykseen. Kestävän kehityksen taulukkonni (taulukko 4) esittelee eri ulottuvuudet ikään kuin jatkumoina toisilleen tai asettaa ne ainakin samalle tasolle toisiinsa nähden. Kuvassa 19 institutionaalinen ja eettinen ulottuvuus asemoituvat toisin. Tämä kuvaus on paremmin kytkettävissä käytäntöihin ja toimintaan, koska se esittää asiat prosessimaisessa muodossa. Tämä malli ja sen kuvaus myös tuo yhteen useat tässä tutkimuksessa käyttämäni käsitteet.

= Oikeudenmukaisuuden laatuvaatimus prosessille

= Päätöksenteon ja toiminnan vaikutukset

Kuva 19. Yhteiskunnallista kestävyyttä tavoittelevan toimintaprosessin malli

Kuvalla 19 pyrin hahmottamaan institutionaalisen ulottuvuuden toimintaa ohjaavina ja mahdollistavina rakenteina. Näitä ovat hallinnollisten organisaatioiden ja asiantuntijarakenteiden lisäksi myös muun muassa luottamus- ja yhteistyöverkostot ja ajatusmallit siitä, kuinka asioita tulisi hoitaa. Koska näillä rakenteilla on paljon merkitystä sille, kuinka voimme toimia ja ne jäsentävät myös vallan käyttöä, on tätä institutionaalista ulottuvuutta ja sen toimivuutta tarkasteltava kriittisesti suhteessa arvoihin, poliittisiin tavoitteisiin ja ongelmiin. Tähän tarvitaan näköaloja taustalla vaikuttavaan metatasoon ja maailmankuvaan, jonka mukaan arvomme suuntautuvat.

Jotta tavoitteet eivät eläisi vain diskurssiivisella tasolla, on ne kytkettävä toimintaan, fronesikseen. Kytkeytyminen käytäntöihin ja toimintaan on tärkeää toisestakin syystä. Tällä tasolla myös kytkökset arvoihin, eli metatasoon ovat selvästi näkyvillä. Näiden arvojen avoin ja demokraattinen käsittely on eettisen kestävyuden kannalta ehdotonta. Jälleen käytännön toimien merkitys korostuu, kun eri arvoasetelmien välillä tehdään ratkaisuja. Käytännön toimet ovat siis se kohta, jossa eri elementit yhdistyvät.

Kuvassani yhdistyvät myös yhteiskunnallinen ja ekologinen kestävyys, jotka ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa. Kuvan esittelemien eri yhteiskunnallisten elementtien, proses-

sien, metatason ja instituutioiden, täytyy olla kestäviä, jotta ekologinen kestävyys voisi toteutua. Prosessit ovat kestäviä vain, jos ne koetaan oikeudenmukaisiksi, joten eettisyys on yksi edellytys ja laatuvaatimus prosesseille. Tällöin oikeudenmukaisuus tai eettisyys on myös yksi ekologisen kestävyuden ehto ja edellytys. Ekologinen kestävyys taas mahdollistaa yhteiskunnallisen toimivuuden myös tulevaisuudessa. Inhimillinen toiminta ja ekosysteemi ovat erottamattomia.

Useat tässä työssä sovelletut teoreettiset ja käsitteelliset keskustelut ovat päätyneet tarkastelemaan asioita yksilötasolla. Sekä kestävää kehitystä että hallintateorioita koskevat tieteelliset tutkimukset ovat päätyneet siihen, että yksilö- ja yhteisötasolla tapahtuva oppiminen on avainasemassa yhteiskunnallisessa muutoksessa ja politiikassa. Toisaalta yksilön oppiminen ei tapahdu ilman vuorovaikutusta tai vailla rakenteita. Kestävän politiikan ja hyvän hallinnoinnin tavoittelemisen edellyttää paljon yhteiskunnallisilta toimijoilta: aktiivisuutta, reflektointia, itsekritiikkiä, kokonaiskuvan hahmottamista ja oppimaan oppimista. Tämän toteuttamiseksi tarvitaan yksilöiltä vahvaa poliittista tahtoa ja motivaatiota, mutta myös oppimista ja vuorovaikutusta tukevia instituutioita ja rakenteita. Ei siis pidä tehdä niin nopeaa johtopäätöstä, että valtion hallinnon roolin tulisi muuttua konfliktien ratkaisijaksi. Siihen hallinnoija ei yksin pysty. Sen sijaan hallinnoijalla voi olla suuri merkitys sellaisten puitteiden luomisessa ja vahvistamisessa, joissa konfliktien hallinta (ja mahdollisesti ratkaisu) on sosiopoliittisesti mahdollista. Sosiopoliittisten strategioiden ja yhteiskunnallisen kestävyuden tavoittelemisen vaatii yksilöiltä paljon, mutta ei ole vain heistä kiinni. Jos suomalaisessa luonnonvarapolitiikassa pyritään tulevaisuudessa enemmän kokonaishallintaan, huomioimaan yhteiskunnallisten ja ekologisten ilmiöiden välisiä riippuvuusuhteita ja tavoittelemaan yhteiskunnallista kestävyyttä, se edellyttää uudenlaisen hallinnollisen toimintakulttuurin luomista ja opettelemista. Tähän tarvitaan uudenlaisia tapoja ajatella ja myös inhimillisiä, sosiaalisia ja taloudellisia voimavaroja.

Olen tarkastellut työssäni eri susipoliittisia toimijoita. Jos työtäni lukee itsekritiikkiä ja itsereflektointia harjoittaen, yksikään toimijaryhmä ei pääse helpolla tekemisteni ehdotuksista. Julkishallinnolla on paljon opeteltavaa hallinnoinnin hahmottamisessa sosiopoliittisena kokonaisuutena ja kansalaisyhteiskunnan roolista ja merkityksestä osana hallinnointia. Kansalaisjärjestöillä, erityisesti luonnonsuojelijoilla, on paljon pohdittavaa omasta roolistaan osana suurpetopoliittisten toimijoiden joukkoa. Ollako ulkopuolinen arvioija ja vain vaihtoehtoisten näkemysten tarjoaja, vai yhteistoimija? Vahvempi yhteistoiminnallisuus edellyttäisi myös muiden toimijoiden osalta luonnonsuojelujärjestöjen roolin uudelleen tarkastelua. Paljon on oppimista vielä, että paikallinen väestö ja luonnonsuojelujärjestöt voisivat esimerkiksi yhdessä kehittää jotain toiminnallisten ohjauskeinojen tyyppistä hanketta. Paikallisen väestön poliittisen toimijan roolissa on myös vielä paljon kohentamisen varaa. Omien näkökulmien kriittinen tarkastelu, kyky hahmottaa omien näkemysten erilaisuus suhteessa muihin näkökulmiin ja siltä pohjalta ehdotusten tekeminen on suuri haaste ja edellyttää uudenlaista oppimista ja ennen kaikkea halua oppimiseen.

Loppujen lopuksi kaikille toimijoille yhteinen haaste on opetella, *kuinka tehdään* yhteiskunnallisesti (ja sitä kautta ekologisesti) kestävää politiikkaa. Päätelmäni on, että poliittinen kulttuurimme ei ole valmis kestävä kehityksen kaltaiselle toiminnalle. Se suunta, jota tässä työssä on muotoiltu kestävä kehitykselle edellyttää peiliin katsomista ja oppimista kaikilta toimijoilta ja halua yhteistoimintaan. Tärkeintä tällä hetkellä on vahvistaa eri toimijoiden välistä luottamusta. Se on kaiken kestävyuden ja toimivan politiikan perusta. Paras keino luottamuksen rakentamiseen on konkreettinen yhdessä tekeminen.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aaltola, Elisa (2004): Eläinten moraalinen arvo. Vastapaino, Tampere.
- Adorno, Theodor W. (1973): *Negative Dialectics*. Routledge & Kegan Paul, Lontoo.
- Alasuutari, Pertti (2001): Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Gaudeamus, Helsinki
- Alrøe, Hugo F. ja Kristensen, Erik S. (2003): Towards a systemic ethic: in search of an ethical basis for sustainability and precaution. *Environmental Ethics*, 25:1, 59–78.
- Alvarez, Amaya ja Rogers, Judy (2006): Going “out there”: learning about sustainability in place. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 7:2, 176–188.
- Anttila, Pirkko (2006): Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Akatiimi, Hamina.
- Baker, Susan, Kousis, Maria, Richardson, Dick ja Young, Stephen (1997): The theory and practice of sustainable development in EU perspective. Teoksessa *The politics of sustainable development*. Toim. Susan Baker, Maria Kousis, Dick Richardson ja Stephen Young. Routledge, Lontoo.
- Ballet, Jérôme, Sirven, Nicolas ja Requier-Desjardins, Mélanie (2007): Social capital and natural resource management. A critical perspective. *The Journal of Environment & Development*, 16:4, 355–374.
- Barratt, Susan ja Fudge, Colin (toim.) (1981): *Policy and action: Essays on the implementation of public policy*. Methuen, Lontoo.
- Beck, Ulrich (1995): *Politiikan uudelleenkeksiminen: Kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa*. Teoksessa *Nykyajan jäljillä*. Toim. Ulrich Beck, Anthony Giddens ja Scott Lash. Vastapaino, Tampere.
- Belt, van den Henk (2008): *The Local Implementation of Nature Policy. Deliberative Democracy or Interest Politics?* Teoksessa *Legitimacy in European Nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance*. Toim. Jozef Keulartz ja Gilbert Leistra. Springer, Dordrecht.
- Berger, Peter ja Luckmann, Thomas (1981): *The social construction of reality*. Penguin Books, Harmondsworth. (alkuperäinen teos vuodelta 1966 *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*)
- Bisi, Jukka ja Kurki, Sami (2005): *Susipuhetta Suomessa. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus*. Helsingin yliopisto, Seinäjoki.
- Björkell, Susanna (2008): *Resistance to Top-Down Conservation Policy and the Search for New Participatory Models*. Teoksessa *Legitimacy in European Nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance*. Toim. Jozef Keulartz ja Gilbert Leistra. Springer, Dordrecht.
- Bogaert, Dirk ja Leroy, Pieter (2008): *Endangered Legitimacy. Nature Policy in Flanders: The Sloppy Management of Participation*. Teoksessa *Legitimacy in European Nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance*. Toim. Jozef Keulartz ja Gilbert Leistra. Springer, Dordrecht.
- Boitani, Luigi (2003): *Wolf conservation and recovery*. Teoksessa *Wolves. Behavior, Ecology, and Conservation*. Toim. David L. Mech ja Luigi Boitani. The University of Chicago Press, Chicago.
- Bourdieu Pierre (1986): *Three forms of capital*. Teoksessa *Handbook of Theory and Research in the Sociology of Education*. Toim. John. G. Richardson. Greenwood Press, New York.
- Brandenburg, Jim (1993): *Veljemme susi. Unohdettu lupaus*. Gummerus, Helsinki.
- Brundtland, Gro Harlem (1987): *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*.
- Burchell, Graham, Gordon, Colin ja Miller, Peter (toim.) (1991): *The Foucault effect: studies in governmentality with two lectures and an interview with Michel Foucault*. University of Chicago Press, Chicago.
- Burns, Michael, Audouin, Michelle ja Weaver, Alex (2006): *Advancing sustainability science in South Africa*. *South African Journal of Science*, 102:9/10, 379–384.
- Busch, Robert H. (2007): *The Wolf Almanac*. The Lyons Press, Guilford, Connecticut.
- Charles, Anthony (2001): *Sustainable Fishery Systems*. Blackwell Science, Oxford.
- Coleman, James (1988): *Social Capital in the Creation of Human Capital*. *The American Journal of Sociology*, 94:Supplement: Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure, S95–S120.

- Coleman, James (1990): *Foundations of Social Theory*. MIT Press, Cambridge.
- Connelly, Steve (2007): Mapping sustainable development as a contested concept. *Local Environment*, 12:3, 259–278.
- Crotty, Michael (1998): *The foundations of social research*. Sage, Lontoo.
- De Leon, Peter (1999): The stages approach to the policy process: What has it done? Where is it going? Teoksessa *Theories of the policy process*. Toim. Paul. A. Sabatier. Westview Press, Colorado.
- Driessen, Peter P. J., Glasbergen Pieter ja Verdaas Co (2001): Interactive policy-making – a model of management for public works. *European Journal of Operational Research*, 128:2, 322–337.
- Eder, Klaus (1996): *The Social Construction of Nature. A Sociology of Ecological Enlightenment*. Sage, Lontoo.
- Eeten, Michel J.G. ja Roe, Emery (2002): *Ecology, Engineering, and Management*. Oxford University Press, Oxford.
- Engelen, Ewald, Keulartz, Jozef ja Leistra, Gilbert (2008): European Nature Conservation Policy making. From Substantive to Procedural Sources of Legitimacy. Teoksessa *Legitimacy in European Nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance*. Toim. Jozef Keulartz ja Gilbert Leistra. Springer, Dordrecht.
- Ericsson, Göran, Sandström, Camilla ja Bostedt, Göran (2006): The Problem of spatial scale when studying the human dimensions of a natural resource conflict: Humans and wolves in Sweden. *International Journal of Biodiversity Science and Management*, 2:4, 343–349.
- Espinosa, A., Harnden R. ja Walker J. (2008): A complexity approach to sustainability – Stafford Beer revisited. *European Journal of Operational Research*, 187:2, 636–651.
- Fascione Nina ja Kendrot, Stephen R. (2001): Facilitating citizen participation in Adirondack Wolf Recovery. Teoksessa *Wolves and human communities. Biology, politics, and ethics*. Toim. Virginia A. Sharpe, Bryan Norton ja Strachan Donnelley. Island Press, Washington.
- Fernández, Susana A. (2008): Legitimacy Problems in Spanish Nature Policy. The Case of Doñana. Teoksessa *Legitimacy in European Nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance*. Toim. Jozef Keulartz ja Gilbert Leistra. Springer, Dordrecht.
- Flyvbjerg, Bent (2001): *Making Social Sciences Matter. Why social inquiry fails and how it can matter again*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Flyvbjerg, Bent (2004): A Perestroika Straw Man Answers Back: Daivid Latin and Phronetic Political Science. *Politics & Society*, 32:3, 389–416.
- Fritts, Steven H., Stephenson, Robert O., Hayes, Robert D. ja Boitani, Luigi (2003): *Wolves and Humans*. Teoksessa *Wolves. Behavior, ecology, and conservation*. Toim. David L. Mech ja Luigi Boitani. University of Chicago Press, Chicago.
- Fumagalli, Vito (1994): *Landscapes of Fear. Perceptions of Nature and the City in the Middle Ages*. Polity Press, Cambridge.
- Giddens, Anthony (1984a): *Yhteiskuntateorian keskeisiä ongelmia*. Otava, Helsinki. (alkuperäinen teos vuodelta 1979 *Central Problems in Social Theory. Action, Structure and Contradiction in Social Analysis*.)
- Giddens, Anthony (1984b): *The constitution of society*. Polity Press, Oxford.
- Gunningham, Neil ja Grabosky, Peter (1998): *Smart regulation. Designing environmental policy*. Oxford University Press, Oxford.
- Habermas, Jürgen (1987): *Järki ja kommunikaatio: tekstejä 1981–1985*. Valinnut ja suomentanut Jussi Kotkavirta. Gaudeamus, Helsinki.
- Haila, Yrjö (2007): *Analogiamallit ja dynaaminen yleistettävyyys*. Teoksessa *Tapaustutkimuksen taito*. Toim. Markus Laine, Jarkko Bamberg ja Pekka Jokinen. Gaudeamus, Helsinki.
- Heikkinen, Hannu L. T. (2000): *Tarinan mahti. Narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia*. *Tiedepoliittikka*, 26:4, 47–58.
- Heikkinen, Hannu L. T. (2001): *Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena*. Teoksessa *Ikku-noita tutkimusmetodeihin II*. Toim. Juhani Aaltola ja Raine Valli. PS-Kustannus, Jyväskylä.
- Hinrichsen, Don (2000): *Wolves Around the World. The Global Status of the Gray Wolf*. *Defenders of Wildlife*, Washington.
- Hintsala, Jarkko (2003): *Susi sanomalehtien sivuilla. Diskurssianalyttinen tutkimus viiden suomalaisen sanomalehden susikirjoittelusta*. Julkaisematon pro gradu tutkielma. Helsingin yliopisto, Helsinki.

- Huhtala, Maija, Hytönen, Marjatta, Sievänen, Tuija ja Wallenius, Pauli (2007): Metsäsektorin sosiaalisen kestävyuden mittarit – taustaselvitys. Metlan työraportteja 44, Helsinki.
- Huusko, Mira ja Paloniemi, Susanna (2006): Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. *Kasvatus*, 2/2006, 162–173.
- Häikiö, Liisa (2005): Osallistumisen rajat. Valta-analyysi kestävästä kehityksen suunnittelusta Tampereella. *Acta Electronica Universitatis Tampereensis* 421. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Härkönen, Sauli ja Hiedanpää, Juha (2007): Kolmiodraama vai yhteiskehitys? –hirvi, suurpedot ja maaseudun väestö. *Maaseudun Uusi Aika*, 15:2, 64–69.
- Ilmonen, Kaj (1995): Anthony Giddensin rakenteistumisteoria ja sen kritiikki. Teoksessa *Sosiologisen teorian nykysuuntauksia*. Toim. Risto Heiskala. Gaudeamus, Helsinki.
- Iivesviita, Pirjo (2005): Paaluraudoista kotkansuojeluun. *Suomalainen metsästyspolitiikka 1865–1993*. *Acta Universitatis Lapponiensis*. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- Jokinen, Ari (2004): Luonnonvarojen käytön dynamiikan hallinta yksityismailla. *Acta Universitatis Tampereensis*. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Jokinen, Pekka ja Konttinen, Annamari (2004): Realismin ja konstruktionismin kiistainen suhde ympäristösosiologiassa. Teoksessa *Kiistoja ja dilemmoja*. Toim. Pekka Räsänen, Hannu Ruonavaara ja Ismo Kantola. *Sosiologisen keskustelun vastakkainasetteluja*. Kirja-Aurora, Turku.
- Jokinen, Pekka (2005): Sosiaalinen kestävyys ja ympäristöpolitiikka maaseudun kehityksessä. *Maaseudun Uusi Aika*, 13:2, 46–52.
- Juppi, Pirita (2004): ”Keitä me olemme? Mitä me haluamme?” Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. *Jyväskylä Studies in Humanities*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Jurola, Muru ja Karppinen, Heimo (2003): Sosiaalinen kestävyys ja metsien käyttö. *Metsätieteen aikakauskirja*, 2/2003, 129–142.
- Kainulainen, Pauliina (2005): Maan viisaus. Ivone Gebaran ekofeministinen käsitys tietämisestä ja teologiasta. *Teologisen tiedekunnan julkaisuja N:o 13*, Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Kallio, Pasi (2001): Suotuisa suojelutaso luonnonsuojeluoikeudessa. *Edita*, Helsinki.
- Karkinen, Katri (2005): Turku, teollistuminen ja ympäristötietoisuus. *Turkistuotannon vaiheita Juuassa*. *Julkaisematon liseniaatin tutkielma*. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Karkinen, Katri (2009): Sitkeä sissi – turkistarhaaja yhteiskunnan muutoksessa. *Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 91*, Joensuu.
- Karlsson, Jens ja Sjöström, Magnus (2007): Human attitudes towards wolves, a matter of distance. *Biological Conservation*, 137:4, 610–616.
- Karsikas, Leevi (1996): Metsästyksen oikeutuksen epäily. *Julkaisematon pro gradu tutkielma*. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Karsikas, Leevi (2007): Metsästyksen ongelmapuhe. *Acta Universitatis Ouluensis*. Oulun yliopisto, Oulu.
- Kasimir, Bernd (toim.) (2003): *Public Participation in Sustainability Science: A Handbook*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Kates, R. W., Clark W. C., Corell, R., Hall, J. M., Jaeger, C. C., Lowe, I., McCarthy, J. J., Schellnhuber, H. J., Bolin, B., Dickson, N. M., Faucheux, S., Gallopin, G. C., Grubler, A., Huntley, B., Jäger, J., Jodha, N. S., Kasperson, R. E., Mabogunje, A., Matson, P., Mooney, H., Moore III B., O’Riordan, T. ja Svedin, U. (2001): Sustainability science. *Science*, 5517:292, 641–642.
- Kates, Robert W., Parris, Thomas M., Leiserowitz, Anthony A. (2005): What is sustainable development? Goals, indicators, values, and practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 47:3, 8–21.
- Keulartz, Jozef ja Leistra, Gilbert (toim.) (2008): *Legitimacy in European nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance*. Springer, Dordrecht.
- Kojola, Ilpo ja Kuittinen, Juha (2002): Wolf attacks on dogs in Finland. *Wildlife Society Bulletin*, 30:2, 498–501.
- Konttinen, Esa ja Peltokoski, Jukka (2000): Ympäristöprotestin neljännen aallon sielunmaisema. *Sosiologia*, 37:2, 111–129.
- Konttinen, Esa ja Peltokoski, Jukka (2004): Ympäristöprotestin neljäs aalto. Eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla. *SoPhi*, Jyväskylä.
- Kooiman, Jan (toim.) (1993): *Modern Governance. New Government-Society Interactions*. Sage, Lontoo.

- Kooiman, Jan (2003): *Governing as governance*. Sage, Lontoo.
- Korthals, Michiel (2008): *Are Conflicts of Nature Distributive Conflicts? Teoksessa Legitimacy in European Nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance*. Toim. Jozef Keulartz ja Gilbert Leistra. Springer, Dordrecht.
- Kovero, Seppo (2004): ”Puhdas, soveltava ja empiirinen” Ferdinand Tönniesin ”erityisen sosiologian” järjestelmä – Mies, teoria ja tulkinnat. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:o 68, Joensuu
- Kujala, Tiina (2007): *Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä*. Teoksessa *Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin*. Toim. Eija Syrjäläinen, Ari Eronen ja Veli-Matti Värri. Tampereen yliopistopaino, Tampere.
- Kumpula, Anne ja Määttä, Tapio (2002): *Ekologia, yhteiskunta ja oikeus: konstruktionistinen tulkinta luonnontieteellisen tiedon ja oikeuden suhteesta*. Teoksessa *Oikeuden tuolla puolen*. Toim. Kaijus Ervasti ja Nina Meincke. Kauppakaari, Helsinki.
- Kupsala, Saara ja Tuomivaara, Salla (2004): *Sosiologinen eläintutkimus - eläinten yhteiskunnallinen merkitys sosiologian tutkimuskohteena*. *Sociologia*, 41:4, 310–321.
- Lafferty, William M. ja Meadowcroft, James (2000): *Implementing Sustainable development*. Oxford University Press, Oxford.
- Laine, Markus, Bamberg, Jarkko ja Jokinen, Pekka (toim.) (2007a): *Tapaustutkimuksen taito*. Gaudeamus, Helsinki.
- Laine, Markus, Bamberg, Jarkko ja Jokinen, Pekka (2007b): *Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria*. Teoksessa *Tapaustutkimuksen taito*. Toim. Markus Laine, Jarkko Bamberg ja Pekka Jokinen. Gaudeamus, Helsinki.
- Lappalainen, Antti (2005): *Suden jäljet*. Metsäkustannus, Helsinki.
- Lappalainen, Sirpa, Hynninen, Pirkko, Kankkunen, Tarja, Lahelma, Elina ja Tolonen, Tarja (toim.) (2007): *Etnografia metodologiana*. Vastapaino, Tampere.
- Latour, Bruno (2005): *Reassembling the social: an introduction to actor-network-theory*. Oxford University Press, Oxford.
- Law, John ja Hassard, John (toim.) (1999): *Actor network theory and after*. Blackwell, Oxford.
- Lyytikäinen, Veli, Luotonen, Hannu, Uotila, Ilari, Kotanen, Juho ja Hokkanen, Timo J. (2004): *Pohjois-Karjalan suurpedot. Erämaisen luonnon ja ihmisen rinnakkaiseloä itäisimmässä Suomessa*. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus, Joensuu.
- Maa- ja metsätalousministeriö (1996a): *Management of Bear, Wolf, Wolverine and Lynx in Finland. Report of the Working Group for Large Terrestrial Carnivores*. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 6a/1996, Helsinki.
- Maa- ja metsätalousministeriö (1996b): *Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio*. Maa- ja metsätalousministeriö, työryhmämuistio 15:1996, Helsinki.
- Maa- ja metsätalousministeriö (2005): *Suomen susikannan hoitosuunnitelma*. Maa- ja metsätalousministeriö 11/2005, Helsinki.
- Matutinovic, Igor (2007): *An institutional approach to sustainability: Historical interplay of world-views, institutions and technology*. *Journal of Economic Issues*, XLI:4, 1109–1137.
- Mech, David L. (2003): *The wolf. The Ecology and Behavior of an Endangered Species*. University of Minnesota, Minneapolis.
- Metsämuuronen, Jari (2006): *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Methelp, Helsinki.
- Milbrath, Lester. W. (1989): *Envisioning a sustainable society: Learning our way out*. State University of New York press, Albany, New York.
- Millennium Ecosystem Assessment (2005): *Ecosystems and Human Well-being: Biodiversity Synthesis*. World Resources Institute, Washington DC.
- Mykrä, Sakari, Vuorisalo, Timo ja Pohja-Mykrä, Mari (2005): *A history of organized persecution and conservation of wildlife: species categorizations in Finnish legislation from medieval times to 1923*. *Oryx*, 39:3, 275–283.
- Määttä, Tapio (2002): *Osallistuminen ja vuorovaikutus ympäristöoikeudessa*. Teoksessa *Kansanvalta*. Toim. Tarmo Miettinen. Joensuun yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja n:o 1, Joensuu.
- National Research Council, Policy Division, Board on Sustainable Development (1999): *Our Common Journey: A Transition toward Sustainability*. Washington DC, National Academy Press.

- Nieminen, Matti (1994): Rantojensuojeluohjelma – kilpailevia tulkintoja ja vertautumatonta rationaalisuutta. Jyväskylän yliopiston sosiologian julkaisuja 59, Jyväskylä.
- Niikko, Anneli (2003): Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia N:o 85, Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Niiniluoto, Ilkka (1987): Pragmatismi. Teoksessa Vuosisatamme filosofia. Toim. Ilkka Niiniluoto ja Esa Saarinen. WSOY, Juva.
- Niiniluoto, Ilkka (1990): Maailma, minä ja kulttuuri. Otava, Helsinki.
- Niiniluoto, Ilkka (1999): Johdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen- ja teorianmuodostus. Otava, Helsinki.
- Niiniluoto, Ilkka (2000): Luonnon arvo ja ihmisen vastuu. Teoksessa Arvot ja luonnon arvottaminen. Toim. Arto Haapala ja Markku Oksanen. Gaudeamus, Helsinki.
- North, Douglass C. (1990): Institutions, institutional change and economic performance. Cambridge University Press, Cambridge.
- Norton, Bryan G. (2001): What do we owe to the future? How should we decide? Teoksessa Wolves and human communities. Biology, politics, and ethics. Toim. Virginia A. Sharpe, Bryan Norton ja Strachan Donnelley. Island Press, Washington.
- Norton Bryan G. (2003): Searching for Sustainability. Interdisciplinary Essays in the Philosophy of the Conservation Biology. Cambridge University Press, Cambridge.
- Norton Bryan G. (2005): Sustainability. A Philosophy of Adaptive Ecosystem Management. The University of Chicago Press, Chicago.
- O’Riordan, Tim (2004): Environmental science, sustainability and politics. Transactions of the Institute of British Geographers, 29:2, 234–247.
- Osborne, David ja Gaebler, Ted (1992): Reinventing government. Reading (Mass.), Addison-Wesley.
- Osorio, Leonardo A.R., Lobato, Manuel O. ja Castillo, Xavier Á.D. (2005): Debates on Sustainable Development: Towards a Holistic View of Reality. Environment, Development and Sustainability, 7:4, 501–518.
- Oughton, Elizabeth ja Wheelock, Jane (2008): Conservation in Context: A View from Below. Implementations of Conservation Policies on the North York Moors. Teoksessa Legitimacy in European Nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance. Toim. Jozef Keulartz ja Gilbert Leistra. Springer, Dordrecht.
- Paavola, Juhani (2005): Susipelko. Ihmisiin kohdistuneista suden hyökkäyksistä ja susipelkotilanteesta Suomessa nyt. Lehtinen, Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri.
- Palmgren, Rolf (1922): Luonnonsuojelu ja kulttuuri. Otava, Helsinki.
- Palviainen, Simo (2000): Pohjoiskarjalaisten luonnonkäyttäjien kokemuksia suurpedoista. Pohjois-Karjalan liitto, Julkaisu 51, Joensuu.
- Palviainen, Simo (2004): Uusi sopimuksellisuus ympäristöpolitiikan välineenä: toimintatutkimus ympäristöhallinnon ja maaseudun kohtaamisesta. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja n:o 70, Joensuu.
- Pellikka, Jani, Salmi, Pekka ja Ratamäki, Outi (2008): Alueelliset suurpetoneuvottelukunnat ristiriitojen hallinnassa. Riista- ja kalatalous, tutkimuksia 2/2008, Helsinki.
- Peuhkuri, Timo (2004): Tiedon roolit ympäristökiistassa. Turun yliopisto, Turku.
- Pierre, Jon (2000): Introduction: Understanding Governance. Teoksessa Debating Governance. Toim. Jon Pierre. Oxford University Press, Oxford.
- Pierre, Jon ja Peters, Guy B. (2000): Governance, Politics and the State. Macmillan Press, Lontoo.
- Pietarinen, Juhani (2000): Ihmislähtöiset luontoarvot ja luonnon omat arvot. Teoksessa Arvot ja luonnon arvottaminen. Toim. Arto Haapala ja Markku Oksanen. Gaudeamus, Helsinki.
- Pohja-Mykrä, Mari, Vuorisalo, Timo ja Mykrä, Sakari (2005): Hunting bounties as a key measure of historical wildlife management and game conservation: Finnish bounty schemes 1647–1975. Oryx, 39:3, 284–291.
- Ponnikas, Jouni (2003): Globaali käsite paikallisessa kontekstissa: kestävän kehityksen paikallistuminen Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun EU:n aluepolitiikan toimijoiden mielipideilmastossa vuosina 1995–2002. REDEC Kajaani, Research Reports 9. Oulun yliopisto, Oulu.
- Poutanen, Seppo (2005): Kriittisen realismin metodologisesta otteesta yhteiskuntatieteissä. Teoksessa Tutkimusmenetelmien pyörteissä. Toim. Pekka Rasanen, Anu-Hanna Anttila ja Harri Melin. PS-Kustannus, Jyväskylä.
- Pulliainen, Erkki (1984): Petoja ja ihmisiä. Tammi, Helsinki.

- Pulliainen, Erkki (1999): *Suurpetomme*. Artimedia, Kajaani.
- Pulliainen, Erkki ja Saario, Väinö (1993): *Vuoden 1993 metsästyslaki*. Karisto, Hämeenlinna.
- Putnam, Robert D. (1993): *Making Democracy Work*. Princeton University Press, Princeton.
- Raitio, Kaisa (2008a): "You Can't Please Everyone" – Conflict management practices, Frames and Institutions in Finnish State Forests. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:o 86, Joensuu.
- Raitio, Kaisa (2008b): Ristiriitojen hallinnan haasteet valtion metsissä. Teoksessa *Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja 2*. Toim. Tapio Määttä. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Raitio, Kaisa ja Heikkinen, Hannu (2003): Enemmän oma-aloitteisuutta, vähemmän valitusta. Hallinnon näkemyksiä poronhoidon osallistumiseen perustuvien instituutioiden kehittämistä. *Teknillisen korkeakoulun ympäristönsuojelun laboratorion julkaisu 4/2003*, Helsinki.
- Raitio, Kaisa ja Rannikko, Pertti (2006): Metsien käyttö ja sosiaalinen kestävyys: Metsähallituksen roolin muuttuminen Lieksassa. *Metsätieteen aikakauskirja, 2/2006*, 271–292.
- Rannikko, Pertti (1996): Local environmental conflicts and the change in environmental consciousness. *Acta Sociologica*, 39:1, 56–72.
- Rannikko, Pertti (2003a): Mitä on ympäristöpolitiikka? *Janus*, 11:2, 122–127.
- Rannikko, Pertti (2003b): Oikeudenmukaisuuskysymys suomalaisen ympäristöliikkeen aalloissa. Teoksessa *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö*. Toim. Ari Lehtinen ja Pertti Rannikko. Gaudeamus, Helsinki.
- Rannikko, Pertti (2004): Sosiaalinen kestävyys syrjäisen maaseudun metsätaloudessa. Teoksessa *Leipäpuusta arvopaperia*. Toim. Ari Lehtinen ja Pertti Rannikko. Metsälehti kustannus, Helsinki.
- Rantala, Taina (2006): *Etnografisen tutkimuksen perusteet*. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Toim. Jari Metsämuuronen. Methelp, Helsinki.
- Rassi, Pertti, Alanen, Aulikki, Kanerva, Tiina ja Mannerkoski, Ilpo (toim.) (2001): *Suomen lajien uhanalaisuus 2000*. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Ratamäki, Outi (2001): Pelkäätkö karhua, vihaatko sutta? *Julkaisematon pro gradu tutkielma*. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Ratamäki, Outi ja Tynkkynen, Sonja (2006): Eläinpolitiikka, mitä se voi olla? *Alue ja ympäristö*, 35:1, 14–24.
- Ratamäki, Outi (2008): Susipolitiikka eri toimijaryhmien tarinoissa. *Maaseudun Uusi Aika*, 16:2, 5–24.
- Rhodes, Rod A.W. (1997): *Understanding governance. Policy networks, governance, reflexivity and accountability*. Open University Press, Buckingham.
- Rhodes, Rod A.W. (2000): *Governance and Public Administration*. Teoksessa *Debating Governance*. Toim. Jon Pierre. Oxford University Press, Oxford.
- Riessman, Catherine Kohler (1993): *Narrative analysis*. Sage, London.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (2008a): *Riistakannat 2007. Riistaseurantojen tulokset. Riista- ja kalatalous*. Selvityksiä 5/2008. Helsinki.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (2008b): *Riistakannat 2008. Riistaseurantojen tulokset. Riista- ja kalatalous*. Selvityksiä 18/2008. Helsinki.
- Robertson David P. ja Hull, Bruce R. (2003): *Public Ecology: an environmental science and policy for global society*. *Environmental Science & Policy*, 6:5, 399–410.
- Roe, Emery (1994): *Narrative Policy Analysis. Theory and Practice*. Duke University Press, Durham.
- Rohweder, Liisa (2008): *Kestävän kehityksen tulkinnallisia ongelmakohtia*. Teoksessa *Kohti kestävä kehitystä – pedagoginen lähestymistapa*. Toim. Liisa Rohweder ja Anne Virtanen. Opetusministeriön julkaisuja 2008:3, Helsinki.
- Ryder, Richard D. (1996): *Putting animals into politics*. Teoksessa *Animal rights. The changing debate*. Toim. Robert Garner. Macmillan Press, Lontoo.
- Rydin, Yvonne (1999): Can we talk ourselves into sustainability? The role of discourse in the environmental policy process. *Environmental values*, 8:4, 467–484.
- Rydin, Yvonne ja Pennington, Mark (2000): *Public participation and local environmental planning: the collective action problem and the potential of social capital*. *Local Environment*, 5:2, 153–169.
- Rydin, Yvonne (2003): *Conflict, consensus and rationality in environmental planning. An institutional discourse approach*. Oxford University Press, Oxford.
- Saarinen, Esa (2002): *Fenomenologia ja eksistentialismi*. Teoksessa *Nykyajan filosofia*. Toim. Ilkka Niiniluoto ja Esa Saarinen. WSOY, Helsinki.

- Sairinen, Rauno (2000): Regulatory Reform of Finnish Environmental Policy. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja A. University of Technology, Centre for Urban and Regional Research, Helsinki.
- Salonen, Ville (2004): Eläinmaantiede - näkökulmia ihmisen ja eläimen vuorovaikutussuhteeseen. *Terra*, 116:4, 227–240.
- Sandström, Camilla, Pellikka, Jani, Ratamáki, Outi ja Sande, Allan (2009): Management of large carnivores in Fennoscandia – new patterns of regional participation. *Human Dimensions of Wildlife*, 14:1, 37–50.
- Sapountzaki, Kalliopi ja Wassenhoven, Louis (2005): Consensus building and sustainability: Some lessons from an adverse local experience in Greece. *Environment, Development and Sustainability*, 7:4, 433–452.
- Serageldin, Ismail ja Barrett, Richard (toim.) (1995): Ethics and Spiritual values. Promoting environmentally Sustainable Development. Environmentally Sustainable Development Proceedings Series No. 12, The World Bank, Washington DC.
- Sjöländer-Lindquist, Annelie (2008): Local identity, science and politics indivisible: The Swedish wolf controversy deconstructed. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 10:1, 71–94.
- Skogen, Ketil ja Krange, Olve (2003): A Wolf at the gate: The anti-carnivore alliance and the symbolic construction of community. *Sociologia Ruralis*, 43:3, 309–325.
- Sotarauta, Markku (1996): Kohti epäselvyyden hallintaa. Pehmeä strategia 2000-luvun alun suunnittelun lähtökohdana. *Acta Futura Fennica* No 6. Finnpublishers, Jyväskylä.
- Stauffacher, M, Walter A.I., Lang, D.J., Wiek, A. ja Scholz, R.W. (2006): Learning to research environmental problems from a functional socio-cultural constructivism perspective. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 7:3, 252–275.
- Suuri sivistysseuranakirja (2001): Gummerrus, Helsinki.
- Suutala, Maria (1996): Naiset ja muut eläimet. Helsinki University Press, Helsinki.
- Tatenhove, van Jan (2008): How to Deal with Legitimacy in Nature Conservation Policy? Teoksessa Legitimacy in European Nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance. Toim. Jozef Keulartz ja Gilbert Leistra. Springer, Dordrecht.
- Tervo, Katja (2008): Metsän hiljaiset. Metsätöiden rakennemurrosten kolme sukupolvea. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Tovey, Hilary (2003): Theorising Nature and Society in Sociology: The Invisibility of Animals. *Sociologia Ruralis*, 43:3, 196–215.
- Tynjälä, Päivi, Heikkinen, Hannu L. T. ja Huttunen, Rauno (2005): Konstruktivistinen oppimiskäsitys oppimisen ohjaamisen perustana. Teoksessa Konstruktivismi ja realismi. Toim. Pekka Kalli ja Anita Malinen. Kansanvalistusseura, Helsinki.
- Valentin, Anke ja Spangenberg Joachim H. (2000): A guide to community sustainability indicators. *Environmental Impact Assessment Review*, 20:3, 381–392.
- Vehkamäki, Seppo (toim.) (2006): Metsät ja hyvä elämä. Monitieteinen tutkimusraportti. Metsäkustannus, Helsinki.
- Vilkka, Leena (2002): Susi ympäristöetiikan silmin. Teoksessa Eläin ihmisen mielenmaisemassa. Toim. Henni Ilomäki ja Outi Lauhakangas. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Vilkka, Leena (2005): Eläinten oikeudet on kaiken eläinsuojelun perusta. *Tieteessä tapahtuu* 3/2005, 67–69.
- Vilkka, Leena (2008): Susi luonnossa ja kulttuurissa. *Biofilos*, Hyvinkää.
- Virtanen, Juha (2006): Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohdana. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Toim. Jari Metsämuuronen. Methelp, Helsinki.
- Vuokila-Oikkonen, Päivi (2002): Akuutin psykiatrisen osastohoidon yhteistyöneuvottelun keskustelussa rakentuvat kertomukset. *Acta Universitatis Ouluensis Medica*. Oulun yliopisto, Oulu.
- Wurzel, Rüdiger K. W. (2008): European Union Environmental Policy and Natura 2000. From Adoption to Revision. Teoksessa Legitimacy in European Nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance. Toim. Jozef Keulartz ja Gilbert Leistra. Springer, Dordrecht.
- Ympäristöministeriö (1998): Hallituksen kestävän kehityksen ohjelma. Valtioneuvoston periaatepäätös ekologisen kestävyuden edistämisestä. Suomen ympäristö 254, Ympäristöpolitiikka.
- Zadelhoff, van Erik (2008): Nature Policy in Flanders. Messy Participation Strategies of Unfavourable Circumstances? Teoksessa Legitimacy in European Nature Conservation Policy. Case Studies in Multilevel Governance. Toim. Jozef Keulartz ja Gilbert Leistra. Springer, Dordrecht.

Oikeus- ja virallislähteet:

- Euroopan yhteisöjen komissio (2001): Virallinen huomautus. Komission kirje 10.4.2001. SG(2001) D/287641
- Euroopan yhteisöjen komissio (2002): Perusteltu lausunto. SG(2002) D/220440.
- Euroopan yhteisöjen komissio (2005): Kannekirjelmä 12.9.2005. JURM(2005)7003.
- Euroopan yhteisöjen komissio (2006): Kantajan vastaus 23.2.2006. JURM(2006)7001.
- HE 90/2008. Hallituksen esitys Eduskunnalle riistavahinkolaiksi ja laiksi metsästyslain 87 §:n muuttamisesta.
- Kokott, Julianne (2006): Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-342/05. 30.11.2006.
- Korkein hallinto-oikeus (2007): Päätös KHO:2007:74.
- Metsästysasetus 1993/666.
- Metsästyslaki 1993/615.
- Neuvoston direktiivi 92/43/ETY. Neuvoston direktiivi 92/43/ETY, annettu 21. päivänä toukokuuta 1992, luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.
- Riistavahinkolaki 2009/105.
- Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa C-342/05. Annettu 14.6.2007.

Tiedotteet:

- Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tiedotusosasto (2007): Yhteisöjen tuomioistuin hylkää osittain komission kanteen, joka koskee suden pyyntilupakäytäntöä Suomessa. Lehdistötiedote nro 42/07. 14.6.2007.
- Luonto-Liitto (2002): Luonnonsuojelujärjestöjärjestöt luovuttavat suurpetovetoomuksen eduskunnalle. ”Luonto-Liitto, Natur och Miljö, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen WWF, Svenska Naturvetarklubben ja Eläinsuojeluliitto Animalia luovuttavat Suomen eduskunnalle vetoomuksen, jossa vaaditaan suurpetoasioiden hoidon siirtämistä maa- ja metsätalousministeriöltä (MMM) ympäristöministeriölle (YM).” Lehdistötiedote 12.12.2002.
- Luonto-Liitto (2007): Suomen on tehtävä muutoksia susipolitiikkaansa. Lehdistötiedote 14.6.2007.
- Luonto-Liitto (2008): Suurpetoasioiden päätösvaltaa ei saa siirtää paikalliselle tasolle – Susien salakaadot ovat suuri ongelma. Animalian ja Luonto-Liiton lehdistötiedote 21.5.2008.
- Maa- ja metsätalousministeriö (2007): EY-tuomioistuimen ratkaisu vahvistaa susikannan hoitosuunnitelman linjaukset. Lehdistötiedote 14.6.2007.
- Suomen luonnonsuojeluliitto (2005): EU-kanne on Suomen epäonnistuneen susipolitiikan syy. Lehdistötiedote 6.10.2005.
- Tiainen, Anne-Mari (2003): Itä-Suomen petoprojekti vaatii lisää sudenpyyntilupia. Sudet tappavat kotieläimiä ja ahdistelevat jo ihmisiäkin Pohjois-Karjalassa. Lehdistötiedote 6.10.2003.

Internet lähteet:

- Hagelstam, Lars Magnus (2006): Kirje Mr. Schellekensille Euroopan komissiossa. 8.2.2006. <http://personal.inet.fi/luonto/mikael.broo/Policy.htm>. Luettu 23.10.2007.
- International Wolf Center (2008): Wolves of the World. <http://www.wolf.org/wolves/learn/wow/regions/Europe/>. Luettu 30.9.2008
- Komission ohjeistus (2007): Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the habitats Directive 92/43/EEC. http://circa.europa.eu/Public/irc/env/species_protection/library?l=commission_guidance/final-completepdf/_EN_1.0_jaa=d. Luettu 23.10.2007.
- Kooiman, Jan (2002): Governance, A Social-Political Perspective. http://www.ifs.tu-darmstadt.de/pg/heine/p_eu_2000-2002-kooiman.pdf. Luettu 16.12.2003.
- Mech, David L. ja Boitani, Luigi (2004): Canis lupus. IUCN 2007. 2007 IUCN Red List of Threatened Species. <http://www.iucnredlist.org/search/details.php/3746/summ>. Luettu 28.2.2008.
- Metsästäjäin Keskusjärjestö (2003): www.riista.fi. Luettu 12.11.2003.

- Metsästäjien Keskusjärjestö (2008): Metsästäjien Keskusjärjestön www-sivut, pyyntilupahallinto. www.riista.fi. Luettu 16.9.2008.
- Ratamäki, Outi ja Nygren, Nina (2006): Luonnonvaraiset eläimet ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus. <http://www.valt.helsinki.fi/blogs/elaintutkimus/post11.htm>. Luettu 16.10.2008.
- Ruuskanen, Petri (2001): Sosiaalinen pääoma - käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. VATT-tutkimuksia 81, Helsinki. http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t81.pdf. Luettu 7.9.2008.
- Sajama, Seppo (2004): Kestävyyden ja muut arvot - pitkä kommentti Simo Kyllöselle. Tutkijoiden metsäpalaverin www-sivut. Keskustelupalsta. <http://www.helsinki.fi/project/metsapalaveri/keskustelu/sajama240504.htm>. Luettu 8.9.2008.
- Suomen luonnonsuojeluliitto (2008): Luonnonsuojeluliiton historiaa. <http://www.sll.fi/tietoasll/Historiaa>. Luettu 30.9.2008.
- Suomen Metsästäjäläiitto r.y. (2008): <http://www.metsastajaliitto.fi>. Luettu 2.12.2008.
- Tabara, David J. ja Pahl-Wostl, Claudia (2007): Sustainability learning in natural resources use and management. *Ecology and Society* 12(2):3, online: <http://www.ecologyandsociety.org/vol12/iss2/art3/>. Luettu 8.9.2008.
- Tohmajärven kunta (2008): <http://www.tohmajarvi.fi>. Luettu 3.12.2008.
- Ympäristöministeriö (2008): Kestävä kehitys. <http://www.environment.fi/default.asp?node=4259jalan=fi>. Luettu 30.9.2008.

Ei-tieteelliset lehtiartikkelit:

- Hänninen, Paula (1998): Karhukannan hoito kuumentaa tunteita. *Metsästäys ja Kalastus*, 8/1998, 30–33.
- Karjalainen (2004a): Petopolitiikkaan haetaan muutosta adressilla. *Karjalainen* 3.4.2004.
- Karjalainen (2004b): Susiadressissa arvioidaan olevan lähes 10 000 nimeä. *Karjalainen* 26.5.2004.
- Karjalainen (2004c): Ilomantsin koulutuslautakunta ei torju petolähettiläiden oppitunteja. *Karjalainen* 22.5.2004.
- Karjalainen (2008): Susia katosi metsistä yllättäen. *Karjalainen* 2.6.2008.
- Karjalan Heili (2004): Suomen Suurpetoyhdistys perustettiin Kuhmossa. *Karjalan Heili* 11.7.2004.
- Lähde, Ville (2003): Petovihan anatomia. Muutoksen kevät, 27/2003, 6.
- Maaseudun tulevaisuus (2008): Sutta ja sekunda. Pääkirjoitus, 1.10.2008.
- Malinen, Jere (2008): Voihan Venäjä! Sudet hukassa. *Metsästäys ja kalastus*, 11/2008, 60–63, 84.
- Ratamäki, Outi (2003): Suurpetoihin suhtautumisen ulottuvuudet. Muutoksen kevät, 29/2003, 16.
- Siira, Antti, Keränen, Jukka ja Kojola, Ilpo (2008): Kainuun suurpetolaskenta: susia vähemmän, mutta ilveksiä ja ahmoja enemmän. *Metsästäjä*, 5/2008, 10–14.
- Tolvanen, Tiina (1995): Ministeriö ei antanut lupaa lampaansyöjäsusien metsästyksen. *Suomalainen Maaseutu*, 9/1995, 8–9.
- Vapaamieli, Ville (1983): Karhuasioissa ja jahdin säännöksissä remontin tarvetta. *Metsästäys ja Kalastus*, 2/1983, 24–25.

Suulliset ja kirjalliset tiedonannot:

- Könönen, Anne (2008): Sähköpostiviesti liittyen Tohmajärven susivahinkoihin. 29.9.2008.
- Lähteenoja, Pentti (2008): Suurpetokantojen hoito Suomessa. Esitys Etelä-Karjalan suurpetoneuvottelukunnan järjestämässä seminaarissa 7.4.2008.
- Pellikka, Jani ja Ratamäki, Outi (2009): Keskusteluja tämän tutkimuksen narratiivianalyysin ja Suomen suurpetoneuvottelukunnista kerätyn aineiston sisällöllisistä eroista ja yhtäläisyyksistä. Helmi-maaliskuu 2009.
- Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiri (2008): Julkaisematon tiedonanto. 11.9.2008.
- Ronkainen, Seppo (2008): Alustus Luonto-Liiton järjestämässä susi-illassa Jyväskylässä 11.1.2008.
- Suvantola, Leila (2008): Uudet taloudelliset ohjauskeinot. Alustus Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tutkimuspäivillä Jyväskylässä 19.11.2008.
- Tiainen Anne-Mari (2008): Puhelinkeskustelu aiheesta ”Petoprojektin kuulumiset ja historia”. 16.9.2008

LIITE 1. Tutkimusaineistoja

Haastattelut ja niiden koodit:

Koodi: toimijaryhmä, haastattelun paikka ja aika

Paikallinen väestö (PV):

PV1: paikallisen väestön edustaja, Tohmajärvi, 26.9.2003

PV2: paikallisen väestön edustaja, Tohmajärvi, 26.9.2003

PV3: paikallisen väestön edustaja, Värtsilä, 27.11.2003

PV4: paikallisen väestön edustaja, Tohmajärvi, 19.5.2005

PV5: paikallisen väestön edustaja, Tohmajärvi, 19.5.2005

PV6: paikallisen väestön edustaja, Ilomantsi, 31.5.2005

Hallinto:

RHP: Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiri, Joensuu, 17.11.2003

MMM: Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki, 11.3.2004

YM: Pohjois-Karjalan ympäristökeskus, Joensuu, 4.3.2005

MKH: Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Joensuu, 20.4.2005

RHY: Pohjoiskarjalaisen riistanhoitoyhdistyksen edustaja, Joensuu, 29.5.2005

KH: Pohjoiskarjalaisen kunnan hallinto, 1.6.2005

Kansalais- ja etujärjestöt:

KJ: Koirajärjestön edustaja, Petoprojektin edustaja, Eno, 13.10.2003

LS1: Luonto-Liitto, Joensuu, 12.11.2003

LS2: Luonto-Liitto, Helsinki, 1.12.2003

MHY: Metsänhoitoyhdistys, Joensuu, 22.3.2005

MTK: Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y., Joensuu, 27.5.2005

Tiedontuottajainstituutio:

TT: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Joensuu, 28.4.2004

Suomen ja Euroopan unionin komission välinen kirjeenvaihto ja muu asiaan C-342/05 liittyvä aineisto:

- Virallinen huomautus 2001/2070, kirje 10.4.2001, SG(2001) D/287641
- Vastaus komission viralliseen huomautukseen, 5.7.2001
- Perusteltu lausunto2001/2070, kirje 4.7.2002, SG(2002) D/220440
- Vastaus komission perusteltuun lausuntoon, 26.8.2002
- Kannekirjelmä, 12.9.2005, JURM(2005)7003
- Kirje komissiolle, 12.9.2005 (luonnos susikannan hoitosuunnitelmasta)
- Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-342/05, 30.11.2006
- Kirje komissiolle, 29.12.2005 (Suomen susikannan hoitosuunnitelma)
- Suomen hallituksen vastine asiassa C-342/05, 7.12.2005
- Kantajan vastaus asiassa C-342/05, 23.2.2006, JURM(2006)7001
- Suomen hallituksen vastaus asiassa C-342/05, 3.4.2006
- Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa C-342/05, 14.6.2007
- Kirje suurlähettiläälle, 3.9.2007, D(2007)15303
- Kirje tuomion C-342/05 täytäntöönpanosta, 2.11.2007

JOENSUUN YLIOPISTON YHTEISKUNTATIETEELLISIÄ JULKAISUJA
UNIVERSITY OF JOENSUU, PUBLICATIONS IN SOCIAL SCIENCES

1. Hautamäki, Jarkko. Peruskoululaisten loogisen ajattelun mittaamisesta ja esiintymisestä. English abstract: The Measurement and Distribution of Piagetian Stages of Thinking in Finnish Comprehensive School. Joensuu 1984. 157 s.
2. Nyblom, Jukka. Comparisons of Tests for the Presence of Random Walk Coefficients in Two Simple Linear Models. Joensuu 1984. 18 pp.
3. Vartiainen, Perttu. Maantieteen konstituoitumisesta ihmistieteenä. English abstract: On the Constitution of Geography as a Human Science. Joensuu 1984. 590 s.
4. Saariluoma, Pertti. Essays on the Foundations of Cognitive Psychology. Joensuu 1985. 129 pp.
5. Eskelinen, Heikki. Sijainti ja tuotantorakenne riippuvuuksineen. Tutkimuksia aluetaloudellisesta integraatiosta. English abstract: Interdependencies in Location and Production Structure. Joensuu 1985. 73 s.
6. Hilpelä, Jyrki. Filosofia kritiikkinä. English abstract: Philosophy as Criticism. Joensuu 1986. 205 s.
7. Karjalainen, Pauli. Geodiversity as a Lived World: On the Geography of Existence. Joensuu 1986. 190 pp.
8. Paasi, Anssi. Neljä maakuntaa. Maantieteellinen tutkimus aluetietoisuuden kehittymisestä. English abstract: Four Provinces in Finland. A Geographical Study of the Development of Regional Consciousness. Joensuu 1986. 345 s.
9. Paasi, Anssi. The Institutionalization of Regions. Theory and Comparative Case Studies. Joensuu 1986. 36 pp.
10. Rätty, Hannu. Uhka vai uhri. Tutkimus mielisairauteen asennoitumisesta. English abstract: Threat or Victim. A Study of Attitudes toward Mental Illness. Joensuu 1987. 142 s.
11. Sabour, M'hammed. Homo Academicus Arabicus. Joensuu 1988. 329 pp.
12. Rannikko, Pertti. Metsätyö-pienviljelykylä. Tutkimus erään yhdyskuntatyyppin noususta ja tuhosta. Joensuu 1989. 114 s.
13. Ahponen, Pirkkoliisa. Kulttuuripoliittikka ja sen representaatiot. Tutkimus ylevän maallis-tumisesta. Joensuu 1991. 311 s.
14. Sabour, M'hammed (ed.). Liberté, Egalité, Fraternité. Bicentenaire de la Grande Révolution Française. Joensuu 1992. 246 s.
15. Häyrynen, Yrjö-Paavo & Perho, Hannu & Kuittinen, Matti & Silvonen, Jussi. Ilmapiirit, kentät ja kulttuurit. Suomen korkeakoulutus 1973-1989. Joensuu 1992. 151 s.
16. Turunen, Panu. Der unbefangene Blick: Mach, Husserl und die ursprüngliche Anschauung. Joensuu 1993. 169 s.
17. Koski, Leena. Tieteen tahtomana, yliopiston tekemänä. Yliopiston sisäiset symboliset järjestykset. Joensuu 1993. 201 s.
18. Pirttilä, Ilkka. Me ja maailman mallit. Tiedonsosiologian ydintä etsimässä. Joensuu 1993. 244 s.
19. Mjelde, Liv. Apprenticeship. From Practice to Theory and Back Again. Joensuu 1993. 308 pp.
20. Leiman, Mikael. Integrating the Vygotskian Theory of Sign-mediated Activity and the British Object Relations Theory. Joensuu 1994. 70 pp.
21. Puuronen, Vesa. Nuoret maailmansa tuottajina? Tutkimus nuorisososiologian metodologiasta ja nuorten keskusteluista. Joensuu 1995. 186 s.
22. Niemeläinen, Heikki. Essays on Labor Supply, Wage Formation and the Trade Union Fee. Joensuu 1995. 97 pp.
23. Hölttä, Seppo. Towards Self-regulative University. Joensuu 1995. 278 pp.
24. Kortelainen, Jarmo. Tehdasyhdyskunta talouden ja ympäristötietoisuuden murrosvaiheissa. Joensuu 1996. 155 s.
25. Hong, Jianzhong. Development of Verbal and Non-verbal Thinking. A Review and Re-analysis of Studies in Children of Six Nationalities on the Qinghai Plateau. Joensuu 1996. 159 pp.
26. Kekäle, Jouni. Leadership Cultures in Academic Department. Joensuu 1997. 253 pp.
27. Tammi, Timo. Essays on the Rationality of Experimentation in Economics. The Case of Preference Reversal Research. Joensuu 1997. 194 pp.

28. Moisseinen, Eija. Contingent Valuation. The Case of the Saimaa Seal. Joensuu 1997. 208 pp.
29. Jolkkonen, Arja. Paikan vaihto. Tutkimus irtisanomisuhan alaisten naisten työmarkkinastrategioista ja paikallisista työmarkkinoista. Joensuu 1998. 328 s.
30. Oksa, Jukka. Syrjäkylä muutoksessa. Joensuu 1998. 300 s.
31. Rätty, Tarmo. Efficient Facets, Influential Observations and Revisions of the Best Practice Boundary for DEA. Joensuu 1998. 141 pp.
32. Ilmonen, Kari. Kulttuuri alueen käyttövarana. Kulttuuripolitiikan hallitsevat ja marginaaliset diskurssit Keski-Pohjanmaalla. Joensuu 1998. 287 s.
33. Varis, Eira. Syrjäkylien murros Venäjän Karjalassa ja Unkarissa. Tutkimus post-sosialistisen maaseudun restrukturaatiosta ja resurssiyhdyskuntien selviytymisestä. Joensuu 1998. 286 s.
34. Vähämöttönen, Timo. Reframing Career Counselling in Terms of Counsellor-Client Negotiations. An Interpretive Study of Career Counselling Concepts and Practice. Joensuu 1998. 183 pp.
35. Komulainen, Katri. Kotihiiriä ja ihmisiä. Retorinen minä naisten koulutusta koskevissa elämäntekemyksissä. Joensuu 1998. 312 s.
36. Pyy, Ilkka. Paikallisvaltion loppu? Hyvinvointivaltion murros syrjäisessä kunnassa. Joensuu 1998. 287 s.
37. Susag, Chris. Finnish American Ethnicity as Measured by Collective Self Esteem. Joensuu 1999. 182 pp.
38. Aaltonen, Elli. Sosiaalitoimen johtaminen - byrokratiaa vai tulosjohtamista? Tutkimus sosiaalitoimen johtamisesta Suomessa 1950-luvulta 1990-luvun puoliväliin. English abstract: Management within Municipal Social Administration - Bureaucracy or Managing for Results? A Study of the Management of Municipal Social Administration in Finland from the 1950's to the mid 1990's. Joensuu 1999. 201 s.
39. Korhonen, Merja. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. English abstract: The Change in Fatherhood. The Childhood Experiences of Middle-aged Men and Their Own Parenthood. Joensuu 1999. 292 s.
40. Tedre, Silva. Hoivan sanattomat sopimukset. Tutkimus vanhusten kotipalvelun työntekijöiden työstä. English abstract: The Unspoken Contracts in Social Care. A Case Study of Paid Workers in Finnish Municipal Home Help Services for the Elderly. Joensuu 1999. 188 s.
41. Kurvinen, Arja. Tilinteon aika. Tutkimus pankista työnsä menettävien naisten identiteetin uudelleen arvioinneista. Joensuu 1999. 357 s.
42. Koivuluhta, Merja. Ammatti-intressit ja ura. Pohjoiskarjalaisen ammattikoulutetun ikäluokan seuranta 1975-1991. English summary: Vocational Interests and Career. A Follow-up of a Vocationally Trained North Karelian Age Cohort from 1975-1991. Joensuu 1999. 381 s.
43. Westman, Anna Liisa. Under the Northern Lights. The Reflection of Gender on the Career of Women Managers in Finnish Municipalities. Tiivistelmä/Finnish abstract: Revontulten alla. Sukupuolen heijastumia naisten uraan ja työhön Suomen kunnissa. Tutkimus naisten urakehityksestä ja työstä johtajina Suomen kunnissa. Joensuu 2000. 460 pp.
44. Puhakka, Antero. Hoitoonohjaus hoitoon ohjatun silmin - subjektiivinen totuus ja sen tulkinta. English abstract: Referral to Treatment from the Point of View of the Referred: Interpreting Subjective Truth. Joensuu 2000. 264 s.
45. Puustinen, Raimo. Sign, Symptom and Interpretation. Medical Consultation in the Light of Mikhail Bakhtin's Semiotics. Tiivistelmä/Finnish abstract: Merkki, oire ja tulkinta. - lääkärin vastaanotto Mihail Bahtinin semiotiikan valossa. Joensuu 2000. 79 pp.
46. Silvonen, Jussi. ”Tässä muuten hienossa näytelmässä.” – Työhön-ryhmät työttömän roolimutoksen tukijoina laadullisen analyysin valossa. English abstract: “In this otherwise so great play ...”. JOBS groups in Finland as supporter of the change in the job-seeker role of the unemployed. Joensuu 2000. 267 s.
47. Komonen, Katja. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. English summary: In the margin of an education society? the social inclusion of adolescents who drop out of vocational education. Joensuu 2001. 304 s.
48. Leskinen, Pekka. Statistical methods for measuring preferences. Joensuu 2001. 113 pp.

49. Motola, Michael. Social Habitus and The Impact of Socio-cultural Factors on Vocational Behavior of Adolescents. A cross-national comparison of French and Finnish students. Tiivistelmä/Finnish abstract: Sosiaalinen habitus ja sosiokulttuuristen tekijöiden vaikutus nuorten ammatilliseen käyttäytymiseen. Suomalaisten ja ranskalaisten opiskelijoiden vertailu. Joensuu 2001. 327 pp.
50. Lehtola, Ilkka. Palvelujen muutos ja syrjäkyläläisten arki. English abstract: Change of Services and Everyday Life in a Remote Village. Joensuu 2001. 233 s.
51. Vapaavuori, Jukka. Dialoginen muutos ryhmäkeskusteluissa: työyhteisön jumi konsultaation kohteena. English abstract: Dialogical change in staff group discussions: the 'snag' as target of consultation. Joensuu 2001. 214 s.
52. Kuittinen, Matti. Defensiivinen käyttäytyminen yhteistyön ja kommunikaation esteenä. Pienyrityksen tapaustutkimus. English abstract: Organisational defensive routines as obstacles of learning and communication: Case of a Family Company in Crisis. Joensuu 2001. 185 s.
53. Karttunen, Sari. Taiteilijan määrittely: refleksiivisyyden esteitä ja edellytyksiä taidepoliittisessa tutkimuksessa. English abstract: Defining an Artist: Obstacles and Requisites for Reflexivity in Art-Political Research. Joensuu 2002. 105 s.
54. Saqib, Omar Farooq. Currency Crises in Emerging Economies: Essays in International Macroeconomics. Joensuu 2002. 145 + VIII pp.
55. Oker-Blom, Max. Bakom rätten. En rättsekonomisk argumentationsmodell. Joensuu 2002. 311 s.
56. Sireni, Maarit. Tilansa tekijät. Tutkimus emännydestä ja maatilasta naisen paikkana. English abstract: Gendered Identities and Place. A Study of Female Farmers. Joensuu 2002. 320 s.
57. Häyrynen, Simo. Kansakunnan ja maakunnan välissä. Pohjois-Karjalan alueyhteisön rakentuminen kulttuuripoliittisen edunvalvonnan keskus/periferia -suhteessa. English abstract: Between the Nation and Province. Constructing the regional community of North Karelia in the centre/periphery relation of cultural policy. Joensuu 2002. 314 s.
58. Kasanen, Kati. Lasten kykykäsitukset koulussa. English abstract: School Children's Notions of Ability. Joensuu 2003. 165 s.
59. Gasso, Chaltu Deressa. Breaking the Silence: Conceptions of Adolescents on Sexual Health Issues in Modernising Development Society: The Case of Nakamte High School, Ethiopia. Tiivistelmä/Finnish abstract: Hiljaisuutta murtamassa. Nuorten käsitykset seksuaalisuudesta ja ehkäisystä modernisoituvassa kehitysmaassa: tapaustutkimus Nakamten lukiosta, Etiopiasta. Joensuu 2003, 188 pp.
60. Huusko, Liisa. Sopiva tiimi. English abstract: A Suitable Team. Joensuu 2003. 302 s.
61. Moore, Erja. Pitkä opintie. Aikuisiällä suoritettu yliopistotutkinto ja koulutuksellinen elämäntilanteen muutos. English abstract: Long Study Paths. Studying for a Degree at Adult Age and Change in Educational Life Course. Joensuu 2003. 212 s.
62. Kerkkänen, Paavo. Huumorintaju ja terveys itäsuomalaisten poliisien työssä 1995-1998. English abstract: Sense of Humor and Health of Finnish Policemen 1995-1998. Joensuu 2003, 190 s.
63. Hurskainen, Aimo. Hallintopäätöksen perustelemisesta. English abstract: On the importance of the presentation of reasons. Joensuu 2003, 374 s.
64. Lin, Chijien. Geberating Forest Stands with Spatio-Temporal Dependencies. Tiivistelmä/Finnish abstract: Tila-aika -riippuvien metsiköiden generointi. Joensuu 2003. 119 pp.
65. Muurinen, Raimo. Yksilöllisten kiinnostusten suora ja epäsuora mittaaminen GRIDillä. Kellyn teorian sovellus ammatinvalinnanohjauksessa. English abstract: Direct and indirect measurement of individual vocational interest using GRID: Applying Kelly's theory to career counseling. Joensuu 2004. 146 s.
66. Viitanen, Jari. Essays on Intemporal Consumption Behavior in Finland. Tiivistelmä: Esseitä intertemporaalisesta kulutusikäytymisestä Suomessa. Joensuu 2004. 184 s.
67. Nevalainen, Jaana. Tilapelin tiedonpolitiikat. English abstract: The "space game" and the politics of knowledge: battling over changes in the urban centre. Joensuu 2004. 330 s.
68. Kovero, Seppo. "Puhdas, soveltava ja empiirinen". Ferdinand Tönniesin "erityisen sosiologian" järjestelmä. Mies, teoria ja tulkinnat. English abstract: "Pure, applied and empirical". Ferdinand Tönnies' system of sociology proper. Man, theory and interpretations. Joensuu 2004. 342 s.

69. Keinänen, Anssi. Tilastollinen analyysi rikostaloustieteessä: teoria ja käytäntö. English abstract. Statistical analysis of crime: theory and practise. Joensuu 2004. 279 s.
70. Palviainen, Simo. Uusi sopimuksellisuus ympäristöpolitiikan välineenä. Toimintatutkimus ympäristöhallinnon ja maaseudun kohtaamisesta. English abstract: The New Contractualization as an Environmental Policy Tool. An action research study about the Confrontation between Environmental Administration and Rural People. Joensuu 2004. 183 s.
71. Kotilainen, Juha. Boundaries for Ecological Modernisation. Scale, Place, Environment and the Forest Industry in the Russian-Finnish Borderlands. Tiivistelmä/Finnish abstract: Ekologisen modernisaation rajat. Skaala, paikka, ympäristö ja metsäteollisuus Luoteis-Venäjän rajaseudulla. Joensuu 2004. 188 pp.
72. Niutanen, Ville. Industrial Ecosystem Case Studies. The Potential of Material and Energy. Flow Roundput in Regional Waste Management. Tiivistelmä/ Finnish abstract: Teollisen ekosysteemin tapaustutkimuksia. Materiaalin ja energian kiertokulkumallin potentiaali alueellisessa jätehuollossa. Joensuu 2005. 176 pp.
73. Nyman, Jopi. Imagining Englishness. Essays on the Representation of National Identity in Modern British Culture. Joensuu 2005. 258 pp.
74. Siponen, Mikko T. Use of Universalizability Thesis in Computer Ethics: A Pragmatic Perspective. Joensuu 2005. 160 s.
75. Tonder, Mika. Anatomy of an Environmental Conflict. A Case Study of the Conservation of the Saimaa Ringed Seal. Joensuu 2005. 205 pp.
76. Roslakka, Juha. Luomutuotanto ja innovaation omaksuminen. Luonnonmukaisen tuotannon omaksumiseen Pohjois-Karjalassa vaikuttaneet sosiaaliset, spatiaaliset ja taloudelliset tekijät. English abstract: "Organic farming and the adoption of innovation. Social, spatial and economic factors contributing the farmers' decisions about the adoption of organic farming in North Karelia". Joensuu 2005. 136 s.
77. Soilevuo Grønnerød, Jarna. Miesten kesken, naisen silmin. Tutkijanaisen naistutkimuksia miesten välisistä suhteista. English abstract: "On relationships between men. Perspectives from women's studies and a woman researcher". Joensuu 2005. 143 s.
78. Kejonen, Martti. Kohtaavathan suorakin avaruudessa". Tapaustutkimus teollisen työpaikan henkilöstöryhmien puhetavoista. Joensuu 2006. 335 s.
79. Kupiainen, Heikki. Savotta-Suomen synty, kukoistus ja hajoaminen. Talonpoikaisen maanomistuksen muutos ja elinkeinot Savossa ja Pohjois-Karjalassa 1850-2000. Joensuu 2007. 401 s.
80. Noongo, Emma Ndaendelao. The Implementation of Geographic Information Systems in Namibia. Joensuu 2007. 252 pp.
81. Puhakka, Riikka. Kansallispuistot murroksessa. Tutkimus luonnonsuojelun ja matkailun tavoitteiden kohtaamisesta. Joensuu 2007. 305 s.
82. Vepsäläinen, Mia. Tarjolla Saimaan Vebetsiat. Savonlinna ja Varkausesimerkkeinä paikkakuvausten kutoutumisesta ylipaikallisen ja paikallisen historiallisiksi kudelmiksi. Joensuu 2007. 208 s.
83. Hippi, Kari. Projektit päihdevalistuksen peileinä. STM:n ja RAY:n rahoittamien päihdevalistusprojektisuunnitelmien kehitys 1992-2001. Joensuu 2007. 192 s.
84. Tikka, Tiina. Taitavaksi hoitajaksi, arvostetuksi kasvattajaksi – ammatillinen sosiaalisuus perhepäivähoitajan työssä. Joensuu 2007. 215 s.
85. Mononen, Tuija. Luomun verkostot – tutkimus suomalaisen luomutuotannon toimijaverkostojen muutoksesta. Joensuu. 2008. 177 s.
86. Raitio, Kaisa. "You can't please everyone" – Conflict Management Practices, Frames and Institutions in Finnish State Forests. Joensuu 2008. 277 p.
87. Sevänen, Erkki. The Modern and Contemporary Sphere of Art and its Place in Societal-Cultural Reality in the Light of System-Theoretical and Systemic Sociology. A Study of a Sociological Research Tradition and its Art-Theoretical Contribution. Joensuu 2008. 272 p.
88. Konttinen, Lea, Laatu paikallisessa tuotannossa: laatuajattelun spatiaalinen diffuusio ja innovaatioverkosto primaarituotannossa Pohjoiskarjalassa. Joensuu 2008. 236 s.
89. Syrjäläinen, Antti. Miksi siksi loikkariksi? – Huippu-urheilijoiden loikkaukset TUL:sta SVUL:oon 1919-1939. Joensuu 2008. 161 s.

- 90.** Toukomies, Timo. Nationalismin ja sodan uhkakuvat. Arnold J. Toynbee 1900-luvun kansainvälisten suhteiden tulkitsijana. Joensuu 2008. 254 s.
- 91.** Karkinen, Katri. Sitkeä sissi – turkistarhaaja yhteiskunnan muutoksessa. Joensuu 2009. 154 s.
- 92.** Mustonen, Tero. Karhun väen ajast-aikojen avartuva avara - Tutkimus kolmen euraasialaisen luontaistalousyhteisön paikallisesta tiedosta pohjoisen ilmastonmuutoksen kehyksessä. Joensuu 2009. 289 s.
- 93.** Tarkiainen Ari. From welfare to innovation STI – Policies under the spotlight. Joensuu 2009. 274 s.
- 94.** Outi Ratamäki. Yhteiskunnallinen kestävyys ja hallinta suomalaisessa sisipolitiikassa. Joensuu 2009. 173 s.

94

Suomalaisessa susipoliittisessa keskustelussa paikalliset tavat ja tottumukset asettuvat vastakkain kansallisen ja kansainvälisen tason luonnonsuojelutavoitteiden kanssa. Sudet aiheuttavat suomalaisella maaseudulla vahinkoja muun muassa kotieläimille ja koirille. Taloudellisten vahinkojen ohella merkittäviksi ongelmiksi nousevat susivahinkojen kulttuuriset, sosiaaliset ja eettiset ulottuvuudet. Susipoliittiseen keskusteluun osallistuvat paikallisen väestön lisäksi myös luonnonsuojelujärjestöt, hallinnon virkamiehet ja tutkijat. Lopputuloksena on hankalasti hallittava ja konfliktinen yhteiskunnallinen tilanne.

Tämä ympäristöpolitiikan väitöskirja on pohjoiskarjalainen tapaustutkimus suomalaisesta susipoliitiikasta. Outi Ratamäki tutkii haastatteluaineiston ja havaintomateriaalin avulla susipoliittisten toimijoiden näkemyksiä sekä viimeaikaisia susipoliittisiä prosesseja. Ratamäki päätyy analyysissään ehdottamaan susipoliitiikkaan ekologisen kestävyys tavoitteen rinnalle yhteiskunnallisen kestävyys tavoitetta. Tuon tavoitteen saavuttaminen edellyttää uudenlaista sosiopoliittista strategiaa ja sen tueksi institutionaalisia uudistuksia. Näitä voisivat olla uudet toiminnalliset ohjaukeinoet, joissa arvokeskustelut yhdistyvat susipoliitiikan kaytantoihin.

Outi Ratamäki valmistui maisteriksi Joensuun yliopiston sosiologian laitokselta vuonna 2002. Sen jälkeen hän on työskennellyt Joensuun yliopiston yhteiskuntapolitiikan oppiaineessa opetus- ja tutkimustehtävissä.